

**ÇOCUK ve AİLE SORUNLARI KAPSAMINDA, 13-18 YAŞ
GRUBU ÇOCUKLARIN BAKIM MODELLERİNİN**

KARŞILAŞTIRILMASI

Fahri KOCAOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

Haziran, 2010

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK ve AİLE SORUNLARI KAPSAMINDA, 13–18
YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAKIM MODELLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

Hazırlayan
Fahri KOCAOĞLU

Danışman
Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

AFYONKARAHİSAR 2010

YEMİN METNİ

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalına Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında,13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15/06/2010

Fahri KOCAOĞLU

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç.Dr.Mehmet KARAKAŞ

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Kenan ÇAĞAN

: Doç.Dr. Şuayip ÖZDEMİR

İmza

Sosyoloji Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Fahri KOCAOĞLU'nun "**Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında, 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması**" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 15.06.2010 günü saat 14:00 Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Doç.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ÇOCUK VE AİLE SORUNLARI KAPSAMINDA, 13-18 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAKIM MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Fahri KOCAOĞLU

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

HAZİRAN 2010

TEZ DANIŞMANI: Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

Hızlı kentleşme, göç ve sanayileşme ile yeni yaşam biçimleri ve değerleri oluşmuştur. Tüm bunların bir sonucu olarak oluşan; yoksulluk, işsizlik, ebeveyn hastalıkları, çocuğa yönelik ihmal ve istismar, aile kurumunun dağılması ve parçalanması gibi durumlara bağlı olarak korunmaya muhtaç çocuk sayısı ülkemizde günden güne artmaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuklar için tüm dünyada da kabul görmüş en eski bakım modeli; ülkemizde SHÇEK tarafından yürütülen kurum bakımındadır. Yapılan pek çok araştırma, kurum bakımının çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ortaya koymaktadır. Bunun bir sonucu olarak, ülkemizde de son yıllarda politika ve mevzuat değişikliğine gidilerek; aile odaklı çalışmalar ile kurum bakımındaki çocukların öz aileleri yanlarında bakımlarına hız verilmiştir. Bu sayede önemli bir çocuk grubu kurumdan, aileleri yanına kazandırılmıştır.

Bu araştırmada, çocuk ve aile sorunları kapsamında 13-18 yaş arasındaki farklı bakım modellerine sahip çocukların/gençlerin; sosyal, duygusal, davranışsal ve psikolojik özellikleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Örneklem; farklı bakım modeline sahip üç ayrı grup çocuklardan/gençlerden oluşmaktadır. Örneklemde elde edilen bulguların istatistiksel analizi sonucunda; kurum bakımından aile yanında bakıma doğru çocuklarda olumlu davranışlar artarken, ruhsal sorunlarının azaldığı,

kurum bakımındakiilerin sunulan hizmetler ile ortamlarından memnun oldukları, diğer çocuklara göre sınırlı ve kararsız bir yapıda oldukları, buna karşın gelecek endişelerinin düşük olduğu, sağlıklı aile ortamındaki çocukların diğerlerine göre olumlu davranışlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu bağlamda, çocukların psiko-sosyal gelişimleri için sağlıklı aile ortamlarının gerekliliği, çocukların davranış sorunlarının çözümlenmesi ve önlenmesine yönelik tedbirlerin öncelikle aileden başlayarak alınmasının gerekliliği tespit edilmiştir. Ayrıca ailenin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümlenmesi için gerekli psiko-sosyal desteğin sağlanmasının önemi bu araştırmayla bir kez daha ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aile, Bakım Modeli, Korunmaya Muhtaçlık, Kurum Bakımı, Davranış Sorunları.

ABSTRACT

COMPARISON THE CARE MODELS OF CHILDREN BETWEEN AGES OF 13-18 IN TERMS OF CHILD AND FAMILY PROBLEMS

Fahri KOCAOĞLU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMAN of SOCIOLOGY**

JUNE 2010

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

New styles of living and new values have arose due to rapid urbanization, migration and industrialization. Poverty, unemployment, parental illnesses, neglect and abuse towards children, breaking and separation of families which are results of the above reasons, leded the increase in the number of children in need of protection day by day.

The oldest care model for children in need of protection is institutional care which is being carried out by SHÇEK in our country. Numerous studies showed the negative impact of institutional care on children. As a result, family focused studies and studies on children in institutions being sent back to their families for care had been accelerated by changes in the policy and statute. By this means, a considerable amount of children had been returned back to their families.

In this study; under the problems of families and children, children/youngsters between the ages of 13 and 18 who experienced care models had been comparatively analyzed in terms of their social, emotional, behavioral and psychological characteristics. The sample is composed of three groups of children who experienced three different care models. As a result of analyses of findings derived from the sample; it is determined that positive behaviors increase from institutional care to family care while psychological problems decrease; the ones who are under institutional care are happy with services and environment while other

children are nervous and in unsteady state but however their future anxiety is low, the ones in a healthy family environment manifests positive behaviors compared to others.

In this respect, it is determined that a healthy family environment is needed for children's psycho-social development and precautions towards solving and preventing behavioral problems of children should be taken starting with the families. Besides, the importance of giving psycho-social support in solving families' economical and social problems had been confirmed with this study.

Key Words: Family, Care Model, Protection Neediness, Institutional Care, Behavioral Problems.

ÖNSÖZ

Öncelikle, Yüksek Lisans eğitimime başlamama vesile olan, Yüksek Lisans eğitimim ve tez araştırmam süresince benden yardımlarını, desteğini, sabrını ve bilgisini esirgemeyen değerli Danışmanım, aynı zamanda Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü ve AKÜ Sosyoloji Bölüm Başkanı olan Sayın Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ'a,

Yüksek Lisans eğitimim süresince gelişimime katkı sağlayan, gerek öğrencileri ile iletişimde gerekse de alanlarında uzman olan Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyelerine,

Son olarak da sabır ve desteklerini hiç bir zaman esirgemeyen biricik eşim Hatice KOCAOĞLU ile oğullarım Emre ve Erdem'e teşekkürü bir borç bilirim.

15/06/2010

Fahri KOCAOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
KISALTMALAR DİZİNİ	xx
EKLER LİSTESİ	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. 13-18 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARININ KİŞİLİK, BENLİK ve TOPLUMSALLAŞMA SÜRECİ.....	6
1.1. KİŞİLİK OLUŞUMU.....	6
1.2. BENLİK OLUŞUMU	7
1.3. TOPLUMSALLAŞMA SÜRECİ.....	8
1.3.1. Ailenin Toplumsallaşma Sürecine Etkisi	10
1.3.2. Arkadaş Grubunun Toplumsallaşma Sürecine Etkisi.....	11
2. KORUNMAYA MUHTAÇLIK.....	12
2.1. KORUNMAYA MUHTAÇLIK OLGUSUNUN ÖZEL (MİKRO) SEBEPLERİ.....	14
2.2. KORUNMAYA MUHTAÇLIK OLGUSUNUN GENEL (MAKRO) SOSYOLOJİK SEBEPLERİ.....	14
2.3. KORUNMAYA MUHTAÇ DURUMA GELME NEDENLERİ.....	19
3. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN TESPİTİ VE KURUM BAKIMINA KABUL SÜRECİ.....	21
3.1. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARIN TESPİTİ VE KORUMA ALTINA ALINMA SÜRECİ.....	21
3.2. ÇOCUĞUN KURUMA GELİŞ SÜRECİ VE KABUL SONRASI YÜRÜTÜLEN HİZMETLER.....	23
3.3. 5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU	24
4. ÇOCUK VE GENÇLİK ALANINDA SOSYAL HİZMET VE KURUM BAKIMI	26
4.1. ÇOCUK VE GENÇLİK ALANI İLE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK ALANLARINDA ULUSLAR ARASI SOSYAL HİZMET VE KURUM BAKIMI.....	26
4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	27
4.1.2. Hollanda	29
4.1.3. İngiltere	29

4.1.4. Fransa	32
4.1.5. Finlandiya	34
4.1.6. Almanya	34
4.1.7. İtalya	34
4.1.8. İspanya	34
4.1.9. İrlanda	35
4.2. TÜRKİYE’DE KURUM BAKIMI VE KURUM BAKIMINDAKİ ÇOCUKLARIN MEVCUT DURUMU	35
4.2.1. Çocuk Yuvaları	36
4.2.2. Sevgi Evleri	36
4.2.3. Çocuk Evleri	36
4.2.4. Kreş ve Gündüz Bakımevleri	36
4.2.5. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	36
4.2.6. Çocuk ve Gençlik Merkezleri.....	37
4.2.7. Kadın ve Erkek Konukevleri	37
4.2.8. Toplum veya Aile Danışma Merkezleri.....	37
4.2.9. Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri	37
4.2.10. Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları.....	37
4.2.11. Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri.....	37
4.2.12. Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri	38
4.2.13. Yetiştirme Yurtları.....	38
4.3. ÜLKEMİZDE ÇOCUK VE GENÇLERE YÖNELİK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER	46
4.3.1. Koruyucu Aile Hizmeti.....	47
4.3.2. Evlat Edinme Hizmeti.....	49
4.3.3. Sosyal Yardımlar.....	50
5. KURUM BAKIMI VE ETKİLERİNE İLİŞKİN YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	51

İKİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	61
2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	61
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	62
4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	62
5. ARAŞTIRMANIN MODELİ	62
6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM.....	63
7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	64
7.1. RUHSAL BELİRTİ TARAMA LİSTESİ (SCL 90-R).....	64
7.2. BİLGİ TOPLAMA FORMU	65
8. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER.....	66
9. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ (SORU LİSTELERİNİN) GÜVENİLİRLİĞİ.....	72
10. İŞLEM.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÇOCUK ve AİLE SORUNLARI KAPSAMINDA, 13-18 YAŞ GRUBU
ÇOCUKLARIN BAKIM MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA
İLİŞKİN BULGULAR ve ANALİZLER

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÇOCUKLARA İLİŞKİN BULGULAR	74
1.1. ÇOCUKLARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNE VE AİLELERİNE İLİŞKİN BULGULAR	74
1.1.1. Tablo-6. Çocukların Kişisel Demografik Özellikleri.	74
1.1.2. Tablo-7. Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Özellikler	75
1.1.3. Tablo-8. Çocukların Sosyo-Ekonomik Durumları.....	78
1.1.4. Tablo-9. Kurum Bakımındaki Çocukların Anne ve Babaları ile İletişim Sıklığı.....	81
1.1.5. Tablo-10. Kurum Bakımındaki Çocukların İzin ve Ziyaretçi Durumları	81
1.1.6. Tablo-11. Bir Süre Kurum Bakımında Kalıp Halen Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan Çocukların Durumları	82
1.1.7. Tablo-12. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler İle Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Görüştikleri Aile Yakınları.....	83
1.1.8. Tablo-13. Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan (Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olanlar ile Kurum İle Bir İlgisi Bulunmayan) Çocukların Aile Özellikleri.....	84
1.2. ÇOCUKLARA İLİŞKİN DİĞER BULGULAR	85
1.2.1. Şekil-12. Kurum Bakımında Kalan Çocukların Faaliyetlere Katılım Durumları	85
1.2.2. Tablo-14. Çocukların Hayata Dair Tanım ve Düşünceleri	86
1.2.3. Tablo-15. Çocukların Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri.....	88
1.2.4. Tablo-16. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler İle Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların İleriye Dönük Yaşam Planları	89
1.2.5. Tablo-17. Kurum Bakımındaki Çocukların Kurum İle İlgili İfadelere Katılıp Katılmama Durumları.....	91
2. KARŞILAŞTIRMALI ANALİZLER	92
2.1. DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	93
2.1.1. Tablo-18. Bakım Modelleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	93
2.1.2. Tablo-19. Yaş Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	94
2.1.3. Tablo-20. Annenin Eğitim Durumu Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	95
2.1.4. Tablo-21. Çocukların Kurum/Okul Dışında En Sık Gittikleri Yerler Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	96
2.1.5. Tablo-22. Çocukların Ailelerinde Suç İşleyen Birinin Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	97
2.1.6. Tablo-23. Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	98
2.1.7. Tablo-24. Çocukların Mutlu Aile Tanımları Bakımından	

	Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	99
2.2.	BAKIM MODELLERİ İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	100
2.2.1.	Tablo-25. Bakım Modeline Göre Gelecekle İlgili Beklentiler	100
2.2.2.	Tablo-26. Bakım Modeline Göre Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri	101
2.2.3.	Tablo-27. Bakım Modeline Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu.....	102
2.2.4.	Tablo-28. Bakım Modeline Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özellikleri.....	103
2.2.5.	Tablo-29. Bakım Modeline Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları.....	104
2.3.	CİNSİYET DURUMLARI İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	105
2.3.1.	Tablo-30. Cinsiyete Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özelliği	105
2.3.2.	Tablo-31. Cinsiyete Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları	106
2.3.3.	Tablo-32. Cinsiyete Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu	107
2.4.	ANNE-BABA DURUMLARI İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	108
2.4.1.	Tablo-33. Annelerinin Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendilerinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler	108
2.4.2.	Tablo-34. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları.....	109
2.4.3.	Tablo-35. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Gelecekle İlgili Beklentiler	109
2.4.4.	Tablo-36. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler	110
2.5.	İKAMET EDİLEN YER İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	111
2.5.1.	Tablo-37. İkamet Edilen Yere Göre Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığı	111
2.5.2.	Tablo-38. Hayatın Anlamının Ne Olduğu.....	112
2.6.	AİLEDE SUÇ İŞLEME DURUMU İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	113
2.6.1.	Tablo-39. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birin Olup Olmamasına Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları.....	113
2.6.2.	Tablo-40. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birin Olup Olmamasına Göre Gelecekle İlgili Beklentiler	114
2.7.	ÇOCUKLARIN AYLIK GELİRLERİ (HARÇLIKLARI) İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	115
2.7.1.	Tablo-41. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler İle Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları	115

2.7.2. Tablo-42. Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu	116
2.8. DİĞER KARŞILAŞTIRMA SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR	117
2.8.1. Tablo-43. Kurum Bakımındaki Çocukların Ziyaretçi Gelme Sıklıklarına Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları	117
2.8.2. Tablo-44. Kurum Bakımında Kalma Durumlarına Göre Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Yaşam Planları.....	118
2.8.3. Tablo-45. Yaş Gruplarına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu	119
3. RUHSAL BELİRTİ TARAMA LİSTESİ (SCL 90-R) İLE ELDE EDİLEN BULGULAR.....	120
SONUÇ VE ÖNERİLER	121
KAYNAKÇA	141
EKLER.....	149

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo-1. SHÇEK Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çocuklara/Gençlere Yönelik Hizmet Veren Kurumlar ve Hizmetten Yararlanan Kişiler.....	35
Tablo-2. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Koruma Altına Alınma Nedenleri	40
Tablo-3. SHÇEK Genel Müdürlüğü Bünyesinde Sunulan Alternatif Sosyal Hizmet Modelleri ve Hizmetten Yararlanan Kişiler	47
Tablo-4. Davranış Ölçeği Güvenilirlik Analizi	72
Tablo-5. Ölçekteki Maddeler İçin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	72
Tablo-6. Çocukların Kişisel Demografik Özellikleri.....	74
Tablo-7. Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Özellikler.....	75
Tablo-8. Çocukların Sosyo-Ekonomik Durumları	78
Tablo-9. Kurum Bakımındaki Çocukların Anne ve Babaları ile İletişim Sıklığı.....	81
Tablo-10. Kurum Bakımındaki Çocukların İzin ve Ziyaretçi Durumları.....	81
Tablo-11. Bir Süre Kurum Bakımında Kalıp Halen Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan Çocukların Durumları.....	82
Tablo-12. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler ile Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Görüştükleri Aile Yakınları.....	83
Tablo-13. Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan (Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olanlar ile Kurum İle Bir İlgisi Bulunmayan) Çocukların Aile Özellikleri.....	84
Tablo-14. Çocukların Hayata Dair Tanım ve Düşünceleri.....	86
Tablo-15. Çocukların Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri	88
Tablo-16. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler ile Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların İleriye Dönük Yaşam Planları	89
Tablo-17. Kurum Bakımındaki Çocukların Kurum İle İlgili İfadelere Katılıp Katılmama Durumları	91
Tablo-18. Bakım Modelleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	93
Tablo-19. Yaş Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	94
Tablo-20. Annenin Eğitim Durumu Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	95
Tablo-21. Çocukların Kurum/Okul Dışında En Sık Gittikleri Yerler Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	96
Tablo-22. Çocukların Ailelerinde Suç İşleyen Birinin Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	97
Tablo-23. Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	98
Tablo-24. Çocukların Mutlu Aile Tanımları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	99
Tablo-25. Bakım Modeline Göre Gelecekle İlgili Beklentiler.....	100
Tablo-26. Bakım Modeline Göre Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri.....	101
Tablo-27. Bakım Modeline Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu	102
Tablo-28. Bakım Modeline Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri	

Kişilik Özelliği.....	103
Tablo-29. Bakım Modeline Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları.....	104
Tablo-30. Cinsiyete Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özellikleri.....	105
Tablo-31. Cinsiyete Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları ...	106
Tablo-32. Cinsiyete Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu.....	107
Tablo-33. Annelerinin Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendilerinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler	108
Tablo-34. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığı.....	109
Tablo-35. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Gelecek İle İlgili Beklentiler	109
Tablo-36. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler	110
Tablo-37. İkamet Edilen Yere Göre Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığı	111
Tablo-38. İkamet Edilen Yere Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu.....	112
Tablo-39. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birinin Olup Olmamasına Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları.....	113
Tablo-40. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birinin Olup Olmamasına Göre Gelecekle İlgili Beklentiler	114
Tablo-41. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler İle Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları.....	115
Tablo-42. Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu.....	116
Tablo-43. Kurum Bakımındaki Çocukların Ziyaretçi Gelme Sıklıklarına Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları	117
Tablo-44. Kurum Bakımında Kalma Durumlarına Göre Çocukların Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Yaşam Planları.....	118
Tablo-45. Yaş Gruplarına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu	119
Tablo-46. Cinsiyet Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	172
Tablo-47. Eğitim Durumu Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	172
Tablo-48. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	172
Tablo-49. Annelerin Medeni Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	172
Tablo-50. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	172
Tablo-51. Babaların Medeni Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	172
Tablo-52. Babaların Eğitim Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	173
Tablo-53. Babaların Meslekleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	173
Tablo-54. Kardeş Sayısı Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	173
Tablo-55. Çocukların Aylık Ellere Geçen Para (Harçlık) Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması	173

Tablo-56. Çocukların Yaşamlarının Büyük Bölümünü Nerede Geçirdikleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	173
Tablo-57. Çocukların Kurum Bakımında Kalan Kardeşi Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	174
Tablo-58. En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özellikleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	174
Tablo-59. Çocukların Hayatın Anlamına İlişkin Tanımları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	174
Tablo-60. Gelecekle İlgili Beklentiler Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	174
Tablo-61. Çocukların Kendilerinde Olup da Olmamasını İsteddiği Özellik Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması.....	175
Tablo-62. Bakım Modeli Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması.....	175
Tablo-63. Bakım Modeli Bakımından Nasıl Bir Aile İstenildiğinin Karşılaştırması.....	175
Tablo-64. Bakım Modeli Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliklerin Karşılaştırması.....	176
Tablo-65. Cinsiyet Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması.....	176
Tablo-66. Cinsiyet Bakımından Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması.....	176
Tablo-67. Cinsiyet Bakımından Nasıl Bir Aile İstenildiğinin Karşılaştırması.....	177
Tablo-68. Cinsiyet Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması.....	177
Tablo-69. Cinsiyetleri Bakımından Kendisinde Olup da Olmaması En Çok İstenilen Özelliklerin Karşılaştırması.....	177
Tablo-70. Yaş Grupları Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması.....	178
Tablo-71. Yaş Grupları Bakımından Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması.....	178
Tablo-72. Yaş Grupları Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması.....	178
Tablo-73. Yaş Grupları Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması.....	179
Tablo-74. Yaş Grupları Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğinin Karşılaştırması.....	179
Tablo-75. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması.....	179
Tablo-76. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması.....	180
Tablo-77. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması.....	180
Tablo-78. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması.....	180
Tablo-79. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması.....	181
Tablo-80. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğinin Karşılaştırması.....	181

Tablo-81. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması.....	181
Tablo-82. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması	181
Tablo-83. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması	182
Tablo-84. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması.....	182
Tablo-85. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğın Karşılaştırması	182
Tablo-86. Babaların Sağ Olup Olmamasına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması	182
Tablo-87. Kurum Bakımındaki Çocukların Eline Geçen Aylık Para (Harçlık) Bakımından Kurum İle İlişikler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıklarının Karşılaştırması	183
Tablo-88. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması	183
Tablo-89. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığının Karşılaştırması.....	183
Tablo-90. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması	184
Tablo-91. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Gelecek İle İlgili Beklentilerinin Karşılaştırması.....	184
Tablo-92. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özelliğın Karşılaştırması	184
Tablo-93. İkamet Edilen Yer Bakımından En Çok İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması	185
Tablo-94. İkamet Edilen Yer Bakımından Nasıl Bir Aile İstenildiğinin Karşılaştırması	185
Tablo-95. İkamet Edinilen Yer Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması	185
Tablo-96. İkamet Edinilen Yer Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğın Karşılaştırması.....	186
Tablo-97. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından En Çok İstedikleri Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması	186
Tablo-98. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İsteddiğinin Karşılaştırması	186
Tablo-99. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması	187
Tablo-100. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Gelecek İle İlgili Beklentilerinin Karşılaştırması	187
Tablo-101. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özelliğın Karşılaştırması.....	187

Tablo-102. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmamasına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması	187
Tablo-103. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmamasına Göre Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özelliğinin Karşılaştırması	188
Tablo-104. Kurum Bakımındaki Çocukların Ziyaretçilerinin Gelme Sıklığı İle Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıklarının Karşılaştırması	188
Tablo-105. Araştırmaya Katılan Çocuklara İlişkin Grupların Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL 90-R) Analizleri	189

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil-1. Çocukların/Gençlerin Korunma Altına Alınma ve İzleme Süreci	24
Şekil 2. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Müracaat Yöntemleri	39
Şekil 3. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Koruma Altına Alınma Usulleri.....	40
Şekil 4. Doğduğu İlden Başka İlde Koruma Altına Alınan Çocukların Doğum Yerlerinin Bölgeleri	41
Şekil 5. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Ebeveyn Durumları.....	41
Şekil-6. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Kardeş Durumları.....	42
Şekil-7. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukları/Gençleri Ebeveynlerinin Ziyaret Durumu	42
Şekil-8. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Yakınlarını Ziyaret Durumu	43
Şekil-9. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Karşılaştıkları Uyum Sorunları/Psikolojik Sorunlar.....	43
Şekil-10. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklardan/Gençlerden Alternatif Sosyal Hizmet Modellerinden Yararlananlar	44
Şekil-11. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Öğrenim Durumları	45
Şekil-12. Kurum Bakımındaki Çocukların Faaliyetlere Katılım Durumları	85
Şekil-13. Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL 90-R) ile Elde Edilen Bulgular	120

KISALTMALAR DİZİNİ

A Grubu	: Kurum Bakımında Kalan Çocuklar
ANY	: Aynı ve Nakdi Yardım
B Grubu	: Bir Süre Kurumda Kalmış Olup Halen Kurum Tarafından Desteklenerek Ailesi Yanında Bakımları Sağlanan Çocuklar
C Grubu	: Kurum İle Bir İlgileri Olmayı Aileleri Yanında Kalan Çocuklar
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
N	: Olgu Sayısı
KODE	: Koordinasyon ve Değerlendirme Komisyonu
p	: Anlamlılık Düzeyi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
t	: T Testi
%	: Yüzde İşareti

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek –1. Ruhsal Belirti Tarama Listesi (Syptom Check List SCL-90R).....	149
Ek –2. Bilgi Toplama Formu (Ailelerin Yanındaki Denekler İçin).....	152
Ek –3. Bilgi Toplama Formu (Kurum Bakımındaki Denekler İçin)	156
Ek –4. Bilgi Toplama Formu (Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olup Halen Aileleri Yanında Kalan Denekler İçin)	162
Ek –5. SHÇEK Genel Müdürlüğünden İzin Belgesi	167
Ek –6. Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğünden İzin Belgesi.....	169
Ek –7. Araştırmada Elde Edilen Bulgulara İlişkin Diğer Karşılaştırmalı Analizler	172
Ek –7.1. Davranış Ölçeği İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	172
Ek –7.2. Bakım Modelleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	175
Ek –7.3. Cinsiyet Durumları İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	176
Ek –7.4. Çocukların Yaş Grupları Aylık Gelirleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular.....	178
Ek –7.5. Anne-Baba Durumları İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	179
Ek –7.6. Çocukların Aylık Gelirleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	183
Ek –7.7. İkamet Edilen Yer İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	185
Ek –7.8. Ailede Suç İşleme Durumu İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	186
Ek –7.9. Diğer Karşılaştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular	188

GİRİŞ

Aile; doğum öncesinde başlayıp hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren, toplumsal, kültürel ve ekonomik yönleriyle bireylerin ruhsal gelişimini, davranışlarını biçimlendirip yönlendiren, gerçekleştirdiği bu fonksiyonları itibariyle de alternatifsiz olan bir kurumdur.

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte, toplumsal bağlamda çok hızlı bir sosyal değişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu süreçte en fazla değişim geçiren kurum, hiç şüphesiz “aile” olmuştur. Sanayileşme ve kentleşme ile toplumların dışa açılması aileyi parçalamış, aile üyelerinin farklı işler yapması ile ailede ekonomik birliktelik azalmış, aile üyelerinin geleneksel birlikteliğin aksine ayrı ev kurması ise yaygınlaşmıştır. Günümüzde de ailenin tanımı değişmeye devam etmekte, parçalanmış aileler ve tek ebeveynli ailelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Bunun yanısıra dünya genelinde ve ülkemizde yaşanan hızlı kültürel değişimler, bireylerin aileye ilişkin tutum ve anlayışlarında (genel zihniyet değişimleri, geleneksel değerleri algılama, sorumluluk anlayışı vb) önemli değişikliklere neden olmuştur.

Çocukların sağlıklı gelişimleri için normal olarak ana-baba ve kardeşlerden oluşan bir aile ortamında yetişmesi gerektiği günümüzde tüm bilim dallarının (sosyoloji, sosyal hizmet, psikoloji, psikiyatri, eğitim vb) görüş birliğine vardığı bir konudur. Bir toplumsal kurum olarak ailenin en önemli yapı taşlarından biri şüphesiz çocuk olup toplumun geleceği, çocukların bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden iyi yetişmelerine bağlıdır. Çocukların psiko-sosyal ve fiziksel olarak sağlıklı gelişim gösterebilmelerinde, anne-baba ya da çocuğa bakan kişi ile çocuk arasında kurulan sevgi bağı büyük önem taşımaktadır.

Ancak yukarıda da belirtildiği gibi gerek sanayileşme ve kentleşmenin beraberinde getirdiği hızlı kültürel değişim, gerekse de yoksulluk, aile içi sorunlar, anne babada bedensel, ruhsal ya da zihinsel yetersizlikler, annenin ya da babanın ölümü, ailelerin parçalanması, ihmal ya da istismar, ergen evlilikleri ya da evlilik dışı doğumlar sonucu terkler gibi pek çok nedenle ebeveynler rollerini yerine getirememekte ve çocuklar korunmasız hale gelebilmektedir.

Bazı çocukların ebeveynleri nezaretinde sağlıklı aile ortamlarında, bazılarının ise sözü edilen sorunlar yumağında ebeveynleri ya da yakınları nezaretinde bakımları

sağlanmaktadır. Bir diğler grup çocuk ise korunmaya muhtaç hale gelerek devlet korumasına alınmak zorunda kalınarak kurum bakımına yerleştirilmektedir.

Bir aile ortamında bulunmayan çocukların, yatılı olarak, kendileriyle bir kan bağı olmayan diğler çocuklarla birlikte, gruplar halinde ya da topluca yaşamaları ve kendileriyle kan bağı olmayan ve biyolojik ebeveynlerin yerini alan yetişkinlerce bakılmaları, *kurum bakımı* olarak tanımlanmaktadır (Koşar, 1989).

Kurum bakımındaki çocuklara yönelik geliştirilen bakım modelleri, ülkeden ülkeye, o ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve idari yapısına bağılı olarak farklılık göstermektedir. Yaygın olarak başlatılan ve halen gelişmekte olan ülkelerde varlığı sıklıkla gözlenen ilk bakım modeli; çocuk yuvası, yetiştirme yurdu gibi isimlerle anılan, pek çok çocuğun bir arada bulunduğu, kışla tipi bakım modeli olarak da addedilen kurum bakımındır.

Ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler, Başbakanlık SHÇEK Genel Müdürlüğü bünyesinde sürdürülmekte olup son yıllarda “Aileye Aile İçinde Yardım”, “Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi”, “Gönüllü Aile Uygulaması” gibi projelerle kurum bakımındaki çocuk ve gençlerin bir aile ortamında bakımı yönünde önemli adımlar atılmıştır. Kurumların bütçe kaynakları ve imkânları da önemli düzeyde genişletilerek kurumların toplu yaşam merkezi hüviyetinden çıkarılması ve ev ortamlarına dönüşümleri desteklenmiştir. Böylelikle kurum ortamlarında daha az sayıda çocuğun ve gencin yararlanabileceği ev ortamları ve özgün mekanlar oluşturulmuştur.

SHÇEK Genel Müdürlüğünün son yıllarda yeni kurumlaşma modelinde ise yetiştirme yurdu ve çocuk yuvası gibi toplu yaşam merkezlerinden sevgi evleri ve çocuk evleri gibi isimlerle ev ortamı benzeri bakım modellerine geçiş sağlanırken suça yönelen ya da suç mağduru çocukların korunması ve rehabilitasyonu için Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri ile Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri hizmete açılmıştır.

Korunmaya muhtaç çocuk alanında dünyada çeşitli politikalar izlenmektedir. Kurum bakımı modelinin çocuklar üzerinde neden olduğu, örselenme ve çeşitli olumsuzlukların önüne geçebilmek için; özellikle gelişmiş ülkelerde kurum bakımına çeşitli alternatifler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu alanda Hollanda gibi gelişmiş ülkelere bakıldığında ise STK'lar ile Vakıfların korunmaya muhtaç çocuklar ile sosyal problemleri bulunan çocuklara yönelik çok sayıda projeler üreterek her proje için ekipler ve ofisler kurduğu, devletten de hizmet üretilen müracaatçı sayıları çerçevesince mali destek aldıkları görülmektedir. Devletin resmi organları ise bu STK ve Vakıfların projelerine göre vakaları bu kurumlara yönlendirmekte ve sonuçlanıncaya kadar etkin takip etmektedir. Bu alanda çalışan STK ve Vakıflar ise (özel vakalar hariç) müracaatçıları kurum bakımından çok koruyucu aile yanlarına yerleştirerek çocuk ve onun öz ailesi ile rehabilitasyon hedefli, sistematik ve program çerçeveli mesleki çalışmalar gerçekleştirmektedir. Özel vakalarda (ör. enstest ilişkiler, cinsel istismar vb) ise çocukların bir arada bakıldıkları kurumların seçiminde ev modelleri şeklinde, toplum içinde mekanlar olmasına itina gösterildiği ve maksimum 8-10 çocuğun buralarda kaldığı görülmektedir. Burada önemli olan devletin sadece vakaları yönlendirme ve kontrol görevinin olduğudur.

Japonya gibi gelişmiş ülke statüsünde olup doğumu teşvik eden politikalar izleyen ülkelerde ise gelişmekte olan ülkelerde olduğu kadar korunmaya muhtaç çocuk sorunu bulunmamaktadır. Yine Japonya'da olduğu gibi benzer ülkelerin bazılarında idari yönetim birimlerinin ülkemizden farklılık göstermesi, ülkemizde olanın aksine, korunmaya muhtaç çocuklar sorununa bölge bölge farklı çözümler üretilmesine neden olmaktadır.

Dünyada çeşitli politikaların izlendiği, çeşitli çalışmaların yapıldığı korunmaya muhtaç çocuk alanında ülkemize ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa (2009 Ocak ayı itibariyle) SHÇEK bünyesinde 0-18 yaş grubu çocuklara yönelik olarak toplam 320 kuruluşta 21.133 çocuk/genç kayıtlı olup bunlardan 4.233'ü ayni ve nakdi yardımla desteklenerek öz ailesinin yanında, 1.037'si koruyucu aile yanında, 838'i de evlat edindirilmek üzere yerleştirildikleri ailelerin yanında bakımları sağlanmaktadır (2005 ve 2009 Yıllarına Ait SHÇEK Kurum Faaliyet Raporları).

Bu bağlamda; 2009 yılı itibariyle korunma altındaki çocuklardan/gençlerden 15.025'i kurumda (%71), 6.108'i ise aile yanında (%29) bakımı sağlanmaktadır. Bu oranın 2005 yılında %92'si kurumda, %8'i ise aile yanında olduğu da

değerlendirildiğinde kurum bakımından evde bakım modeline doğru önemli bir yöneliş olduğu gözlenebilmektedir.

Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde, son 50 yıldır kurum bakımı altındaki 0-18 yaş grubu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal sağlıklarına yönelik araştırmaların yapıldığı, çalışmaların ise özellikle 0-12 yaş grubu üzerine odaklandığı görülmektedir. Sözü edilen araştırmalarda; kurum bakımında yetişen çocukların aile yanında yetişenlere göre daha fazla saldırgan davranışlar, depresyon, anksiyete, hiperaktivite gibi duygusal ve davranışsal sorunlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yurtdışı ve sınırlı sayıdaki yurtiçi araştırmalar, kurum bakımının özellikle küçük yaş çocuklarında olumsuz etkilerine ilişkin önemli bulgular vermektedir (Tizard ve Hodges, 1978: 99-118; McCann ve ark., 1996: 1529-1530; Vorria ve ark., 1998: 1633-1644; Wolff ve Fesseha, 1999: 1231-1237; Roy ve ark., 2000: 139-149; Rushton ve Minnis, 2002: 359-369; MacLean, 2003: 853-884; Yörükoğlu, 2003: 148-150; Elish ve ark., 2004: 1283-1292; Şimşek, 2004: 49; The St. Petersburg-USA Orphanage Research Team, 2005: 477-506; Erol ve ark., 2005; Üstüner ve ark., 2005: 130-140).

Özellikle SHÇEK Genel Müdürlüğünün genel olarak 2005 yılından sonra uygulamaya koyduğu ve son yıllarda hız verdiği korunma altındaki çocukların aileye dönüşü eksenli çalışmaları ile aile ortamına benzer kurumlaşma modellerinden sonra 13-18 yaş grubu çocuk ve ergenlere yönelik olarak çoklu bilgi kaynaklarından elde edilen bulgular doğrultusunda; uygulamaların sonuçları, yukarıda sözü edilen sorunların çocuklarda görülme sıklığı, hizmet ihtiyacı, risk ve koruyucu faktörler açısından yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma gerek bu sınırlı duruma katkı sağlamada gerekse de alanda ihtiyaç duyulan güncel yeni gelişmeleri değerlendirmede önem taşımaktadır.

Bu araştırma, 13-18 yaş grubunda olan üç farklı grup odaklı çalışmalar ile gerçekleştirilmiştir. Gruplar;

- Halen korunmaya muhtaç konumda olup kurum bakımı hizmetlerinden aktif yararlanan çocuklar/gençler,
- Kurum bakımı hizmetinden hiç yararlanmamış olup kurum ile ilişkisi olmayan ve ailelerinin yanında bakımları sağlanan çocuklar/gençler,

- Yukarıda sözü edilen iki grubun ara modeli ve geçiş süreci olan; bir süre kurum bakımında kalmış olup halen ailesi yanında kalan, kurum tarafından desteklenen ve izlenen çocuklardan/gençlerden oluşmaktadır.

Kuramsal çerçevede; 13–18 yaş grubu çocukların kişilik ve benlik oluşumu, toplumsallaşma süreci, mikro ve makro nedenleri ile birlikte korunmaya muhtaçlık kavramı, korunmaya muhtaç çocukların tespiti ve koruma altına alınma süreci, ilgili yasal mevzuat ekseninde korunmaya muhtaç çocukların tespiti ve kurum bakımına kabul süreci, ulusal ve uluslar arası düzeyde çocuk ve gençlik alanında sosyal hizmet ve kurum bakımı uygulamaları, ülkemizde çocuk ve gençlere yönelik sunulan koruyucu ve önleyici tedbirler, ülkemizdeki geniş ölçekte sunulan kurum bakımı hizmetleri ile kurum bakımı ve etkilerine ilişkin yapılmış olan araştırmalar değerlendirilecektir.

Araştırma ile yukarıda sözü edilen ve araştırmada yer alan üç ayrı gruptaki 13-18 yaş grubu çocukların/gençlerin ve ailelerinin; sosyo-demografik ve kişisel özellikleri ile davranış sorunlarının yanı sıra çocukların/gençlerin mevcut ruhsal sorunları (somatizasyon, obsessif kompulsif belirtiler, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke, düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, psikotizm ve ek skalalar) tespit edilerek farklı envanterler ve bakım modelleri çerçevesince karşılaştırılacaktır.

Bu araştırma sonucunda, Türkiye'deki "Çocuk Koruma Sistemi" içindeki çocuklar ile aileleri yanında yaşayan çocukların bakım modelleri ve etkilerinin çok yönlü karşılaştırılmasıyla elde edilecek bulguların; sağlıklı aile ortamlarının oluşturulabilmesi ve korunabilmesinin yanı sıra, çocuk koruma sistemi içindeki çocuklara yönelik verilen hizmetlerin planlanmasına yön verebileceği, bu konuyla ilgili daha sonraki mikro ve makro düzeyde çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. 13-18 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN KİŞİLİK, BENLİK VE TOPLUMSALAŞMA SÜRECİ

1.1. KİŞİLİK OLUŞUMU

Kişilik kavramı, bir insanı başkalarından ayıran özelliklerin tümünü ve çevresine uyum sağlamak için geliştirdiği davranış biçimini belirtir. Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılır, altıncı yaşta ana çizgileri belirdikten sonra son biçimini alması gençlik çağının sonuna doğru olur (Yörükoğlu, 2000: 81).

Günümüzde otoriteler kişiliği, kendi disiplin alanlarına göre tanımlamaktadır. Kişilik kavramından; bir insanı nesnel (objektif) ve öznel (sübjektif) yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü anlaşılmaktadır.

Bireyin düzenli ve mutlu bir yaşam sürebilmesi ve toplum içinde bir yer edinmesi sağlıklı bir kişilik gelişimi ile olanaklıdır. Kişiliğin oluşumu ve gelişiminde etkili olan çevresel ve kalıtsal etmenlerden hangisinin daha etkili ve etkenin nasıl olduğu soruları, pek çok araştırma ve incelemeye karşın günümüzde hala tam olarak açıklanmış durumda değildir (Temel ve Aksoy, 2001: 16).

Kişiliğin gelişiminde aile ve arkadaş çevresinin önemi büyüktür. Aile, ana-baba ve çocuklardan oluşan ve üyeleri arasında sevgi, saygı ve dayanışma bulunan bir topluluktur. Ailenin en önemli işlevlerinden biri, çocukların, yetiştirilmesidir. Çocuğun ilk kişilik özellikleri de aile ortamında oluşur. Bu nedenle ailenin çocuğun gelişimi üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Yaşamın anlamına varabilen, etkin bir uyumu başarabilen çocuklar, ancak aile içi ve insanlar arası ilişkileri kavramış bulunan aile yuvalarında yetiştirilebilir. Onun için toplum her anne-baba adayını; ruh sağlığını, bir evliliğin niteliklerini, tutarlı anne-baba ve çocuk ilişkilerini, çocuğa ruhsal bağımsızlık kazandırma yollarını bilen bir kişi haline getirmek zorundadır (Bakırcıoğlu, 1976: 311).

1.2. BENLİK OLUŞUMU

Benlik, insan yaşamı için önemli olup bireyin geleceği hakkında sağlıklı ve bilinçli kararlar almasında toplumsallaşma kadar etkilidir. Birey için bu derece önemli olan benlik, birçok araştırmacı için merak konusu oluşturmuştur ve bu merak sonucu birçok araştırmacı benlik kavramını tanımlamaya çalışmıştır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir;

Benlik; insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır (Yörükoğlu, 2000: 10). Benliği, bir bireyin yalnızca ona özgü tutumlardan, algılardan, duylardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret kendine ilişkin görüşü olarak görüyoruz (Gander & Gardiner, 2004: 492). Benlik bireyin zekâsı, bedeninin sınırları, değerleri, yetenekleri ve potansiyel yapısı olarak da tanımlanmaktadır.

Aynı zamanda araştırmacılar benlik kavramındaki ortak noktalara dayanarak yedi önemli nitelik saptamışlardır. Bu nitelikler bize benliğin özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

- Benlik kavramı örgütlüdür: Örgütlü olup belli bir yapıya sahiptir. Birey karmaşık yaşantısını sınıflandırarak basitleştirir. Örgütlenme büyük ölçüde kültürün yansımasıdır.
- Benlik kavramı çok boyutludur: Özel yönler birey tarafından benimsenen ya da grup tarafından paylaşılan sınıflandırma sistemini yansıtır.
- Benlik kavramı hiyerarşiktir: Benlik kavramının çeşitli yönleri, bireysel yaşantılardan genel benlik kavramına doğru bir hiyerarşi oluşturabilir.
- Benlik kavramı durağandır: Benlik kavramı durağan olmakla birlikte, geniş ölçüde özel durumlara bağlıdır ve bu yüzden daha az durağan hale gelir.
- Benlik kavramı gelişimseldir: Yaşamın ilk yıllarından itibaren bireyin kendini ve yaşamı algılayışıyla birlikte benlik kavramı da gelişiyor.
- Benlik kavramı değerlendiricidir: Bir birey kendini tanımlarken aynı zamanda değerlendirmesini de yapar.
- Benlik kavramı ayrışabilir niteliktedir: Benlik kavramı kuramsal olarak ilişkili olduğu, diğer yapılardan ayrışabilmektedir (Erkan, 1995: 16).

Tanımların ortak noktası, bireyin kendisi hakkındaki görüşleridir. Birey kendine ayna tutarak kendini sorgular, eleştirir ve değerlendirir. Bu değerlendirme

sübjektiftir. Birey kendini değerlendirirken çevrenin ona bakışını da baz alarak ya kendini yüceltir ya da küçük görür.

Benlik denilen kimlik, “ben” ve “kendim” öğelerinden oluşur. “Ben” her çocukta bulunan kendiliğinden ve dinamik geniş davranış deposudur. Birey yaşamının ilk yıllarında bu kimliğin bilincinde değildir. “Ben”, bireyi kontrol altına alır ve birey doğru, yanlış demeden aklına geleni yapar. Zaman içinde anne ve babanın etkisiyle benliğini nasıl kullanacağını öğrenir. Öğrenme aşamasında annenin yasaklamaları bireyi yönlendirir. Bu süreç uzun sürer. Bireyin algılama yeteneği geliştikçe benliğini kontrol altına almaya başlar ve “kendim” oluşur. Bu süreçte anne ve babanın etkisine çevre de katılır. Bu oluşan üçgende çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu kavrar. Bu kavrayış bireyin kendisini algılamasını da etkiler. Benliğin nasıl olması gerektiği konusunda hedefler belirler (Ergil, 1984: 35).

Kişilik terimi çoğu zaman kimlik, benlik kavramları ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak kişilik, daha çok bireyin iç dünyası ile ilgili bir kavram olup (içe dönük kişilik, anti sosyal kişilik gibi) katıdır ve değişimi zordur. Benlik ya da kimlik ise; kişinin topluma dönük olan sosyal yönü olup (ideolojik kimlik, cinsel kimlik gibi) zaman içinde değişebilir.

1.3. TOPLUMSALLAŞMA SÜRECİ

Diğer insanlarla iletişime geçme olarak da ifade edebileceğimiz toplumsallaşma, insanın doğumundan ölümüne kadar farklı düzeyde seyreden bir süreçtir. Toplumsallaşma, yaşamın her evresinde gelişim ve değişim göstermesine rağmen çocukluk devresinde daha aktiftir, gelişimini ve sınırlarını belirler.

Ozankaya’ya göre (1991: 56) toplumsallaşma; bireyin yalnızca biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp belli bir toplumla ve belli kümelerle bütünleştirilmesi olarak ifade edilebilir.

Başka bir tanımda ise toplumsallaşma; bireylerin özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir (Gander & Gardiner, 2004: 297).

Psikoanalitik yaklaşıma göre ise toplumsallaşma süreci; bedensel dürtüleri, kültürce onaylanan uygun davranış kalıplarına yöneltme mücadelesidir (Ergil, 1984: 297).

Toplumsallaşmada, insanın öğrendiği davranışlarla yeterliliğini ispatlaması kaçınılmazdır. Birey bu süreçte topluma uyumluluğunu ailede kazandığı davranışlarla göstermeye çalışır. Buradan toplumsallaşmanın aynı zamanda bir öğrenme olduğu da ortaya çıkar. Toplumsallaşma sürecinde çocuk ilk olarak anne ve babayla girdiği karşılıklı iletişimle toplumsallaşmayı öğrenir. Buradaki öğrenmeden kastedilen toplumun çocuktan beklediği genel davranışlara, başka bir ifadeyle sürecin başladığı ilk andan itibaren çocuğun toplumca belirlenmiş bazı ortak davranışlara uymasıdır. Bu davranış kalıpları yemek yeme kurallarından, oturma şekline kadar birçok alanı kapsayabilir. Fakat toplumsallaşmanın asıl amacı bireyi üretken hale getirecek rolleri ve yetenekleri kazanabilmesini öğretmektir.

Toplumsallaşma süreci, kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Sürecin amacı yönünde çocuk, bulunduğu toplumun kültürünün etkisinde ona verilen görevleri yerine getirmeye otomatik olarak başlar. Örneğin; Avrupa’da çocuğun eğitimine küçük yaşlardan itibaren başlanırken Türkiye’de çocukların okullu olma yaşı daha geç başlamaktadır. Üstelik okullu olma cinsiyetlere göre farklılık da gösterir. Türkiye’de kızların erken yaşta evlenmeleri ve çocuk sahibi olmaları toplumun kızlara biçtiği asıl roldür. Ancak; Avrupa ülkelerinde eğitimde cinsiyet ayrımı yapılmamakta ve kızların kariyer yapmaları için gerekli olanaklar sunulmaktadır. Toplumsallaşmada birey, toplumun gereklerine uygun olarak aktifleştirilir. Bunun yanı sıra toplumsallaşmanın belirli amaçları da vardır.

Toplumsallaşma;

- Bireylere temel davranış yollarını belletir,
- Bireylerde belli özlemler oluşturur,
- Bireylere ispatlarının, rollerinin öğretilmesini sağlar,
- Yeteneklerin ortaya çıkmasına yardımcı olur
- Üretici olmayı öğretir,
- Var olmayı ve kendinin bilincine varmayı öğretir,
- Ait olma duygusunu geliştirir (Ozankaya, 1991: 143-144).

Toplumsallaşma sürecini oluşturan ve geliştiren iki tür ilişkiden söz edebiliriz. Bunlar birincil ve ikincil ilişkilerdir.

a) Birincil İlişkilerin Özellikleri: Ebeveyn çocuk ilişkisi, arkadaş çocuk ilişkisi, kardeşler ve çocuk arasındaki ilişkiler birinci derecedeki ilişkileri oluşturur. Bu ilişkiler kişiye özgüdür. Bu ilişki türünde birey olduğu gibi kabul görür. Öfke, nefret, acı gibi duygularını ikincil ilişkilerde ifade edemediği düşüncelerini daha rahat yansıtabilir. Birçok davranışında rahattır, katı kurallara, belirlenmiş davranış kalıplarına uyma zorunluluğu daha esnektir. Biz duygusu gelişir.

Birincil ilişkilerde tercih konusu pek söz konusu değildir. Birey doğduğu andan itibaren kendini bu ilişkiler içinde bulur, fiziksel, ruhsal, sosyal temel ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağını çoğunlukla burada öğrenir. Genellikle bu ilişki türü birçok toplumda aynı gelişimi izler. Birincil ilişkiler bireyin toplumsallaşma sürecindeki en etkili ilişkilerdir. Çünkü toplumsallaşmayı bu ilişkiler içerisinde öğrenmeye başlar, geliştirir ve bazen gelişimini de bu ilişki türünde tamamlar.

b) İkincil İlişkilerin Özellikleri: Bu tür ilişkiler resmidir. Bireyin temel gereksinimleri genellikle ön planda değildir. Kurallarla ilişkinin sınırları belirlenmiştir. Kişinin yerine getirmesi zorunlu görevleri vardır. Kişiden beklenen içinde bulunduğu toplumu geliştirebilmesi ve sürekliliğini sağlayabilmesi için neler yaptığıdır. Burada birey varlığını ispatlamak ve sürdürmek için çabalar. Ben duygusu hakimdir.

İkincil ilişkide birey ailesine ve arkadaş grubuna bağımlı olmaktan çıkar. Bu iki ilişki arasında denge kurarak kendini daha iyi değerlendirme ve ifade etme alanı yaratır. İkincil ilişkiler aynı zamanda birey için bir ayna görevi görür. Birey bu ilişkilerde hangi davranışların ne kadar kabul ve takdir gördüğünü fark eder ve davranışlarını bu yönde geliştirir (Ergil, 1984: 29-31).

1.3.1.Ailenin Toplumsallaşma Sürecine Etkisi:

Aile, çocuğun iletişime geçtiği ilk gruptur. Çocuk aile bireylerini kendine model alır. Anne-baba çeşitli yöntemlerle çocuğa toplumun kabul ettiği yaşam biçimini öğretmekte ve toplum kültürünü aktarmaktadır. Ailenin genel yapısından kaynaklı otoriteden söz edebiliriz. Otoriteyi genelde baba elinde bulundurur. Ailede,

baba kural koyucudur ve yaptırım gücünü elinde bulunduran kişidir. Çocuk, ailenin bu yapısıyla kurallara uymayı ve otoriteye boyun eğmeyi öğrenir. Ailedeki rol dağılımı ve statüyle, kendisi de rollere ve bir statüye sahip olduğu bilincine varır. Bu durumdan kaynaklı çocuk, görevleri olduğunu fark eder ve görevlerini yerine getirme sorumluluğunu alır.

Ailenin konumu ve yapısı, çocuğun yaşam kalitesini ve standardını belirleyen etkenlerdir. Çocuk eğitilmiş bir ailede ise iyi bir eğitim alacağı kaçınılmazdır. Huzurlu ve mutlu bir ailede yaşayan çocuk, hem fiziksel hem de psikolojik gelişimini sağlıklı tamamlar. Sevgiyi yoğun yaşayan bir çocukla şiddete maruz kalan çocuğun yaşama bakışı, yaşamı algılayışı farklıdır. Çocuk ailede şiddete maruz kaldığı zaman, şiddeti doğal karşılar ve ailede gördüğü şiddetin daha yoğununu diğer ilişkilerine yansıtır. Sevgiyi alan çocuk içinde geçerlidir, yansıtır.

Çocuğun sevilerek, bir güven ortamı içinde, sağlıklı yetişmesi aileye bağlıdır. Çocuğa yol göstermek, davranışlarına yön vermek, kurallara uyumunu sağlamak, ailenin görevleri arasındadır. Ayrıca ailenin, güç durumlarda çocuğun yanında olması, onu desteklemesi, gerektiğinde denetlemesi gerekir. Çocuğun kişilik geliştirmesi, kendi cinsel kimliğini kazanması da aile ortamında sağlanır. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri çocuk evde kazanır. Anlaşmazlık, çekişme, çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da evde öğrenir (Yörükoğlu, 1993: 94).

1.3.2. Arkadaş Grubunun Toplumsallaşma Sürecine Etkisi:

Toplumsallaşma sürecinin öğrenilmesinde ve öğrenilenlerin uygulanmasında aileden sonra gelen ikinci grup; bireyin arkadaş grubudur. Toplumsallaşma sürecinde arkadaşlar yaşam boyu etkisini sürdürür. Birey için arkadaş grubu aileden daha büyük bir topluluktur. Arkadaş grubunu kendisi seçer ve bu gruba kendisini kabul ettirmek için çabalar. Arkadaş grubunu yaşamının merkezine koyar. Arkadaş grubunu yaşamının merkezi haline getirme gençlik döneminde daha yoğun yaşanır. Birey gençlik dönemindeki değişimleri ve gelişmeleri arkadaş çevresiyle aynı anda yaşadığı için arkadaş grubunun onu daha iyi anladığını düşünür. Birey, ailede öğrendiği toplumun kurallarına uyma davranışını arkadaş grubunda pekiştirir. Kendini geliştirerek var olmaya çalışır (Ergil, 1984: 29-31).

Görüldüğü üzere çocuğun kişilik, benlik ve toplumsallaşma sürecinde aile ve arkadaş grubunun etkileri birincil düzeydedir. Dolayısıyla sorun çözme ve çocuk yetiştirme becerisine sahip, eğitilmiş aile bireyleri ve sağlıklı arkadaş ilişkilerine sahip çocuklar ile bundan yoksun olan çocuklar arasında psiko-sosyal ve fiziksel gelişimde çeşitli düzeylerde farklılıkların olması kaçınılmazdır. Söz konusu farklılıklar bu konuda yapılmış araştırmalarla da ortaya konulmaktadır.

2. KORUNMAYA MUHTAÇLIK

Aile, toplumların gelişip varlıklarını devam ettirmelerinde gerekli olan toplumsal bilincin bireylere kazandırılmasında en temel ve en önemli kurumlardan biri olarak kabul edilmektedir (Marsh, 2000; Levin ve Trost, 1992: 41). Daha kapsamlı bir tanımla aile: “biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş, özdeksel ve tinsel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birim” olarak tanımlanabilir (Sayın, 1990: 9). Aile üyelerinin sayısı, içinde bulunduğu toplumun şekli, kültür dokusu ve ekonomisine göre değişebilmekte, temelde eş birlikteliği ile sosyal ve hukuki dayanağı oluşabilen bir organizasyon olarak görülmektedir (Berkay, 1998; Santur, 1998).

Sosyal bir varlık olan insan için toplumsal hayat ne kadar önemli ise, bir toplum için de o toplumun çekirdeğini oluşturan aile o kadar önemlidir. Bir toplumsal kurum olarak ailenin en önemli yapı taşlarından biri şüphesiz çocuktur. Toplumun geleceği, çocukların bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden yetişmelerine bağlıdır. Bu ise, çocuğun toplum içindeki hukuki durumunu düzenleyen kurallarla yakından ilgilidir (İnan, 1969: 42-51).

Aile bu özelliğinin yanı sıra bireylerini değiştirip dönüştürmesi ile de toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan evrensel bir kurumdur.

Aileler bireyleri değişip dönüştürürken, toplumun dinamik ve en küçük yapı taşı olarak sürekli bir dönüşüm halindedir. Bu dönüşüm dünyanın ve ülkenin sosyo-

kültürel, ekonomik, siyasi gidişatı ile de ilgilidir. Sosyal, ekonomik ve siyasi değişimler ailelerde geçmişte yaşanmayan olayların yaşanmasına neden olmaktadır.

Aynı zamanda aile içinde barındırdığı üyelerin yaşlarına ve tecrübelerine bağlı olarak bir “kurumsal yaşlanma” dönemi de geçirmektedir. Aile; evlikle başlayan, kurucularının ölümüne kadar uzanan dinamik bir yapı ve süreç olarak anlam ve işlev kazanmaktadır. Bu sosyal yapı yaşamı süresince belirli aşamalardan geçerken aynı zamanda topluma yeni bireyler kazandırmakta yeni bireylerle toplum arasında iletişim görevini üstlenmektedir (Özdemir ve ark., 2009).

Aile, cinsellik ve neslin devamı; çocukların bakımı ve yetiştirilmesi; yeni nesillere kültürel kimliğin, dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması; tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılması; sevgi, saygı ve hoşgörü esasına dayanan tutum ve değerlerin yerleştirilmesi gibi temel fonksiyonları üstlenmekte ve yerine getirmektedir.

Ailenin önemi, özelliği gereği üstlendiği bu fonksiyonlarda ve bunların aile dışında başka bir kurum tarafından aile kadar başarılı ve istikrarlı bir şekilde yerine getirilemeyişindedir. Diğer bir ifadeyle aile, özelliği ve işlevleriyle toplumda ikamesi olmayan bir kurumdur. Ailenin görevini yerine getirecek bir başka kurum olmayıp bu özelliği ile alternatifsizdir.

Sosyolojik bağlamda ise ailenin en temel fonksiyonları; biyolojik, ekonomik, sevgi, koruyucu, sosyalleştirme, eğitim, ailenin boş zamanlarını değerlendirme fonksiyonlarıdır. Sanayileşme süreci ile aile daralmış, sadece ana, baba ve çocuklardan oluşan bir duruma gelmiştir. Bu nedenle aile; sevgi fonksiyonu, biyolojik fonksiyon ve çocuğun sosyalleştirilmesi fonksiyonlarını uhdesinde tutarak diğer fonksiyonlarının çoğunu başka kurumlara devretmiştir.

Ayrıca başta hızlı kentleşme, göç ve sanayi devriminin dayattığı yeni yasama biçimleri ve değerleri aile kurumunu parçalanma ve dağılma sürecine itmiş ve yukarıda bahsettiğimiz (cinsellik ve neslin devamı; çocukların bakımı ve yetiştirilmesi; yeni nesillere kültürel kimliğin, dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması; tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılması; sevgi, saygı ve hoşgörü esasına dayanan tutum ve değerlerin yerleştirilmesi) gibi temel fonksiyonlarını yerine getiremeyecek derecede zayıflamasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak ailenin bölünmesi, parçalanması, tek ebeveynli ailelerin giderek artması, boşanma

oranlarının yükselmesi, evlilik dışı beraberliklerin çoğalması, nesebi belirsiz çocukların artması, kültürel ve ahlaki değerlerde yozlaşma, suç oranlarının artması, madde bağımlılığı, bireysel ve toplumsal şiddetin yaygınlaşması, kimlik bunalımı, milli ve manevi değerlerden yoksunluk, psikolojik rahatsızlıklar, tatminsizlik vb. gibi insanı ve dolayısıyla toplumu tehdit eden sorunlar baş göstermiştir.

Korunmaya muhtaçlık olgusu, toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkan sosyal sebepler çerçevesinde; ailenin ya bilinçli olarak dağılması ya da kişilerin kendi tasarrufları olmaksızın ailenin varlığının devam edememesi halinde ortaya çıkan bir sorundur. Bu araştırmada konu çocuk alanı olması sebebiyle korunmaya muhtaçlık çocuk açısından ele alınmıştır. Bu bağlamda 2828 Sayılı Yasada da belirtildiği üzere “Korunmaya Muhtaç Çocuk”; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur.

2.1. KORUNMAYA MUHTAÇLIK OLGUSUNUN ÖZEL (MİKRO) SEBEPLERİ

Korunmaya muhtaç çocukların korunma altına alınma sebepleri çok çeşitli olmakla beraber, anne babanın biri veya her ikisinin ölümü, anne babanın boşanması, ailenin sosyo-ekonomik yetersizliği ve terk olguları, genel sıralamada önemli oranları teşkil eden sebepler olarak dikkati çekmektedirler.

2.2. KORUNMAYA MUHTAÇLIK OLGUSUNUN GENEL (MAKRO) SOSYOLOJİK SEBEPLERİ

Yapısal nedenlerden kaynaklanan ve toplumsal sorun olarak ortaya çıkan korunmaya muhtaçlık olgusunda, tüm toplumsal süreçlerin bütünlüğü açısından sebep-sonuç ilişkileri incelenmelidir. Çünkü korunmaya muhtaçlık olgusu, yapısal koşulların değişmesi süreci içinde ortaya çıkan bir olgudur. Toplumsal yapı içinde,

ekonomik ve toplumsal düzeylerdeki farklılık bu olgunun farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Kıray, 1964: 3-4).

Korunmaya muhtaçlık olgusu, toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkan sosyal sebepler çerçevesinde; ailenin ya bilinçli olarak dağılması ya da kişilerin kendi tasarrufları olmaksızın ailenin varlığının devam edememesi halinde ortaya çıkan bir sorundur. Toplumun temel kurumlarından en önemlisi olarak değerlendirilen ve sosyolojik kurumlar arasında birçok fonksiyonu olan aile, değişik sebeplerle birliğini yitirdiği veya dağıldığı zaman en korunmasız fertleri çocuklar olmaktadır.

Sosyolojik dinamikler açısından korunmaya muhtaçlık olgusu değişik sosyo-kültürel ve yapısal sebeplerin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Her toplumun yapı ve insan ilişkileri bağlamında farklılığı olduğu gibi bu ilişkiler bütününden ve tekrarının devamından teşekkül eden sosyal kurumları da farklılık arz etmektedir. Korunmaya muhtaçlık olgusu bunun içindir ki, her toplumda şekil itibarıyla temel olarak benzerlik arz etse de, sebepleri ve sonuçları açısından önemli farklılıklar arz etmektedir. Sosyal hizmetler olgusunu ve bunun içindeki korunmaya muhtaçlık olgusunun kaynağı ve boyutlarını, içinde geliştiği toplumsal yapıdan ve bu yapıya özgü toplumsal ve tarihsel ilişkiler sisteminden koparmadan ve soyutlamadan ele almak zarureti vardır. Ondan dolayıdır ki bu olguyu, yapısal bütünlük içinde ele almak, yapısal farklılaşmalara göre neden-sonuç ilişkilerini çözümlemek önem kazanmaktadır (Cılga, 1986: 31).

Tarihi süreçten bakıldığı zaman sosyal hizmetler ve korunmaya muhtaçlık olgusunu meydana çıkaran asıl etmenin, tarihi gelişim evreleri içinde toplumsal sistemlere özgü eşitsiz gelişme süreci olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda toplumsal sistemlere özgü üretim ve bölüşüm süreci, belirli toplumsal ve ekonomik yapılar içindeki kesimlerin ve insanların korunma gereksinmesinin niteliklerini belirleyen önemli bir faktör olarak dikkat çekmektedir. Bu şekilde oluşan yapısal farklılaşmalar da korunmaya muhtaçlık sorununu ortaya çıkarmakta ve toplumların bu konuda muhtaç olan kesimlerini bakıp gözetme sorununu gündeme getirmektedir.

İnsanlık tarihinde birlikte yaşama olgusunun gelişmesinden bu yana, kişilerin kendi aralarında sosyal yardımlaşma ve dayanışmaları bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç bazen kişilerin sosyal hayata uyum güçlüklerinden (yaşlılık, kimsesizlik, sakatlık vb), bazen dini inanışlarından, bazen de insancıl (hümanist)

duygulardan kaynaklanmıştır. Bu ihtiyaçlar sonucu kişiler birbirlerine karşılıklı veya karşılıksız bir şekilde çeşitli sosyal yardımlarda bulunmuşlardır. Toplumun gelişmesi ve karmaşıklaşması sonucu bu yardımlaşma ve hizmetler gittikçe sistemli bir yapıya kavuşmuş ve günümüzün modern anlamdaki sosyal hizmetlerinin de temelini oluşturmuştur. Bu anlamda çağdaş toplumlarda, yardımlaşma ve dayanışmanın önemi daha da belirginleşmiştir. Sosyal dışlanma ve yalnızlaşma tehlikelerinin arttığı kentsel yaşam alanlarında bu hizmetlerin daha da çoğalması yönünde toplumsal ikazlar ve sinyallerin de bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu anlamda bu yalnızlaşma ve dışlanma sorununu, değişik düşünür ve akademisyenler bir modernizm krizi veya sorunu olarak da değerlendirmektedirler.

Günümüz kent toplumlarında veya kırsal yaşam alanlarında bireye ve aileye yönelik hizmetler arasında bulunan sosyal hizmet ve yardımlar, muhtaç kesimlerin mağduriyetlerini gidermek ve onları insanca yaşama kavuşturmak için çok önemli bir fonksiyona sahiptir. Çünkü hızlı gelişen ve değişen modern toplumlarda kişiler arası çözümler, aile içi parçalanmalar ve sosyal dejenerasyon dikkat çekecek bir problem alanı haline gelmiştir.

Muhtaç ve mağdurların oranı da sayısal anlamda oldukça fazla bir büyüklüğe ulaşmış görünmektedir. Kişilerin, geleneksel olarak yaşadıkları ve ekonomik olarak hayatlarını devam ettirdikleri yerlerden sanayileşmiş bölgelere göç etmeleri sorunu ülkemiz için yakın tarihe dayanan bir geçmişe sahiptir. Meydana gelen bu göçler sonucu, göç eden aile fertlerinin, kent hayatına tutunamama ve uyum sağlayamama sorununa, ekonomik sorunlar da eklenince çeşitli istismar mekanizmaları bu mağdur kesime yönelmiştir. Bunun sonucu olarak da çeşitli suç istatistiklerinde bu kesimin hissedilir bir yükseliş gösterdiği, bu konuda yapılan çeşitli araştırma, gözlem ve bulguların da bir sonucu olarak dikkatleri bu kesime yöneltmiştir. Bu ve benzeri sebepler, bu alana götürülecek sosyal hizmet ve yardımların öneminin daha da artmasında etkili olmuştur (Kongar, 1981: 368).

Korunmaya muhtaç durumda olan kesimlerin yapısal konumları, yaşadıkları toplumsal çevre yönünden belirgin bir farklılığı içerir. Bu kesimlerin yaşadıkları toplumsal çevreler genellikle toplumun geri kalmış alanlarıdır. Korunmaya muhtaçlık olgusunun yaygın olarak gözlemlendiği geri kalmış alanları, kırsal ve kentsel yerleşim birimlerinde saptamak olanaklıdır. Korunmaya muhtaç kesimleri, kırsal ve ketsel

yerleşim birimlerini kapsayan bütünlükte, kırsal alandan kentsel alana doğru yönelen toplumsal hareketlilik içinde düşünmek gerekir. Kırsal alandaki yapısal dönüşüm süreci ve kentsel alanlara doğru oluşan göç olgusu, korunmaya muhtaçlık sorununun yapısal nedenleri arasında önemli bir paya sahip olarak görülmektedir.

Bu sorunu tam anlamıyla analiz edip anlayabilmek ve sebeplerini açığa çıkarmak icap ederse, olgunun ortaya çıkış sebeplerine yani kök sebeplere inilmesi gerektiği açıktır. Bu da kırsal kesimdeki yapısal dönüşüm sorunları, tarımsal üretimdeki teknolojik değişmelerin, toprak mülkiyetindeki farklılaşmaların ve tarımsal üretime özgü bölüşüm ilişkilerinin incelenmesini gerektirir. Bu etmenlere bağlı olarak gelişen dönüşüm süreci, kırsal alandaki insanın üretime katılma biçiminde, toprakla ilişkilerinde ve tarımsal üründen pay alma biçiminde farklılaşmalara, eşitsizliklere ve memnuniyetsizliklere sebep olmaktadır. Tarımsal alanda emek-yoğun üretim yerine teknoloji-yoğun üretime geçilmesi; toprak mülkiyeti yönünden mülksüzleşmeye, işsizleşmeye ve tarımsal üretimden pay alamamaya ve giderek yoksul bir kesimin oluşumuna neden olmuştur.

Diğer bir deyişle, özet olarak kırsal alanda yaşanan bu dönüşümler; yapısal olarak işsiz, topraksız ve her yönden korunmaya muhtaç kesimleri üreten bir yapı olarak dikkat çekmektedir.

Bahsi geçen bu topraksız, işsiz ve korunmaya muhtaç kesim, sosyal dışlanma olgusuyla karşı karşıya kalmakta, yani köyler bu kesimin ihtiyaçlarını karşılayamamakta veya karşılamakta zorlanmakta, şehir de bu insanlara çok zor şartlar altında yaşama ve hayatını devam ettirmek üzere ancak kenar-kıyı ve köşesinde yer açabilmektedir. Bu aynı zamanda bir zorunluluk olarak da dikkat çekmektedir. İşte bu yapısal sorun; sosyal dışlanma olarak ifade edilen toplumun kenarında kalma, topluma entegre olamama ve soyutlanma problemlerini de besleyen bir süreç olarak kendini göstermektedir.

Kırsal alandaki ekonomik ve toplumsal örgütlenme sürecinin yeterli bir düzeye ulaşamaması nedeniyle korunmaya muhtaç kesimlerin toplumsal güvenliklerinin sağlanması ve bu şekilde toplumsal korunma hizmetlerinden yararlandırılması çok daha zor hale gelmektedir. Kırsal alandaki ekonomik, toplumsal ve hizmetler yönünden örgütlenmelerin yetersizliği nedeniyle korunmaya muhtaç kesimlerin toplumsal yaşama uyumları ve yeni yapısal dönüşüm süreci ile

bütünleşebilmeleri çok zorlaşmaktadır. Bu aşamada yoksul kesimlerin yeni yapıya uyum mekanizmaları ve yeni ilişki biçimleri geliştirdikleri gözlenmektedir. Bunun yanında, kırsal ve kentsel alanlardaki örgütlenmiş yapılar içinde belirli konumlara sahip olan az bir kesim yani mal ve hizmet üretimine örgütlü olarak katılabilenler; toplumsal ve ekonomik güvence imkânlarından yararlanabilmektedirler. Burada kırsal alana özgü geleneksel yardımlaşma sistemleri, aile içi ve aileler arasındaki ilişkiler bu süreç içinde önemli işlevler gerçekleştirmektedir. Böylelikle bireylerin toplumsal gereksinimleri bu dayanışma yapısı içerisinde karşılanabilmektedir (Kongar, 1981: 368-374).

Bunun sonucu olarak da özellikle kırsal bölgelerde, cemaat tipi yardımlaşmaların varlığı bireyi sosyal dışlanma riskinin dışında kalmasına yardımcı olmaktadır. Bu ilişkiler ağı içerisinde dayanışma ve yardımlaşma faaliyetleri, yoksul ve dışlanma riskini taşıyan bu grupları toplumla bütünleştirmekte ve onların topluma olan aidiyet bağlarını da kuvvetlendirmektedir. Bu, tabii olarak kültürden kültüre farklılık arz eden bir ilişki türüdür. Ülkemizde bu anlamda yoksul kesimden gelen sosyal patlama beklentileri, belirtilen bu sosyal yapı ve ilişkilerin birincil alanda yaşanmasının bir neticesi olarak düşünülmektedir. Bu yüzdendir ki, farklı ülkelerde aynı yapı olmadığı için sonuçları çok dehşetli sosyal ve sınıfsal patlamalar ve karışıklıklar vuku bulmuştur. Çok yakın tarihlerdeki bir Arjantin krizi sonrasında yaşanan kaos, Türkiye'deki sosyal yapı ve ilişkilerin beslendiği kaynaklar ve bu kaynakların icra ettiği fonksiyonlar açısından önemine işaret etmektedir.

Ancak kentsel alanda örgütlenmiş yapılar içinde yer alabilen kesimler, düzenli hizmetlerle de ilişki içine girebilmekte ve bu anlamda kentin avantajlarına sahip olabilmekte ve kentsel alandaki toplumsal refah hizmetlerinden yararlanma imkânları doğmaktadır. Cılga'ya göre, korunmaya muhtaç kesimlere yönelik hizmetlerden yararlanma sürecinde kırsal ve kentsel yörelerde yaşayan kesimlerin üzerinde, yapısal etmenlerin etkili olduğu vurgulanmalıdır (Cılga, 1986: 33-34).

Korunmaya muhtaçlık olgusunun oluşumunda; ekonomik, kültürel, sosyal ve bedensel nedenlerin başta olmak üzere birçok etmenin belirleyici olması nedeniyle konuyu bütünlük içinde ele almak, muhtaçlık olgusunun irdelenmesi, problemin tespiti ve çözüm yollarının araştırılması için gereklidir. Korunmaya muhtaçlık olgusu

toplumsal düzeyde yoksul bir kesimin ya da bir toplumsal kategorinin varlığını belirginleştirmektedir.

Yapısal nedenlerden kaynaklanan ve toplumsal sorun olarak ortaya çıkan korunmaya muhtaçlık olgusunda tüm toplumsal süreçlerin bütünlüğü açısından sebep-sonuç ilişkileri incelenmelidir. Çünkü yapısal koşulların değişmesi süreci içinde, korunmaya muhtaçlık olgusu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yapı içinde, ekonomik ve toplumsal düzeylerdeki farklılık bu olgunun farklı nedenlerden dolayı ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Kıray, 1964: 3-4).

Cılga'ya göre (1983); korunmaya muhtaçlık olgusu, insan-doğa ve insan-insan ilişkilerine dayalı çelişkilerden kaynaklanarak toplumsal yapı içerisinde oluşmaktadır. Bu ilişkiler sistemi içerisindeki çelişkiler, toplumsal sorunların kaynağı olur. Bu anlamda korunma; insana, topluma ve doğaya özgü bir gereksinme olarak dikkat çekmektedir.

Korunmaya muhtaçlık olgusu mikro ve makro düzeylerde ele alındığında yukarıda bahsedildiği üzere karşımıza çeşitli sistemler çıkmaktadır. Çocuk kendini çevreleyen bu sistemler içinde yer alır ve bu sistemler çocuğu etkiler. Çocuğun korunmaya muhtaç duruma gelmesini önleme çocuğun sağlıklı gelişimi için önemlidir. Burada önemli olan bu sistemlerin bir bütün olarak etkileşimi ve bunlara uygun hizmet sağlama modelleri geliştirmektir.

2.3. KORUNMAYA MUHTAÇ DURUMA GELME NEDENLERİ

Çocuk konusunun dünyada önem kazanmasının iki önemli nedeni vardır. İlki; 19.yy.da İngiltere ve Avrupa'nın büyük endüstri merkezlerinde çocukların ve gençlerin istismar edilmesi, ikincisi ise; Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının milletlerin bünyesinde meydana getirdiği düzensizliklerin sonucu olan ihtiyaç ve sorunlardır. Savaş beraberinde; kıtlık, işsizlik gibi sosyal bünyeyi temelinden sarsan sorunlar ile kimsesiz ve korunmaya muhtaç bireylerin çoğalmasına sebep olmuştur.

Endüstriyel gelişim insan gücüne duyulan ihtiyacı azalttı ve işsizlik sorunu ortaya çıktı. Nüfus arttıkça işsiz insanların sayısı da arttı. Bu nedenle aile yapısı bozulmaya başladı. Eve gelir getiren kişi ailenin ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldi. İşsizliğin aileye etkisi; aile içi şiddet, stres, ihmal ve edinilen kötü alışkanlıklar biçiminde olmuştur.

Aile yapısı da çok önemlidir. Çekirdek ailede yetişmek farklı olur, geniş ailede farklı. Aynı çatı altında ikiden fazla kuşak yaşıyorsa çocuk korunmaya muhtaç duruma gelebilir. Her geçen gün içinde bulunduğumuz dünya gelişiyor, bilim ve teknoloji ilerliyor. Her aile değişikliklere ve yeniliklere uyum sağlayamaz, hele de yaşadığı ortamda kendinden yaşça büyük insanlar varsa. Yeniliklere açık olmayan büyükler istemeyerek de olsa özellikle gençlerin fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini yavaşlatır, bazen de engeller. Çocukların gelişimini sadece geniş aileler değil, çekirdek ailedeki yapısal bozukluklar da engeller. Anne baba arasındaki iletişim güçlü değilse bu çocuğa da yansır. Bazen yeniliklere açık olmak yeterli değildir. Ebeveyn ile çocuk arasında iletişim kopukluğu varsa fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişim yine tamamlanamaz.

Ailenin yaşam koşulları ve çevrenin etkisi de korunmaya muhtaçlık durumunda etkilidir. Aile gecekondulu mahallesinde, villada, kırsal ya da kentsel alanda yaşıyor olabilir. Yaşanılan ortam aileyi maddi ve manevi yönden yansıtır. Bu durum; ailenin kazancını, gelenek ve göreneklerini belli eder. Gecekonduda yaşayan ailenin yoksul ve içe dönük olduğu, Büyükşehir de villada yaşayan ailenin ise zengin ve dışa dönük olduğu bilinen genel bir kanaattir. Her iki ailede yaşayan çocukların gelecek kaygıları ve zorluklarla başa çıkma becerisi farklıdır. Bu, ailenin yaşam koşullarını çocuğa nasıl yansıttığına bağlıdır. Ailenin bebeklikten itibaren çocuğuna öğrettikleri çok önemlidir.

Korunmaya muhtaç duruma gelmeye sebep olan nedenlerden en önemlisi; anne ya da babanın ya da her ikisinin ölümü, boşanması, suç işlemeleri, kötü yolda olmaları, yurtdışına gitme sonucu yaratılan yoksunluktur (Cılga, 1989: 33).

Bu noktada ihmal ve istismar konusu önem taşımaktadır. Çocuk istismarı; “Çocukların ana babaları, onları bakıp gözetmek ve eğitmekle görevli kişiler (öğretmen, usta, koruyucu aile vb.) veya yabancılar tarafından; bedensel ve/veya psikolojik sağlıklarına zarar veren ya da fiziksel, duygusal, zihinsel ve/veya sosyal gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlara maruz bırakılmalarıdır (İstismara Uğramış Çocukla Çalışma, 20.04.2010, http://www.shcek.gov.tr/ToplamKaliteYonetimi/il_kysdokuman/44/44TA41.pdf). Anlaşıldığı gibi istismar; çocuğun, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini olumsuz etkiler. Fiziksel istismar; çocuğun vücudunda gözle görülür darp izleri bırakmak,

cinsel istismar; çocuğu cinsel doyum aracı olarak kullanmak, duygusal istismar; aşığılamak, küçük düşürücü davranışlarda bulunmak, ekonomik istismar; çocuğu çalıştırıp, kazandığı paraya el koymaktır. İhmal ise çocuğun ihtiyaçlarını karşılamamaktır.

Özürlü çocuklara sahip ailelerde de sağlıklı yöntemler kullanılmayıp, çocuğun ihtiyaçları gerektiği gibi karşılanamazsa korunmaya muhtaçlık durumu artar. Özürlü bir çocuk ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamaz. Bu durumda aile bireyleri ve yakınları ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. İhtiyaçlar karşılanamayınca ortaya daha ciddi sorunlar çıkar ve bunlar aileye de yansır.

Suça itilen çocuklar irdelenecek olursa, özellikle 13-18 yaşı arasındaki çocukların, çevre ve ailenin işlediği suçları üstlenmek zorunda kalabildiği görülmektedir. Bunun nedeni de 18 yaşından küçük oldukları için yetişkinlere göre daha hafif cezalara çarptırılmalarıdır. Bu sebeple daha yaşama yeni hazırlanan çocuklar ilgisizlikten ya da yetişkinlerin suçlarını üstlenmekten dolayı en güzel çağlarını ıslahevlerinde geçirebilmektedir.

Bulut'a göre (1996: 13); bir çocuğun yukarıda sayılan nedenlerden bir veya birkaçını yaşaması, korunmaya muhtaç durumda olduğunu göstermektedir.

3. KORUNMAYA MUHTAç ÇOCUKLARIN TESPİTİ VE KURUM BAKIMINA KABUL SÜRECİ

3.1. KORUNMAYA MUHTAç ÇOCUKLARIN TESPİTİ VE KORUMA ALTINA ALINMA SÜRECİ

Bu konu, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 21 ve 22. maddeleri gereği hazırlanan ve 28 Kasım 1983 tarihli ve 18235 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme, Korunma Kararlarının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik" hükümlerine tabidir.

SHÇEK Genel Müdürlüğü korunmaya muhtaç çocukların tespiti ile yükümlüdür. Genel Müdürlük adına illerde İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri ile ilçelerde İlçe Sosyal Hizmet Şube Müdürlükleri tarafından gerekli işlemler yerine getirilir.

Korunmaya muhtaç çocuk bildiriminde; mahalli mülki amirler, sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları görevlidir.

Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında yukarıda sayılan görevliler ile vatandaşların veya ebeveynlerin İl Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüklerine başvurmaları üzerine korunma kararlarının alınması için gerekli incelemelere başlanır. İl Müdürlüğünce görevlendirilecek bir sosyal hizmet uzmanı çocuğun öz geçmişı, anne ve babasının olup olmadığı, ailenin ve çevresinin sosyo-ekonomik durumu, yaşam koşulları gibi konular hakkında sosyal inceleme yapar. Yapılan sosyal inceleme raporlaştırılır ve Sosyal İnceleme Raporu adını alır. Yapılan sosyal incelemede ilgili meslek elemanı ailenin tüm koşullarını ve toplum kaynaklarını da dikkate alarak değerlendirir ve kurum bakımını son çare olarak düşünerek ailenin sorununa alternatif çözüm yolları üretmeye çabalar. Kurum bakımından başka bir seçenek yok ise hazırlanan rapora çocukla ilgili gerekli resmi belgeleri de (çocuk bulunmuş ise karakol tutanağını, anne ve baba ayrılmış ise ilgili mahkeme kararını, terk edilmiş ise bunlarla ilgili tutanağı vb) ekleyerek İl Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüklerine teslim edilir. Durumu uygun görülenler için bu bilgiler yetkili ve görevli mahkemeye gönderilerek dava süreci başlatılarak takip edilir.

İl Müdürlüğü, yetkili ve görevli mahkemeden alınan Korunma Kararından sonra çocuğun, uygun görülecek kuruluş veya koruyucu aileye yerleştirilme işlemlerini tamamlar. Çocuğun durumu acilen korunma altına alınmayı gerektiriyorsa "Acil Valilik Makam Oluru" alınarak çocuk kuruma yerleştirilir, korunma kararının çıkartılması ile ilgili işlemlere başlanarak en geç bir ay içinde ilgili mahkemeye başvurulur ve takibi yapılır.

Haklarında acilen korunma kararı alınacak çocuklar, uygun bir kuruluşa veya hakkında sosyal inceleme yapılmış uygun bir aile yanına yerleştirilir. Bunun için İl Müdürlüklerinin teklifi ve mülki idare amirinin onayı gereklidir.

Korunma kararı genel olarak çocuk reşit olana (18 yaşından gün alana) kadar devam eder. İl Müdürlüğü, ailenin durumunu periyodik aralıklarla takip eder ve korunma kararına neden olan koşulların ortadan kalkması halinde hazırlanacak Sosyal İnceleme Raporu ile birlikte kurum yetkililerinin önerisi ile mahkemece korunma kararı kaldırılarak çocuk öz ailesine teslim edilebilir.

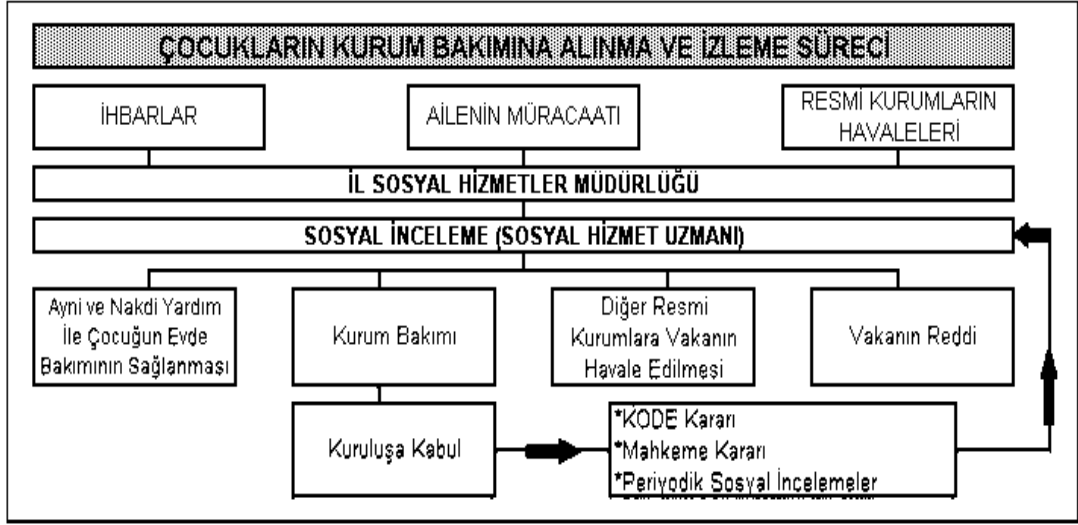
Kurum ortamında iken reşit olanlar için korunma kararının devamı ancak belli koşullar çerçevesinde olanaklıdır. 18 yaşını tamamlamış olan korunmaya muhtaç çocuklardan;

- Ortaöğrenime devam edenler 20 yaşına kadar,
- Yükseköğrenime devam edenler 25 yaşına kadar korunma ve bakım altında kalırlar.
- Öğrenime devam etmeyenlerin ise iş ve meslek sahibi olabilmeleri için 20 yaşına kadar Korunma Kararları uzatılabilmektedir (2828 Sayılı SHÇEK Kanunu, 1983).

3.2. ÇOCUĞUN KURUMA GELİŞ SÜRECİ VE KABUL SONRASI YÜRÜTÜLEN HİZMETLER

Çocuğun kuruma gelişi ve kabulü sonrasında yürütülen hizmetlerin belirlenmiş bir prosedürü bulunmaktadır. Şekil-1’de görüleceği gibi, çocukların kurum bakımına alınma sürecinde; vakalar farklı yöntemlerle İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine gelmekte ve Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından ailenin ikametgâhında çok yönlü yapılan sosyal inceleme ile değerlendirilmektedir. Yapılan incelemede, çocuk ve ailesini çok yönlü değerlendirerek, ailenin temel sorununun ne olduğu, sorun çözme noktasında ailenin güçlü ve zayıf yönleri, toplum kaynaklarının ailenin sorununun çözülmesinde yarar sağlayıp sağlayamayacağı vb. hususlar irdelenir. Yapılan sosyal inceleme komşular, yakın akrabalar ve kamu kayıtlarından toplanan bilgi ile desteklenir. Kurum bakımı son alternatif olarak değerlendirilerek farklı çözüm yolları üretilir. Çocuğun kurumda bakımı en iyi çözüm olarak görülmüşse, bir başka ifade ile kurum bakımı zorunluluğu olması halinde; hazırlanan sosyal inceleme raporu ile durum ilgili mahkemeye sunularak çocuk hakkında 2828 Sayılı Yasa hükümlerine göre korunma kararı, 5393 sayılı Yasa hükümlerine göre de “bakım tedbiri” talep edilir. Raporda inceleme sonucu elde edilen bilgiler, verilere dayalı gerekçeli değerlendirmeler ve mesleki kararlar öneri biçiminde yer alır. Yargıç, sosyal hizmet uzmanı tarafından mesleki olarak hazırlanmış bu dosyayı ve özellikle söz konusu raporu da dikkate alarak kararını verir.

Şekil-1. Çocukların/Gençlerin Korunma Altına Alınma ve İzleme Süreci

Korunma kararından sonra çocuğun yaş durumuna uygun kuruluşa yerleştirme işlemi yapılır. Bu aşamada vaka ile çalışan sosyal hizmet uzmanı, çocuğun yerleştirileceği kuruluşa çalışan sosyal hizmet uzmanı ile iletişime geçerek çocuk hakkında hazırlanmış raporları, diğer materyal ve belgeleri kuruluş personelinin yararlanması için gönderir. Kuruluşa yerleştirmeden önce çocuğu ve varsa ailesinin kuruluşa getirilip gezdirilmesi, çocukla ailenin ilişkisinin nasıl olacağı, bazı ön bilgilerin verilmesi, yerleştirilmeye hazırlık açısından önemlidir. Kuruluşa çalışan sosyal hizmet uzmanı, vakayı tümüyle devralmadan önce onunla neden kuruluşa geldiği, buna neden gerekli görüldüğü, bundan sonra ne olacağı, hangi durumlarda ne zaman eve döneceği konularında konuşur ve çocuğu bilgilendirir.

Çevre ve kişilere alışınca kadar gerekli yardım uzman tarafından sağlanmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı, özellikle ilk günlerde yoğun bir biçimde çocuğun kuruma alışması, kurum düzenini öğrenmesi ve uyum sağlaması yönünde çocukla çalışmalar yapar, çocuğun kuruluşa kaldığı sürece gereken mesleki kayıtları saklanacağı kişisel dosyasını açar (Koşar, 1989: 120-121).

3.3. 5395 SAYILI ÇOCUK KORUMA KANUNU

Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

2005 Yılı Temmuz ayında yayımlanan ve 2006 Yılı Ocak ayından bu yana yürürlükte olan bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, Çocuk Mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar. Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,
- j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,
- k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,
- l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine yönelik önlemler alınması ilkeleri gözetilir.

Adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı

İllerdeki idari yapıya (İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine) bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla SHÇEK'e başvurabilir. SHÇEK kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapar. Çocuk için "Danışmanlık", "Eğitim", "Bakım", "Sağlık" ve "Barınma" konularında koruyucu ve destekleyici tedbirler alınmaktadır. Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, SHÇEK ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya re'sen Çocuk Hâkimi tarafından alınabilir (2828 Sayılı SHÇEK Kanunu, 1983).

4. ÇOCUK VE GENÇLİK ALANINDA SOSYAL HİZMET VE KURUM BAKIMI

4.1. ÇOCUK VE GENÇLİK ALANI İLE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK ALANLARINDA ULUSLARARASI SOSYAL HİZMET VE KURUM BAKIMI

1800'lü yılların başlarına damgasını, yoksulluk içinde bulunan aile çocuklarının ahlaki açıdan yoksun yetişme tarzları ve çocuklara uygulanan kötü muamelenin yoksulluk ve ebeveyn sorumsuzluğundan kaynaklandığı gerekçesiyle ailelerinden koparılarak korunması anlayışı vurmuştur. Ailenin korunması anlayışı, çocuk refahı sisteminin çocuğun kendi ailesi içinde bakılması amacına paralel olarak ortaya çıkmış ve ebeveynlerin stresine ve kötü muameleye yol açan sosyal ve çevresel koşulların iyileştirilmesine odaklanmıştır (Shireman, 2003).

19. yy. sonlarında yoksulluğun etkilerini azaltmak için çocuğun ailesinden koparılması gerektiğini savunan 15. yy. geleneklerine karşı güçlü bir karşı çıkış gösteren reformlar gerçekleştirilmiş ve böylece 19. yy. sonlarındaki değişimler 20. yy. boyunca çocuk refah sisteminde yaşanacak gelişmeler için bir basamak niteliği taşımıştır.

Gelişmiş ülkelerin çocuk refahı sistemleri çocuğun uzun süreli iyilik halinin biyolojik ailesi yanında sağlanması üzerine kuruludur. Geçmişin çocuk odaklı çocuk refahı hizmetleri, bugün yerini aile odaklı hizmetlere bırakmıştır. Çocuk refahı kurumları, çocuğun kurum bakımında kalış süresini kısaltmak ve böylece kışla tipi kurumlarda, kalabalık ortamlarda yaşamasının önüne geçmek için biyolojik ailenin,

çocuğun ev dışına itilmesine neden olan koşulların iyileştirilmesi yönünde hizmet sunarlar.

Dünyanın zengin ülkeleri arasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere çocuk koruma politikalarını, ailenin korunmasını odak alarak gerçekleştirmektedir. Ailenin korunması amacını güden hizmetler, çocuğun ev dışı bakım modellerine sürüklenmesini engellemek için aile ve çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olan ve bunu sağlayacak kaynakların ulaşılabilirliğini arttıran hizmetlerdir. Aile ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek sunulan bu hizmetler; çocuğun güvenliği ile sağlıklı gelişimini tehdit eden koşullardan arındırılmış bir aile ortamı yaratılmasını, ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesiyle, çocuk- ebeveyn ilişkisinin iyileştirilmesini ve böylece aile ve çocuğun iyilik halinin kalıcı hale getirilmesini hedefler.

Çocuğun ailesinden ayrılmasını önleyen tüm bu çabalara rağmen çocuğun biyolojik ailesinden kopuşunun yaşanması durumunda, tekrar kendi ailesine ya da başka aile yanına yerleştirilene kadar geçen sürede, kısa süreli, acil ve tedavi edici bakım sağlamak amacıyla çocuk kurum bakımına yerleştirilir (Shireman, 2003).

4.1.1.Amerika Birleşik Devletleri (ABD):

ABD'nin ilk çocuk refahı yasası; 1935 Sosyal Güvenlik Yasası'dır. Bu yasa eyaletlerin çocuklar ve onların aileleri için koruyucu ve önleyici hizmetler başlatmasını sağlamıştır. 1975 Sosyal Güvenlik Yasası ile eyaletler, çocukların korunması, önleyici ve tedavi edici programların geliştirilmesi ve düşük gelirli ailelere ödenmek üzere para yardımı yapılmasını sağlamıştır. Kurum bakımı altındaki çocukların sayısındaki artış ve koruma altında uzun süre kalmaları sonucunda 1980 yılında Evlat Edinme Yardımı ve Çocuk Refahı Kanunu ile çocuk refahı kurumlarının aileyi bir arada tutmak, eğer çocuk korunma altına alınmışsa ailesine geri döndürmek ya da bunların mümkün olmadığı durumlarda evlat edinme ya da akraba yanına yerleştirilmesi sağlanmıştır. Uygulama çocuğun ihtiyaç ve refahını onun ailesi ve içinde bulunduğu toplumla ele alan aile merkezli, aile odaklı ve aile temelli yaklaşımları da içine alarak genişlemiştir. Bu gelişmeler ışığında eyaletlere ailenin korunması ve toplum temelli aile destek hizmetlerini vermek için fon sağlayan Aile Koruma ve Aile Destek Programı 1993 yılında kabul edilmiştir. Bu

programa göre aile koruma hizmetlerinin önceliği, koruyucu bakım sistemi altında bulunan çocuğun ailesi ile yeniden birleştirilmesidir. Aile destek hizmetleri ise aile ve çocuğun güvenlik ve refahını arttırmayı amaçlayan hizmetler olarak tanımlanır (Shireman, 2003; Barbell & Freundlich, 2001: 13-14).

1980 yasasının spesifik hataları düzeltilerek, 1997 yılında Evlat Edinme ve Güvenli Aileler Kanunu ile koruyucu bakım altındaki çocuk için yapılan istikrarsız yerleştirmeleri azaltmayı ve kalıcı yerleştirme yapılması hedeflenmiştir. Yasayla aile koşullarının iyileştirilmesi yönünde hizmetler sunulup, değişim yaratıldıktan sonra ihmal ve istismar nedeniyle ailesinden ayrılan çocukların da aileye döndürülebileceği kabul edilmiştir. Bu yasaya göre ebeveynler koruyucu bakım altındaki çocuğun bakımını yeniden kazanmak için 12 aylık bir süreye sahiptirler. Bu süre eyalet kurumlarının aile için yeniden bir araya gelme hizmetlerini sağlamada başarısız olması ya da ebeveyn haklarının sonlandırılmasının çocuğun yararına olmaması gibi durumlarda uzatılabilir.

Bu yasa ile ABD’de faaliyet gösteren çocuk refahı kurumlarına rehberlik etmek üzere; çocuğun güvenliğinin yüksek öncelikli olması, ev dışı bakım ile kalıcı yerleştirme sağlanamayacağı, çocuklar için kalıcı yerleştirmelerin yapılarak bu kalıcılığın korunması, çocuk refahı sisteminin sorumluluk alması gerektiği ve çocuk refahı alanında yenilikçi uygulamalara ihtiyaç olduğu ilkeleri belirlenmiştir. Her eyalet bu ilkelerin üç kategoride değerlendirildiği yıllık Çocuk ve Aile Hizmetleri incelemesi hazırlamakla yükümlüdür. Bu kategoriler;

- Güvenlik : Çocukların ihmal ve istismardan korunması ve mümkün olduğunca güvenli şekilde kendi evlerinde kalmalarının sağlanması,
- Kalıcılık : Çocukların kalıcı yaşam koşullarının ve kalıcı aile ilişkilerinin sağlanması,
- İyi Hali : Ailelerin çocuğun ihtiyaçlarını karşılama kapasitelerini arttırmak için eğitim ve sağlık hizmetleri verilmesidir (Adams ve ark., 2005: 153).

ABD’de 2000 yılında kurum bakımındaki çocukların %43’ü için aileleriyle yeniden birleştirilmeleri yönünde hedef konulmuştur. Sürdürülen çalışmalar ile bakım sisteminden ayrılan çocukların %60’ı ailelerine geri döndürülmüştür (Barbell & Freundlich, 2001: 23).

4.1.2.Hollanda:

1520 den itibaren korunmaya muhtaç çocuklara yönelik özellikle din eksenli (Protestan, Katolik, Evangelist vb) yetimhaneler ile çalışmalarına başlamıştır. 2.Dünya Savaşından sonraki süreçte savaş sonrası kimsesiz çocuk sayısının artması ile birlikte sadece Amsterdam merkezinde her biri en az 200 kapasitede olmak üzere yaklaşık 50 yetimhane olduğu belirtilmiştir.

1903 yılından itibaren ise sivil toplum örgütleri hizmet vermeye başlamış, devlet 1945 yılından itibaren bu kuruluşlara maddi destek sağlamıştır.

1960–1980 yılları arasında; gündüzlü olarak çocuklara destek amaçlı yardımlarda verilmeye başlanmıştır. 1980 yılından itibaren çocuğun kendi ailesi içinde daha sağlıklı büyüyeceği inancı ile yeni hizmet modelleri gündeme gelmiştir. 1983 yılından itibaren “kurum bakımı” yerine “aile eksenli bakım modeli” benimsenmiştir. Bu dönemden sonra çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ile birlikte daha önce yapılmış olan yetimhanelerin boş kalmış sonradan kapanmıştır (Adams ve ark., 2005: 114-127)

Hollanda’da sosyal hizmetlerde kamu kuruluşları bakım işlerinden çekilmekte, rolünü ise pazar güçlerine devretmektedir. Bu bağlamda halen Hollanda da bu alanda özellikle merkezde (Amsterdam ve civarı) 4 büyük sivil toplum örgütü (Altra, Spirit, Moc Kabouterhuis, Jeugdpsychiatrie) devlet destekli olarak faaliyet göstermektedir. Bunlardan en büyüğü Spirit olup 2002 yılında aynı alanda hizmet veren 2 büyük örgütün tek çatı altında toplanması sonucunda ortaya çıkmıştır.

Uygulamada rastlanan en yaygın metot; grup çalışması ve rehberliktir. Çocuk koruma sistemi mevcuttur ve bu sistem içinde; cinsel istismara maruz kalan, suça yönlendirilmiş, bağımlılık yapıcı madde kullanan çocuklar ile aile yanında kalması uygun olmayan çocuklar özel kurum bakımından yararlanmaktadır. Burada esas amaç çocuğun aile ortamında bakımını sağlamak ve aileyi desteklemektir.

4.1.3.İngiltere:

1989 yılında kabul edilen Çocuk Yasası ile bu alandaki tüm kanunlar bir çerçeve içince toplanmıştır. Söz konusu yasayı oluşturan ana ilkelerden bazıları daha önceki çocuk yasalarından alınmıştır. Örneğin; çocuk refahını her şeyden önemli

olduğu ilkesi ilk olarak 1933 tarihli Çocuk ve Genç Bireyler Yasasında dile getirilmiştir. Bu ilke uyarınca, çocuklarla ilgili verilen tüm kararlarda çocuk için en yararlı olanın bulunması ve vurgulanmasıdır.

İngiltere ve Galler Çocuk Yasası; çocuğun önceliği, ebeveynlik sorumluluğu ve ortaklık (ebeveyn ile) ilkelerini benimser. Çocuğun ebeveyni tarafından istismar edilmesine ilişkin şüphe olsa bile yine de ebeveynlerin çocuklarının yaşamının bütün unsurları ile ilgili olmaları beklenmektedir. Kurum bakımı ise en son başvuru olan yöntemdir.

Çocuk koruma alanında pozitif bir gelişme olarak, Çocuk Yasası ile risk altındaki çocuklara müdahalede, aileyi desteklemenin önemi vurgulanmaktadır. Özellikle çocuk ihmal ve istismarında, sorunun ailede çözümüne yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Pratik ve akademik çalışmalar ailenin sorumluluğu ve otonomisi üzerinde önemli gelişmeler kaydetmiştir.

İngiltere’de bu alanda verilen hizmetler kompleks, detaylı ve geniş bir yelpazede sunulmaktadır. Aileye, kendine yeterli hale gelmesi, sorunun farkına varması ve kabul etmesi ile finansal destek sağlama ve aile temelli hizmetler sunulmaktadır. Politika yapıcılar ve profesyoneller, çocuk koruma alanında sürekli bir ilişki ve konsensüs içindedirler (Adams ve ark., 2005: 153-176).

Yeni yasa ile benimsenen ilkelerden bazıları şunlardır;

- Çocuklar mümkün olduğu ölçüde kendi aileleri tarafından bakılması ve yetiştirilmeleridir,
- Çocuk bir tehlike içindeyse bu tehlikeli durumdan kurtarılmalı, güvenli bir hale getirilmeli ve korunmalıdır.
- Çocukla ilgili davalarda mahkemeler hızla hareket etmeli ve davalar aylarca sürmemelidir,
- Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinde devletin sorumluluğu ile ana babanın sorumluluğu arasında bir denge kurulmalıdır,
- Önemli ilkelerden biri de çocuğunu yetiştirmede zorlanan ailelerin durumuna ilişkindir. Buna göre; çeşitli gereksinimleri olan çocuklar, bu gereksinimlerini karşılayamayan ailelerden uzaklaştırılmamalı, ailelere çocuklarına bakma konusunda yardımcı olunmalıdır. Çocuğun sorunu aile içinde çözülebilmelidir.

Bu nedenle çocuğa, devletin ve ailenin ortaklaşa yürüteceği bir hizmet programı çerçevesinde yardım edilmelidir.

1989'da yürürlüğe giren Çocuk Yasası başta olmak üzere, çocuklara ilişkin kendi yasal düzenlemelerini, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin öne sürdüğü maddelerden çok daha güçlü, kapsamlı ve koruyucu bulan İngiltere; Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni bu nedenle daha sonra onaylamıştır.

İngiltere'de sosyal hizmetler, ulusal politikalar ve mevzuat çerçevesinde il yönetimleri içinde örgütlenmiş durumdadır. Her il yönetimi ulusal standartlara uygun olarak Sosyal Bakım ve Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde hizmet vermektedir. Bu Müdürlüklerin de ihtiyaç gruplarına göre çeşitli (aile ve çocuk, özürllü, yetişkin hizmetleri, suça yönelmiş gençler, bakım sonrası destek, uyuşturucu bağımlıları vb) hizmet birimleri bulunmaktadır.

Her yerel idare, bölgesindeki muhtaç çocukları korumanın ve refah düzeylerini artırmanın yanı sıra, çocukların aile yanında kalmalarını sağlayacak destek hizmetlerini sunmakla yükümlüdür. Ayrıca yerel idareler, zorunluluk olmamasına karşın bölgelerindeki özürllü çocukların kayıtlarını tutmakla da sorumludur.

Çocuk hakkında bakım kararı çıkarıldığında, yerel idare çocuğun yasal sorumlusu olmakla birlikte, anne babaların ebeveynlik sorumlulukları da devam etmektedir. Ancak, çocuğun nerede yaşayacağına yerel idare karar vermektedir.

Yerel idareler, bir taraftan muhtaç çocuklara yönelik olarak hizmetler verirler diğer taraftan da verdikleri hizmetler hakkında halkı bilgilendirmektedirler. Bu hizmetler; kredi, nakdi yardım, gıda, giysi veya ev eşyası yardımları şeklinde olabilmektedir. Nakdi yardımlar sadece istisnai durumlarda yapılabilen ve nakdi yardım için başvurulduğunda, talep sahibinin durumunun istisnai olduğuna dair yetkilileri ikna etmesi gerekmektedir.

Yerel idareler bir çocuğun ev dışında bir yerde yaşaması gerektiğine karar verdiğinde çocuk kuruluşa yerleştirilir. Ancak, korunma altındaki çocuklar için kuruluş bakımı son çare olarak kullanılmakla birlikte koruyucu aile veya evlat edinme hizmeti tercih edilmektedir. Kuruluşlar genellikle 8-10 kişilik küçük gruplar şeklinde düzenlenmiş olup ev tarzındadır. Sözü edilen çocuk evleri ya yerel idareler tarafından, ya özel, ya da hayır kurumları tarafından idare edilmektedirler. Bu

kurumlarda ücret karşılığında personel çalıştırılmaktadır. Genellikle büyük çocuklar çocuk evlerinde kalmakta, küçük çocuklar ise koruyucu aileler yanına yerleştirilmektedir.

Kurum bakımı, çocuklar için genellikle tercih edilmeyen bir bakım türü olarak değerlendirilmektedir. Ancak, 15 yaşındakileri koruyucu aile yanına yerleştirmek oldukça güç olduğundan, bu çocuklar için az sayıda küçük kuruluşlar mevcuttur. Bu kuruluşlara yerleştirilenler genellikle sorunlu ergenlerden oluşmaktadır. Kendisine ya da başkasına zarar verme eğilimindeki çocuklar için korunaklı çocuk evleri (Secure Unit) bulunmaktadır. 16 yaşından sonra ise genellikle gençler kendi sorumluluklarını almakta ve yaşamlarını sürdürmektedir (Brown ve ark., 2005).

4.1.4.Fransa:

Fransa'da Çocuk Koruma Kurumu, 1902 yılında daha çok tıbbi bir kimlikle kurulmuş olup çocuk ölümlerini azaltmayı amaçlamıştır. 1922 yılında bu kurum "Ulusal Çocuk Koruma Komitesi"ne dönüşmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası çok sayıda çocuk yardıma muhtaç duruma düşmüştür. Bunun üzerine 1947 ve 1958 yıllarında çıkarılan yasalar bu kuruma yasal bir çerçeve oluşturmuştur. Çok sayıda savaş yetimlerinin sorunlarını çözmek üzere, ilk defa çocuklara ve gençlere yönelik yuvalar kurulmaya başlanmıştır.

1950'li yıllarda Fransa'da yeni eğitim ve sosyal normlar ile yuvaların yerine destekleyici aile alternatifleri doğmaya başlamıştır. Destekleyici aileler, gönüllü olarak bir çocuğu alarak eğitiminden sorumludur. Yine bu yıllarda yetim çocuklar dışında ailesi yanında kötü muamele gören çocuklarda bu destekleyici ailelerin yanına verilmeye başlanmıştır.

1970'li yıllarda Konuk Aile; "evinde bir çocuğu evlat edinmeden belli bir süre için ağırlayan, eğiten aile" sistemi kanunlarla yasallaştırılmıştır. Böylece yuvaların yerini bu aileler almaya başlamıştır. Yine 1970'li yıllarda sosyal ve ekonomik olarak zor durumda olan ailelere yardım etmek amacıyla çocuklara yönelik gündüzlü hizmet veren "aile kreşleri" açılmıştır. Çocuklarına eğitim veremeyen, onlara karşı şiddet kullanan aileler de bu kreşlerde çocukları ile birlikte eğitim almıştır.

1980'li yıllar ise daha çok yeni aksiyon biçimleri aramak ve bunları denemekle geçmiştir. Örneğin; sosyal ve ekonomik konularda ailelere daha kalıcı çözümler bulup, aile parçalanmasının önüne geçmeye çalışmak, çocuğa kötü muamelede bulunulmaması için daha çok koruyucu önlemler almaya çalışmak vb.

Bu yıllarda yine, aile ile birlikte daha hamilelikten itibaren anneleri, bu riske karşı hazırlamak ve eğitmek amaçlanmıştır. Şiddet eğilimi olan ailelere yönelik profesyonel yardımlarla, daha çocuk doğmadan çocuklara kötü muamelenin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kriz zamanlarında ailenin yanında kalan diğer çocukları da konuk aileler yanına yerleştirilmeye başlanmıştır.

Ailesi sorunlu olan 17 yaş üzerindeki gençlere yardımcı olunabilmesi amacıyla; otonomi sağlayacak, eğitimlerini yapabilecekleri bağımsız dairelerden oluşan yurtlar oluşturulmuştur. Bu gençlerin 21 yaşına kadar burada kalmalarına izin verilmiştir.

1990'lı yıllarda ise 2 Temmuz 1990 tarihinde Fransız Hükümeti, Birleşmiş Milletlerin teklif ettiği Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Bu bildirgedeki yeni fikirler, o tarihe kadar katedilen yolda yeni gelişmeler getirilmiştir. Böylece; her çocuk korunmalıdır, eğitime ve sağlığa hakkı vardır, kendi geleceğinin en önemli oyuncusudur gibi slogan ifadeler mevzuatlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bu yıllarda Fransa'nın her yerinde Çocuk Koruma Kurumları yayılmaya da devam etmiştir.

Ülkede 2000'li yıllarda oluşan yoksulluğun sonuçları olarak; çok sayıda izole aile ve çocuk saptanmasından yola çıkılarak, bu durumun önüne geçmek için çabalar sürmüştür. Ebeveyn eğitimleri ile anne-babaların görevlerini yerine getirmelerinde eğitimci profesyoneller destek olmuştur. Bütün zorluklara karşın ebeveynler çocuklarına karşı görevlerini yapmaya teşvik edilmiş, bunu sağlayamayan ailelerin çocukları da konuk ailelerin yanına yerleştirilmiştir. Konuk aile yanında bakılan çocukların öz ailesiyle bağlarının kopmaması amacıyla da hafta sonlarında anne babaları ile görüşmelerine imkan sağlanmıştır.

Fransa'da sosyal hizmet; bireylerin, grupların ve toplumların özerkliğini sağlamak amacıyla aracılık yoluyla toplumdaki bireyleri desteklemekte olup yaşam kalitesini geliştiren koruyucu eylem yoluyla sosyal gelişmeye katkıda bulunan bir sistemdir (Adams ve ark., 2005: 71-76).

4.1.5.Finlandiya:

Fin Yasalarına göre; çocuğun menfaatlerinin en iyi şekilde gözetilmesi esas ilke olarak benimsenmekte olup resmi merciler çocuklarının her bakım aşamasında ebeveynlere destek vermekle yükümlü kılınmıştır. Çocuğun içinde bulunduğu koşullarda şahsi gelişimini ve sağlığını tehlikeye sokan durumlarda, çocuğun bakımı ve korunması devlet güvencesi altındadır. Bu bakım, çocuklar için oluşturulmuş kuruluşlarda gerçekleştirilmektedir (Adams ve ark., 2005: 57-68).

4.1.6.Almanya:

Almanya'da sosyal hizmet; kamu kurumları ile kar amacı gütmeyen hayır kurumları arasındaki ikili bir sistemi içerir. Koruyucu ve önleyici hizmetlere öncelik verilmekle birlikte, kamu kurumları hizmetlerini ihale yöntemiyle hayır kurumları arasında yaptığı tercihle sağlamaktadır (Adams ve ark., 2005: 78-89).

4.1.7.İtalya:

İtalya'da sosyal hizmet; kamu, yerel yönetimler ve Katolik Kilisesi'ne bağlı kuruluşlarca yürütülmektedir. Çocuklar için kurum bakım modeli mevcut olup hizmetlere özel sektörün katılımı oldukça azdır. İzlenen sosyal politikalar gizli tutulmakla birlikte merkezileştirilmiş bir sosyal sistem mevcuttur. (Adams ve ark., 2005: 94-107).

4.1.8.İspanya:

İspanya'da sosyal hizmetleri tanımlayan genel bir yasa yoktur. Ülkedeki 17 bağımsız bölge ile uyumlu, 17 farklı sosyal hizmet yasası mevcuttur. Sosyal hizmetler alanında; yerel otoriteler, belediyeler ve iller, kendi hizmetlerini belirleme ve uygulamaya olanak veren özel yeterliliklere sahiptir. Anayasa, aile ve çocukların korunmasına öncelik vermektedir. Çocuk ve gençler için yatılı evler, bakım evleri, yatılı merkezler bulunmaktadır (Adams ve ark., 2005: 131-148).

4.1.9.İrlanda:

İrlanda'da 1951'de Child Care Act kabul edilmiştir. Çocuk koruma sisteminde aile ile ortaklık anlaşması çok önemli bir yere sahiptir. Ailenin desteklenmesi sosyal çalışmanın temel odağını oluşturmakta olup çocukla aile ortamında çalışmak, ailenin ebeveynlik sorumluluğunu güçlendirmek, ailenin problem çözme kapasitesini arttırmak temel odaktır (Brown ve ark., 2005).

4.2. TÜRKİYE'DE KURUM BAKIMI VE KURUM BAKIMINDAKİ ÇOCUKLARIN MEVCUT DURUMU

Ülkemizde çocuk ve gençleri korumasına yönelik olarak SHÇEK tarafından yatılı ve gündüzlü kuruluşlar aracılığı ile hizmet verilmektedir. 2010 Yılı Mart ayı itibariyle, SHÇEK Genel Müdürlüğü bünyesinde 0-18 yaş grubu çocuklara yönelik olarak; 17.510 kapasiteli toplam 477 kuruluşta 29.131 çocuk/genç kayıtlı olup 13.314 çocuk/genç fiilen kurum bakımında bulunmaktadır. Kurumlarda kayıtlı olanlardan 6.599'u nakdi yardımla desteklenerek öz ailesinin yanında bakımı sağlanmaktadır. 10.553 çocuk evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılırken, 1.076 Koruyucu Aile yanında 1.198 çocuğun bakımı sağlanmaktadır.

Tablo-1.SHÇEK Genel Müdürlüğü Bünyesinde Çocuklara/Gençlere Yönelik Hizmet Veren Kurumlar ve Hizmetten Yararlanan Kişiler *

Kuruluşun Adı	Yaş Grubu	Kuruluş	Kapasite	Kayıtlı Çocuk	Fiilen Bakılan
Çocuk Yuvası (Yatılı)	0-6	12	657	705	421
	7-12	45	3.238	3.269	2.178
	0-12	24	2.385	3.615	2.042
	TOPLAM	81	6.280	7.589	4.641
Yetiştirme Yurdu (Yatılı)	Erkek 13-18	61	4.326	5.730	3.336
	Kız 13-18	43	2.404	3.312	1.900
	TOPLAM	104	6.730	9.042	5.236
Sevgi Evi (Yatılı)	0-12	16	1.782	1.847	1.293
	13-18	9	520	699	436
	TOPLAM	25	2.302	2.546	1.729
Çocuk Evi (Yatılı)	0-12	154	895	895	895
	13-18	44	290	287	251
	TOPLAM	198	1.185	1.182	1.146
Çocuk ve Gençlik Merkezi (Yatılı)		8	233	715	147
Çocuk ve Gençlik Merk.(Yatılı&Gündüzlü)		3	61	921	--
Çocuk ve Gençlik Merk.(Gündüzlü)		27	--	6.033	--
Gözlem Evi (İlk Adım İstasyonu)		6	92	--	--
Bakım ve Sosyal Rehab.Merk.(Yatılı)		19	410	624	292
Koruma Bakım ve Sos.Rehab.Merk.(Yatılı)		6	217	479	123
TOPLAM		477	17.510	29.131	13.314

* SHÇEK, Mart 2010. (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx>. 20.05.2010)

2828 Sayılı SHÇEK Kanunu kapsamında çıkartılan Yönetmeliklerde de belirtildiği gibi SHÇEK bünyesinde çocuk ve gençlere yönelik olarak hizmet veren sosyal hizmet kuruluşları şunlardır;

4.2.1.Çocuk Yuvaları: 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.2.Sevgi Evleri: 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde çocukların yetişebileceği yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.3.Çocuk Evleri: Her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 6-8 çocuğun bir ev ortamı yaratılarak, korunma ve bakım altına alınan çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin, eğitimlerinin ve bir meslek sahibi olarak topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.4.Kreş ve Gündüz Bakımevleri: Çalışan anne-babanın, 0-6 yaş grubundaki çocuklarının bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla kurulan ve yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.5.Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri: Bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamlarının gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.6.Çocuk ve Gençlik Merkezleri: Eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan ve sokakta çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı veya gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.7.Kadın ve Erkek Konukevleri: Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddete uğrayan kadın veya erkelerin psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.8.Toplum veya Aile Danışma Merkezleri: Hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda, bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla; koruyucu-önleyici eğitici-geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile işbirliği ve eşgüdüm içinde sunmakla görevli ve yükümlü bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.9.Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri: Özürlü çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.10.Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşları: Aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim veya denetim altında kurulmasına ve çalışmasına olanak tanıyan sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.11.Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri: Suça yöneldikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik

çalışmaların yürütüldüğü, 7-18 yaş kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.12.Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri: Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanincaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılacak yatılı ve gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

4.2.13.Yetiştirme Yurtları: 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

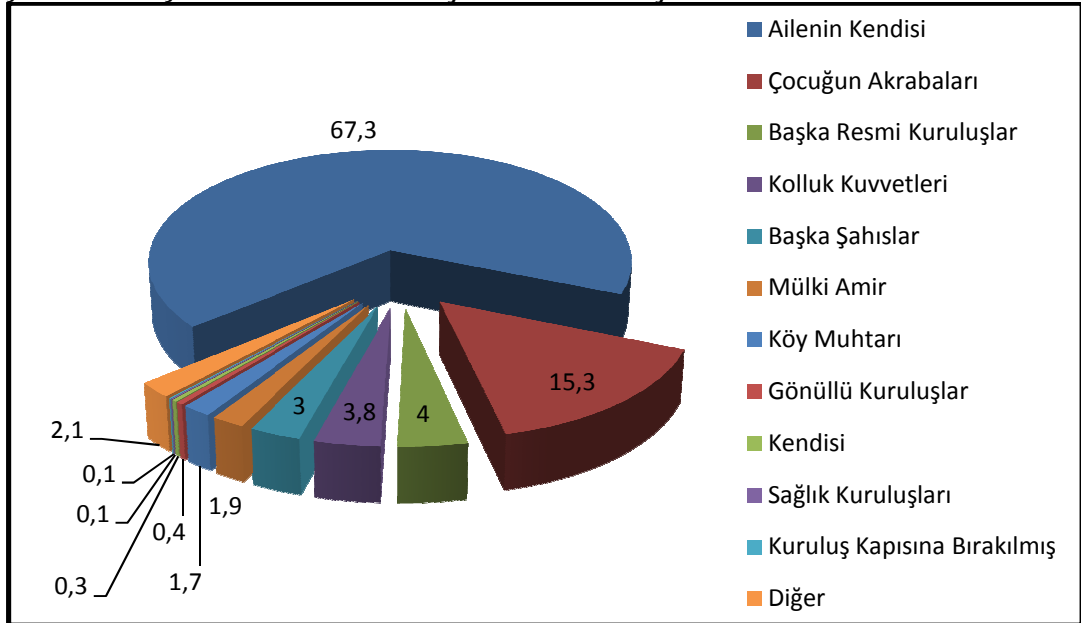
2828 Sayılı Yasanın 3/e-2. maddesinde tanımlanan yetiştirme yurdu; 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Yetiştirme yurtlarının işleyişi ile ilgili konular (06.12.1983 tarih ve 18243 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren) “Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği” kapsamında gerçekleştirilir.

Yetiştirme Yurtlarında, KODE ile “Sosyal ve Eğitsel Servis” dışında mali işlerin gerekli kıldığı komisyon ve kurullar da bulunmaktadır. KODE; müdür, müdür yardımcısı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen, tabip, diyetisyen ve hemşireden oluşmakta ve yıllık yurt çalışma programlarını hazırlamaktadır.

Sosyal ve Eğitsel Servis ise; sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen ve gerektiğinde idareciden oluşup, mesleki çalışmaları koordine etmektedir. Bunların içinde çocuğun kuruma kabulü, gerekli bakım ve yerleştirme hizmetleri, toplumla ilişkilerin ve gönüllü çalışmaların düzenlenmesi, psiko-sosyal gelişim programlarının hazırlanması, kurum ve çevre koşullarının dikkate alınması, koruyucu aile hizmetlerine yardımcı olunması, çocukların okul ve işyerlerindeki eğitim ve öğretim işleriyle ilgili hizmetlerin yürütülmesi gibi görevleri vardır (2828 Sayılı SHÇEK Kanunu, 1983).

2010 Yılı Mart ayı itibariyle, yetiştirme yurtlarına bakılacak olursa; ülkemizde; 61 erkek, 43 kız olmak üzere 6.730 kapasiteli toplam 104 yetiştirme yurdunda, 9.042 çocuk/genç kayıtlı olup bunları 5.236'sı fiilen kurum bakımında bulunmaktadır. Kurum kayıtlarına göre çocukların koruma altında buldukları ortalama süre 6-7 yıldır. Çocukların % 60'ı yetiştirme yurduna, çocuk yuvalarından nakil olarak gelmektedirler (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx> 20.05.2010).

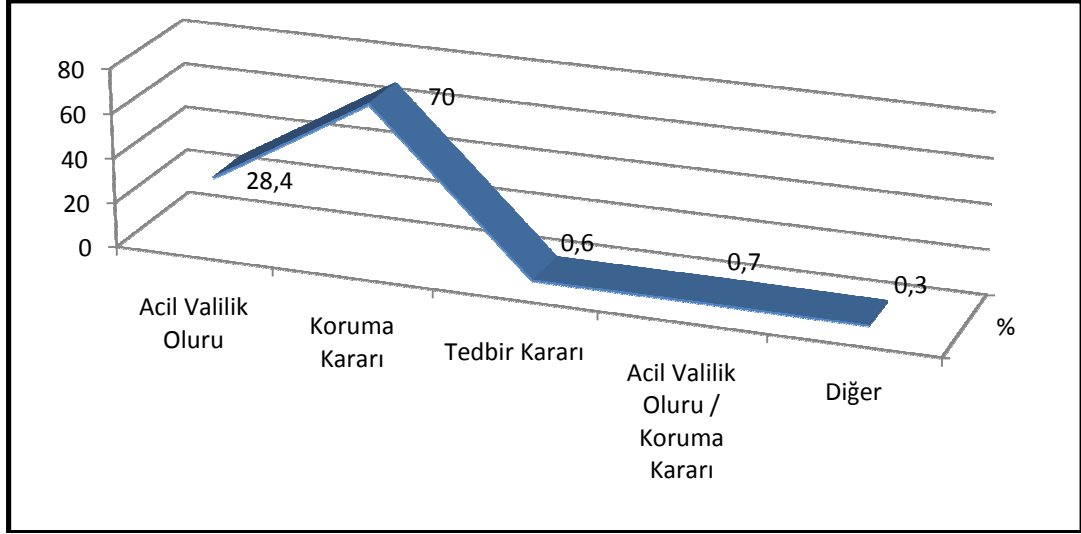
Sekil-2. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Müracaat Yöntemleri

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalmakta olan çocukların % 67,3'ü kendi ailelerinin, % 15,3'ü akrabalarının başvurusu üzerine koruma altına alınmıştır. Bu durum; ailelerin çocuk koruma sistemi ve hangi başvurulabilecek kurumlar hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir.

Şekil-3. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Koruma Altına Alınma Usulleri

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalmakta olan çocukların her ne kadar % 70'i koruma kararı ile koruma altına alınmış olsa da, 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı ÇKK sonrasında çocuklar ilgili Mahkeme tarafından verilen tedbir kararları ile de kuruma kabul edilebilmektedir.

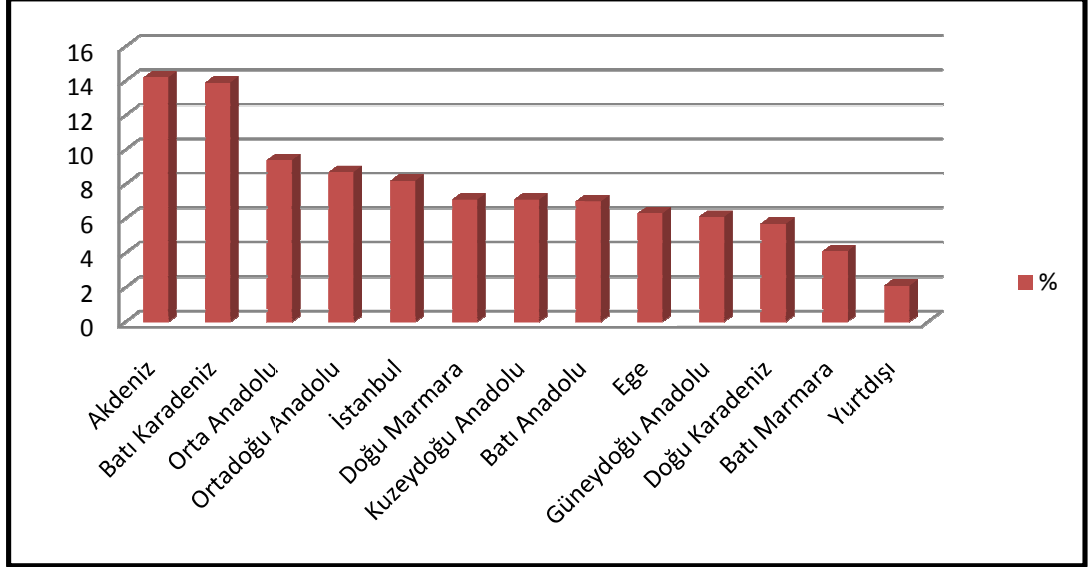
Tablo-2. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Koruma Altına Alınma Nedenleri

KORUMA ALTINA ALINMA NEDENLERİ (%)			
Ekonomik ve Sosyal Yoksunluk	68.1	Anne Babanın Psikolojik Rahatsızlığı	0.9
Ölüm	36.9	Töre Cinayeti Riski	0.8
Terk	19.2	Çocuğun Özürlü Olması	0.4
Ailenin Fiziksel ve Duygusal İstismarı	7.8	Ailenin Çocuğu Suça Yönelmesi	0.3
Anne ya da Babanın Cezaevine Girmesi	5.7	Doğal Afet	0.3
Üvey Anne veya Babanın Çocuğu Kabul Etmemesi	4.9	Terör	0.2
Ensest İlişki	2.3	Bakacak Kimse Olmadığı İçin	0.2
Aile Dışı Cinsel İstismar	1.9	Anne-Babanın Fuhuş Yapması	0.2
Buluntu	1.1	Diğer	1.0

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların koruma altına alınma nedenleri arasında, ilk sırada % 68,1 ile ekonomik ve sosyal yoksunluk yer almaktadır. Ancak yukarıdaki bir veya birkaç nedenin bir araya gelerek ailenin ekonomik yoksunluğuna neden olabildiği de dikkate alınmalıdır.

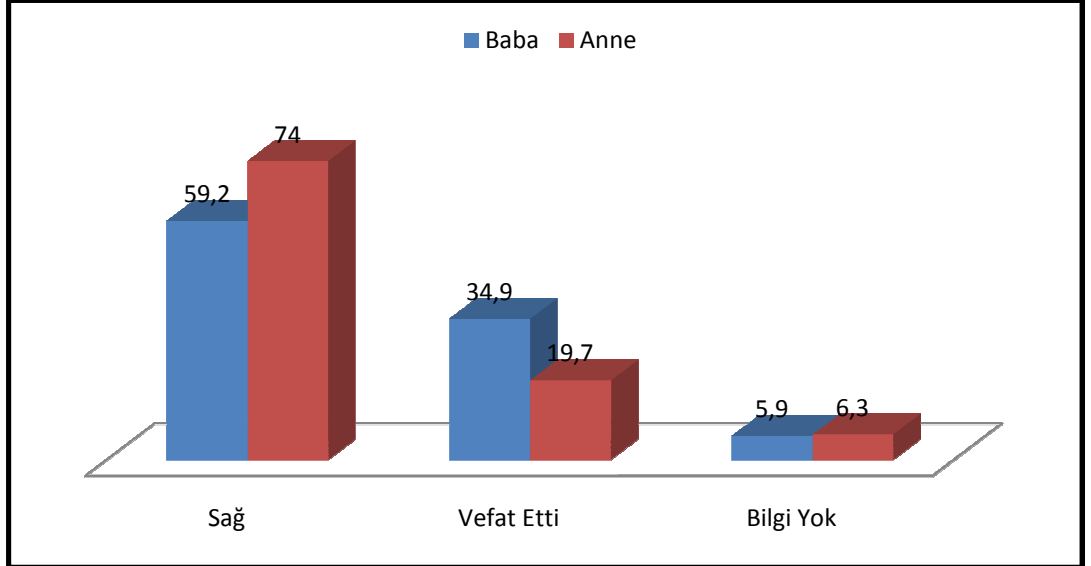
Şekil-4. Doğduğu İlden Başka İilde Koruma Altına Alınan Çocukların Doğum Yerlerinin Bölgeleri

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Çocuklarla ilgili koruma kararlarının doğdukları ilden farklı olmasının nedenlerinin başında göç gelmektedir. Çocuğun doğduğu ilde yaşına ve durumuna uygun kuruluş bulunmaması veya mevcut kuruluşün kapasite durumu da etkili diğer faktörlerdir.

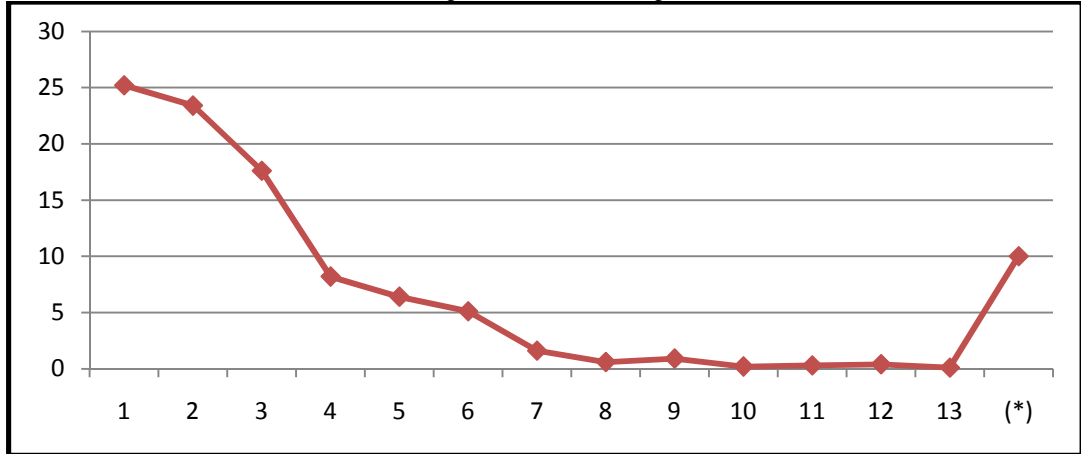
Şekil-5. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Ebeveyn Durumları

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların ebeveynleri sağ olmasına rağmen, kurum kayıtlarından bu ebeveynlerin evliliğinin devam etmediği bilinmektedir.

Şekil-6. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Kardeş Durumları

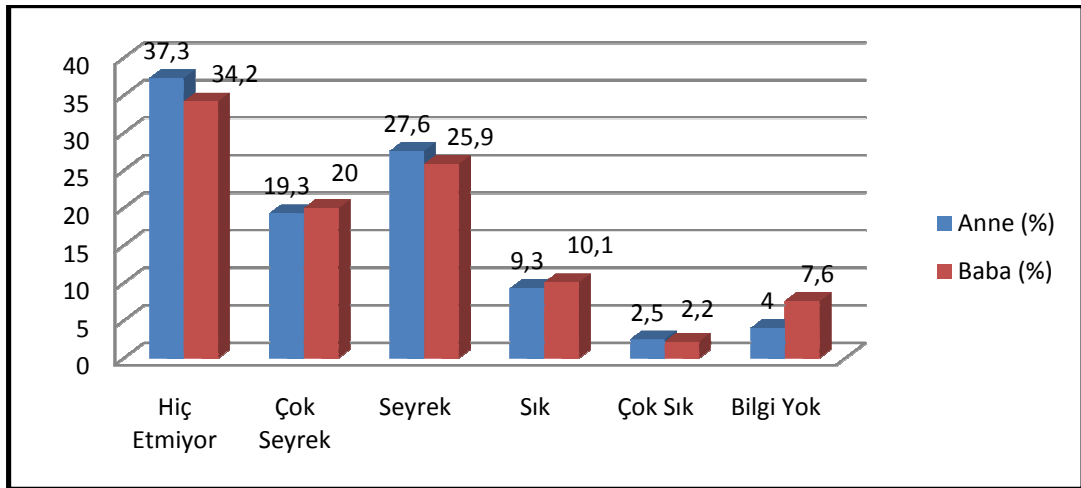

(*) Kardeşi yok/olup olmadığı bilinmiyor/varsada sayısı bilinmiyor.

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların en az bir kardeşi bulunmaktadır. Bu kardeşlerin de kurum bakımında olduğu kurum kayıtlarından anlaşılmaktadır. Bu da çocukla ilgili gerek mesleki çalışma yaparken gerekse nakil vb. durumlarda çocuğun kardeşleriyle birlikte bir bütün olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

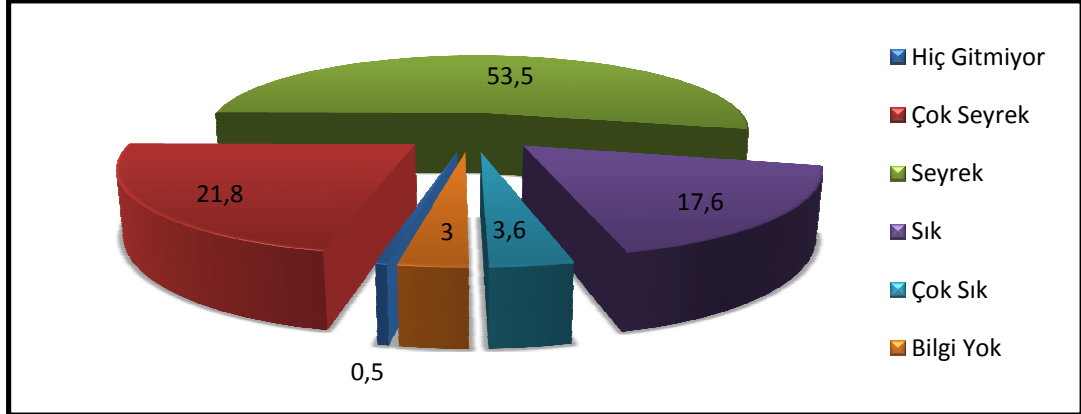
Şekil-7. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukları/Gençleri Ebeveynlerinin Ziyaret Durumu

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların kurum kayıtlarına göre % 26,3'ünün anne ve % 24,5'inin babaları dışında, kuruluşlarla temas halinde olan herhangi bir yakını bulunmamaktadır. Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere çocuğun ebeveynleri tarafından sık ve çok sık ziyaret etme oranı % 12 civarındadır. Bu da aile bireyleri ile etkili iletişim ve ilişki tesisi için yeterli değildir.

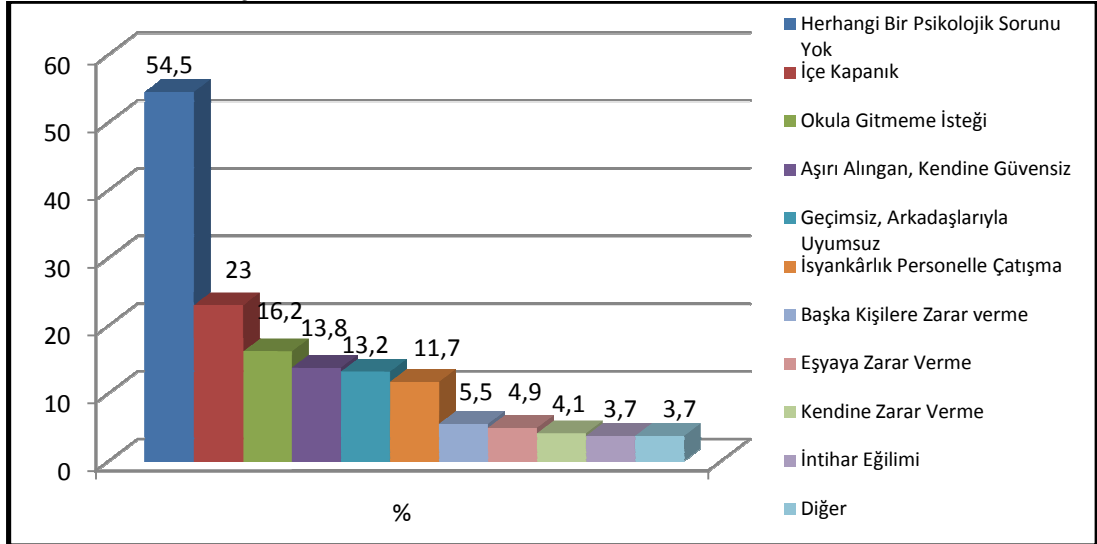
Şekil-8. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Yakınlarını Ziyaret Durumu

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

SHÇEK Mevzuatına göre çocukları aileleri yanında izinli olarak kalma süreleri yılda en fazla 70 gündür. Tabloda da görüldüğü üzere çocukların büyük bir oranı aile ya da akrabalarının yanına izinli olarak gitmektedir. Bunda çocuğun ekonomik nedenlerle koruma altına alınma oranının yüksek olması etkindir. Yani çocuk aile veya akrabaları yanına ilişki tesisini kısıtlayıcı nedenler (ihmal, istismar, fena muamele, can güvenliği vb) olmadığı için izinli gidebilmektedir.

Şekil-9. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Karşılaştıkları Uyum Sorunları/ Psikolojik Sorunlar

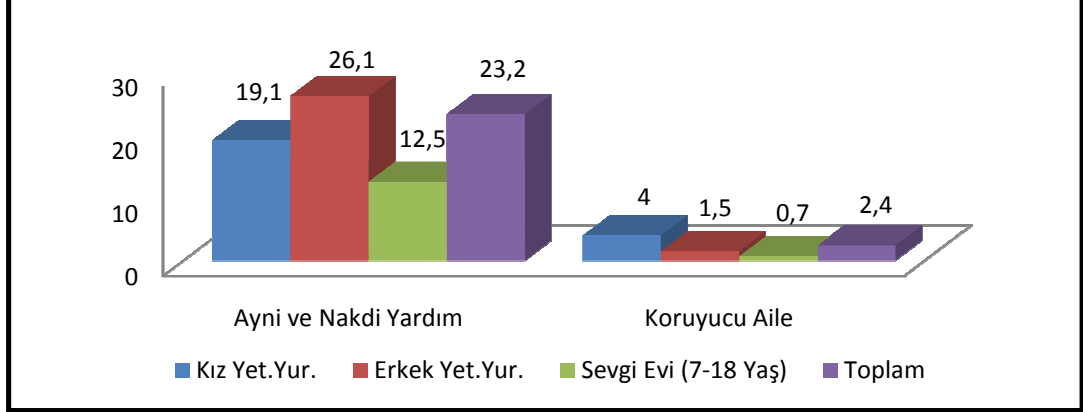

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurdunda kalan çocukların % 54,50'sinin herhangi bir psikolojik sorunu bulunmamaktadır. Belirtilen sorunların başında içe kapanıklık gelmektedir. Çocukların sorunlarının çözümüne yönelik olarak meslek elemanları tarafından

çocuklarla ve aileleriyle mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Gerekli görülen durumlarda sağlık kuruluşları ile işbirliği kurularak psikiyatrik destek sağlanmaktadır.

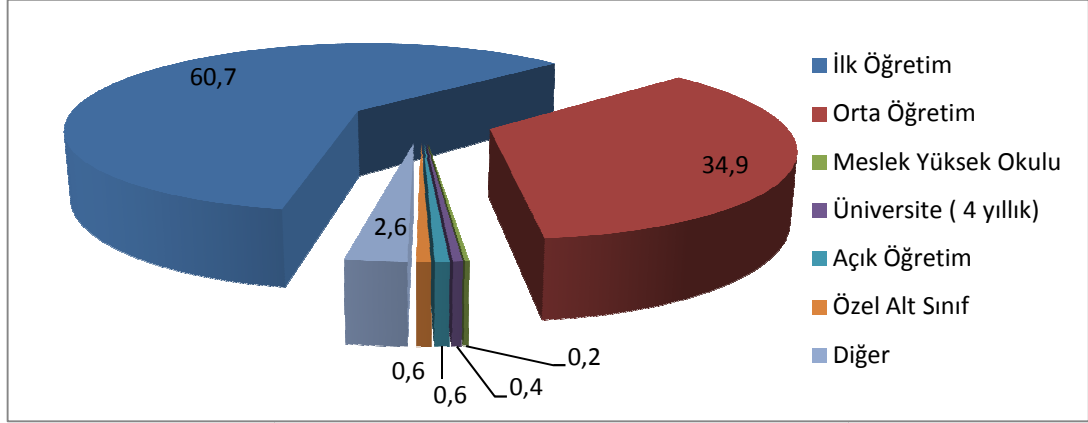
Şekil-10. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklardan/Gençlerden Alternatif Sosyal Hizmet Modellerinden Yararlananlar

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında alternatif sosyal hizmet modellerinden, ayni ve nakdi yardım hizmetlerinin önemli oranda yüksek olduğu görülmektedir. Bunda, yetiştirme yurtlarında kalanların yaşlarının büyük olması etkilidir. Koruyucu aile taleplerinin daha çok küçük yaş grubu çocuklarda yoğunlaşması nedeniyle yetiştirme yurtlarından koruyucu aile yanına verilen çocuk sayısı yok denecek kadar az düzeydedir. Tabloda görülen koruyucu aile yanındaki çocukların da küçük yaşta koruyucu ailelerin yanına yerleştirildikleri düşünülmekte olup bu çocukların yaşları ilerledikçe de evrak üzerinde yetiştirme yurtlarına nakilleri gerçekleştirilmektedir.

Şekil-11. Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların/Gençlerin Öğrenim Durumları

Kaynak: SHÇEK; Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması, 2005.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların %60'ının ilköğretim mezunu olarak kalırken, üniversiteye giden çocuk oranının %1'lerde kalması dikkat çekicidir. Bu durumda en büyük etken 3413 sayılı yasa ile işe yerleştirmedir. Söz konusu yasa kapsamında kamu kurumlarınca istihdam edilecek çocuklarda ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olanların sıklıkla tercih edilmesi ve çocukların sosyo-kültürel düzeylerinin eğitimlerinin devamında önemli engellerden olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda verilen tabloların sayılarından ziyade oranlardan hareket edilmiştir. Veriler 2005 Yılında SHÇEK tarafından yapılan Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Araştırması'na ait olup güncel sağlıklı veriye ulaşılamamıştır. Ancak SHÇEK'in 2008 yılında başlattığı ve halen tüm Kuruluşların veri girişleri devam ettiği Yerel Bilişim Sistemi (YBS) Modüllerine bakıldığında; girilen verilerin eksik olduğu, Kuruluşlarca sistemin halen tam olarak kullanılmadığı bu nedenle de veri girişlerinin sistematik olarak işlenemediği öğrenilmiştir. Sisteme hali hazırda girilen verilerin oranlarına bakıldığında ise yukarıda baz alınan 2005 yılı araştırma oranlarından çok ciddi farklılıklar göstermediği anlaşılmaktadır.

Çocukların işe yerleştirmelerine ilişkin işlemlere genel olarak bakıldığında ise; bu durum, 3413 sayılı Kanun ve bu Kanunla düzenlenen 02 Mart 1995 tarih ve 22218 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük" gereğidir. 25.02.1988 tarih ve 3413 Sayılı Kanunda "Kamu Kurum ve Kuruluşları, reşit olana kadar SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından bakılan ve korunan çocuklar için her yılbaşındaki, hangi statüde olursa olsun serbest kadro mevcutlarının binde biri nispetindeki kısmını ayırarak bu

çocuklar arasında yapılacak sınavda başarılı olanlar arasında atama yaparlar" denilmektedir.

Her yıl kurumdan ayrılma aşamasına gelen ortalama 1400 çocuk, gelecek endişesi duymadan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kamu kurum ve kuruluşlarınca istihdam edilmiş ve yeni yaşamlarına başlama imkânı bulabilmişlerdir. Bu şekilde 3413 sayılı Yasanın uygulanmaya başlandığı 1988 yılından 2008 yılına kadar 27.640 korunmaya muhtaç çocuk kamu kurum ve kuruluşlarında işe yerleştirilmiştir (SHÇEK Faaliyet Raporu; 2008).

4.3. ÜLKEMİZDE ÇOCUK VE GENÇLERE YÖNELİK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları aile yuvası olarak kabul edilmeye çalışılsa da, çocuk ve gencin yetişkinler tarafından desteklenmesi ve yönlendirilmesi işlevini yerine getirememektedir. Aile, akrabalık ve komşuluk ilişkileri sınırlı olduğundan, toplumsallaşmanın sadece kurum içinde gerçekleştiği, kurum bakımındaki çocuk ve gençlerin kendi aralarındaki kapalı gruplaşmalarında da çok yönlü sağlıklı ilişki oluşturamadıkları, kendini doğru ifade etme vb davranışlarının yeterince gelişmediğine dair bulgular yukarıda da bahsedildiği gibi birçok araştırma ile ortaya konmuştur. Bu durum dış çevre ile iletişimin sınırlı olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca kurum bakımındaki gençlerin alkol ve uyuşturucu kullanma, suça yönelme ve intihar girişiminde bulunma eğilimlerinin daha yüksek olduğu üzerinde durulmaktadır (Temel ve Aksoy, 2001: 148-149).

Bu çocukların sevgi, şefkat ve özel ilgi gibi temel ihtiyaçları kurumlarda doyurulamamakta ve bunlardan yoksunluğun yarattığı uyum ve kişilik problemleri bütün gelişim süresince artan bir şekilde devamlılık göstermektedir. Bu nedenle ülkemizde çocuklar/gençler kurum bakımına alınmadan, buldukları ev ortamlarında bakımlarının sağlanmaya devam edilebilmesi için SHÇEK tarafından ailelere yönelik olarak bir takım koruyucu ve önleyici hizmetler yürütülmektedir.

Tablo-3. SHÇEK Genel Müdürlüğü Bünyesinde Sunulan Alternatif Sosyal Hizmet Modelleri ve Hizmetten Yararlanan Kişiler *

Hizmet Modeli	Yararlanan Kişi Sayısı
Özürlü Evde Bakım Hizmetleri	231.697
Bir Süre Kurum Bakımında Kalıp Halen Aileleri Yanında Kalan ve Desteklenen Çocuk Sayısı	6.599
Korunma Altına Alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı	22.225
Koruyucu Aile Sayısı	1.076
Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	1.198
Evlad Edindirme Hizmetlerinden Yararlandırılan Çocuk Sayısı	10.553
Ücretsiz Kreş ve Bakımevlerinden Yararlandırılan Çocuk Sayısı	966
TOPLAM	274.314

* SHÇEK, Mart 2010. (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx>. 20.05.2010)

4.3.1.Koruyucu Aile Hizmeti:

Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak tanımlanmakta olup bu hizmeti veren aile ya da kişilere de “koruyucu aile” denilmektedir. 2009 Yılı Ocak ayı itibariyle ülkemiz genelinde 1037 çocuğun koruyucu aile yanında bakımları sağlanmakta iken 2010 Mat ayında bu sayı (1.076 koruyucu aile yanında bakımı sağlanan) 1.198 çocuğa ulaşmıştır (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx> 20.05.2010).

Çok fazla tercih edilmemesine karşın bir koruyucu aile yanına en fazla 3 çocuk yerleştirilebilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, Türkiye’de sürekli ikamet eden, en az ilkokul mezunu olan, 25-50 yaş aralığında bulunan ve çocuğa kanunen bakmakla yükümlü öz anne- baba ya da vasi dışındaki herkes koruyucu aile olabilmektedir. Bu koşullara sahip istekli bireylerin psiko-sosyal ve ekonomik durumları, kurumun sosyal hizmet uzmanlarınca değerlendirilmekte ve durumu uygun görülenler koruyucu aile olabilmektedir.

Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal hizmet uzmanlarınca vakanın özelliklerine göre belirlenen periyotlarla düzenli olarak izlenmektedir. İzlemelerde tespit edilen sorunların çözümüne yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır.

Koruyucu Ailelere sağlanan imkânlar;

- Koruyucu ailelere tercih etmeleri halinde bakımlarını sağladıkları çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilme harcamaları için yaş ve okul durumlarına göre aylık

bazda ücretler ödenebilmektedir. Söz konusu ücretler memur maaş katsayısı oranında periyodik aralıklarla artırılmaktadır. 2010 yılı 1.yarısı için ödenen ücretler;

- ❖ 0-6 Yaş okul öncesi için 245 TL
- ❖ 7-12 Yaş ilköğretim 1-5.sınıflar için 306 TL
- ❖ 13-15 Yaş ilköğretim 6-8. sınıflar için 351 TL
- ❖ 16-18 Yaş lise ve dengi sınıflar için 368 TL
- ❖ 19+ Yükseköğrenim için 441 TL dir.

- Özürlü çocuklar için yapılacak ödemeler iki katına kadar arttırılır.
- Her öğretim yılı başında bir defaya mahsus olmak üzere eğitim masrafları karşılığı olarak bakım ücreti üç kat arttırılarak ödenir.
- Şubat ve Ağustos aylarında çocukların yıllık giyim masrafları karşılığı olarak bakım ücreti iki kat arttırılarak ödenir.
- Koruyucu ailenin yanında bakılan çocuklar hastalandıklarında koruyucu ailesi tarafından hiçbir sevke tabi olmadan doğrudan sağlık karneleri ile devlet-üniversite hastanesi, sağlık ocağı, hükümet tabipliklerine, ayaktan veya gerekiyorsa yatarak muayene ve tedavi için götürülebilmektedir. Bu durumlarda muayene ve tedavi bedeli kurum tarafından karşılanmaktadır.
- Koruyucu ailedeki özürlü çocuklar ile okula giden çocuklar için okul servis aracı ücreti ödenir. Servis bulunmaması halinde gidiş-gelişlerdeki ulaştırma giderleri karşılığı otobüs bilet ücretleri ödenir.
- Okula giden veya bu yaştaki çocuklara her ay harçlık ödenir.
- Tam gün öğrenim görüp de yemeklerini evlerinde yeme olanağı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince harçlıkları iki kat arttırılarak ödenir.
- Koruyucu aile yanındaki çocukların meslek edinme kurs bedelleri ile eğitim ve öğretimlerine ilişkin; etüt, kurs, yaz okulu, harç, sınav ve kayıt ücretleri ödenir.
- Başka illere öğrenim amacı ile gitmesi gereken çocukların ulaştırma giderleri ödenir.
- Koruyucu aileler ve korudukları çocuklar için, gerektiğinde üniversitelerin ilgili bölümlerindeki uzman kişilerden psikolojik ve psikiyatrik danışmanlık hizmeti sağlanır.

Koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi, çocukla koruyucu aile arasındaki uyumsuzluğun yapılan mesleki çalışmalara rağmen giderilememesi, koruyucu ailenin çocuğa istenilen şekilde bakmadığının belirlenmesi, koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması ve koruyucu ailenin herhangi bir nedenle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi durumlarında sosyal hizmet uzmanının raporu neticesinde koruyucu aile işlemi sonlandırılabilir.

4.3.2.Evlat Edinme Hizmeti:

Bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun bir kişi arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır. Evlat edinen aile, evlatlığın her türlü ihtiyacını yerine getirmelidir.

En az 5 yıldan beri evli olan veya otuz yaşını doldurmuş bulunan, evli ya da bekâr, çocuklu ya da çocuksuz kişiler evlat edinmek üzere başvuruda bulunabilmektedir.

Bu koşullara sahip istekli bireylerin psiko-sosyal ve ekonomik durumları kurumun sosyal hizmet uzmanlarınca değerlendirilmekte ve durumu uygun görülenler evlat edinmek üzere sıraya alınmaktadır. Sırası gelen aileye tercih ettikleri cinsiyet ve yaşta çocuk yerleştirilmekte ve 1 yıl süreyle, evlat edinecek kişi veya eşlerin küçüğü eğitme yeteneği, aile ilişkileri, sağlığı, küçükle olan ilişkilerinde gelişmeler ile sosyal ve ekonomik koşullarındaki değişimler yönünden izlenmektedir. İzleme süreci olumlu olan ailelerin çocuğu nüfuslarına kayıt ettirebilmeleri için adli süreç başlatılmaktadır. Geçici bakım sözleşmesi süresi içerisinde, ebeveynlik sorumluluğunun yerine getirilmediğinin sosyal inceleme raporuyla tespit edilmesi durumunda, resmi işlemler başlatılmadan çocuk aileden geri alınabilmektedir.

Evlat edinecek kişilerin, evlat edinecekleri çocuktan en az 18, en fazla ise 40 yaş farkının bulunması temel ilkeler arasındadır.

SHÇEK Genel Müdürlüğü gerek yurtiçi gerekse de yurt dışı evlat edinme işlemlerinde resmi anlamda aracılık etmekte olup, aileler kurumun dışında evlat edinmek istedikleri çocukların velayet sahibi ebeveynlerinden de doğrudan evlat edinebilmek için yargı sürecine başvurabilmektedir.

2009 yılı Ocak ayı itibariyle ülkemiz genelinde 838 çocuk SHÇEK Genel Müdürlüğüne kendilerini evlat edinecek aileler yanına yerleştirilmiş olup burada bakımları sağlanmakta ve resmi işlemleri sürdürülmektedir.

4.3.3.Sosyal Yardımlar:

Temel gereksinimlerini karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere SHÇEK tarafından “Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliği” hükümleri çerçevesinde sosyal yardım hizmetleri yürütülmektedir. Sosyal yardım; yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan ayni ve nakdi yardımları kapsamaktadır.

Koruyucu aile, evlat edinme ile ayni ve nakdi yardımla aile yanında destekleme gibi hizmetler bulunmasına karşın, ülkemizde en çok benimsenen bakım tipi kurum bakımındır. Kurum bakımı, istenilen yararları sağlamamakla birlikte maliyeti de yüksektir. 2007 Yılı itibariyle bir çocuğun kuruma aylık maliyeti 1.425 TL’dir (SHÇEK Kurum Faaliyet Raporu, 2007).

Gerek çocukların birim maliyet oranlarının yüksekliği, gerekse de Tablo 2’de de görüldüğü üzere; korunma altına alınma nedenlerine bakıldığında %68 ile en fazla nedenin ailelerin sosyo-ekonomik yetersizliği olması göz önüne alınarak SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından 31.05.2005 tarihinde yönetmelik değişikliğine gidilmiş, sosyal yardım oranları 2 kat arttırılmış ve 2008 yılı Nisan ayında yayımlanan genelge ile hızla uygulamaya konulmuştur. Buna göre; bu tarihten sonra başka bir neden yok ise sadece ekonomik yoksunluktan dolayı çocuklar korunma altına alınmayacak, bu ailelere sosyal yardımlar yapılacaktır. Ekonomik yoksunluktan korunma altına alınmış olan her çocuk ise uygun koşullar sağlanarak geri ailesine teslim edilerek aileye çocuğunun bakımı karşılığında harçlık-giyim-kuşam-kırtasiye giderleri için her çocuk için ortalama aylık 350 TL ekonomik desteğin yanı sıra çocuğun tüm tedavi giderlerinin kurum tarafından karşılanması imkanı sağlanacaktır.

Yeni yönetmelik ile çocuğun kurumdaki durumu “izinli” olarak kabul edilecek ve özlük hakları da (3413 Sayılı Yasa kapsamında devlet memurluğuna kabulleri vb) aynen korunacaktır. 2 ve daha fazla çocuğunu yanına alıp fiili bakımını

sağlayan aileler için de en fazla 2 çocuk adına sosyal yardım yapılma hükmü ile durum sınırlandırılmıştır.

Yapılan yardımlar sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporu ile hükme bağlanmakta, durumu uygun olan aileler ile (çocuğunun bakım sorumlulukları ile ilgili) sözleşme yapılmakta ve çocuğun aile ortamında kaldığı sürece belirli periyotlarla ikamet mahallerinde ziyaret/kontrol edilmektedir. Aldığı sosyal yardımı çocuğu yararına kullanmayan, çocuğunun bakım ve sorumluluğunu, bakım sözleşmesinin aksine yerine getirmeyen ebeveynler hakkında idari yaptırımlar uygulanabilmekte, çocukları ise derhal kurum ortamına geri alınmakta, ailesi ile görüşme şekilleri ve sürelerine ilişkin de yeni düzenlemeler getirilmektedir.

2005 yılında başlayan bu uygulama ile 2009 yılı sonuna kadar 12 bin çocuğun kurumdan aile ortamına kazandırılması hedeflenmiş olup 2008 yılı sonu itibariyle 5.514 çocuk bu hizmetten yararlandırılmış ve aile ortamlarına yerleştirilmiş, fiili bakımlarının bu ortamlarda gerçekleştirilmiştir (SHÇEK Kurum Faaliyet Raporu, 2008).

Ayrıca 2005 yılında çıkartılan kanun ile ülke genelinde (aralarında 0-18 yaş grubu çocuklarında bulunduğu) 231.697 bakıma muhtaç ağır özürlüye yönelik net bir asgari ücret tutarında düzenli yardımlar başlatılmıştır. (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx> 20.05.2010).

5. KURUM BAKIMI ve ETKİLERİNE İLİŞKİN YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Kurum bakımı ve etkilerine yönelik yapılan araştırmalar bağlamında; Spitz (1945'den aktaran Sloutsky, 1997: 131-151), Bowlby (1951'den aktaran Sloutsky, 1997: 131-151) ve Goldfarb (1955'den aktaran Sloutsky, 1997: 131-151) gibi araştırmacılar; kurum bakımının zihinsel gerilik, dil gelişiminin gecikmesi, konsantrasyon bozukluğu, ilgi çekme davranışları, ilişki kurma bozuklukları gibi duygusal, davranışsal, bilişsel hasarlara yol açtığını ve kalıcı olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca bu hasarların bebeklikte anne figürüne bağlanma yoksunluğundan kaynaklandığını savunmuşlardır.

Peterson ve arkadaşlarının (1961: 32) yaptıkları bir araştırmaya göre; otoriter ana-baba tutumu, çocuklarda saldırganlık, utangaçlık, aşırı içe kapanıklık, okuldan kaçma, çalma gibi olumsuz özelliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kuiper (1979: 36) ile Rizley (1987: 87) tarafından yapılan araştırmalarda; depresyonlu bireylerin olumsuz kişisel olayları, depresyonsuz kişilere oranla daha fazla kendi yeteneklerine yükledikleri ve bu bireylerin kendilerini yetersiz olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Kurum bakımının diğer etkileri arasında; fizyolojik bir nedeni olmayan büyüme bozukluğu, özgüven eksikliği, empati eksikliği, saldırganlık, anti sosyal davranışlar, kendine zarar verme, okul başarısızlığı, ahlaki yargılama (doğru ve yanlış anlama) sorunları, ergenlik ve genç yetişkinlikte suça yönelme gibi bulgular sayılabilir.

Bükreş Erken Müdahale Projesi Sonuçlarına (DPT, 2006) göre; kurum bakımındaki çocukların, toplumda yetişen çocuklardan:

- Fiziksel gelişim (boy, kilo, baş çevresi), dil gelişimi ve zeka puanlarında anlamlı olarak geri oldukları,
- EEG ölçümlerinde, farklı beyin bölgelerinde, düşük beyin aktivite düzeyine sahip oldukları,
- Bağlanma puanlarının anlamlı olarak düşük olduğu,
- Daha yoğun olumsuz duygulanım; daha düşük olumlu duygulanım gösterdikleri belirlenmiştir.

Parker (1983); aşırı denetim ve baskının, sevgi azlığı ile birlikte bulunduğu zaman çocukları çok olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Parker araştırmasında, aşırı koruyucu ana-baba tutumlarının ilerde çocukta duygusal problemlere ve depresyona yatkınlık yarattığını ortaya koymaktadır.

Çocuk, çeşitli durumlardan dolayı yaşamının uzun yıllarında anasız veya babasız kalabilir. Ölüm, uzun süreli hastalıklar, hükümlülük, boşanma, terk veya doğal afet gibi nedenlerle ana-babasından birini veya ikisini birden kaybedebilir. Birçok görüş ve yasalar, böyle bir çocuğun, kalan ailesi veya yakınları arasında bakılmasını öngörmektedir. Çoğu zaman da bu gerçekleşmemektedir. İşte bu ve benzer durumlarda çocuğun bir başka kurum tarafından korunması gereği ortaya çıkmaktadır. Ölüm, geçici ayrılık veya boşanma gibi sebeplerden parçalanmış

ailelerin çocuklarında birçok sorunlar meydana gelir. Bunlar, bakım sorunu, arkadaş grupları ile ilişki sorunu, yeni aile yapısına uyum sorunu, okul sorunları ve ileriye dönük sorunlar olabilir (Bulut, 1983: 81-86).

Yuvalarda yetişip de okul çağında ve daha sonraki yıllarda izlenen çocuklarda şu ortak yanlar bulunmuştur: İlk göze çarpan şey, genel bir ilgisizlik ve çevreyi umursamazlıktır. İnsanlara sokulamazlar, kolay arkadaşlık kuramazlar, merak ve girişkenlikleri azalmıştır. Öğrenmeye karşı ilgisiz kalırlar ve okulda çok başarısız olurlar. Anlama ve öğrenim yetenekleri sınırlıdır. Düşünceleri ve kavramaları zayıftır. Kısacası, zekâları donuk, duygusal tepkileri de künttür. Sevgiye susamışlardır. Birçokları kavgacı ve saldırgan olur. Bunların içinden yetişkin çağda suça yönelenler çıkar (Yörükoğlu, 1993: 32-33).

Bakımevlerinde büyüyen çocukların gerek kurum ortamında, gerekse yetişkinlik yıllarında gösterdikleri çeşitli gelişim gerilikleri, kişilik bozuklukları ve uyum sorunları yıllardan beri araştırmacıların özellikle dikkatini çekmiştir. Genel kanı olarak da, kurum bakımının çocuk gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğudur. Kurumlarda bakımın standardı, çocuklarda duygusal, zihinsel ve toplumsal uyarılmanın ve öğrenmeyi isteklendirmenin yaratılması açısından, personel sayısı ve personelin niteliği üzerinde önemle durulmaktadır. Kurum bakımının yarattığı iki önemli sakınca olan, “ana yoksunluğu” ve “uyarıcı noksanlığı”na çözüm bulunursa, kurum bakımında da çocukların ruhsal sağlıkları yerinde ve kişilik gelişimleri normal olabilir (Arnaz, 1993: 116).

Ailesinin yanında büyüyen çocuklarla karşılaştırmalı olarak yürütülen araştırmaların sonuçları; (daha önce yapılan çalışmalara benzer şekilde) kurum bakımının 6-18 yaşları arasındaki çocukların duygusal ve davranışsal gelişimini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Fisher ve ark., 1997: 67-83; Vorria ve ark., 1998; Rutter ve ark., 1999: 537-549; Roy ve ark., 2000; MacLean, 2003).

Yurt dışında yapılan çalışmalarda, kurum bakımında büyüyen çocuklarda dışa yönelim sorunlarının içe yönelim sorunlarına göre daha fazla görüldüğü bildirilmiştir. Keil ve Price göre bu durumun nedeni; çocuğun küçük yaşta ailesinden ayrılmasının bağlanma sorunlarına neden olması ve bağlanma sorunlarının da dışa yönelim sorunlarını arttırdığı yönündedir (Keil ve Price, 2006: 761-779).

Kurum bakımının, içe ve dışa yönelim sorunlarına karşın dikkat ve düşünce sorunları için daha büyük bir risk faktörü olduğunu göstermektedir. Farklı ülkelerde toplum örneğinde dikkat sorunlarının görülme sıklığı %2-16 arasında bildirilmektedir (Gidwani, Opitz ve Perin, 2006: 121-126). Profesyonellerin içe yönelim ve dışa yönelim sorunlarının yanı sıra özellikle ergenlerde düşünce sorunları ve dikkat sorunlarına önem vermeleri gerekmektedir. İlgili kaynaklarda çoğunlukla hiperaktivite ve dikkat eksikliği üzerinde durulmaktadır (Rushton ve Minnis, 2002: 359-369).

Çocuk ruh sağlığı alanında koruyucu faktörler üç düzeyde tanımlanmaktadır (Garmezzy, 1985: 213-233). Bunlar genel olarak; bilişsel yetenekler, başa çıkma davranışları, aileden bir erişkinin çocukla olumlu etkileşimi yani ihmal ve istismarın olmayışıdır. Yurt dışı çalışmalarda da saptandığı gibi, çocuğun aile, akraba ya da yakınlarından biriyle sürekli iletişimi ve yeterlik düzeyinin yüksek olması psikopatoloji riskini azaltmaktadır (Werner ve Smith 1982; Rutter, 1990: 651-682; Masten ve Coatsworth, 1998).

Kurum bakımında, çocuk ruh sağlığıyla ilişkili bir diğer faktör ise okul-yuva/yurt işbirliğinin olması ve çocuğun okul aktivitelerine katılımıdır. Yapılan çalışmalarda, sınıf öğretmenleriyle kurum personelinin işbirliğinin sorun davranışları azalttığı bildirilmektedir. Bu çalışmalarda özellikle sorunların erken dönemde fark edilmesinin ve uygun desteğin verilmesinin psikopatoloji riskini azalttığı gösterilmiştir (Jackson, 1994: 267-279).

Bakım verenlerin niteliği, sorun davranışlar için önemli bir açıklayıcı faktördür (Zeanah, 2000: 215-220; Ellis ve ark., 2004: 1283-1292). Çocuk ve bakım veren arasında güvene dayalı, destekleyici, süreklilik gösteren sıcak, sevgi dolu ve tutarlı bir ilişkinin olması ruh sağlığını koruyan, önde gelen faktörlerdir. Bu nedenle, bakım verenlerin eğitimi önleyici müdahaleler arasında önemli bir adım olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle ergenler için problem çözme becerilerinin artırılması sorun davranışlarla güçlü ilişkisi bulunan bir diğer koruyucu faktördür.

Çocuğun kuruma kabul yaşının küçük olması, daha önce başka bir kurumda yaşaması, çocuğun iki ya da daha fazla kurum değiştirmesi, çocuğun tekrarlayan bir fiziksel hastalığının olması, duygusal ve davranışsal sorunlarını artıran önemli

zorlayıcılar olarak saptanmıştır. Belirtilen faktörler diğer araştırmalarla da benzerlik göstermektedir (Ames, 1997; Beckett ve ark. 2002: 297-303; Fisher ve ark. 1997: 67-83; Marcovitch ve ark. 1997: 17-31).

Bir diğer risk faktörü ise damgalamadır. Damgalama, bireyin sosyal statüsünü, sosyal ilişkilerini bozan, kendine güven duygusunu azaltan, yalnızlık, umutsuzluk ve psikolojik belirtileri arttıran bir durumdur (Rosen ve ark., 2000: 19-26; Ritcher ve ark., 2003: 31-49). Çocuğun okul arkadaşları ve sosyal çevresinden dışlanmasının duygusal ve davranışsal sorunları arttıran önemli bir faktör olduğu görülmüştür (Link ve Phelan, 2001: 363-385). Kurum bakımında yaşayan çocuklar toplumsal yargılamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Haklı olarak yuva ve yurt çocuğu olduğunu okuldaki, dershanedeki öğretmene, arkadaşlarına söylemekten kaçınan çocuklar bulunmaktadır. Bireyselliklerin yok edilmesi, çocukların güçlü yanlarına odaklanmak yerine kurumda büyümesinin ön plana çıkartılması onları örselemektedir. Üstelik kuruluş personelinin bir takım (iş yükü fazlalığı, kamu mesai saatleri, görevlinin izin günleri vb) nedenlerle çocukların veli toplantılarına da katılamaması halinde çocuklar kendilerini sahipsiz hissetmektedirler. Çocuklar hem toplumsal değer yargıları ile tek başlarına baş etmek durumunda kalmakta hem de bireysel güçlüklerini yaşamaktadırlar. Toplum, yuva/yurt personelini, okulları, anne babaları ve tüm kesimi bu gibi konularda duyarlı hale getirebilmek bu anlamda çok önem taşımaktadır.

Çocuğun yoksulluk ve aile parçalanması gibi nedenlerle koruma altına alınması kurum bakımı sürecinde daha az olumsuzluk yaratan bir durum olarak belirlenmiştir. Buna karşın, yapılan araştırmalarda, korunma altına alınma nedeninin çocuk ihmali ve istismarı olması, ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen önemli bir risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Yurt dışındaki çalışmalarda da çocuğa yönelik istismarın fiziksel, duygusal, davranışsal ve bilişsel fonksiyonları etkilediği ortaya konmuştur (Cicchetti ve Toth, 2000: 85-160; De Bellis, 2001: 539-564; Manly Kim ve Rogosc, 2001: 759-782).

Bir diğer risk faktörü de kadercidir. Kadercilik, diğer bir deyişle kişinin kendi yaşamında bir dış gücün etkili olduğu inancı ile kendi gücünün yok sayılmasıdır. Kadercidir düşünce yaklaşımı ile ruhsal sorunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, kaderciliğin ergen ruh sağlığı için bir risk oluşturduğu

bildirilmiştir (RE Roberts, CR Roberts ve Chen, 2000: 239-252). Bu sonuç, çocuk ve gençlere yönelik olarak sorun çözme, sorunlarla baş etme ve sosyal beceri geliştirme konularında destek olunması gereğini ortaya koymuştur. Sigara ve alkol kullanmanın da (daha önce yapılan çalışmalarla uyumlu olarak) çocuk ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir risk olduğu belirlenmiştir (Crowley & Riggs, 1995: 49).

Ruh sağlığı hizmeti almaya engel olan durumların; yetersiz kaynak, çalışanların iş yükü nedeniyle farkındalıklarının düşüklüğü ve sosyal hizmet alanında çalışanların ruh sağlığı eğitiminin yetersizliği sonucu olgu saptama becerilerinin düşük olması şeklinde belirtilmiştir (Burns ve ark., 2004: 960-970). Ülkemizde Erol (2004: 33-140) ve Aktaş (2004: 159-193) tarafından yapılan çalışmalarda da; sosyal hizmet kuruluşlarında iş yükü, profesyonel personel yetersizliği, çocuk ruh sağlığı konusunda eğitimlerin yetersiz olduğu ve meslek elemanlarının bürokratik işlerle uğraşmaktan mesleki fonksiyonlarını yerine getiremedikleri belirtilmiştir.

Çocuğun gelişimi, kişiliği ve ruhsal dünyası açısından ailenin çok önemli olduğu bir gerçektir. Anne yoksunluğunun çocuk üzerinde oldukça olumsuz etkileri vardır. Özellikle yetiştirme yurdunda barınan çocukların, ailesinden ayrı yaşamaları nedeniyle bazı psikolojik problemleri olabileceği düşünülmektedir. Ana-babalarından ayrı olarak yaşayan veya sokağa atılmış çocukların büyük bir kısmında suça yönelme durumu sıklıkla görülmektedir. Sevgi azlığı, çocuğun kendisine saygı duygusunun gelişimini bozmakta; aşırı sınırlama ise çocuğun bağımsızlık ve toplumsal yeterlilik duygularını engellemektedir. Bütün bunlar ise sonuçta kişinin yaşamında karşılaştığı streslerle başa çıkabilmesini ve uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Çocuğun kişiliğine olumsuz yönde etki eden birçok istenmedik durumlar vardır. Bunlardan birisi, sosyo-ekonomik düzeyin yetersizliğidir. Ekonomik yönden yetersiz ailelerin çocukları kendilerini diğer arkadaşları arasında pek rahat hissetmediklerinden, toplumdan kaçarak anti-sosyal kişilik geliştirirler. Uzun süre yeterli ve dengeli beslenmeme ve sıcak bir çevreden yoksun olarak büyüme sonucu çocukta güvensizlik duygusu gelişir. Bu güvensizlik, genellikle aşırı endişe ve ürkeklik duygusunu yerleştirir. Çocuk, çevresindeki sosyo-ekonomik durumları daha iyi olan kişilerle kendisini karşılaştırdığı ve onlara göre kendisine bir yer tayin ettiği için aşağılık duygusuna kapılır ve kişiliği bunun etkisiyle gelişir. Bunlara ek olarak, bu çocukların yaşadıkları barınakların havalandırma ve aydınlatma yetersizlikleri ile

sağlık koşulları yönünden görülen eksiklikler, direkt olarak fiziki yapıyı ve dolayısıyla kişiliği olumsuz yönde etkilemekte ve topluma uyum sağlamayı güçleştirmektedir (Bilen, 1978: 118).

Bulgular, yetiştirme yurdunda kalanların genel belirti düzeyleri açısından oldukça riskli bir durumda olduğunu göstermektedir. Yörükoğlu'da (1993: 32-34), yapılan araştırma sonuçlarına ve gözlemlerine göre; Türkiye'de kurum bakımının, çocukların fiziksel, sosyal, mental ve duygusal gelişimlerinde olumsuz etkilerinin olduğunu, bu alanlarda gözlenebilen çeşitli gelişim gerilikleri ve davranış bozukluklarına neden olduğunu belirtmektedir.

Cılga'nın (1989) yapmış olduğu, "Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları" adlı çalışmada; yetiştirme yurtlarında barınan ve ailesi yanında yetişen gençlerin "toplumsallaşma süreçlerini" incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin fazla disiplinle yetiştirildiği için, kendilerini sosyal çevreden soyutlanmış hissettikleri ve çocukluklarının da yeterli sevgi ve şefkat görmedikleri belirtilmiştir. Buna mukabil aynı çalışmada, aileleri yanında yetişen gençlerin de daha bağımsız bir kişilik yapısı sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yine Cılga (1994) tarafından yapılan "Gençlik ve Yaşam Niteliği" adlı çalışmanın verilerine göre; yetiştirme yurtlarında yetişen gençlerin zayıf ve yetersiz sosyalleşmeden dolayı toplumla olan ilişkilerinin de etkili ve verimli gerçekleşmediği bulgusu taşıdıkları saptanmıştır. Yetiştirme yurtlarında fazla itina gösterilen disiplin ve kontrol davranışı nedeniyle; gençlerin bağımsız, demokrat ve hoşgörülü davranış kalıplarını benimsemekte zorlandıkları, topluma katılma ve toplumla olan ilişki ve etkileşimlerinin zayıf ve verimsiz olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, gençlerin sosyal dışlanma risklerinin arttığı bulgusu tespit edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı da yetiştirme yurtlarında yetişen çocukların yetişkinliğe geçiş ve yetişkinlik dönemlerinde yetersiz bir kişilik geliştirdikleri, topluma katılma ve toplumla ilişki ve etkileşimlerini geliştirmede yetersiz kaldıkları belirtilmiştir. Aynı zamanda çocukların, yurt çevresinin dışında arkadaş edinmedikleri ve farklı toplumsal çevrelere giremediklerinden dolayı da yaşamlarının tek boyutlu ve kısır kaldığı bulguları da ifade edilmiştir.

Ayaz (1983), "Parçalanmış Ailelerin Çocuklarında Görülen Uyumsuz Davranışlar" adlı araştırmasında; çocukların çeşitli korkularla davranış sergiledikleri ve genellikle, karanlıktan, yalnızlıktan, hayvanlardan ve cezalandırılmaktan korktuklarını saptamıştır. Burada çocuğun sosyalleşmesinde ailenin ne kadar önemli bir kurum olduğu vurgulanmıştır.

Yine benzer gruplarla yapılan bir çalışmada, Bulut (1983: 81-86) "Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma" adlı 23'ü parçalanmış, 45'i de normal aileden olmak üzere 68 çocuk ile yaptığı araştırmasında; parçalanmış ailenin, çocuklar üzerindeki etkisinin çeşitli değişkenler üzerinden anlamlı etkiler oluşturduğunu ve sosyal çevre ile ilişkilerinin aile parçalanmasından etkilendiğini tespit etmiştir. Bu özellikteki çocukların, oyunda tek başına kalan, ezilen ve kavgacı çocuklar oldukları, tutuk ve çekingen bir kişilik yapısı geliştirdikleri bulguları tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu tip davranış özellikleri de aslında toplumdan bir dışlanma işareti olarak değerlendirilmiştir.

Kaya (1982), "50. Yıl Erkek Yetiştirme Yurdu 16-18 Yaş Arası Erkek Çocuklarının Uyum Soruları" adlı Yüksek Lisans Tezinde; erkek yetiştirme yurdunda 16-18 yaş grubu gençlerin uyum sorunlarını yalan, hırsızlık, kaçma, tikler ve yersiz korkular alt başlıkları çerçevesinde incelemiş ve sonuçları alt sosyo-ekonomik gelire sahip kesimlerin bulunduğu bir lise ile karşılaştırmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgularda; yetiştirme yurdunda yaşayan gençlerin kleptomani ve fobik reaksiyonlarının, aileleri yanında yaşayanlara oranla farklı olduğu tespitini ortaya koymuştur.

Yörükoğlu (1997), "Değişen Toplumda Aile ve Çocuk" adlı çalışmasında; uzun süre kurum bakımında kalan çocuklarda en sık rastlanan belirtilerin, donuk bakışlar, çevre ile ilgiyi kesme, parmak emme, yerinde sallanma ve içe kapanıklık gibi davranış bozukluklarının varlığına işaret etmektedir.

Hayran (1987), "Bakıma Muhtaç Çocukların Sorunlarının Çözümünde Yetiştirme Yurtları ve Getirdiği Sorunlar" adlı çalışmasında, İzmit İl sınırları içinde 6-18 yaş grubu çocuklar ile yetiştirme yurtları ve sorunları ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada, bakıma muhtaç çocukların çoğunluğunun alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyden geldiklerini belirtmiştir. Ayrıca bakıma muhtaç

çocuğa milli gelirden büyük bir pay ayrılmasına rağmen yurt yaşantısının çocukların bedensel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Beydoğan (1991), "Yetiştirme Yurtlarında Kız Çocuklarının Uyum Problemi" adlı Doktora Tezinde belirttiğine göre; hangi nedenle olursa olsun kuruma gelen kız çocuklarının yurtları, aile kurumu gibi görmekte olduğunu ve bu kız çocuklarının büyük çoğunluğunun iyi bir eğitim görüp meslek sahibi olmayı istediklerini belirtmiştir. Ancak bu isteğin, kurumdan ayrılır ayrılmaz kesin işe yerleşmenin olanaksızlığını bilen kız çocuklarında geleceğe yönelik kaygılara ve güvensizlik duygularına dönüştüğünü gözlemlediğini belirtmiştir.

Sarp (1986), "Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Gelişimi Etkileyen Faktörler ve Karma Grup Uygulaması" adlı çalışmasında, Skeels'in yaptığı bir araştırmadan aktardığına göre; yuvaya getirilen buluntu çocukların zamanla canlılıklarını ve neşelerini yitirip duygusuzlaştıklarını ve içe kapandıklarının gözlemlendiğini belirtmiştir.

Gökçe (1971), "Kimsesiz Çocuklar Sorunu" adlı çalışmasında, 7-18 yaşında olup yetiştirme yurtlarında kalan 240 çocuk üzerinde yaptığı araştırmasında; çocukların zihinsel, toplumsal ve duygusal sorunları olduğunu saptamıştır. Ayrıca bu çocukların çevrelerindeki kişilere güvensiz ve kuşku içinde yaklaştıklarını ve sosyal ilişkilerde başarısız olduklarını gözlemlediğini belirtmiştir.

İçmeli (1989), "Korunmaya Muhtaç Çocukların Ergenlik Döneminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları" adlı makalesinde; kurum bakımında yetişen ergenlerde, ergenlik evresinden önceki evrelerde, yeterli ilgi, bakım, sevgi görmezse ve arzuları tatmin edilip doyurulmazsa ya da duygu ve davranışları motive edilmezse saplanma (fixation) ve gerileme (regretion) gibi davranış bozukluklarının olacağını belirtmiştir.

Özhan (1993), "Yetiştirme Yurtlarında ve Aileleri Yanında Yaşayan Ergenlerin Bazı Gereksinimleri Yönünden Karşılaştırılması" adlı çalışmasında; yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenler arasında başarı gereksinimi, yakınlık gereksinimi, ilgi görme, kendini suçlama, saldırganlık ve hastalık gereksinimi yönünden önemli bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, cinsiyet açısından karşılaştırılan bu gereksinimlerde anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Yıldız (2001), “Yetiştirme Yurdunda Kalanların Toplumsal Bütünleşme Problemi” adlı makalesinde; çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu biçimindeki oluşumların, insanların toplumsallaşması ve bireysel gelişimini sağlamasından dolayı, tampon kurum olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğunu varsaymaktadır. Öksüz ve yetimlerin sosyal bütünleşmelerinin konu edinildiği bu çalışmada, Diyarbakır Yetiştirme Yurdunda kalan; annesi, babası ve hem annesi hem babası ölmüş çocuklar inceleme konusu yapılmıştır. yetiştirme yurtlarında kalan çocukların, şu an devam edegelen ve ileride görülmesi muhtemel olan toplumsal bütünleşme problemleri üzerinde durulmuştur. Çocuklar, kaldıkları yurlara az çok adapte oldukları bir sosyal çevre (yurt arkadaşı, öğretmen vs.) içinde bulunuyor olsalar da, bu kurumdan ayrıldıktan sonra onları, yabancı bir çevrenin/toplumun beklediği bir gerçek olarak vurgulanmıştır. İleride atılacağı bu doğal çevre içinde yaşanmadığından dolayı da, yurttan yetişen çocukların, sosyal çevrenin değerleri ve normlarına karşı alışılmışın dışında bir karşılık vermeleri ve bundan dolayı da görece bir uyumsuzluk hali içinde olmalarının beklendiği araştırmanın neticeleri arasında vurgulanan önemli bir değerlendirmedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çocuk ve aile sorunları kapsamında, 13-18 yaş grubunda olan çocukların bakım modellerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amacıyla; söz konusu yaş aralığında üç ayrı grup oluşturulmuştur. Bu gruplar; kurum bakımında kalan, bir süre kurumda kalıp halen ailesi yanında desteklenen ve kurum ile herhangi bir bağları bulunmayıp aileleri yanında yaşayan çocuklardan oluşmaktadır. Bu araştırma, söz konusu grupların psiko-sosyal durumları ve davranış özellikleri itibariyle karşılaştırmalı olarak incelenmesini konu edinmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada, kurum bakımında kalan, bir süre kurum bakımında kalıp halen nakdi yardımla desteklenerek ailesi yanında kalan çocuklar ile kurum ile bir ilişkileri bulunmayan 13-18 yaş arasındaki çocukların sosyal, duygusal, davranışsal ve psikolojik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda veri elde etmek ve bulgular doğrultusunda; hem kurumda ve aile yanında bakım modellerinin çok yönlü karşılaştırılmasının yapılması hem de kurum bakımındaki çocuklara yönelik hizmet politikalarına katkı sağlaması düşünülmektedir.

Bu bağlamda; ailesi yanında bakılan, kurum bakımında iken nakdi yardımla desteklenerek ailesinin yanına teslim edilen ve kurum bakımında bulunan çocukların bulunduğu 3 (üç) ayrı grup arasında; “psiko-sosyal, kültürel, sosyo-demografik, benlik saygısı, davranış özellikleri ve ruhsal envanterler açısından ne tür farklılıklar bulunmaktadır?” sorularına yanıt aranmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırmanın önemi; araştırma amaçları doğrultusunda toplanan verilerin, hangi kuramsal ya da pratik sorunun çözümünde ve nasıl kullanılabileceğinin açıklanması olarak tanımlanabilir.

Bu araştırma sonucunda Türkiye’deki “Çocuk Koruma Sistemi” içindeki çocuklar ile aileleri yanında yaşayan çocukların bakım modelleri ve etkilerinin karşılaştırılmasıyla elde edilecek verilerin; ; sağlıklı aile ortamlarının oluşturulabilmesi ve korunabilmesinin yanı sıra, çocuk koruma sistemi içindeki çocuklara yönelik verilen hizmetlerin planlanmasına yön verebileceği, bu konuyla ilgili daha sonraki mikro ve makro düzeyde yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma; Afyonkarahisar İlindeki 13-18 yaş grubunda olan, anne ve/veya babası olup, korunmaya muhtaç, yetiştirme yurdu bakım hizmetlerinden yararlanan çocuk/gençler, kurum bakımı hizmetinden hiç yararlanmamış olup kurum ile ilişkisi olmayan aileleri yanında bakımları sağlanan aynı yaş grubu çocuklar/gençler ile bu ikisinin ara modeli ve geçiş süreci olan bir süre kurum bakımında kalmış olup halen ailesi yanında kurum tarafından desteklenen ve izlenen aynı yaş grubu çocuklar/gençler ile sınırlıdır.

5. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma modeli olarak tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, araştırmaya konu olan birey ya da nesneyi kendi koşulları içerisinde var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlar.

Bu yaklaşım içinde yapılan araştırmada; çocuklara ilişkin veriler Leonard R. Derogatis ve arkadaşları (1977) tarafından geliştirilen “SCL 90-R” tarama listesi ile araştırmacı tarafından oluşturulan “Bilgi Toplama Formu” uygulanmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni; 13-18 yaş grubunda olan, anne ve/veya babası olup, korunmaya muhtaç, yetiştirme yurdu bakım hizmetlerinden yararlanan çocuklar/gençler, kurum bakımı hizmetinden hiç yararlanmamış olup kurum ile ilişkisi olmayan aileleri yanında bakımları sağlanan çocuklar/gençler ile bu ikisinin ara modeli ve geçiş süreci olan bir süre kurum bakımında kalmış olup halen ailesi yanında kurum tarafından desteklenen ve izlenen çocuklar/gençlerden oluşmaktadır.

2010 yılı Mart ayı itibariyle; ülkemizde 61 erkek, 43 kız olmak üzere toplam 104 yetiştirme yurdu bulunmaktadır. Bu kurumlarda toplam 9.042 çocuk/genç bakım hizmetinden yararlanmaktadır. Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi gereğince 6.599 çocuk/genç kurum hizmetlerinden yararlanmakta iken kurum tarafından desteklenen ve uygun bakım koşulları hazırlanan ailelerinin yanlarına döndürülmüşlerdir (<http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx>., 20.05.2010).

Araştırmacı Afyonkarahisar İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünde çalıştığından dolayı araştırma bu evren içinden Afyonkarahisar ilinde 13-18 yaş grubunda olan üç farklı örneklem grubu (3 Grup x 50 kişi = 150 kişi) ile gerçekleştirilmiştir.

A Grubu : Yetiştirme yurdunda yaşayan bu örneklem grubunu Afyonkarahisar Kız ve Erkek Yetiştirme Yurdunda bakımları sağlanan, anne ve/veya babası olan, çocuk ve gençten oluşturulmuştur. Araştırma yapıldığı tarihte ilgili 2 kurumdan toplam 97 çocuk ve gencin fiilen bakım hizmeti aldığı tespit edilmiş olup bu grubun tamamına yakınının anne ve/veya babası olduğu öğrenilmiştir. Örneklem grubu sözü edilen çocuk ve gençlerden oluşan 50 kişi ile sınırlandırılmıştır.

B Grubu : Diğer iki örneklem grubunun durum itibariyle arasında yer alan bu örneklem grubu ise yine Afyonkarahisar Kız ve Erkek Yetiştirme Yurdunda bakımları sağlanırken Afyonkarahisar'ın ilçe ve köylerinde ikamet eden aileleri yanlarına teslim edilen ve kurum tarafından nakdi yardımla desteklenerek izlenen çocuklardan/gençlerden oluşturulmuştur. Araştırma yapıldığı tarihte ilgili 2 kurumdan (anne ve/veya babası hayatta olan) toplam 56 çocuk ve genç tespit edilmiş olup bunlardan (ulaşılabilen) 50'si örneklem gruba dahil edilmiştir.

C Grubu : Araştırmacı karşılaştırma grubunu, Afyonkarahisar Kız ve Erkek Yetiştirme Yurdunda bakım altında bulunan çocuk ve gençlerin devam ettikleri devlet okullarında eğitim gören, ancak kurum ile her hangi bir ilişkisi

bulunmayan ve aileleri ile birlikte yaşayan çocuklar içinde, rastgele seçilen (diğer gruplar ile) aynı sayıda (50) çocuklardan/gençlerden oluşturmuştur.

7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ayrı envanter kullanılmıştır. Bunlar; Leonard R. Derogatis ve arkadaşları tarafından geliştirilen “SCL 90-R” tarama listesi ile araştırmacı tarafından oluşturulan “Bilgi Toplama Formu”dur. Bilgi Toplama Formu 2 Bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm sosyo-demografik bilgileri 2. Bölüm ise davranışa ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada kullanılan sözü edilen veri toplama araçlarının temel özellikleri aşağıda ayrı ayrı özetlenmiştir.

7.1. RUHSAL BELİRTİ TARAMA LİSTESİ (SYMPTOM CHECK LIST: SCL 90-R)

Araştırmaya katılan 13-18 yaş grubu çocuklardaki ruhsal bozukluklar ile ilgili veriler SCL 90-R ile elde edilmiştir.

Değişik hasta gruplarında ve normal insanlar üzerinde kendini anlatma yöntemi (self-report) olarak kullanılmakta olan Tarama Listesi, Leonard R. Derogatis ve arkadaşları (1977) tarafından Hopkins Symptom Check List (HSCL) olarak bilinen envanterden yararlanılarak geliştirilmiştir. HSCL'nin beş semptom boyutuna (somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişilerarası duyarlılık, depresyon ve anksiyete) dört yeni boyut (öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce, psikotizm) eklenmiştir. Böylece 90 maddelik soru kağıdı listesi ile 10 ayrı belirtiyi ölçen bir envanter oluşturulmuştur.

Envanterdeki; 12 soru ile somatizasyon, 10 soru ile obsesif kompulsif belirtiler, 9 soru ile kişiler arası duyarlılık, 13 soru ile depresyon, 10 soru ile anksiyete, 6 soru ile öfke düşmanlık, 7 soru ile fobik anksiyete, 6 soru ile paranoid düşünceler, 10 soru ile psikotizm ve 7 soru ile de yeme, içme, uyku gibi ek skalalara ilişkin veriler toplanmaktadır.

Envanterde Cevap skalaları "Hiç"den 1.00 (çok az)'a kadar olan puanlar normal sınırlarda kabul edilir. 1.00-4.00 arası puanlar ise yükseldikçe artan patolojiyi göstermektedir.

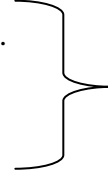
Genel Semptom Ortalaması (GSO), klinik alt testlerden alınan puanların toplam soru sayısına bölünerek bulunur. GSO bağı olarak genel yargıda bulunur.

Puanlar;

1.0'dan büyükse ruhsal bir problem var.

0.5 –1 arası ise orta düzeyde sorun

0.5'den küçükse problem yok

GSO ve kimlik alt testlerin puanları için geçerli.

Elde edilen bulgular gözlemlerle desteklenmelidir. Test ve gözlemlerdeki tutarsızlık durumunda ise bireyle görüşülmelidir.

7.2. BİLGİ TOPLAMA FORMU

Araştırmacı tarafından oluşturulan ve 2 Bölümden oluşturulan Bilgi Toplama Formu; araştırmada deneklerin kendileri ve ebeveynleri hakkında bazı demografik ve sosyal durumlar ile deneklerin sergiledikleri davranışların tespiti, karşılaştırılması ve değerlendirilebilmesi amacıyla kullanılmıştır.

1. Bölüm sosyo-demografik bilgileri toplamaya yönelik olup araştırmaya katılan; Kurum bakımında kalan çocuklar için 44 soru, bir süre kurum bakımında kalıp halen ailesi yanında kurum tarafından desteklenen çocuklar için 29 soru ve aileleri yanında yaşayıp kurumla her hangi bir bağı bulunmayan çocuklar için de 23 soru bulunmaktadır.

2. Bölüm davranışa ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olup araştırmaya katılan grupların farklı yaşamları gereğince sergiledikleri davranışların tespiti, karşılaştırılması ve mevcut davranışları bağlamlarındaki koşullara göre açıklayabilmek ve karşılaştırabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümde; sosyal fobi, davranış bozukluğu, anti-sosyal yapı, güven, sosyal ilişkiler vb hususlara değinen, 5 seçenekli toplam 41 soru bulunmaktadır.

Davranışa ilişkin durumların tespiti için olumlu ve olumsuz ifadeler içeren sorulara, 5 seçenekle cevap aranmıştır. Bu seçenekler; “Tamamen Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Fikrim Yok”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” dur.

Verilerin çözümlenmesi aşamasında ölçekteki tüm sorular olumlu ifadelere dönüştürülerek bunlara çocuklar/gençler tarafından verilen yanıtlar aşağıdaki şekilde puanlanmıştır;

Tamamen Katılıyorum	: 5 Puan
Kısmen Katılıyorum	: 4 Puan
Fikrim Yok	: 3 Puan
Katılmıyorum	: 2 Puan
Kesinlikle Katılmıyorum	: 1 Puan

Ölçekteki gruplandırılmış veriler sürekliliğe dönüştürülmüş, daha sonra süreklilik de kategorik gruplara ayrılmıştır. Bir başka ifade ile tüm sorular yukarıda bahsedildiği gibi puanlandıktan sonra aritmetik ortalamaları alınmıştır. Ölçek; 1 ile 5 arasında puanlandığından dolayı aritmetik ortalamaları da, 1-5 rakamsal aralığında elde edilmiştir. Soruların 5 yanıt seçeneği için 1-5 puan aralığı eşit kategorilere ayrıldığında; 0,80 puan aralığı bulunan aşağıdaki sınıflamalara ulaşılmış ve çocuklar/gençler ölçekten elde edilen aritmetik ortalamalarına göre bu gruplar içine dahil edilerek kategorize edilmişlerdir.

- 1.Grup** : Ölçek Aritmetik Ortalaması **5,00 – 4,20** Puan aralığında olanlar
- 2.Grup** : Ölçek Aritmetik Ortalaması **4,19 – 3,40** Puan aralığında olanlar
- 3.Grup** : Ölçek Aritmetik Ortalaması **3,39 – 2,60** Puan aralığında olanlar
- 4.Grup** : Ölçek Aritmetik Ortalaması **2,59 – 1,80** Puan aralığında olanlar
- 5.Grup** : Ölçek Aritmetik Ortalaması **1,79 – 1,00** Puan aralığında olanlar

Bu bağlamda; çocukların/gençlerin üst gruplara dahil olması (Davranış Ölçek Puanlarının yükselmesi) onların olumlu davranış modeline sahip olduklarını, alt gruplara dahil olması (Davranış Ölçek Puanlarının azalması) ise olumsuz davranış modeline sahip olduklarını ifade etmektedir.

8. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE KULLANILAN İSTATİSTİKSEL TEKNİKLER

Çalışmaya veri elde etmek için halen kurum (yetiştirme yurdu) bakımında bulunan, bir süre kurum bakımında kalıp halen nakdi yardımla desteklenerek ailesi

yanında bakılan ve kurum ile bir ilgileri bulunmayıp ailesiyle birlikte yaşayan 50'şer çocuğa 2 farklı soru kağıdı ile uygulanmıştır. Anket formu aracılığı ile elde edilmiş olan bilgiler "SPSS for Windows 15.0" istatistik paket programına aktarılmış ve bu program aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Öncelikle bütün sorular için sıklık dağılımları çıkarılmıştır. Davranış Ölçeği için "Cronbach alfa güvenilirlik analizi" ve madde toplam korelasyonu çıkarılarak ölçek güvenilirliği ortaya konulmuştur.

Davranış Ölçeği bakımından çocukların demografik özellikleri ve hayata dair görüşleri arasında farklılık olup olmadığını karşılaştırmak için Parametrik Testler kullanılmış olup bunlardan; ikili karşılaştırmalarda "Bağımsız Örneklem T Testi", çoklu karşılaştırmalarda ise "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırmalarda fark çıkan gruplarda farkın kaynağını ortaya koymak amacıyla "LCD" testi uygulanmıştır.¹

Bağımsız Örneklem T Testi : "t" testi, hipotez testlerinde en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. "t" testi ile iki grubun ortalamaları karşılaştırılarak, aradaki farkın rastlantısal mı, yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğuna karar verilir. Küçük örnekleme teorisi olarak da bilinen "t" dağılımı, küçük örneklerle de çalışmaya imkan verdiği için, araştırmacılar için büyük kolaylık sağlamaktadır. "t" testi örnek boyutunun küçük olduğu ve ana kütleyle ilişkin standart sapmaların bilinemediği durumlarda "t" dağılımından yararlanarak;

- İncelenen bir değişken açısından bir gruba ait ortalama değerinden önceden belirlenen değerden farklı olup olmadığını,
- İncelenen bir değişken açısından bağımsız iki grup arasında fark olup olmadığını,
- İncelenen bir değişken açısından herhangi bir grubun farklı koşullar altındaki tepkilerinde farklılığın olup olmadığını incelemesine yönelik hipotezleri test etmeye yönelik olarak geliştirilmiş bir analiz yöntemidir.

Bu nedenle üç tür "t" testi bulunmaktadır. Bunlar tek grup t testi (one-sample

¹ Verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistik teknikleriyle ilgili bilgilerin verildiği bu bölüm hazırlanırken referans olarak yararlanılan kaynaklar şunlardır: Turanlı, Münevver, ve diğ., *İstatistik-Temel Kavramlar ve Uygulamalar*, Der Yayınları, İstanbul, 1995; Karakaş, Mehmet. *Türk Polisinin Mesleki Profili*. Afyon Kocatepe Yayınları, 55, Afyonkarahisar, 2003; Saracel, Nüket , ve diğ., *Afyon İli Tüketim Analizi*, 27, Afyon Kocatepe Yayınları, Afyonkarahisar, 2002; Vatandaş, Celalettin. *Aile ve Şiddet*, 58, Afyon Kocatepe Yayınları, Afyonkarahisar, 2003.

t testi), bağımsız iki grup arası farkların t testi (independent samples "t" test) ve eşleştirilmiş iki grup (paired-samples "t" test) arasındaki farklılıkların incelenmesine yönelik "t" testidir.

1. Tek grup "t" testi (one-sample test) : Bu test genellikle herhangi bir konuda belirli öngörülerde bulunulduğunda bu öngörünün doğruluk derecesini test etmek amacıyla uygulanır.
2. Bağımsız iki grup arası farkların testi (Independent Samples "t" test) : Bir araştırmada çoğu kez farklı ana kütleden elde edilen gruplar arasında karşılaştırmalar yapmak gerekir. İşte bu gibi analizler T testi ile yapılır.
3. Eşleştirilmiş iki grup arasındaki farkların testi (Paired-Samples "t" testi): Bağımsız iki grup için farkların testi konusu incelenirken grupların birbirlerinden bağımsız evrenlerden geldiği varsayımı kabul edilmekte idi. Ancak özellikle kontrollü ve deneysel çalışmalarda aynı deneklerin farklı durumlarda nasıl davrandıklarının incelenmesine gerek duyulabilir. Amaç, farklı iki koşulda elde edilen sonuçların farklı olup olmadığını araştırmaktır. İlişkili ölçümler için (bağımlı durum) t testi aşağıda özetlenen 3 durum için kullanılabilir.
 - a. Birinci Durum: Bir grubun veya örneklemin iki bağımlı değişkene ilişkin ortalamalarının karşılaştırılarak ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde anlamlı (önemli) olup olmadığını test etmek için kullanılır.
 - b. İkinci Durum: Bir grubun veya örneklemin bir değişkene ait iki farklı zamandaki ölçümlerine ilişkin ortalamalarının karşılaştırılarak söz konusu ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde önemli olup olmadığını test etmek için kullanılır. Tekrarlı ölçümler ile iki ortalamanın karşılaştırıldığı bu duruma tipik örnek araştırmalarda uygulanan ön test-son test modelidir.
 - c. Üçüncü Durum: Bazı araştırmaların uygulamasının aynı örneklem veya denek grubu üzerinde gerçekleşmesi zor ve hatta bazen de (özellikle sağlık ve fen bilimleri alanlarında) imkânsızdır. Böyle araştırmalarda araştırma konusu ile ilgili aynı veya benzer özelliklere sahip örneklem kullanılır. Bu durumda, eşleştirilmiş iki grup tek bir grupmuş gibi varsayılarak iki ölçüme ilişkin ortalamalar karşılaştırılır. Burada iki

grubun eşleştirilmesi, ölçüm sürecinden önce iki grup arasında ölçüm yapılacak konuda fark olmadığını varsaymak anlamına gelmektedir. Bu duruma, deney ve kontrol grupları üzerinde gerçekleştirilecek ölçümlerin karşılaştırıldığı araştırmalar örnek olarak verilebilir. Başlangıçta deney ve kontrol grupları ölçüm yapılacak konuda farksız (eş) varsayılır, daha sonra deney grubu üzerinde belirli bir işlem gerçekleştirildikten sonra ölçüm yapılır ve bu ölçümler kontrol grubundan elde edilen ölçümlerle karşılaştırılır. İki ölçüm ortalaması arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde önemli olup olmadığı bu test ile belirlenir.

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) : "t" testi ile sadece iki grup arasındaki farklılıkları incelemek mümkündür. Ancak çoğu zaman birçok çalışmada ikiden fazla grubun karşılaştırılmasına ihtiyaç duyulur. İşte ikiden fazla grubun birbirleriyle bir anda karşılaştırılmalarının gerektiği durumlarda "t" testi yetersiz kalır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için yeni analiz yöntemleri geliştirilmiştir. İki den fazla grubun bir anda karşılaştırılmalarını sağlamak için geliştirilen testler arasında en çok bilineni ve en yaygın olarak kullanılanı "Tek Yönlü Varyans Analizi" dir. Varyans analizinin ön koşullarından birisi her bir grubun normal dağılım sergileyen bir ana kitleden rastgele seçilmiş örnekler olmasıdır. Ayrıca her bir grubun eşit varyansa sahip olması da istenmektedir.

Tüm sorulara ilişkin veriler, frekans tabloları biçiminde sunulmuştur.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde çeşitli istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Bunlar; Chi-square (χ^2), Significance (P), Contingency coefficient (C), Anlamlılık düzeyi (α), Mean (M), Standart Sapma (σ), Cronbach Alfa Katsayısı teknikleridir.

Chi-square (χ^2) : Bundan sonra Türkçe okunuşundan hareketle "ki-kare" olarak isimlendireceğimiz Chi-square testi, örnekleme yer alan iki değişken arasında sistematik bir ilişkinin olup olmadığını anlamamızı sağlayan tekniktir. Ki-kare, değişkenler arasında sistematik ilişkinin olup olmadığını, "beklenen" dağılımlarla, "elde edilen dağılımları" karşılaştırarak gerçekleştirir. "Elde edilen" sonuçlar "beklenen" sonuçlara yakın olduğu oranda, değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığından, başka bir anlatımla iki değişkenin birbirinden bağımsız olduğundan söz edilir. Aradaki fark varsa iki değişkenin birbiriyle ilgili olduğu

anlaşılır. Fark büyüdükçe değişkenlerin birbiriyle ilgileri de artar. Bu değer anlamlılık düzeyini anlamak için, elde edilen ki-kare değeri ile ki-karenin tablo değeri karşılaştırılır. Eğer elde edilen ki-kare değeri ki-karenin tablo değerinden büyükse, karşılaştırılan değişkenler arasında rastlantıya dayanmayan bir ilişki var demektir. Çalışmamızda tablolarda yer alan ki-kare değerleri hesaplanan değerlerdir. Serbestlik dereceleri ve önem dereceleri de aynı tabloların üst sol köşelerinde verilmiştir. İstendiği takdirde ki-kare tablolarından tablo değerleri bulunarak karşılaştırılabilir.

Significance (P) : Değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olup/olmadığını test eden bir istatistik yöntemidir. Ki-kareye göre değişkenler arasında ilişki olup/olmadığı tespit edildikten sonra, tespit edilen bir ilişki varsa, bu ilişkinin anlamlı olup olmadığını tespit etmek için karşılaştırma tablosunun “significance”ını hesaplamak gerekir. Eğer bulunan değer, dikkate alınan anlamlılık düzeyinden büyükse söz konusu ilişki anlamsızdır. Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki için significance sayısının anlamlılık düzeyi sayısından (araştırmamda bu sayı 0,05’tir) küçük olması gerekir.

Contingency coefficient (C) : Bundan sonra Türkçe karşılığı olan “olağanlık katsayısı” ismiyle anacağımız contingency coefficient, nominal değişkenler arasındaki ilişkinin derecesini gösterir. Ki-kare, değişkenler arasındaki ilişkinin olup olmadığını gösteren bir istatistiksel hesaplama tekniğiydi. Ki-kareden hareketle bir tablodaki değişkenler arasındaki ilişkinin var olduğunu tespit etmemiz elbette ki araştırmacı için çok şeyler ifade eder. Ama ilişkinin var olması, tablonun değerlendirilmesinde yeterli değildir. Eğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki var ise araştırmacı bu ilişkinin gücünü de bilmek ister. İşte araştırmacının bilmek istediği ilişki derecesini açığa çıkaran istatistik tekniği olasılık hesaplamasıdır. Olasılık katsayısının değeri her zaman 0 ile 1 arasında değişir. Sıfıra yakın değer ilişkinin zayıflığını gösterirken, 1’e yakın değer ise ilişkinin güçlülüğünü gösterir. Değişkenler arasındaki olası ilişkinin gücünün değerlendirilmesine ilişkin eğilim şöyledir:

0,000 – 0,250 zayıf ilişki	0,351 – 0,500 güçlü ilişki
0,251 – 0,350 orta düzeyde ilişki	0,501 ve üzeri çok güçlü ilişki

Anlamlılık düzeyi (α) : Anlamlılık düzeyi veya diğer ismiyle “yanılma

payı”, değerlendirmeye dahil edilmeyecek oranı ifade eder. %1’lik veya %5’lik oranı anlamlılık düzeyi olarak seçmek genel bir uygulamaya dönüşmüştür. Özellikle sosyal bilimlerde en yaygın olan anlamlılık düzeyi ise %5 (0,05)’lik orandır. Bunun anlamı şudur; 100 deneyden 5 veya daha azında rastlanabilecek bir sonuç aksini gösterse bile hipotez reddedilir. Hipotezin kabul edilmesi için elde edilen sonucun, en az deneylerin %95’inde bulunması gerekir.

Mean (M:Aritmetik Ortalama) : İstatistikçe çokça kullanılan aritmetik ortalama, dağılımdaki gözlem değerlerinin toplamının, gözlem sayısına bölümü olarak tanımlanır. Aritmetik ortalama, en çok bilinen ve en yaygın kullanılan bir merkezi eğilim ölçüsüdür. Aritmetik ortalama, en kestirme tanımıyla bir dizinin “ağırlık merkezi”dir.

Standart Sapma (σ) : Bir dağılımın gösterdiği yayılımın en güvenilir ölçüsü “standart sapma”dır. Bir dağılımın ölçüsü olan standart sapma, gözlem değerlerinin dağılımı ile doğrudan ilişkilidir. Bu dağılımda gözlem değerlerinin birbirine olan farklılıkları arttıkça standart sapma büyür, azaldıkça standart sapma küçülür. Böylece ölçme yapılan grubun homojen ya da heterojen oluşu hakkında bir yargıya varmada standart sapma yardımcı olur. Bir dağılımın standart sapması, o dağılımdaki gözlem değerlerinin ortalamadan farklarının kareleri toplamının örnek sayısına bölümünün kareköküne eşit olmaktadır.

Cronbach Alfa Katsayısı : Anketin güvenilirliği için, bir başka ifadeyle anketin amacına ulaşabilmesi için, ankette kullanılan tüm soruların temel araştırma sorusunun cevabını sağlayabilecek nitelikte olması gerekir. Bu ise sorular arasında yüksek düzeyde korelasyon bulunmasıyla mümkündür. Cronbach Alfa Katsayısı bu amaca hizmet eden bir istatistik tekniğidir. Cronbach Alfa Katsayısı 0 ile 1 arasında yer alır. Test sonucunda bulunan katsayı anketin güvenilirlik düzeyini gösterir. Cronbach Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme kriterleri genelde şöyledir:

Alfa Katsayısı 0,40’tan küçük	: Ölçek güvenilir değil
Alfa Katsayısı 0,40-0,60 arası	: Ölçek düşük düzeyde güvenilir.
Alfa Katsayısı 0,60-0,80 arası	: Ölçek oldukça güvenilir.
Alfa Katsayısı 0,80-1,00 arası	: Ölçek yüksek düzeyde güvenilir.

9. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ (SORU LİSTELERİNİN) GÜVENİLİRLİĞİ

41 maddelik Davranış Ölçeği için uygulanan Cronbach Alfa analizi sonucunda alfa değeri 0,85 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğe “Madde-Toplam Analizi” uygulanmış olup sonuçlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Buna göre, ölçekteki herhangi bir maddenin silinmesi (alfa değeri sütununda da görüleceği gibi), ölçeğin alfa değerini arttırmamaktadır. Bir başka ifade ile hiçbir madde ölçeğin uyumunu bozmamaktadır.

Tablo:4. Davranış Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Sıra No	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Alfa Değeri	Sıra No	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Alfa Değeri	Sıra No	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Alfa Değeri
1	0,217	0,85	15	0,111	0,85	29	0,268	0,85
2	0,367	0,84	16	0,348	0,84	30	0,408	0,84
3	0,297	0,85	17	0,294	0,85	31	0,422	0,84
4	0,302	0,85	18	0,273	0,85	32	0,339	0,84
5	0,309	0,84	19	0,290	0,85	33	0,409	0,84
6	0,333	0,84	20	0,284	0,85	34	0,252	0,85
7	0,512	0,84	21	0,337	0,84	35	0,321	0,84
8	0,406	0,84	22	0,376	0,84	36	0,355	0,84
9	0,182	0,85	23	0,398	0,84	37	0,283	0,85
10	0,440	0,84	24	0,307	0,84	38	0,311	0,84
11	0,280	0,85	25	0,446	0,84	39	0,327	0,84
12	0,334	0,84	26	0,312	0,84	40	0,444	0,84
13	0,350	0,84	27	0,486	0,84	41	0,031	0,85
14	0,260	0,85	28	0,181	0,85			

Tablo:5. Ölçekteki Maddeler İçin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Sıra No	N	Ortalama	Standart Sapma	Sıra No	N	Ortalama	Standart Sapma	Sıra No	N	Ortalama	Standart Sapma
1	150	4,01	1150	15	150	3,89	1362	29	150	2,61	1456
2	150	2,93	1424	16	150	3,01	1470	30	150	3,79	1255
3	150	4,17	1157	17	150	4,00	1141	31	150	4,01	1237
4	150	3,24	1379	18	150	2,76	1478	32	150	3,79	1272
5	150	4,30	1140	19	150	3,89	1286	33	150	4,41	1094
6	150	3,69	1352	20	150	2,87	1448	34	150	3,77	1271
7	150	3,81	1289	21	150	4,02	1234	35	150	3,93	1489
8	150	3,02	1472	22	150	4,41	1154	36	150	4,26	1155
9	150	3,56	1440	23	150	4,19	1174	37	150	2,81	1527
10	150	4,01	1215	24	150	2,63	1383	38	150	4,21	1229
11	150	4,12	1175	25	150	3,42	1538	39	150	3,02	1472
12	150	3,11	1424	26	150	3,93	1273	40	150	4,10	1294
13	150	4,33	1001	27	150	4,12	1242	41	150	2,76	1446
14	150	2,56	1499	28	150	4,41	1118				

10. İŞLEM

Araştırma, Afyonkarahisar İlinde Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtlarında kalanlar ile bu kurumlarda kayıtlı olup bir süre bu kurumlarda kalmış, halen ailesi yanında yine bu kurumlarca desteklenen/izlenen çocuklar ile Afyonkarahisar'ın devlet okullarında eğitimlerini sürdüren ve aileleri yanında kalan, kurum bakımı ile hiç tanışmamış akran çocuklarla yürütülmüştür.

İlk olarak, hazırlanan anketlerin hangi okul ve kurumlarda öğrenim gören/bakımı sağlanan çocuk ve gençlere uygulanacağı belirlenerek bu okul ve kurumların bağlı oldukları idareler tespit edilmiştir.

Araştırma özet bilgisi ile birlikte anketler, SHÇEK Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Daire Başkanlığı ile Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sunularak anketlerin uygulanabilmesi için gerekli resmi izinler alınmıştır.

Anketlerin uygulanacağı kurum idareleri (Afyonkarahisar Fevzi Çakmak Yetiştirme Yurdu, Afyonkarahisar Kız Yetiştirme Yurdu, Afyonkarahisar Ticaret Meslek Lisesi, Afyonkarahisar Atatürk Lisesi, Afyonkarahisar Cumhuriyet Lisesi, Afyonkarahisar Fatih Lisesi) ile iletişime geçilerek soru kağıtlarının uygulanacağı günler belirlenmiştir.

Bu çalışmalarla eşgüdümlü bir şekilde bir süre kurum bakımında kalmış olup halen Afyonkarahisar İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne nakdi yardımlarla desteklenerek izlenen çocuklardan araştırma grubuna dahil edilebilecek yaş aralığındakiler ve aileleri tespit edilmiştir. Hazırlanan soru kağıtları eş zamanlı olarak tüm çocuklara uygulanmıştır.

Uygulamada; okul ve kurumlardaki çocuklara/gençlere kolay ulaşılırken, Afyonkarahisar'ın farklı ilçe ve köylerinde ikamet eden çocuklara/gençlere ulaşmakta güçlükler yaşanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK ve AİLE SORUNLARI KAPSAMINDA, 13-18 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BAKIM MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR ve ANALİZLER

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÇOCUKLARA İLİŞKİN BULGULAR

1.1. ÇOCUKLARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNE VE AİLELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Yaş, hemen hemen bütün araştırmalarda en önemli değişkenlerden birini oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların %52'si 16-17 yaş grubunda olup kalanların %37'si 15 yaş altı, %11'i ise 18 yaş grubu gençlerden oluşmaktadır. 16 ve 17 yaşlardaki yığılmada, okullarda soru kâğıtlarının uygulanması esnasında okul idaresi tarafından yapılan rastgele sınıf seçimi etkili olmuştur.

1.1.1.Tablo-6. Çocukların Kişisel Demografik Özellikleri

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	14 Yaş ve altı	22	44	18	36	0	0	40	27
	15 Yaş	10	20	6	12	0	0	16	10
	16 Yaş	6	12	8	16	17	34	31	21
	17 Yaş	9	18	11	22	26	52	46	31
	18 Yaş	3	6	7	14	7	14	17	11
	Toplam		50	100	50	100	50	100	150
Cinsiyete Göre Dağılım	Kız	22	44	20	40	28	56	70	47
	Erkek	28	56	30	60	22	44	80	53
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Eğitim Durumuna Göre Dağılım	İlköğretim 5. Sınıf	2	4	2	4	0	0	4	3
	İlköğretim 6. Sınıf	6	12	4	8	0	0	10	7
	İlköğretim 7. Sınıf	10	20	5	10	0	0	15	10
	İlköğretim 8. Sınıf	15	30	15	30	0	0	30	20
	Lise 9. Sınıf	13	26	13	26	0	0	26	17
	Lise 10. Sınıf	1	2	7	14	0	0	8	5
	Lise 11. Sınıf	0	0	3	6	50	100	53	35
	Lise 12. Sınıf	3	6	1	2	0	0	4	3
	Toplam		50	100	50	100	50	100	150

Cinsiyet, toplumsal araştırmaların tümünde olduğu gibi gençlerin bakım modellerindeki farklılık ve beraberinde edinilen davranış kalıplarını açıklamada da önemli değişkenlerden biridir. Araştırmaya katılanların %47'si kız, %53'ü ise erkektir. Araştırmaya dahil edilen örneklem grubunun cinsiyetine yönelik bir

belirleme yapılmamış olduğu da dikkate alındığında sözü edilen dağılımın dengeli bir dağılım olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına bakıldığında; kurum ile bir ilgileri bulunmayıp ailesiyle birlikte yaşayan çocukların tamamının Lise 11. sınıf öğrencisi olmasından kaynaklanan bir yığılma mevcuttur (%35). Ayrıca araştırmaya katılanların yarıya yakını (%47) İlköğretim 7-8 ile Lise 9. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

1.1.2.Tablo-7. Çocukların Aile Yapılarına İlişkin Özellikler

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Anne Durumu	Sağ	31	62	29	58	49	98	109	73
	Ölü	19	38	21	42	1	2	41	27
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Baba Durumu	Sağ	42	84	32	64	46	92	120	80
	Ölü	8	16	18	36	4	8	30	20
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Annenin Eğitim Durumu	Okuryazar değil	8	26	8	28	3	6	19	17
	Okuryazar	2	6	2	7	4	8	8	7
	İlkokul mezunu	9	29	14	48	23	47	46	43
	İlköğretim / ortaokul mezunu	8	26	5	17	15	31	28	26
	Lise mezunu	4	13	0	0	4	8	8	7
Toplam	31	100	29	100	49	100	109	100	
Babanın Eğitim Durumu	Okuryazar değil	4	10	2	6	0	0	6	5
	Okuryazar	1	2	1	3	1	2	3	3
	İlkokul mezunu	18	44	19	60	13	28	50	42
	İlköğretim/ortaokul mezunu	15	37	10	31	16	35	41	34
	Lise mezunu	3	7	0	0	16	35	19	16
Toplam	41	100	32	100	46	100	119	100	
Annenin Çalışma Durumu	Ev hanımı	26	84	25	86	49	100	100	92
	Çalışıyor	5	16	4	14	0	0	9	8
	Toplam	31	100	29	100	49	100	109	100
Baba Mesleği	Çiftçi	8	19	7	22	4	9	19	16
	İşçi	11	26	9	28	8	17	28	23
	Serbest meslek	15	36	7	22	10	22	32	27
	Diğer	8	19	9	28	24	52	41	34
	Toplam	42	100	32	100	46	100	120	100
Kardeş Sayısı	Kardeşi yok	5	10	3	6	4	8	12	8
	1 Kardeş	7	14	13	26	14	28	34	23
	2 Kardeş	17	34	21	42	19	38	57	38
	3-4 Kardeş	13	26	10	20	10	20	33	22
	5-6 Kardeş	4	8	2	4	3	6	9	6
	7 Kardeş ve üstü	4	8	1	2	0	0	5	3
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Kurumda Kalan Kardeş	Var	28	56	11	22	1	2	40	27
	Yok	22	44	39	78	49	98	110	73
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Ailede Kanun İle Muhalefete Düşen Kişi	Evet var	17	34	17	34	3	6	37	25
	Hayır yok	33	66	33	66	47	94	113	75
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100

Örnek kitleyi oluşturan çocukların özellikleri itibariyle, aile yapıları ve aileleriyle olan ilişkileri önemli olduğu için ailelerine dair sorular sorulmuştur. Buna göre; araştırmaya katılanların %27'sinin annesi, %20'sinin de babası vefat etmiştir. Anne ve/veya babası vefat etmiş olanların tamamına yakını (%97), kurum bakımındaki çocuklar ile bir süre kurum bakımında kalmış olan çocuklardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunun (%69) annesi ve babası (%76) İlkokul ve İlköğretim Okulu mezunudur. Ayrıca çocuklardan %17'sinin annesi okuryazar olmayıp yine bunların büyük çoğunluğu (%85) kurum ile ilişkisi devam eden (kurum bakımındakiler ile bir süre kurum bakımında kalmış olan) çocuklardan oluşmaktadır.

Tabloda ortaya çıkan bulgulara göre, kurumda kalan çocuklar ile bir süre kurum bakımında kalmış çocukların anne ve babalarının eğitim durumları birbirine yakın iken, kurum ile bir ilgisi bulunmayan çocukların anne babalarının eğitim seviyesi diğer gruplara oranla daha yüksektir. Bu anlamda, eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların korunma altına alınma oranı azalmaktadır. Yine araştırmaya katılan çocukların anne babaları arasında yükseköğrenim mezunu olanlar da bulunmamaktadır.

Korunma altına alınarak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilen çocukların büyük bir kısmında; anne-babanın boşanması, yapılan yeni evlilikler ve üvey ebeveynin, üvey çocuğu istememesi önemli yer tutmaktadır. Bu durumu ise boşanma fenomeni ile eğitim durumu arasındaki yakın ilişki ile açıklamak anlamlı olmaktadır. Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu Genel Müdürlüğü'nce yapılan bir araştırmada; 2000 yılından sonra gerçekleşen boşanmalarda kadın ve erkek eğitim durumları benzerlik göstermektedir. Hem kadınların hem de erkeklerin eğitim durumları açısından bakıldığında; okur-yazar olmayan, ilköğretim ve ortaöğretim mezunları her iki cinsiyet grubu için %70 oranında iken buna karşın ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu olanlar ise diğer %30'luk grubu oluşturmaktadır (Ed. Türkarıslan, 2009: 52).

1995 yılında Gönül Erkan tarafından çocuk yuvalarında yapılan bir araştırmada da; çocukları korunma altına alınan anne babaların eğitim durumları yine birbirlerine oransal olarak yakın olmakla birlikte; anne babalar arasında yüksek

öğrenim mezunu olmadığı, eğitim düzeylerinin ise okur-yazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu grubunda yığılma gösterdiği görülmektedir. Çocukları korunma altına alınan annelerden okur-yazar olmayanlar %29 iken babalarda ise durum %23'dür (Erkan, 1995: 43). Elde edilen bulgular bu araştırmayı hem anlamlandırmakta hem de desteklemektedir.

Araştırmaya katılan (halen annesi sağ olan) çocukların annelerinin %92'si ev hanımı olup sadece %8'lik kısmı çalışmaktadır. Bu çalışanların tamamını kurum bakımında bulunan ya da bir süre kurum bakımında kalmış olan çocukların anneleri oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle kurumla bir ilgisi bulunmayan çocukların annelerinin tamamı ev hanımı olup bir işte çalışmamaktadırlar. Bu durumu, kurumla ilgisi olmayan çocukların ailelerinin eğitim ve gelir seviyesinin yüksekliği ve ailelerde özellikle annelerin ev hanımı olması münasebetiyle çocukların öz bakımları ile fiilen ilgilenabilmeleriyle açıklamak mümkündür. Çocuklarını kurum bakımına bırakan aileler ise genellikle niteliksiz işlerde çalışmaktadırlar.

Araştırmaya katılan çocukların babalarının mesleklerine bakıldığında genel olarak eşit bir dağılım görülmekle birlikte, kurum ile bir ilgisi olmayan çocukların babalarının %52'si diğer olarak adlandırılan üst meslek grubunda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların kardeş sayılarına bakıldığında gruplar arasında hiç kardeşi olmayanlardan 3-4 kardeşi olan çocuklara kadar eşit bir dağılım olduğu ve 1-2-3-4 kardeş grubunda yığılma (%83) olduğu görülmektedir. Kurum bakımından, tersine kurumla bir ilgisi olmayanlara doğru, kardeş sayısının arttığı gözlenmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların büyük çoğunluğunun (%73) kardeşleri de kurum bakımındadır. Bunda kurumla bir ilgisi olmayan çocukların kardeşlerinin de kurumla bir ilgisinin bulunmamasının önemli bir etkisi vardır. Kurum bakımında olanların çoğunluğunun (%56) kardeşi de kurum bakımındadır. Bulgular, kardeşlerin genel olarak birlikte korunma ihtiyacının olduğu ya da olmadığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan çocukların %25'inin ailelerinde suç işleyen/kanunla muhalefete düşen yakını bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğunu (%92) kurum bakımındakiler ve bir süre kurum bakımında kalan çocuklar oluşturmaktadır. Sözü edilen durum; korunma altına alınan çocukların ailelerinin eğitim, sosyal, kültürel yetersizlikleri ve toplumsal anomik davranışlara yönelmeleri ile açıklanabilir olup

çocukların korunma altına alınma gerekçeleri ile de doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca korunma altındaki çocukların hangi kültürel ortamdan geldiklerine dair ipuçları da vermektedir.

1.1.3.Tablo-8. Çocukların Sosyo-Ekonomik Durumları

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Kuruma Kabul Edilme Yaşı	0-6 Yaş arası	10	20	11	22	--	--	21	21
	7-9 Yaş arası	15	30	16	32	--	--	31	31
	10-12 Yaş arası	10	20	14	28	--	--	24	24
	13 Yaş ve üzeri	15	30	9	18	--	--	24	24
	Toplam	50	100	50	100	--	--	100	100
Yaşamının Büyük Bölümünü Geçirdiği Yer	Köyde	13	26	11	22	13	26	37	25
	İlçede	7	14	16	32	7	14	30	20
	Şehirde	29	58	23	46	26	52	78	52
	Büyükşehir'de	1	2	0	0	4	8	5	3
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Yaşamın Büyük Bölümünü Kimin Yanında Geçirdiği	Ailenin yanında	16	32	29	59	--	--	45	46
	Yakın akraba yanında	6	12	4	8	--	--	10	10
	Uzak akraba yanında	1	2	0	0	--	--	1	1
	Kurumda (yurt ve yuvada)	27	54	16	33	--	--	43	43
	Toplam	50	100	49	100	--	--	99	100
Okul ve Kurumun Dışında En Sık Nereye Gidildiği	Sinema	0	0	0	0	5	10	5	3
	Kütüphane	0	0	1	2	0	0	1	1
	İnternet kafe	22	44	15	30	6	12	43	29
	Kahvehane/kafe	3	6	0	0	3	6	6	4
	Sportif etkinlikler	7	14	8	16	13	26	28	18
	Hiçbir yer	18	36	26	52	23	46	67	45
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Aylık Eline Geçen Para (Harçlık) Durumu	0 - 49 TL	9	18	11	22	17	34	37	25
	50 - 99 TL	34	70	19	38	20	41	73	50
	100 TL ve üzeri	6	12	20	40	12	25	38	25
	Toplam	49	100	50	100	49	100	148	100

Araştırmaya katılan çocukların kuruma kabul edilme yaşlarına bakıldığında, korunma altına alınan çocukların %76'sının 13 yaşından önce kuruma alındığı görülmektedir. 13 yaş sonrasında korunma altına alınma oranı (%24) önemli düzeyde azalmaktadır. Bulgular, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlardan kaynaklanan korunma altına alınma nedenlerinin yaş grubu ilerledikçe azaldığı ya da küçük yaş grubu çocukların daha çok korunma ihtiyacı içinde olduğunu göstermektedir.

Ayrıca korunmaya muhtaç çocuk başvurularının genel değerlendirilmesinde; 0-6 yaş aralığındaki korunmaya muhtaç çocuk müracaatlarının özellikle öz aile ile bağların kopması anlamına gelen evlat edinme hizmetlerinin daha etkin olarak tercih

edilmesi ile açıklanabilir. Ailelerin çocuklarının korunmalarına ilişkin taleplerinin özellikle 7-9 yaş aralığına yığılması, bu yaşlardaki genel gelişim evreleri açısından hareketlenmenin, bireyselleşmenin geliştiği, ayrıca eğitime başlama ile ihtiyaçların arttığı dönem olması ile anlamlandırılabilir. 13 yaş üzeri yığılmayı ise ailelerin bireyi artık muhatap almak istemeleri, eğitemeyeceklerini düşünmeleri, gelecek kaygısı gibi faktörlerle ilişkilendirmek mümkündür.

Araştırmaya katılan çocukların yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri yerlere bakıldığında, gruplar arası eşit bir dağılım görülmekle birlikte yarısının (%52) şehirde geçirdiği gözlenmektedir. Yine çocuklardan %3'ü Büyükşehir'de yaşamını sürdürmüş olup bunların çoğunluğunu (%80) kurumla bir ilgisi olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Kırdan kente göçle birlikte kentleşme sorunlarının çocukların korunmaya muhtaç durumuna düşmelerinin önemli bir nedeni olduğu, ayrıca 1990'lı yıllardan sonra hızlanan kente göçle birlikte kentli nüfusun artması da bu oranın yüksek çıkmasının ana belirleyici nedeni olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan ve kurumla ilişkisi olan çocukların yaşamlarının büyük çoğunluğunu kimin yanında geçirdiklerine bakıldığında; kurum bakımında olanların %54'ünün kurumda, bir süre kurum bakımında kalmış olanların ise %59'unun ailelerinin yanında yaşamlarını geçirdiği görülmektedir.

Son zamanlarda çocuk yuvalarını sıcak ev ortamına benzetme çalışmaları sürdürülmekte ve imkanlar ölçüsünde kışla tipi kuruluşlar yerine küçük kapasiteli çocuk yuvaları veya küçük grup evlerinden çocuk kompleksleri oluşturularak korunmaya muhtaç çocukların bu ortamlarda bakılmaları sağlanmakta ayrıca, yüksek kapasiteli kuruluşların da kapasiteleri düşürülmektedir (Ekşi, 2004: 9-10).

1995'li yıllardan itibaren değişen SHÇEK çocuk bakım vizyonu ile birlikte, çocukların ekonomik yoksulluk nedenleriyle ailelerinden koparılmadan aileleri yanında bakılmalarını sağlayıcı projeler geliştirildiği, 2005 yılında uygulanmaya başlayan Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi ile halen istikrarlı bir şekilde sürdürülen çalışmalar ile aile yanında bakım hem nakdi hem de rehberlik/danışmanlık/sosyal yönlerden desteklenmektedir. Ülkemizin de taraf devletler arasında olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesinin, 12. Maddesinde belirtilen; her çocuğun anne babasının yanında yetişme hakkının bulunması da sürdürülen çalışmalara zemin oluşturarak ivme kazandırmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların okul ve kurum dışında en sık gittiği yere bakıldığında; yarıya yakını (%45) evde zamanlarını geçirmekte olup bu durum araştırmaya katılan çocukların yarısının kız çocuğu olmasından kaynaklandığı ve Afyonkarahisar'ın sosyo-kültürel yapısı da değerlendirildiğinde okul dışı zamanların kurumda ya da evde geçirildiği düşünülmektedir. Yine çocukların %29'u ise internet kafeye gitmekte olup bunların yarısını kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır. Son zamanlarda özellikle ilköğretim ve ortaöğretim grubundaki gençler arasında yaygınlaşan, hatta STK'lar ile kamu kurumları tarafından zararlı boyutlara ulaştığı belirtilen yaygın internet tutkusu/bağımlılığı ile araştırmada elde edilen bulgular örtüşmektedir. Sportif etkinliklere katılım ise gruplar arasında eşit bir dağılım gösterirken, çocukların %3'ü sinemaya gitmektedir. Sinemaya gidenlerin tamamını ise kurumla bir ilgisi olmayan çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların ellerine geçen harçlık durumlarına bakıldığında, yarısının 50-99 TL arasında aylık geliri olduğu, bir süre kurum bakımında kalıp halen nakdi yardımla ailesi yanında desteklenen çocukların harçlıklarının diğerlerine göre yüksek iken kurumla ilgisi olmayan çocukların harçlıklarının ise diğerlerine göre düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun, çocukların ailelerine bakım karşılığı olarak verilen nakdi yardım bedellerinin doğrudan çocuklara yansıtılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca kurumda kalan çocuklar mevzuat gereğince eğitim seviyelerine göre harçlıklar almakta, gerek okulların gerekse de STK'ların bursluluk sınavlarında kontenjan dahilinde yararlanmakta, bu durum da onların ellerine geçen harçlık miktarını kurumla ilgisi olmayan çocuklara oranla yükseltmektedir.

1.1.4.Tablo-9. Kurum Bakımındaki Çocukların Anne ve Babaları ile İletişim Sıklığı

Konu	Alt Yanıtlar	A	
		N	%
Kurumda Kalan Çocukların Anneleri ile İletişimi	Annemle düzenli olarak haftada bir defa görüşüyorum	5	10
	Annemle düzenli olarak 15 günde bir defa görüşüyorum	5	10
	Annemle düzenli olarak ayda bir defa görüşüyorum	8	16
	Annemle yılda bir defa görüşüyorum	5	10
	Annemle görüşmüyorum	9	18
	Annem vefat etti, annemi hiç tanımıyorum	18	36
	Toplam	50	100
Kurumda Kalan Çocukların Babaları ile İletişimi	Babamla düzenli olarak haftada bir defa görüşüyorum	5	10
	Babamla düzenli olarak 15 günde bir defa görüşüyorum	6	12
	Babamla düzenli olarak ayda bir defa görüşüyorum	10	20
	Babamla yılda bir defa görüşüyorum	7	14
	Babamla görüşmüyorum	14	28
	Babam vefat etti, babamı hiç tanımıyorum	8	16
	Toplam	50	100

Araştırmaya katılan ve kurumda kalan çocukların anneleri ile görüşme sıklıklarına bakıldığında; çoğunluğunun (%36) annesini tanımadığı/vefat ettiği, bunların dışında kalan küçük bir grubun (%10) annesi ile yılda bir defa görüştüğü, diğerlerinin ise sıklıkla (haftada 1, ayda 1 ve 2 defa) görüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan ve kurumda kalan çocukların babaları ile görüşme sıklıklarına bakıldığında; çoğunluğunun (%28) babaları ile görüşmediği, %42'sinin ise sıklıkla (haftada 1, ayda 1 ve 2 defa) görüştüğü görülmektedir.

1.1.5.Tablo-10 Kurum Bakımındaki Çocukların İzin ve Ziyaretçi Durumları

Konu	Alt Yanıtlar	A		Konu	Alt Yanıtlar	A	
		N	%			N	%
Çocukların Ziyaret Edilme Sıklığı	Ziyaretçim gelmez	9	18	Çocukların Tatil ve İzinlerinde En Çok Kimin Yanına Gittiği	Anne-babanın yanına	7	14
	Haftada bir	7	14		Sadece annenin yanına	6	12
	Ayda bir	8	16		Sadece babanın yanına	11	23
	Okul tatillerinde	10	20		Dede-ninenin yanına	5	10
	Yaz tatillerinde	12	24		Dayı veya teyzenin yanına	1	2
	Bayram tatillerinde	3	6		Hala veya amcanın yanına	4	8
	Diğer	1	2		Abla veya abinin yanına	2	4
	Toplam	50	100		Diğer	13	27
Çocukların İzne Gitme Sıklığı	Haftada bir	1	2		Toplam	49	100
	Okul tatillerinde	17	34		Çocukların Kurumdan İzinsiz Ayrılma Sıklığı	Hiç izinsiz ayrılmadım	34
	Yaz tatillerinde	11	22	Ayda 1 defa		11	22
	Bayram tatillerinde	7	14	Ayda 2 defa		4	8
	Diğer	14	28	Ayda 5-6 defa		1	2
	Toplam	50	100	Toplam		50	100

Kurum bakımında olup araştırmaya katılan çocukların; %18'inin ziyaretçisinin gelmediği, kalanların yarısının okul tatil zamanlarında ziyaretçisi gelirken diğer yarısının ise düzenli periyotlar ile (haftada ve ayda 1 gibi) ziyaretçisinin geldiği görülmektedir.

Yine, çocukların %70'inin okullarının tatil zamanlarında kurumlarından izin alarak ailelerinin yanına gittiği görülmektedir. Bu çocuklardan yarısının izinlerinde anneleri, babaları ya da hem anne hem babalarının yanına gittikleri görülmektedir. Kalan yarısı da diğer akrabalarının yanına izinli olarak gitmektedir. Çocukların kurumlarından izinsiz ayrılma sıklıklarına bakıldığında; çoğunluğunun (%68) izinsiz ayrılmadığı, %22'sinin ise ayda bir defa izinsiz ayrıldığı görülmektedir.

1.1.6.Tablo-11. Bir Süre Kurum Bakımında Kalıp Halen Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan Çocukların Durumları

Konu	Alt Yanıtlar	B		Konu	Alt Yanıtlar	B	
		N	%			N	%
Çocukların Kurumda Ne Kadar Kaldığı	1 Yıldan Az	7	14	Çocukların Halen Hangi Yakınının Yanında Kaldığı	Kardeşim	1	2
	1-2 Yıl	8	16		Annem	16	32
	3-4 Yıl	16	32		Babam	16	32
	5-6 Yıl	9	18		Annem ve Babam	4	8
	7-8 Yıl	4	8		Amcam	2	4
	9 Yıl ve Üzeri	6	12		Dayım	1	2
	Toplam	50	100		Halam	2	4
Çocukların Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Ne Kadar Süredir Ailesinin Yanında Kaldığı	1 Yıldan Az	7	14		Büyükanem, Dedem	8	16
	1-2 Yıl	28	56		Toplam	50	100
	3-4 Yıl	9	18				
	5 Yıl ve Üstü	6	12				
	Toplam	50	100				

Araştırmaya katılan ve bir süre kurum bakımında kalmış olan çocuklardan çoğunluğu (%62) 3-4 yıldan daha az kurum bakımında kalmış, sonra nakdi yardımlarla desteklenerek aileleri yanına teslim edilmişlerdir.

Yine bir süre kurum bakımında kalmış olan çocukların ne kadar süredir aileleri yanlarında kaldıklarına bakıldığında ise çoğunluğunun (%56) 1-2 yıldır aileleri yanında kaldığı görülmektedir. SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından 31.05.2005 tarihinde Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde değişikliğe gidilerek sosyal yardım oranlarının 2 kat artırıldığı, niteliğinin -kırtasiye, giyim yardımı vb ile desteklendiği değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan çocukların %88'lik bir kısmının o tarihten bu yana aileleri yanında bakımlarının sağlandığı görülmektedir.

Bu bağlamda söz konusu yönetmelik değişikliği ile hem çocukların kurum bakımından aileleri yanına dönüşte hem de ailelerin sosyal yardımlarla ekonomik seviyelerinin yükseltilmesinde çok ciddi bir adım atıldığı söylenebilir.

Yine aynı çocuklardan halen kimin yanında bakımlarının sağlandığı değerlendirildiğinde; %64'ünün eşit bir oran ile anne ya da babaları tarafından bakıldığı, %16'sının ise büyükanne, dedesi tarafından bakımlarının sağlandığı görülmektedir.

1.1.7.Tablo-12. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler ile Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Görüştükleri Aile Yakınları

Konu	Grup	Alt Yanıtlar	Görüşüyorum		Görüşmüyorum		Toplam	
			N	%	N	%	N	%
Çocukların Görüştüğü Aile Yakını	A	Kardeşlerim	29	58	21	42	50	100
		Amcam	12	24	38	76	50	100
		Dayım	9	18	41	82	50	100
		Halam	14	28	36	72	50	100
		Teyzem	10	20	40	80	50	100
		Büyükanne, Dedem	10	20	40	80	50	100
	B	Kardeşlerim	27	54	23	46	50	100
		Amcam	27	54	23	46	50	100
		Dayım	18	36	32	64	50	100
		Halam	24	48	26	52	50	100
		Teyzem	20	40	30	60	50	100
		Büyükanne, Dedem	28	56	22	44	50	100

Araştırmaya katılan ve kurumla ilişkisi olan çocukların görüştikleri aile yakınlarına ilişkin duruma bakıldığında; kurum bakımında olanların en sık görüştüğü yakınının kardeşleri olduğu (%58), bir süre kurum bakımında kalmış olanların ise kardeş, amca, büyükanne ve dede ile daha sık görüşmekle birlikte genel olarak kurum bakımındakilerin tersine tüm yakınlar ile sıklıkla görüştikleri görülmektedir. Buradan kurum bakımının genel olarak aile ve yakınlardan çocukları uzaklaştırdığı, bir süre kurum bakımında kalmış olanların ise aile yanında kalmaya başlaması ile birlikte durumlarının farklılık arz ederek yakınlar ile iletişimlerini güçlendirdikleri anlaşılmaktadır.

1.1.8.Tablo-13. Aileleri Yanında Bakımları Sağlanan (Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olanlar ile Kurum İle Bir İlgisi Bulunmayan) Çocukların Aile Özellikleri

Konu	Alt Yanıtlar	B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Ailedeki Birey Sayısı	3 Kişi	8	16	7	14	15	15
	4-5 Kişi	28	56	31	62	59	59
	6-7 Kişi	11	22	10	20	21	21
	8 Kişi ve üstü	3	6	2	4	5	5
	Toplam	50	100	50	100	100	100
Oturlan Evin Mülkiyetine Göre Dağılım	Kira	15	30	10	20	25	25
	Kendimizin	33	66	39	78	72	72
	Başkasının, kira ödemiyoruz	2	4	1	2	3	3
	Toplam	50	100	50	100	100	100
Ailenin Aylık Toplam Net Geliri	477 TL altında	12	24	2	4	14	14
	477 TL (Asgari ücret)	5	10	8	16	13	13
	478-1.000 TL	29	60	23	46	52	53
	1.000 TL üzeri	3	6	17	34	20	20
	Toplam	49	100	50	100	99	100

Araştırmaya katılan ve aile yanında kalan çocukların ailelerindeki birey sayıları bağlamında önemli bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yine, çocukların ikamet ettikleri evin mülkiyetlerine bakıldığında ise; homojen bir dağılım görülmekle birlikte kurumla ilişkisi bulunmayan çocukların çoğunluğunun (%78) evlerinin kendilerine ait olduğu görülmektedir.

Ayrıca bir süre kurum bakımında kalmış olanların, kurumla ilgisi olmayanların iki katı oranında kirada ya da başkalarına ait evde kira ödemediği ikamet ettiği görülmektedir.

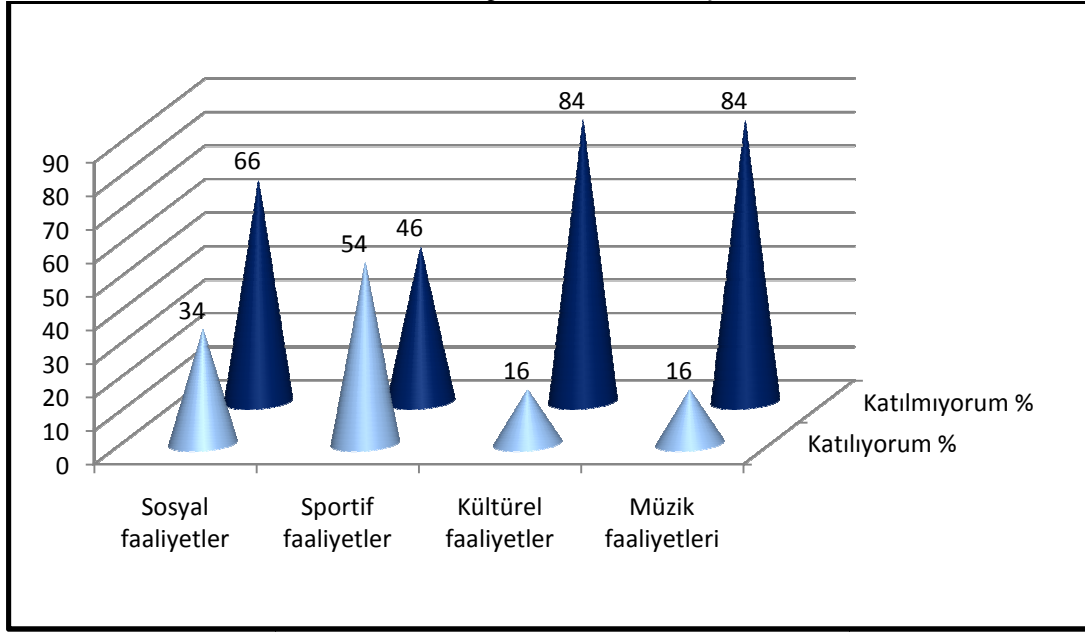
Belirlenen bir diğer bulgu da; çocukların ailelerinin aylık gelir farklılıklarıdır. Buna göre; çocukların %14'ünün aile geliri asgari ücretin altında olup bunların çoğunluğunu (%86) bir süre kurumda kalan çocukların aileleri oluşturmaktadır. Yine çocukların %20'sinin aile geliri 1.000 TL'nin üzerinde olup bunların çoğunluğunu (%85) kurumla bir ilgisi olmayan çocukların aileleri oluşturmaktadır. Yine çocukların çoğunluğunun (%53) aile geliri asgari ücretin üstü ile 1.000 TL arasında olup bunların %60'ını bir süre kurumda kalan çocukların aileleri oluşturmaktadır.

Gelir değerlendirmelerinde, bir süre kurumda kalan çocukların ailelerine kurum tarafından kardeş sayısı katınca yapılan nakdi yardımlar da dikkate alındığında; bir süre kurum bakımında kalmış olan çocukların ailelerinin eğitimsizliğinden ya da mesleki anlamda niteliksizliklerinden daha az gelire sahip

oldukları, bir başka deyiş ile kurumun sağladığı imkanların hesaplama dışı bırakılması halinde iki grup arasında önemli uçurumların oluşacağı görülmektedir.

1.2. ÇOCUKLARA İLİŞKİN DİĞER BULGULAR

1.2.1.Şekil-12. Kurum Bakımındaki Çocukların Faaliyetlere Katılım Durumları

Çocuğun yaşadığı toplumda öz güvenli ve sağlıklı bir kişilik oluşturup yeteneklerini geliştirebilmesi ev ve okul ortamında katıldığı sosyal etkinliklerle gerçekleşebilmektedir. Çocuğun yeteneklerini tanıyıp bu yeteneklerini geliştirmek amacıyla çeşitli sosyal etkinliklere katılmasında aile ortamı ve bu ortamda çocuğun ebeveyn ile kurduğu iletişim önemli rol oynamaktadır (Aslan ve Arslan, 2007: 113-130).

Araştırmaya katılan ve kurumda kalan çocukların kurumlarında katıldıkları etkinliklere bakıldığında; etkinliklere katılmama oranlarının daha yüksek olduğu, katılınan etkinliklerden sportif etkinliklere (%54) katılımın diğerlerine oranla fazla olduğu görülmektedir. Korunma altına alınan çocukların aileden geldiklerinde uyarıcı eksikliğine bağlı olarak zihinsel faaliyetlerdeki genel zayıflık, algılama ve yorumlama (muhakeme) düzeylerinin düşüklüğü, buna karşın özellikle kurum bakımının “bakım hizmetlerinin” (beslenme, barınma gibi) diğer eğitim ve niteliği geliştiren hizmetlerin daha iyi sunulmasının çocukların fiziksel yeterliliğe sahip olan spor alanlarına yönelmelerini kolaylaştırmaktadır.

1.2.2.Tablo-14. Çocukların Hayata Dair Tanım ve Düşünceleri

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Mutlu Aile Tanımına Göre Dağılım	Rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu aile	12	24	19	38	19	38	50	33
	Dürüst, samimi ve güvenilir bir aile	8	16	3	6	6	12	17	11
	Çocuklarına iyi bakan zengin bir aile	2	4	2	4	0	0	4	3
	Çocuğuna karşı iyi, eşine karşı saygılı olan aile	1	2	0	0	4	8	5	3
	Kültürlü ve yeniliklere açık modern bir aile	0	0	2	4	2	4	4	3
	Çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile	7	14	7	14	0	0	14	9
	Birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile	8	16	8	16	8	16	24	16
	Çocuğunu düşünen, okulunu takip eden ve onun ihtiyacını alan bir aile	2	4	3	6	2	4	7	5
	Kavga etmeyen, huzurlu bir aile	1	2	4	8	2	4	7	5
	Disiplinli bir aile	0	0	0	0	1	2	1	1
	Çocuklara karşı demokrat davranan bir aile	2	4	0	0	1	2	3	2
	Bilmiyorum	7	14	2	4	5	10	14	9
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Hayatın Anlamının Nasıl Görüldüğü	Hayata bir anlam veremiyorum, boş buluyorum	11	22	3	6	10	20	24	16
	Hayatı bir fırsat olarak görüyorum	8	16	3	6	1	2	12	8
	Hayatı çoğu zaman bir yük ve hayal kırıklığı olarak görüyorum	4	8	3	6	5	10	12	8
	Hayatın bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum	2	4	1	2	0	0	3	2
	Hayatı her şeye rağmen yaşamlı ve güzel buluyorum	13	26	29	58	11	22	53	35
	Hayatın geçici olmasından dolayı çok iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum	12	24	11	22	23	46	46	31
	Toplam	50	100	50	100	50	100	150	100
Gelecekle İlgili Beklentiler	Gelecek umut dolu, endişe taşımıyorum	6	12	25	50	13	26	44	30
	Gelecekte ümitsiz ve endişeliyim	11	22	1	2	3	6	15	10
	Gelecekte umutluyum fakat endişelerim var	27	56	21	42	29	58	77	51
	Gelecekte çok endişeliyim ve ümitsizim	2	4	0	0	2	4	4	3
	Gelecekle ilgili hiçbir duygu ve planım yok	3	6	3	6	3	6	9	6
	Toplam	49	100	50	100	50	100	149	100

Araştırmaya katılan çocukların mutlu aile tanımlarına bakıldığında; her ne kadar seçeneklerde farklı anlamlar vurgulansa da seçeneklerin anlamlarının yakın olmasından dolayı homojene yakın bir dağılım görülmektedir. Buna karşın çocukların çoğunluğu (%33) “rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu bir aile” olarak tanımlamıştır.

Yine tanımlamalarında “kavga etmeyen, huzurlu bir aile” diyenler %5’lik bir grubu oluşturmakta olup, bunların da %86’sını kurum bakımı dışındaki yani aileleri ile yaşayan çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların %9’u ise mutlu aileyi tanımlayamamış olup bunların yarısını kurumda kalanlar oluşturmaktadır. Yine

çocukların %9'u mutlu aileyi, çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile olarak tanımlamış olup bunların tamamını kurumla bir ilgisi olmayan çocukların dışında kalanlar oluşturmaktadır. Söz konusu bu üç durumun; kurum bakımındaki çocukların korunma altına alınma nedenleri, ailelerine ilişkin travmaları ve yoğunlukla yaşadıkları sıkıntılar ile ilintili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların hayatın anlamını nasıl gördüklerine bakıldığında %35'i her şeye rağmen güzel ve yaşanılır buluyor iken, bunların çoğunluğunu (%55) bir süre kurumda kalmış olup halen aileleri ile birlikte kalanlar oluşturmaktadır. Yine çocukların %31'i hayatı geçici olmasından dolayı fırsat olarak görürken, bunların yarısını kurumda kalan çocuklar oluşturmaktadır. Hayata bir anlam veremeyip boş bulanlar %16'lık bir grup olup bunların %88'ini eşit bir dağılımla kurumdakiler ile kurumla ilgisi olmayanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların gelecekle ilgili beklentilerine bakıldığında; yarısının (%51) gelecekte umutlu fakat endişeli oldukları görülmektedir. Elde edilen bulgulardan; kurumla bir bağı olmayan çocukların gelecek endişelerinin diğerlerine göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, kurum tarafından sunulan imkanlar ile 3413 Sayılı Kanunun sağladığı iş imkanlarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

1.2.3.Tablo-15. Çocukların Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		C		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Kendisinde Olup da Olmaması İstenilen Özellik	Sinirlilik	19	40	23	48	17	34	59	40
	Çok unutkanlık	8	17	7	15	6	12	21	14
	Ön yargılı olmak	5	10	4	8	5	10	14	10
	İnsanlara çok güvenememek	12	25	4	8	6	12	22	15
	İnsanların arasında çok sıkılmak	2	4	7	15	8	16	17	12
	Sosyal bir faaliyette bulunamamak	2	4	3	6	8	16	13	9
	Toplam	48	100	48	100	50	100	146	100
En Çok Olmak İstenen Kişilik Özelliği	Sert, katı	1	2	4	8	2	4	7	5
	Kaygısız	4	9	0	0	0	0	4	3
	Kararlı	5	11	7	15	11	23	23	16
	Sabırlı	11	23	4	8	11	23	26	18
	Neşeli	12	26	11	23	10	21	33	23
	İyimser	9	19	9	19	6	12	24	17
	Şakacı	1	2	3	6	2	4	6	4
	Sakin ve mülayim	3	6	6	13	6	12	15	10
	Umursamaz	1	2	4	8	1	1	6	4
Toplam	47	100	48	100	49	100	144	100	
Haksızlığa Uğranıldığında Ne Yapıldığı	Güç kullanarak karşımdakinin yanlışını düzeltmeye çalışırım	8	17	7	14	13	26	28	19
	Konuşarak sorunu halletmeye çalışırım	11	23	18	36	27	54	56	38
	Arkadaşlarıma sorunu açıp beraber çözüm ararım	5	10	4	8	6	12	15	10
	Okul idaresinden yardım alırım	12	25	1	2	0	0	13	9
	Öğretmenime durumu anlatırım	8	17	5	10	2	4	15	10
	Emniyet güçlerine başvururum	1	2	9	18	0	0	10	7
	Diğer	3	6	6	12	2	4	11	7
Toplam	48	100	50	100	50	100	148	100	

Araştırmaya katılan çocuklar/gençler yaşları itibariyle ergenlik döneminin tüm etkilerinin görülebildiği gelişim dönemini yaşamaktadırlar. Gelişimin en önemli dönemlerinden olan ergenlik dönemi; ergenin hızla oluşan biyolojik ve psikolojik değişmelere sağlıklı uyum yapmakta zorlandığı, çocukluk döneminin sona ermesiyle gerçek yaşam beklentileri ile başetme çabasına giriştiği bir kimlik arayışı dönemidir (Geçtan, 1981; Adams, 1995: 13-48). Ergenlikle başlayan hızlı büyüme gençlik dönemi sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter (Bulut ve Özdemir, 1998: 20-25; Temel ve Aksoy, 2001: 148; Abalı, 2004: 17-20; Yörükoğlu, 2004: 13-203). Güvenli ve tutarlı çevre şartlarının ergenlerde sağlıklı davranış kalıplarının gelişimi için gerekli olduğu; çevresindeki risk faktörlerinin ergenin normal gelişimini bozduğu belirtilmektedir (Rutter, 1985: 349-368).

Bu bağlamda, tabloda ortaya çıkan bulgular yaşanan bu ergenlik döneminin etkileri ve kimlik arayışı ile ilintili olup şu şekildedir;

Araştırmaya katılan çocukların kendisinde olup da olmamasını istediği özelliğe bakıldığında; bakım modelleri arasında genel olarak eşit bir dağılım görülmekle birlikte %40 ile sınırlılık en çok tercih edilen yanıtıdır. Bunu %15 ile insanlara çok güvenememek takip etmekte olup bunun çoğunluğunu (%54) kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır. Yine çocukların %9'u sosyal faaliyette bulunamamaktan sıkıntılı olup bunların çoğunluğunu (%61) kurumla ilgisi olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Bu durum için kurumların sıklıkla sosyal faaliyet düzenlemesinden ve ilişkili çocukların etkin yararlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğu (%57) kararlı, sabırlı ve neşeli kişilik özelliğinde olmak istediklerini vurgulamıştır. Diğer envanterlerde ise genel olarak eşit bir dağılım gözlenmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların haksızlığa uğradıklarında nasıl bir yöntem izlediklerine bakıldığında, çoğunluğunun (%38) konuşarak sorunu halletmeye çalıştığı görülmekte olup bunların yarısını ise kurum ile ilgisi bulunmayan çocuklar oluşturmaktadır. Güç kullanarak sorunlarını çözmeye çalışanlar %19'luk bir kısmı oluştururken, bunların yarıya yakını kurumla ilgisi olmayan çocuklardır. Kurumda kalan çocukların yarıya yakını (%42) okul/kurum idaresi ile öğretmenlerinden yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda kurumda kalan ya da kurum kültürü almış olan çocukların diğer çocuklara oranla legal yöntemler izledikleri söylenebilir.

1.2.4.Tablo-16. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler ile Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların İleriye Dönük Yaşam Planları

Konu	Alt Yanıtlar	A		B		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Çocukların Bağlı Kurumları İle İlişkileri Tamamen Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladığına Göre Dağılımı	Ailemin Yanında Yaşamımı Sürdürmek	9	18	16	32	25	25
	Aile ve Yakınlarından Uzakta Bir Yerde Çalışmak	3	6	2	4	5	5
	Bir Büyükşehir'e Yerleşip İş Aramak	2	4	2	4	4	4
	Karar Vermedim, Bilmiyorum	9	18	2	4	11	11
	Üniversiteye Devam Etmek	21	42	15	30	36	36
	3413 Sayılı Yasadan Yararlanarak 657 Sayılı Yasa Kapsamında Görev Almak	5	10	11	22	16	16
	Diğer	1	2	2	4	3	3
	Toplam	50	100	50	100	100	100

Kurumla ilişiği olan çocukların kurum sonrasındaki planlarına bakıldığında; çoğunluğunun (%36) üniversiteye devam etmek istediği anlaşılmaktadır. Bu çocukların çoğunluğunu da (%59) halen kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır. Kurum mevzuatında da olduğu üzere üniversiteye devam edenlerin 25 yaşına kadar kurumla bağlarının sürdürüldüğu düşünöldüğünde ve araştırmaya katılanlarla yapılan söyleşilerde kurumdan ayrıldıktan sonra üniversiteye devam etmelerini istemelerinin nedeni olarak; bir an önce kurumdan ayrılarak 3413 sayılı yasadan hızla yararlanıp bir kamu kuruluşuna hizmetli, memur kadrolarında işe başlamak, sonrasında üniversiteyi kendi imkanları ile tamamlamak olduğu görölmektedir. Çocukların bu tercihlerinde ilk ve ortaöğretim mezunlarının 3413 sayılı yasadan daha kolay yararlandıkları düşünöncesinin etkili olduğu görölmektedir.

Söz konusu (kurumla ilgisi bulunan) çocukların sadece %25'i kurum sonrasında ailesi yanında yaşamını sürdürmeyi planlamakta olup, çoğunluğu (%75) ise bunun tersine ailelerinden bağımsız yöntemler geliştirmektedir. Aileleri ile ilgili planı olan çocuklara bakıldığında, çoğunluğu (%66) bir süre kurumda kalmış olup halen aileleri ile birlikte kalan çocuklardan oluşmaktadır. Bu durum; kurumda kalan çocukların gerek aileleri ile iletişimlerinin zayıf olması, gerekse de aile kavramı ve bağlarının olmaması ile doğrudan bağlantılıdır.

Yine aynı çocuklardan %16'sı ise 3413 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine Dair Kanun hükümleri çerçevesince bir kamu kurumuna yerleşmeyi planlamaktadır. Araştırmaya katılan çocuklarla yapılan görüşmelerde bu oran oldukça yüksek bir şekilde ifade bulmasına karşın oransal anlamda düşük çıkması; kurumdan ayrılma ile bir kamu kurumuna yerleşmenin doğal sonucu ve olmazsa olmaz bir durum olarak görölmöesinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Bu bağlamda; çocuklar, 3413 Sayılı Yasa gereği kurumdan ayrılmanın doğal sonucu olarak bir kamu kurumunda iře başlayacaklarını düşünödiklerinden dolayı diğer sečenekleri tercih etseler de (Büyükřehir'de yaşamak, uzakta bir yerde yaşamak vb) zihinlerinde, tercih edilen sečenek ile memur olma durumunu birleştirdikleri söylenebilir. Çocuklar, kurum ile ilişiğin kesilmesi akabinde bir kamu kurumunda görev alma fikrine öncelikli ve doğal bir sonuç olarak bakmakta ve sonraki hayatlarını da buna göre şekillendirmeyi planlamaktadırlar. Çocuklar kurum ortamında yeterli bir eğitim sürecinden geçmemişler ise; bir kamu kurumuna

yerleşene kadar genel olarak hayata dair kalıcı uğraşlar edinmemekte, geçici işlerde çalışmakta, geçici ortamlarda barınmakta ya da aile yanında bu süreci tamamlayarak bir kamu kuruluşuna yerleşmeyi beklemektedirler.

1.2.5.Tablo-17. Kurum Bakımındaki Çocukların Kurum İle İlgili İfadelere Katılıp Katılmama Durumları

- A - Alt Yanıtlar	Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kurumda kişiliğimi geliştirme imkânı verilmekte	24	48	12	24	9	18	4	8	1	2
Gelecekte çocuklarım olursa, benim gibi kurum bakımında kalmasını isterim	4	8	4	8	1	2	5	10	36	72
Kurum yerine koruyucu bir ailenin yanında kalmak isterdim	14	28	8	16	6	12	8	16	14	28
Kalabalık gelen ziyaretçiler beni rahatsız ediyor	14	28	7	14	4	8	12	24	13	26
Dışarıdaki insanlar kurum bakımında kalanlara ön yargılı bakıyorlar	26	52	7	14	9	18	2	4	6	12
Kurum bakımında kalmam arkadaşlarımla ilişkilerimi olumsuz etkiliyor	13	26	5	10	10	20	11	22	11	22
Çok iyi bir bursla kurumda kalmak yerine, fakir de olsa ailemin yanında kalmak isterim	12	24	3	6	11	22	7	14	17	34
Başka bir yetiştirme yurdunda kalmak isterdim	8	16	4	8	7	14	8	16	23	46
Yurtta güvenlik önlemleri yeterli değil	9	18	7	14	3	6	12	24	19	38
Yurtta yeterli sosyal faaliyetler düzenlenmektedir	14	28	11	22	12	24	5	10	8	16
Yurttaki bazı arkadaşlarımdan rahatsız oluyorum	15	30	19	38	7	14	4	8	5	10
Yurtta kişisel mahremiyetimize yeterince saygı duyuluyor	10	20	17	34	7	14	11	22	5	10
Yurtta kalmaktan memnun değilim	3	6	6	12	8	16	7	14	26	52

Kurumda kalan çocukların kuruma bakışlarını, tutumlarını ve algılamalarını ölçmek için yargı belirtici türden sorular yöneltilmiştir. Çocukların bu yargılara verdikleri cevapların dikkat çekici dağılımlarına göre, halen kurum bakımındaki çocuklardan;

- % 72'si kurumda kişiliklerini geliştirme imkanı sunulduğunu,
- %82'si gelecekte çocuklarının kurum bakımında kalmasını istemediğini,
- %44'ü koruyucu aile yanında kalmak istemediğini,

- %42'si kuruma gelen kalabalık ziyaretçi gruplarından rahatsız olduğunu,
- %66'sı toplumun kurum bakımındaki çocuklara önyargılı baktığını,
- %36'sı kurum bakımında kalmanın arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilediğini,
- %30'u çok iyi bir bursla kurumda kalmak yerine, fakir de olsa ailesinin yanında kalmak istediğini,
- %62'si ortamlarından memnun olduğunu ve başka bir yetiştirme yurdunda kalmak istemediğini,
- %62'si kurumlarında güvenlik önlemlerinin yeterli olduğunu,
- %50'si kurumlarınca yeterli sosyal faaliyetlerin yapıldığını,
- %68'i kurumda kalan diğer arkadaşlarından memnun olduğunu,
- %54'ü kurumda kişisel mahremiyetlerine saygı duyulduğunu,
- %18'i kurum bakımından memnun olmadığını ifade etmiştir.

Kurum bakımında bulunan çocukların çoğunluğu (%82) kurumlarını ve bakım koşullarını (güvenlik, sosyal etkinlik, kişisel mahremiyete saygı, kişisel gelişimlerinin desteklenmesi vb) olumlu bulurken, tüm bu olumlu duygulara karşın ileride çocuklarının da kurum bakımında kalmasını da istemediklerini belirterek yine de aile ortamında kalmak istediklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu çocuklar toplumun da kurum bakımındaki çocuklara önyargılı yaklaştıklarını, kurumda kalmalarının dışarıda edindikleri arkadaş ilişkilerini de olumsuz etkilediğini belirterek kuruma gelen kalabalık ziyaretçilerden de rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Kurum bakımı, kişi başı aylık ortalama 1.500–2.000 TL ile maliyetinin yüksekliğine karşın; çocukların kurumu kabullenmelerinde, kişisel güvenliklerinde, mahremiyetlerinde, kişisel gelişimlerini karşılamada, mutlu çocuklar olabilmelerinde yetersiz kalmaktadır.

2. KARŞILAŞTIRMALI ANALİZLER

Bu bölümde, soru kağıdı ile çocuklara yöneltilen sorular baz alınarak karşılaştırmalar yapılmış; karşılaştırma sonucunda, karşılaştırılan değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunanlar ile bu kısımda değerlendirilmesi önemli bulunanlara ilişkin tablolara yer verilmiştir.

Bu bağlamda bu bölümde; Davranış Ölçeği, bakım modeli, cinsiyet, anne-baba durumları, ikamet edinilen yer, ailede suç işleme durumu, çocukların aylık gelirleri ve bazı değişkenler baz alınarak diğer değişkenlerle ayrı ayrı karşılaştırılmışlardır.

2.1. DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde Davranış Ölçeği temel alınarak; diğer değişkenler (bakım modelleri, yaş grupları, çocukların annelerinin eğitim durumu, çocukların okul/kurum dışında en sık gittikleri yerler, çocukların ailelerinde suç işleyen/kanunla muhalefete düşen birinin olup olmadığı, çocukların haksızlığa uğrandığında ne yaptığı ve çocukların mutlu aile tanımları) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.1.1. Tablo-18 Bakım Modelleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Bakım Modeli	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Kurum Bakımındakiler	50	2,68	0,415	2,104	0,126
	Bir Süre Kurum Bakımında Kalanlar	50	2,78	0,439		
	Kurumla İlgisi Olmayanlar	50	2,84	0,282		

Çocukların bakım modelleri bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; farklı bakım modellerine sahip çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarının; 2,68-2,84 aralığında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, farklı bakım modelindeki çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlilik olduğu halde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F: 2,104 - P>0.05).

Gelişim sürecinde çocuğun davranışı; evindeki yaşamının kalitesini, aile desteğinin derecesine bağlı olarak başarılı bir uyum sürecini, aile üyeleri arasındaki güven ve ilgiyi yansıtmaktadır (Crow ve Crow, 1956, Akt: Werner, 1985: 335-355). Bu bağlamda; bakım modelleri arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın kurum bakımından aile yanında bakıma doğru Davranış Ölçeği ortalamalarının, bir başka ifade ile olumlu davranışların arttığı gözlenmektedir.

Sağlıklı anne baba çocuk ilişkilerinin, sağlıklı kişiliklerin gelişimindeki önemini vurgulayan araştırmalarda; çocuğun aile üyeleri ile olan ilişkileri; diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturduğu; huzursuz aile ortamının çocuğu olumsuz etkileyerek uyum ve davranış sorunlarına yol açtığı ifade edilmektedir (Yavuzer, 2003). Ayrıca, sağlıklı aile ortamında büyüyen çocukların, normal bir gelişme gösteremedikleri; bu ailelerde her çocuğun kendine özgü bir kişiliği olduğu; kapasitesi, yetenekleri, doğal eğilimleri ve ilgileri yönünden farklı olabileceği; gelişiminin ve yönlendirilmesinin bu doğrultuda olması gerektiğinin bilinmediği belirtilmektedir (Demirsar, 1985; Akt: Dönmezer, 2003). Bu değerlendirmeler, araştırmada elde edilen bulguları desteklemekte ve kurum bakımından aile yanında bakıma doğru olumlu davranışların (bir başka ifade ile Davranış Ölçeği ortalamalarının) artışını açıklamaktadır.

2.1.2.Tablo-19. Yaş Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Yaş Grupları	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Fark
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	13-14 Yaş Arası	40	2,59	0,337	6,560	0,002	1-2 1-3
	15-16 Yaş Arası	47	2,87	0,389			
	17-18 Yaş Arası	63	2,80	0,384			

Çocukların yaşları bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; farklı yaş gruplarındaki çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarının; 2,59-2,87 aralığında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, farklı yaş gruplarındaki çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F: 6,560 - P<0,05).

Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan LCD Testi sonucunda, 13-14 yaş arasındaki çocukların Davranış Ölçeği ortalaması, diğer yaş grubundaki çocukların yaş grubu ortalamalarından daha düşük olduğu tespit edilmiştir (1-2 için; t:-3,574, S.D:85, P<0,05), (1-3 için; t:-2.829, S.D:101, P<0,05).

Temel eğitimin II. dönemi olan 6., 7. ve 8. sınıflar; çocuğun, çocukluk döneminden çıkıp ergenlik dönemine başladığı bir geçiş dönemi olarak nitelenmektedir. 13-14 yaş Davranış Ölçeği ortalamasının diğer yaş grubu

ortalamalarından düşük olması, yaş ilerledikçe ergenlikle birlikte davranış sorunlarının azaldığına işaret etmektedir. Araştırmaya katılan çocuklar değerlendirildiğinde 13-14 yaş grubu çocukların kurum ile ilişkisi olan çocuklardan oluştuğu, aile yanındaki çocukların ise Lise öğrencisi oldukları görülmektedir. Garbarino (1999); ebeveynlerin çocuklarına karşı ihmalkâr ve ilgisiz davranmasının çocuğun psikolojik durumu üzerinde yıkıcı etkilere sahip olduğunu, bunun da davranış sorunlarını beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır. Bu değerlendirme, tabloda 13-14 yaş grubu kurum çocuklarının davranış sorunlarını desteklemekte ve açıklamaktadır.

Ergenlik dönemi, puberte dönemi (yaklaşık 12–14 yaş), orta ergenlik dönemi (yaklaşık 15-17 yaş) ve son dönem (18 ile kimliğin bulunmasına kadar geçen dönem) olmak üzere üç bölümde incelenebilir. Son yıllarda puberte döneminin daha da kısaldığı ve gençlerin bu döneme daha iyi hazırlandıkları vurgulanırken; yine de, pubertenin getirdiği değişiklikler gençlerde zaman zaman ciddi tepkilere yol açmaktadır (Ekşi, 1999). Bu bağlamda, özellikle 13-14 yaş aralığının Davranış Ölçeği ortalamasının düşük olması, ergenlik dönemine ilişkin sorunların bu dönemde başlaması ve yoğun yaşanması ile açıklanabilir.

2.1.3.Tablo-20. Annenin Eğitim Durumu Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Anne Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Fark
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Herhangi bir okul mezunu değil	19	2,56	0,389	3,520	0,033	1-2
	İlkokul/Ortaokul	54	2,82	0,396			
	Lise	36	2,73	0,303			

Annelerin eğitim durumları bağlamında Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; anneleri farklı eğitim seviyesindeki çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarının; 2,56-2,82 aralığında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, anneleri farklı eğitim durumundaki çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F: 3,520 - P<0,05).

Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan LCD Testi sonucunda, annesi herhangi bir okul mezunu olmayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları, annesi

ilkokul/ortaokul mezunu olan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarından daha düşük olduğu tespit edilmiştir (t:-2,448, S.D:71, P<0,05). Tabloda annesi eğitimsiz olan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarının düşük olması, annenin eğitim seviyesinin yükselmesi ile çocuklarının olumlu davranışlara yönelmesi anlamlı bulunmuştur.

2.1.4.Tablo-21. Çocukların Kurum/Okul Dışında En Sık Gittikleri Yerler Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Kurum/Okul Dışında En Sık Gittikleri Yer	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Fark
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	İnternet Kafe	43	2,77	0,470	2,905	0,016	1-3 2-3 3-4
	Sportif Etkinlik	28	2,71	0,272			
	Diğer	22	2,95	0,382			
	Hiçbir Yer	54	2,72	0,359			

Kurum/okul dışında en sık gidilen yer bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; farklı yerlere giden çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarının; 2,71-2,95 aralığında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, okul dışında farklı yerlere giden çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F: 2,905 - P<0,05).

Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan LCD Testi sonucunda, “diğer” seçeneğini tercih eden çocukların Davranış Ölçeği puanlarının, seçeneklerde açıklıkla belirtilen yerlere giden çocuklarınkine göre daha yüksek olduğu görülmektedir (1-3 için; t:-2,008, S.D:63, P<0,05), (2-3 için; t:-2,536, S.D:48, P<0,05), (3-4 için; t:-2,395, S.D:74, P<0,05).

Soru kâğıdında okul/kurum dışı gidilen yerler arasında; “internet kafe”, “sportif etkinlikler”, “hiçbir yere gitmem”, “sinema”, “kütüphane”, “kahvehane” ve “diğer” seçenekleri verilmiştir. Okul/kurum dışında gidilebilecek ortamlar seçeneklerde açıklıkla belirtilmiş olup “diğer” seçeneğine ise daha çok seçeneklerde olmayan anlam yüklenmiştir. Soru kâğıtlarının uygulanması esnasında çocukların “diğer” seçeneğine sıklıkla “eve giderim” anlamını yükledikleri görülmüştür. Bu bağlamda “diğer” etkinlikler seçeneğini tercih edenlerin Davranış Ölçeği ortalamalarının yukarıda sözü edilen seçenekleri tercih eden çocuklarınkinden

belirgin bir şekilde yüksek olması; diğer bir ifade ile davranış sorunlarının az olması, okul/kurum dışında olumsuz/bilinmez ortamlara katılmayıp korunaklı aile ve kurum ortamlarında kalma durumu ile açıklanabilir.

2.1.5.Tablo-22. Çocukların Ailelerinde Suç İşleyen Birinin Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Ailede Suç İşleyen Birinin Olup Olmaması	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Evet, Var	37	2,65	0,420	-2,012	0,046
	Hayır, Yok	113	2,80	0,372		

Çocukların ailelerinde suç işleyen, kanunla muhalefete düşen birinin olup olmaması bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; olan ve olmayan çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarının; 2,65-2,80 değerleri arasında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, çocukların ailelerinde suç işleyen biri olup olmaması bakımından Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlilikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (T:-2,012 - P<0,05). Ailesinde suç işleyen biri olmayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları, ailesinde suç işleyen biri olan çocuklara göre daha yüksektir.

Tabloda ailesinde suç işleyen/kanunla muhalefete düşen bir yakını olan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarının diğerlerine belirgin bir oranda düşük olması, bir başka deyişle davranış sorunlarının fazla olması anlamlı bulunmuştur. Kanunla muhalefete yakını olan çocukların bu durumdan etkilendikleri ve buna paralel davranış şekilleri geliştirdikleri görülmektedir.

2.1.6.Tablo-23. Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Fark
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	28	2,85	0,296	2,895	0,001	1-5 2-6 3-6 5-6 5-7
	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	56	2,71	0,360			
	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	15	2,71	0,391			
	Okul İdaresinden Yardım Alırım	13	2,77	0,436			
	Öğretmenime Durumu Anlatırım	15	2,56	0,552			
	Emniyet Güçlerine Başvururum	10	3,08	0,234			
	Diğer Şekillerde Çözme	11	2,95	0,318			

Çocukların haksızlığa uğradıklarında ne yaptıkları bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; farklı davranış şekillerine sahip çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarına bakıldığında 2,56-3,08 arasında farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, haksızlığa uğradığında farklı davranışlar gösteren çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlilikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F: 2,895 - P<0,05).

Farkın kaynağını bulmak amacıyla uygulanan LCD Testi sonucunda, haksızlığa uğradığında “öğretmenime durumu anlatırım” diyen çocukların Davranış Ölçeği puanlarının diğer çocuklara göre daha düşük, haksızlığa uğradığında “emniyet güçlerine başvururum” diyen çocukların Davranış Ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (1-5 için; t:2,299, S.D:41, P<0,05), (2-6 için; t: -2,095, S.D:36, P<0,05), (3-6 için; t: -2,318, S.D:37, P<0,05), (5-6 için; t:-1,925, S.D:23, P<0,05), (5-7 için; t:-2,081, S.D:24, P<0,05).

Tabloda ortaya çıkan veriler baz alındığında farkın ana kaynağı, “Emniyet güçlerine başvururum” seçeneği ile “Öğretmenime durumu anlatırım” diyen çocukların Davranış Ölçeği puanları arasında farklılıktan kaynaklanmaktadır. Emniyet güçlerine başvuranların Davranış Ölçeği puanlarının diğerlerine göre yüksek olması, davranış sorunlarının daha az olduğu anlamını doğurmaktadır.

2.1.7.Tablo-24. Çocukların Mutlu Aile Tanımları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Mutlu Aile Tanımları	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Fark
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu Aile	50	2,65	0,432	2,718	0,022	1-3 1-4 2-4
	Dürüst, Samimi ve Güvenilir Bir Aile	17	2,69	0,310			
	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen Bir Aile	14	2,92	0,397			
	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı Bir Aile	24	2,94	0,279			
	Bilmiyorum	14	2,89	0,560			
	Diğer	31	2,77	0,278			

Çocukların mutlu aile tanımlamaları bakımından Davranış Ölçeğinin karşılaştırılması sonucunda; farklı tanımlamalara sahip çocukların Davranış Ölçeğindeki puan ortalamalarına bakıldığında 2,65-2,94 olarak farklılaştığı görülmektedir. Uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, mutlu aileyi farklı tanımlayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında %95 güvenirlikle anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F: 2,718 - P<0,05).

Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan LCD Testi sonucunda; mutlu aileyi, “rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu” olarak tanımlayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları, “çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile” ve “birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile” olarak tanımlayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarından daha düşüktür. Ayrıca mutlu aileyi “dürüst, samimi ve güvenilir bir aile” olarak tanımlayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları, “birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile” olarak tanımlayan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarından daha düşüktür (1-3 için; t:-2,078, S.D:62, P<0,05), (1-4 için; t:-2,942, S.D:72, P<0,05), (2-4 için; t:2,612, S.D:39, P<0,05).

Mutlu aile tanımları net bir çizgi ile birbirinden ayrılmassa da çocukların mutlu aile tanımlamalarında vurguladıkları anahtar kelimelere önem verilmiştir. Buna göre mutlu aileye “rahat, huzurlu ve sorumlu” vurgulaması yapan çocukların Davranış Ölçeği puanları “birlik, beraberlik ve birbirine bağımlı olma” durumuna önem verenlere oranla önemli oranda düşüktür. Bir başka deyişle “rahat, huzurlu ve sorumlu” vurgulaması yapan çocukların davranış sorunları daha fazladır.

Çocuklar arasında ailede birlik, beraberlik ve birbirine bağlılık vurgusu yapanların davranış sorunlarının az olması, mutlu aile tanımlamalarında birey bazlı kendilerine de biçtikleri rol ve görevden, sorumluluk alıp aile kavramı hakkında

pozitif düşüncülerinden kaynaklanmaktadır. Mutlu aile tanımlamalarında “rahat, huzurlu ve sorumlu” vurgulaması yapan çocukların ise aile tanımlamalarına bakışları, diğer çocuklara oranla daha farklı olup bireysel anlamda ebeveynlerine sorumluluk yükleyen, kendilerine ise rahat, huzurlu bir ortam kurgulayan bir yapıdadır.

2.2. BAKIM MODELLERİ İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların bakım modelleri baz alınarak; diğer değişkenler (gelecek ile ilgili beklentiler, nasıl bir aile istendiği, hayatın anlamının ne olduğu, en çok olmak istenilen kişilik özelliği, haksızlığa uğrandığında ne yapıldığı) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.2.1. Tablo-25. Bakım Modeline Göre Gelecekle İlgili Beklentiler

			Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM
			Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umudum Yok Fakat Endişelerim Var	Diğer	
χ^2 : 25,825 S.D. : 6 P : 0,000							
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	Sayı	6	11	27	5	49
		Yüzde	12	23	55	10	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı	25	1	21	3	50
		Yüzde	50	2	42	6	100
	Kurumda Kalan	Sayı	13	3	29	5	50
		Yüzde	26	6	58	10	100
TOPLAM		Sayı	44	15	77	13	149
		Yüzde	29	10	52	9	100

Farklı bakım modellerine göre çocukların gelecek beklentileri arasında yapılan karşılaştırma sonucunda; farklı bakım modelinden yararlanan çocuklar arasında gelecek ile ilgili beklentileri bakımından anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir (χ^2 : 25,825 - P<0,05).

Tablo dağılımında, kurumda kalıp ayrılan çocukların %50’si gelecek umut dolu, endişe taşımıyorum derken, halen kurumda kalan çocuklarda ise bu oran %26, ailesiyle yaşayan çocuklarda ise bu oran %12’dir. Kurumda kalıp ayrılan çocukların %42’si gelecekte umudum yok fakat endişelerim var derken, halen kurumda kalan

çocuklarda ise bu oran %58, ailesiyle yaşayan çocuklarda ise bu oran %55'tir. Ailesiyle yaşayan çocukların %23'ü gelecekte ümitsizim ve endişelerim var derken, halen kurumda kalan çocuklarda ise bu oran %6, kurumda kalıp ayrılan çocuklarda ise bu oran sadece %2'dir.

Tabloya ilişkin tüm veriler değerlendirildiğinde; kurum ile ilgisi olan çocukların gelecek endişelerinin aileleri yanındaki çocuklara oranla önemli oranda düşük olması; kurumun sağladığı özlük haklarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu haklar yasal olarak sağlanmış olup (Ör.3413 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine Dair Kanun gibi) çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra 657 Sayılı DMK ya göre işe girmelerini sağlayarak geleceklerini garanti altına almaktadır. Kurumla ilgileri bulunmayan çocukların bu haklara sahip olabilmesi için zorunlu temel eğitim almaları yeterli iken -kurumla ilgileri bulunmayan- aile yanındaki çocuklar ise yüksek bir tahsil sonrasında katılacakları sınavlardan sonra aynı haklara sahip olabileceklerdir. Bu bağlamda kurumla bir ilgisi bulunmayan çocukların gelecek endişesinin yüksek olması, diğer çocukların sahip olduğu haklardan yoksun olmasından kaynaklanmaktadır.

2.2.2.Tablo-26. Bakım Modeline Göre Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri

			Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM
			Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer	
χ^2 : 13,165 S.D. : 10 P : 0,215	Ailesinin Yanında Kalan	Sayı	12	8	7	8	4	8	47
		Yüzde	26	17	15	17	8	17	100
Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı	19	3	7	8	2	11	50	
	Yüzde	38	6	14	16	4	22	100	
Kurumda Kalan	Sayı	19	6	0	8	5	12	50	
	Yüzde	38	12	0	16	10	24	100	
TOPLAM	Sayı	50	17	14	24	11	31	147	
	Yüzde	34	11	10	16	8	21	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı yerlerde bakım alan çocuklar arasında nasıl bir aile istedikleri bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 13,165 - P>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların nasıl bir aile istediklerine bakıldığında her ne kadar seçeneklerde farklı anlamlar vurgulanmış olsa da seçeneklerin anlamlarının

yakın olmasından dolayı homojene yakın bir dağılım görülmektedir. Buna karşın çocukların çoğunluğu (%34) “rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu bir aile” olarak tanımlamıştır. Bu durum tüm çocukların; mutlu huzurlu, kendilerine karşı sorumlu bir aile isteğinden kaynaklanmaktadır.

Yine çocukların %8’i nasıl bir aile istediğini tanımlayamamış olup; bunların yarısını kurumda kalanlar oluşturmaktadır. Bu durum; kurumda kalan çocukların yatılı bir kurum ortamında kalmalarından, aile yaşantısına uzak olmalarından kaynaklanmaktadır.

Yine çocukların %10’u ise “çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile” olarak tanımlamış olup; bunların tamamını kurumla ilgisi olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Kurumda kalan çocukların, öz ailelerine toz kondurmamak adına mutlu aile tanımı içinde çocukları ile çok iyi ilgilenme durumunu görmezden gelerek, bir nevi savunma mekanizması geliştirerek, ailelerini kötü bir aile addetmemek adına bu seçeneği tercih etmedikleri düşünülmektedir.

2.2.3.Tablo-27. Bakım Modeline Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu

			Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum	
χ^2 : 28,417	S.D. : 8	P : 0,000						
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	Sayı	11	8	4	13	12	48
		Yüzde	23	17	8	27	25	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı	3	3	3	29	11	49
		Yüzde	6	6	6	59	23	100
Kurumda Kalan	Sayı	10	1	5	11	23	50	
	Yüzde	20	2	10	22	46	100	
TOPLAM	Sayı	24	12	12	53	46	147	
	Yüzde	16	8	8	37	31	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı bakım modeline sahip çocuklar arasında hayatın anlamının ne olduğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 28,417 - P<0,05).

Araştırmaya katılan çocukların hayatın anlamını nasıl gördüklerine bakıldığında %37’si her şeye rağmen güzel ve yaşanılır buluyorken, bunların çoğunluğunu (%55) bir süre kurumda kalmış olup halen aileleri ile birlikte kalanlar

oluşturmaktadır. Bu durum, söz konusu çocukların kurum bakımı sonrasında aileleri ile yeni bir yaşam kurgulamış olmaları ve hayata pozitif anlamlar yüklemeleri ile açıklanabilir.

Yine çocukların %31'i geçici olmasından dolayı hayatı fırsat olarak görürken, bunların yarıya yakını kurumda kalan çocuklar oluşturmaktadır. Hayata bir anlam veremeyip boş bulanlar % 16'lık bir kısmı oluştururken, bunların %88'ini eşit bir dağılımla kurumdakiler ile kurumla ilgisi olmayanlar oluşturmaktadır. Söz konusu iki farklı durum içinde yer alan kurumdaki çocukların bir kısmı hayatı fırsata çevirmek isterken, bir kısmının da hayata ilişkin olumsuz anlamlar yükledikleri anlaşılmaktadır.

2.2.4.Tablo-28. Bakım Modeline Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özellikleri

			En Çok Olmak İstedığı Kişilik Özelliği						TOPLAM
			Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülâyim	Diğer	
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	Sayı	5	11	12	9	3	7	47
		Yüzde	11	23	26	19	6	15	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı	7	4	11	9	6	11	48
		Yüzde	15	8	23	19	12	23	100
	Kurumda Kalan	Sayı	11	11	10	6	6	5	49
		Yüzde	23	23	20	12	12	10	100
TOPLAM		Sayı	23	26	33	24	15	23	144
		Yüzde	16	18	23	17	10	16	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı bakım modeline sahip çocuklar arasında en çok olmak istenilen kişilik özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2:10,707 - P>0,05$).

Tabloya göre; farklı bakım modeline sahip çocukların en çok olmak istedikleri kişilik özelliğine bakıldığında, çoğunluğunun (%23) neşeli olmak istediği, bunda da farklı bakım modelleri arasında eşit dağılım olduğu görülmektedir. Tablo dağılımında genel olarak birbirine yakın değerler olduğu görülmekle birlikte, “sakin ve mülâyim” olmak isteyenlerden kurumla ilgisi bulunanlar, bulunmayanlara oranla iki kat fazladır. Ayrıca kararlı olma konusunda, aile yanında olanlar kurumda kalanlara oranla iki kat fazladır. Bu veriler, kurumla ilgisi bulunanların aile yanında olanlara göre daha sınırlı ve daha kararsız bir yapıda olduklarını göstermektedir.

2.2.5.Tablo-29. Bakım Modeline Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları

			Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM
			Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer	
χ^2 : 47,701 S.D. : 10 P : 0,000	Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	Sayı 8	11	5	12	8	4	48
			Yüzde 17	23	10	25	17	8	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı 7	18	4	1	5	15	50	
		Yüzde 14	36	8	2	10	30	100	
	Kurumda Kalan	Sayı 13	27	6	0	2	2	50	
		Yüzde 26	54	12	0	4	4	100	
TOPLAM		Sayı 28	56	15	13	15	21	148	
		Yüzde 19	38	10	9	10	14	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı bakım modeline sahip çocuklar arasında haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 47,701 - P<0,05).

Tablo dağılımına göre; farklı bakım modeline sahip çocukların haksızlığa uğradığında ne yaptıklarına bakıldığında; çoğunluğunun (%38) konuşarak sorunu halletmeye çalıştığı görülmekte olup, bunların çoğunluğunu kurum kültürü olan çocuklar oluşturmaktadır. Okul idaresinden yardım alanların (%9) tamamına yakını ailesi yanında kalan çocuklar oluşturmaktadır. Güç kullanarak sorununu çözmeye çalışanların yarıya yakını ise kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır.

Belirlenen önemli bir bulgu da; kurum bakımındaki çocukların çoğunluğu (%80) konuşarak ya da güç kullanarak sorunlarını çözmeye çalışmasıdır. Bu durum, kurum bakımındaki çocukların da kendi içlerinde farklılıklar arzettiğini göstermektedir. Bu farklılık, kurumlarda özellikle 5395 sayılı yasa ile korunma altına alınan çocuklar ile bu yasa öncesinde 2828 sayılı yasaya göre korunma altına alınan çocukların farklılıkları ile açıklanabilir. 5395 sayılı yasada daha çok kanunla muhalefete düşmüş, ihmal ve istismara uğramış çocuklar korunma altına alınırken, bu kanun öncesinde 2828 sayılı yasa ile; ailesinin ekonomik yoksulluğu, boşanma vb faktörler ile de korunma altına alma durumları mevcuttu. Gerek yeni yasal düzenleme gerekse de SHÇEK Genel Müdürlüğünün yeni uygulamaları ile sözü

edilen çocukların korunma altına alınmadan aile yanında bakımları sağlanılmaya çalışılmaktadır.

Sözü edilen iki çocuk grubunun psiko-sosyal durumları farklılık arz etmekte olup tüm bunlar doğal olarak davranışlarına yansımaktadır. SHÇEK Genel Müdürlüğünün son yıllarda Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri açarak 5395 sayılı yasa ile hakkında bakım tedbiri verilerek kuruma kabul edilen ve ileri düzeyde psiko-sosyal sorunları olan çocukların burada rehabilitasyonunu hedefleyen çalışmaları bu duruma açıklık getirmektedir. Gerek bu uygulama gerekse de “Çocuk Evleri, Sevgi Evleri” gibi uygulamalar ile sözü edilen çocuk gruplarının birbirinden ayrılarak, birbirinden etkilenmeden, düzeylerine göre rehabilitasyonu ve sosyalleştirilmeleri hedeflenmektedir.

2.3. CİNSİYET DURUMLARI İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların cinsiyetleri baz alınarak; diğer değişkenler (en çok olmak istenilen kişilik özelliği, haksızlığa uğrandığında ne yapıldığı, hayatın anlamının ne olduğu) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.3.1.Tablo-30. Cinsiyete Göre Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özelliği

			En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özelliği						TOPLAM
			Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer	
Cinsiyet	Kız	Sayı	10	17	15	10	5	12	69
		Yüzde	15	25	21	15	7	17	100
Cinsiyet	Erkek	Sayı	13	9	18	14	10	11	75
		Yüzde	17	12	24	19	13	15	100
TOPLAM		Sayı	23	26	33	24	15	23	144
TOPLAM		Yüzde	16	18	23	17	10	16	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; kız ve erkek çocuklar arasında en çok olmak istenilen kişilik özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 5,262 - P>0,05).

Örneğin farklı cinsiyete sahip çocuklara bakıldığında, çoğunluğu neşeli (%23) olmak istediği, bunda kız ve erkeklerin yakın dağılım gösterdiği görülmektedir. “Sabırlı” ve “sakin/mülayim” olma arasında önemli ve cinsiyete göre ters orantılı bir farklılık olduğu görülmektedir. Kızlar “sabırlı” olmak isterken, erkeklerin “sakin ve mülayim” olma isteği daha ağır basmaktadır. Mizaçları gereği erkeklerin daha çok agresif, kızların ise sabırsız yapıda olduğu yaygın kanaatle bilinmekte olup, bu bağlamda elde edilen verilerin cinsiyetlerin genel özellikleri ile de örtüştüğü görülmektedir.

2.3.2.Tablo-31. Cinsiyete Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları

			Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM
			Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer	
Cinsiyet	Kız	Sayı	11	32	4	5	9	8	69
		Yüzde	16	46	6	7	13	12	100
Cinsiyet	Erkek	Sayı	17	24	11	8	6	13	79
		Yüzde	21	30	14	10	8	17	100
TOPLAM		Sayı	28	56	15	13	15	21	148
		Yüzde	19	38	10	9	10	14	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; kız ve erkek çocuklar arasında haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 7,537 - $P > 0,05$).

Tabloya göre; çocukların çoğunluğu (%38) haksızlığa uğradığında sorunu konuşarak çözmeye çalışmakta olup, bunların çoğunluğunu (%57) kızlar oluşturmaktadır. Buna karşın, aynı durum karşısında güç kullananların çoğunluğunu (%61) erkekler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, sorunlar karşısında kızların erkeklere oranla pozitif çözümler ürettikleri söylenebilir.

2.3.3.Tablo-32. Cinsiyete Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu

		Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM	
		Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum		
χ^2 : 11,882 S.D. : 4 P : 0,018	Cinsiyet	Kız	Sayı : 8 Yüzde : 12	Sayı : 2 Yüzde : 3	Sayı : 7 Yüzde : 10	Sayı : 23 Yüzde : 33	Sayı : 29 Yüzde : 42	Sayı : 69 Yüzde : 100
		Erkek	Sayı : 16 Yüzde : 21	Sayı : 10 Yüzde : 13	Sayı : 5 Yüzde : 6	Sayı : 30 Yüzde : 38	Sayı : 17 Yüzde : 22	Sayı : 78 Yüzde : 100
TOPLAM		Sayı : 24 Yüzde : 16	Sayı : 12 Yüzde : 8	Sayı : 12 Yüzde : 8	Sayı : 53 Yüzde : 37	Sayı : 46 Yüzde : 31	Sayı : 147 Yüzde : 100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; kız ve erkek çocuklar arasında “hayatın anlamını ne olduğu” bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 11,882 - P<0,05).

Tabloya göre; farklı cinsiyetlerdeki çocukların çoğunluğu (%76) hayata pozitif anlamlar yüklerken, diğerleri hayata bir anlam verememekte ya da çoğu zaman bir yük ve hayal kırıklığı olarak görmektedir. Tablo dağılımından kızların erkeklere göre hayata daha olumlu anlamlar yüklediği anlaşılmaktadır.

2.4. ANNE-BABA DURUMLARI İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların anne-baba durumları baz alınarak; diğer değişkenler (kendilerinde olup da olmaması en çok istenen özellik, haksızlığa uğrandığında ne yapıldığı, gelecekle ilgili beklentiler, kendilerinde olup da olmaması en çok istenilen özellik) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.4.1.Tablo-33. Annelerinin Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendilerinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler

			Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik						TOPLAM
			Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak	
χ ² : 6,752 S.D. : 5 P : 0,240	Annenin Durumu	Sağ	Sayı 43	12	11	20	13	10	109
		Yüzde 40	11	10	18	12	9	100	
	Ölü	Sayı 16	9	3	2	4	3	37	
		Yüzde 44	24	8	5	11	8	100	
TOPLAM		Sayı 59	21	14	22	17	13	146	
		Yüzde 40	14	10	15	12	9	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; annesi sağ veya ölü olan çocuklar arasında kendisinde olup da olmamasını en çok istediği özellik bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 6,752 - P>0,05).

Kendisinde olup da olmaması en çok istenilen özellik bazında, annesi vefat etmiş olanlar ile sağ olanlar arasında farklı seçenekler bağlamında homojen bir dağılım görülmekle birlikte; annesi vefat etmiş olanların çoğunluğu (%66) çok unutkan olmaktan şikâyetçidir. Unutkanlık, depresyonun zihinsel bir belirtisi olup (Baştuğ ve Çumralıgil, 2004: 95-100) annesi vefat etmiş olanların unutkanlıktan şikâyetçi olması bununla açıklanabilir.

Ayrıca, annesi sağ olanların çoğunluğu (%80) ise insanlara çok güvenmemekten şikâyetçi olup annesi sağ olanların daha çok aile yanında kalanlar oldukları değerlendirildiğinde, ailelerin çocuklarına “insanlara güvenmemek” gibi sıklıkla vurgu yaptıkları hususların bu duruma neden olduğu düşünülmektedir.

2.4.2.Tablo-34. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları

			Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı					TOPLAM		
			Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım		Diğer	
χ^2 : 17,925 S.D. : 5 P : 0,003			Sayı	26	50	10	10	12	11	119
				Yüzde	22	42	8	8	10	9
Babının Durumu	Sağ	Sayı	26	50	10	10	12	11	119	
		Yüzde	22	42	8	8	10	9	100	
Babının Durumu	Ölü	Sayı	2	6	5	3	3	10	29	
		Yüzde	7	21	17	10	10	35	100	
TOPLAM		Sayı	28	56	15	13	15	21	148	
		Yüzde	19	38	10	9	10	14	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; babası sağ ve ölü olan çocuklar arasında haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 17,925 - P<0,05).

Haksızlığa uğrandığında ne yapıldığı konusunda, babası vefat edenlerle ile sağ olanlar arasında farklı seçenekler bağlamında; babası sağ olanların çoğunluğu (%42) konuşarak çözüm ararken, %22'si ise güç kullanmayı tercih etmektedir. Babası vefat edenler haksızlığa uğradığında ise %7'si güç kullanırken, %21'i konuşarak çözüm aramaktadır.

Haksızlık karşısında çocuklar genel olarak pozitif çözümler üretmekte olup, %19'unun ise güç kullanma davranışı sergilediği; babası sağ olanların, vefat edenlerden 3 kat fazla oranda güç kullanmayı tercih ettiği belirlenmiştir.

2.4.3.Tablo-35. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Gelecekle İlgili Beklentiler

			Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM	
			Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer		
χ^2 : 6,729 S.D. : 3 P : 0,081			Sayı	30	14	65	11	120
				Yüzde	25	12	54	9
Babının Durumu	Sağ	Sayı	30	14	65	11	120	
		Yüzde	25	12	54	9	100	
Babının Durumu	Ölü	Sayı	14	1	12	2	29	
		Yüzde	49	3	41	7	100	
TOPLAM		Sayı	44	15	77	13	149	
		Yüzde	29	10	52	9	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; babası sağ ve ölü olan çocuklar arasında gelecek ile ilgili beklentiler bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 6,729 - P>0,05).

Gelecekle ilgili beklentiler konusunda babası vefat edenlerle sağ olanlar bağlamında; babası vefat edenlerin çoğunluğu (%49) geleceği umut dolu görmekte ve endişe taşımamakta iken babası sağ olanların %12'si gelecekte ümitsiz ve endişeli, %54'ü ise geleceği umut dolu görmekte fakat endişeleri bulunmaktadır.

Babası vefat edenlerin diğerlerine göre belirgin bir şekilde geleceğe olumlu anlamlar yükledikleri gözlenmekte olup babası vefat edenlerin çoğunluğunun (%87) kurum ile ilişkisi olan çocuklardan oluştuğu dikkate alındığında, kurumun çocuklara sağladığı haklar (3413 Sayılı Kanun vb) bağlamında bu durum açıklanabilir.

2.4.4. Tablo-36. Babalarının Sağ Olup Olmamasına Göre Çocukların Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellikler

		Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik							TOPLAM
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
χ^2 : 4,203 S.D. : 5 P : 0,521	Babann Durumu	Sağ	Sayı 43	18	11	20	14	11	117
		Yüzde 37	15	9	17	13	9	100	
	Ölü	Sayı 16	3	3	2	3	2	29	
		Yüzde 56	10	10	7	10	7	100	
TOPLAM	Sayı 59	21	14	22	17	13	146		
	Yüzde 40	14	10	15	12	9	100		

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; babası sağ ve ölü olan çocuklar arasında kendisinde olup da olmamasını en çok istediği özellik bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 4,203 - P>0,05).

Çocukların kendisinde olup da olmamasını en çok istediği özellik konusunda, babası vefat edenlerle sağ olanlar arasında homojen bir dağılım görülmekle birlikte, istenmeyen kişilik özelliği olarak karşımıza “sinirlilik” çıkmaktadır (%40). Babası sağ olanların %37'si, vefat edenlerin ise %56'sı “sinirlilik” kişilik özelliğinden hoşnut değildir. Babası vefat edenlerin çoğunluğu oluşturması, babanın vefatı sonrası aileye ve bireylerine düşen sorumlulukların artmasına paralel oluşmasıyla açıklanabilir.

2.5. İKAMET EDİLEN YER İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların ikamet ettikleri yerler baz alınarak; diğer değişkenler (haksızlığa uğradığında ne yapıldığı ve hayatın anlamının ne olduğu) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.5.1.Tablo-37. İkamet Edilen Yere Göre Haksızlığa Uğradığında Ne Yapıldığı

		Haksızlığa Uğradığında Ne Yapıldığı							TOPLAM
		Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer		
χ^2 : 19,125 S.D. : 10 P : 0,039	Köyde	Sayı	5	14	3	3	7	4	36
		Yüzde	13	39	8	8	19	11	100
İlçede	Sayı	8	5	4	1	3	9	30	
	Yüzde	27	17	13	3	10	30	100	
Şehirde	Sayı	15	37	8	9	5	8	82	
	Yüzde	18	45	10	11	6	10	100	
TOPLAM	Sayı	28	56	15	13	15	21	148	
	Yüzde	19	38	10	9	10	14	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı ikamet mahallerine sahip çocuklar arasında haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 19,125 - P<0,05).

Çocukların ikamet ettikleri yer bazında, haksızlığa uğradıklarında ne yaptıkları bağlamında; çocukların çoğunluğu (%38) konuşarak sorunu halletmeye çalışmakta olup, bunların çoğunluğunu (%45) şehirde ikamet edenler oluşturmaktadır. Yine çocukların %19'u haksızlığa uğradıklarında güç kullandıklarını ifade etmiş olup bunların çoğunluğunu (%27) ilçede ikamet edenler oluşturmaktadır. Bu durum; şehirde ikamet eden ve bu kültürüne sahip çocukların haksızlık karşısında, ilçede ikamet eden çocuklara göre olumlu çözümler ürettiği yaklaşımıyla açıklanabilir.

2.5.2.Tablo-38. İkamet Edilen Yere Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu

			Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanmıyorum	
χ^2 : 16,383	S.D. : 8	P : 0,037						
İkamet Edilen Yer	Köyde	Sayı	11	2	3	7	13	36
		Yüzde	31	6	8	19	36	100
	İlçede	Sayı	0	3	3	16	7	29
		Yüzde	0	10	10	55	25	100
	Şehirde	Sayı	13	7	6	30	26	82
		Yüzde	16	8	7	37	32	100
TOPLAM	Sayı	24	12	12	53	46	147	
	Yüzde	16	8	8	37	31	100	

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı yerlerde ikamet eden çocuklar arasında hayatın anlamının ne olduğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 16,383 - P<0,05).

Çocukların ikamet ettikleri yer bazında hayatın anlamının ne olduğu bağlamında; çocukların %16'sı "hayata bir anlam veremeyip boş bulduklarını" ifade etmiş olup bu seçeneği "ilçede" yaşayanlar tercih etmemişlerdir. Çocukların çoğunluğu (%37) "hayatı her şeye rağmen yaşanılır ve güzel bulmakta" olup, bunların çoğunluğunu (%55) "ilçede" ikamet edenler oluşturmaktadır.

Tablo dağılımına göre; sırası ile köyde ikamet edenlerin %14'ü, şehirde ikamet edenlerin %23'ü ve ilçede ikamet edenlerin %10'u hayatı olumsuz olarak anlamlandırmışlardır. Bu bağlamda; ilçede ikamet edenler diğerlerine göre hayata olumlu anlamlar yüklemekte olup bu durum, yaşanan ortam ve hayata dair karşılaşılan sorunlarla açıklanabilir. Bunlar arasında; köy ve şehirdeki yaşamın zorluğu, şehirdeki güvenlik endişesi, köydeki kırsal çalışma yaşamı vb sayılabilir.

2.6. AİLEDE SUÇ İŞLEME DURUMU İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların ailelerinde suç işleye/kanunla muhalefete düşen birinin olup olmadığı baz alınarak; diğer değişkenler (haksızlığa uğrandığında ne yapıldığı ve gelecekle ilgili beklentiler) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.6.1.Tablo-39. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birinin Olup Olmamasına Göre Çocukların Haksızlığa Uğradıklarında Ne Yaptıkları

		Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı							TOPLAM	
		Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer			
χ^2 : 11,793 S.D. : 5 P : 0,038	Ailede Suç İşleyen Biri	Var	Sayı	4	12	4	7	7	4	38
		Yüzde	11	31	11	18	18	11	100	
	Yok	Sayı	24	44	11	6	8	17	110	
		Yüzde	22	40	10	5	7	16	100	
TOPLAM	Sayı	28	56	15	13	15	21	148		
	Yüzde	19	38	10	9	10	14	100		

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; ailesinde suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen biri olan ve olmayan çocuklar arasında haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 11,793- P<0,05).

Çocukların ailelerinde suç işleyen birinin var olup olmadığı konusunda, haksızlığa uğradığında ne yaptıkları bağlamında; ailesinde suç işleyen çocuklar, olmayanların 2 katı oranında farklılaşarak bir başkasından (öğretmen, arkadaş, okul idaresi gibi) destek almaktadır. Haksızlığa uğrandığında “güç kullanmayı” tercih edenlere bakıldığında ise; ailesinde suç işleyen biri olmayanların, olanlara oranla iki kat fazla oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda ailesinde suç işleyen bir yakını olanların, haksızlığa uğradıklarında çoğunlukla legal yollara başvurdukları görülmektedir.

2.6.2.Tablo-40. Ailede Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Birinin Olup Olmamasına Göre Gelecek İle İlgili Beklentiler

		Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM	
		Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Ümitliyim Fakat Endişelerim Var	Diğer		
χ^2 : 5,332							
S.D. : 3							
P : 0,149							
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	Sayı	9	7	18	5	39
		Yüzde	23	18	46	13	100
	Yok	Sayı	35	8	59	8	110
		Yüzde	32	7	54	7	100
TOPLAM		Sayı	44	15	77	13	149
		Yüzde	30	10	51	9	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; ailesinde suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen biri olan ve olmayan çocuklar arasında, gelecek ile ilgili beklentiler bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 : 5,332 - $P>0,05$).

Tabloda homojen bir dağılım olmakla birlikte; ailesinde suç işleyen biri olanların %18'i, olmayanların ise %7'si "gelecekte ümitsiz ve endişeli olduğu" görülmektedir. Suç ve suçluluk kavramına bakıldığında, komplike bir unsur halinde tüm aile bireylerini kuşatabildiği gibi, bireylerin birindeki suçluluk tüm aileyi de sarsabilmekte, toplumdaki dışlayabilmekte ve sıkıntıya bırakabilmektedir. Bu bağlamda ailesinde suç işleyenlerin gelecek endişesi taşıması, bireyin ve ailesinin içinde bulunduğu psiko-sosyal durum ile açıklanabilir.

2.7. ÇOCUKLARIN AYLIK GELİRLERİ (HARÇLIKLARI) İLE DİĞER DEĞİŞKENLERİN KARŞILAŞTIRILMASI SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde çocukların aylık gelirleri (harçlıkları) baz alınarak; diğer değişkenler (kurum ile ilişkileri kesildikten sonra ne yapmayı planladıkları ve hayatın anlamının ne olduğu) ile ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.7.1.Tablo-41. Kurum İle İlişkileri Devam Eden (Kurum Bakımındakiler İle Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olan) Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları

		Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları					TOPLAM	
		Ailemin Yanına Dönmeyi	Karar Vermedim, Bilmiyorum	Üniversiteye Devam Etmeyi	Memur	Diğer		
Aylık Gelir	0-49 TL	Sayı	3	2	3	0	1	9
		Yüzde	33	23	33	0	11	100
	50-74 TL	Sayı	6	6	11	2	4	29
		Yüzde	21	21	38	7	13	100
	75 TL +	Sayı	0	1	6	3	1	11
		Yüzde	0	9	55	27	9	100
TOPLAM		Sayı	9	9	20	5	6	49
		Yüzde	18	18	40	11	13	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; çocukların aylık gelirleri arttıkça, kurum ile ilişkileri kesildikten sonra ailesinin yanına dönme düşüncesi taşıyanların sayıları azalmakta, üniversiteye devam etmeyi düşünenlerin ve memur olmayı isteyenlerin sayıları ise artmaktadır.

Kurum ile ilişkisi devam eden çocukların aylık gelirleri (harçlıkları); devam edilen eğitim düzeyi ve eğitime devam etmeyenlerin ise bir iş kolunda çalışma durumlarıyla ilgilidir. Bu bağlamda yaş ilerledikçe gelir düzeyinin arttığı da söylenebilir.

Tabloya göre, gelir seviyesinin yükselmesi ile kurumla ilişkileri kesildikten sonra aile yanına dönmeyi düşünenlerin azalması, üniversiteye devam etme ve memur olma isteğinin artması; çocukların yaş durumlarının ilerlemesi ile açıklanabilir.

2.7.2.Tablo-42. Çocukların Aylık Gelirlerine Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu

		Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM	
		Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum		
Aylık Gelir	0 - 49 TL	Sayı	6	3	1	14	12	36
		Yüzde	17	8	3	39	33	100
	50 - 99 TL	Sayı	12	7	8	13	23	63
	Yüzde	19	11	12	21	37	100	
	100 TL +	Sayı	6	2	3	26	11	48
	Yüzde	13	4	6	54	23	100	
TOPLAM		Sayı	24	12	12	53	46	147
		Yüzde	16	8	8	37	31	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı aylık gelire (harçlığa) sahip çocuklar arasında, hayatın anlamının ne olduğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 15,685 - $P < 0,05$).

Çocukların aylık gelirleri bazında, hayatın anlamını nasıl ifade ettikleri bağlamında; çoğunluğu (%37) hayatı her şeye rağmen güzel ve yaşanılır bulmakta olup, bunların yarısını 100 TL ve üzerinde gelir sahibi çocuklar oluşturmaktadır.

Hayatı çoğu zaman yük ve hayal kırıklığı olarak görenler %8'lik bir grubu oluşturmakla birlikte, bunların dörtte birinin 100 TL ve üzerinde gelir sahibi çocuklar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda; gelir yükseldikçe, çocukların hayata ilişkin olumlu düşüncelerinin artması dikkati çekmektedir.

2.8. DİĞER KARŞILAŞTIRMA SONUCU ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu bölümde, yukarıda belirtilen gruplar dışında yer alan bazı farklı değişkenler ayrı ayrı karşılaştırılmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

2.8.1.Tablo-43. Kurum Bakımındaki Çocukların Ziyaretçi Gelme Sıklıklarına Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları

			Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları					TOPLAM
			Ailemin Yanına Dönmeyi	Karar Vermedim, Bilmiyorum	Üniversiteye Devam Etmeyi	Memur	Diğer	
Ziyaretçi Gelme Sıklığı	Ziyaretçim Gelmez	Sayı	0	1	4	1	3	9
		Yüzde	0	11	45	11	33	100
	Haftada Bir	Sayı	5	2	0	0	0	7
		Yüzde	71	29	0	0	0	100
	Ayda Bir	Sayı	0	3	3	2	0	8
		Yüzde	0	38	38	24	0	100
	Okul Tatillerinde	Sayı	1	1	6	1	1	10
Yüzde		10	10	60	10	10	100	
Yaz Tatillerinde	Sayı	3	1	6	1	1	12	
	Yüzde	26	8	50	8	8	100	
Bayram Tatillerinde	Sayı	0	1	2	0	1	4	
	Yüzde	0	25	50	0	25	100	
TOPLAM		Sayı	9	9	21	5	6	50
		Yüzde	18	18	42	10	12	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; haftada bir ziyaretçisi gelen çocukların %71'i kurum ile ilişkileri kesildikten sonra ailesinin yanına dönmeyi düşünürken, daha seyrek ziyaretçisi gelen çocuklarda ise bu oran önemli düzeyde azalmaktadır. Bu bağlamda; sık ziyaretçisi gelip aile iletişimleri devam eden çocuklar, kurum bakımı sonrasında aile yanına dönmeyi düşünmekte iken, iletişimleri bunun aksine zayıf olan çocuklar ise (üniversite, memur olmak, kararsız vb) farklı alternatiflere önem vermektedir.

2.8.2.Tablo-44. Kurum Bakımında Kalma Durumlarına Göre Kurum İle İlişkileri Kesildikten Sonra Yaşam Planları

χ^2 : 9,665 S.D. : 4 P : 0,046			Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Yaşam Planları					TOPLAM
			Ailemin Yanına Dönmeyi	Karar Vermedim, Bilmiyorum	Üniversiteye Devam Etmeyi	Memur	Diğer	
Kurum Bakımında Kalma Durumu	Kurumda Kalıp Ayrılan	Sayı	9	9	21	5	6	50
		Yüzde	18	18	42	10	12	100
Kurumda Kalan	Kurumda Kalan	Sayı	16	2	15	11	6	50
		Yüzde	32	4	30	22	12	100
TOPLAM		Sayı	25	11	36	16	12	100
		Yüzde	25	11	36	16	12	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; kurum bakımında kalıp ayrılan çocuklar ile halen kurum bakımında kalan çocuklar arasında, kurum ile ilişkileri kesildikten sonra yaşam planları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 9,665 - P<0,05).

Tablo dağılımına göre; kurum bakımında kalıp ayrılan çocuklar arasında kurum ile ilişkileri kesildikten sonra üniversiteye dönmeyi düşünenlerin oranı %42 iken, halen kurumda kalan çocuklarda ise bu oran %30'dur. Kurumda kalıp ayrılan çocukların kurum ile ilişkileri kesildikten sonra ailesinin yanına dönmeyi düşünenlerin oranı %18 iken, halen kurum bakımında kalan çocuklarda ise bu oran %32'dir. Kurumda kalıp ayrılan çocukların kurum ile ilişkileri kesildikten sonra memur olmayı düşünenlerin oranı %10 iken, halen kurumda kalan çocuklarda ise bu oran %22'dir.

Bir süre kurum bakımında kalmış olan çocukların çoğunluğu (%42) geleceğe dair üniversite planlarken kurum bakımındaki çocukların çoğunluğu (%22) ise 3413 sayılı yasa kapsamında memur olma arzu ve isteğindedir. Yine çocukların %11'i gelecek planlamada kararsız olup bunların %12'sini kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır.

2.8.3.Tablo-45. Yaş Gruplarına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu

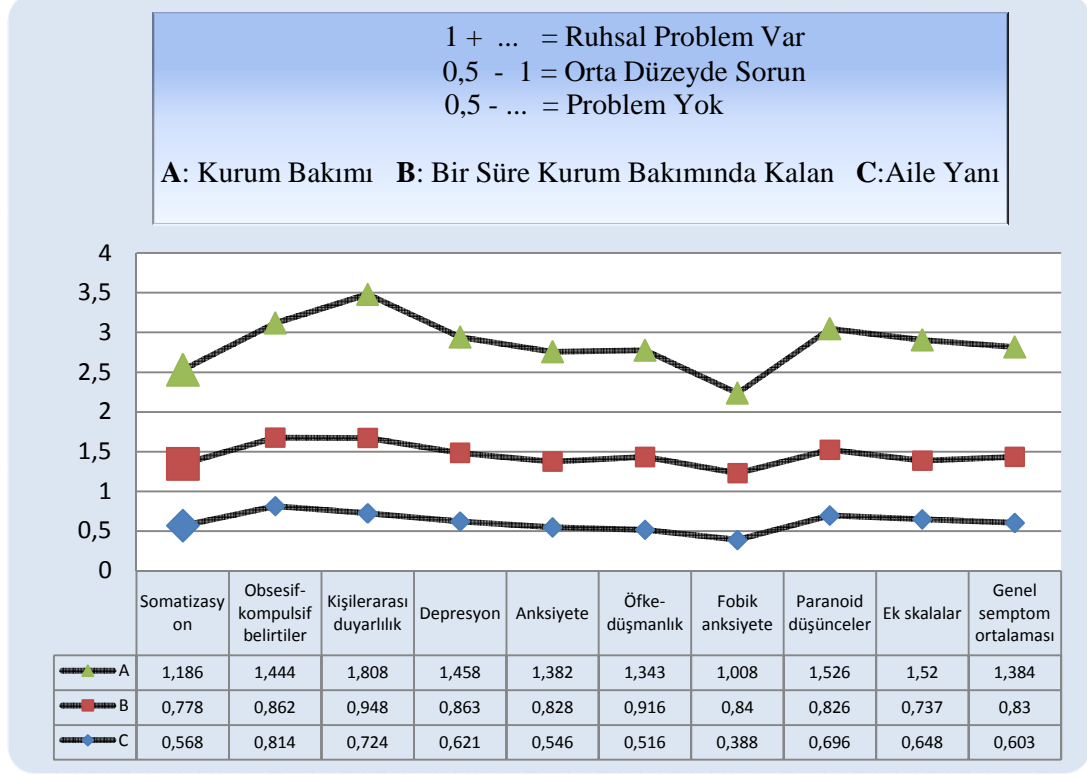
			Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM		
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanmıyorum			
χ^2 : 18,893 S.D. : 8 P : 0,015			13-14 Yaş Arası	Sayı	4	7	3	17	8	39
				Yüzde	10	18	8	44	20	100
			15-16 Yaş Arası	Sayı	8	3	0	19	16	46
				Yüzde	17	7	0	41	35	100
			17-18 Yaş Arası	Sayı	12	2	9	17	22	62
				Yüzde	19	3	15	27	36	100
TOPLAM				Sayı	24	12	12	53	46	147
				Yüzde	16	8	8	37	31	100

Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tablo dağılımına göre; farklı yaş gruplarındaki çocuklar arasında hayatın anlamının ne olduğu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 : 18,893 - P<0,05).

Çocukların yaşları ilerledikçe; hayata dair olumsuz anlam yükleme durumlarının arttığı, “hayatı fırsat olarak görenler” ile “hayatı her şeye rağmen yaşanılır ve güzel bulanların” sayılarının azaldığı görülmektedir. Ancak tablo dağılımından hareketle çocukların çoğunluğunun hayata dair olumlu düşündükleri söylenebilir.

3. RUHSAL BELİRTİ TARAMA LİSTESİ (SCL 90-R) İLE ELDE EDİLEN BULGULAR

Şekil-13. Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL 90-R) ile Elde Edilen Bulgular

Uygulanan Ruhsal Tarama Listesi (SCL 90-R) ile çocukların; somatizasyon, obsesif-kompulsif belirtiler, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, ek skalalar ile genel semptom ortalamaları değerlendirilmiştir.

Sözü edilen parametreler gerek genel ortalamalarında gerekse de kendi içinde ayrı ayrı irdelendiğinde elde edilen değerlerin; aile yanında bakım modeline sahip çocuklarda düşük seviyede iken kurum bakımında yükseldiği, bir süre kurum bakımında kalıp halen aileleri yanında bakımları sağlanan çocuklarda ise sözü edilen iki grubun ara değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Bir başka ifade ile aile yanında bakım modelinden kurum bakımına doğru parametre değerlerinin yükseldiği, ruhsal sorunların arttığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, aile ortamında yetişen çocukların, kurum bakımında yetişenlere göre ruhsal sorunlarının az olduğu görülmekle birlikte elde edilen bulgular, genel manada bu alanda yapılan ve Bölüm 1.5’de sunulan araştırmaları destekler mahiyettedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Araştırmada, çocuk ve aile sorunları kapsamında, 13-18 yaş grubunda olan farklı bakım modellerine sahip çocukların/gençlerin; sosyal, duygusal, davranışsal ve psikolojik özellikleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulguların hangi kuramsal ya da pratik sorunun çözümünde ve nasıl kullanılabileceğinin açıklanmasının yanı sıra; kurum ve aile yanında bakım modellerinin çok yönlü karşılaştırılması ile “Çocuk Koruma Sistemi” içindeki çocuklara yönelik verilen hizmetlerin planlanmasına ve politikaların oluşturulmasına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde; son 50 yıldır kurum bakımı altındaki 0-18 yaş grubu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal sağlıklarına yönelik araştırmaların yapıldığı, ancak çalışmaların 0-12 yaş grubu üzerine odaklandığı görülmektedir. Sözü edilen araştırmalar; kurum bakımında yetişen çocukların aile yanında yetişenlere göre daha fazla saldırgan davranışlar, depresyon, anksiyete, hiperaktivite gibi duygusal ve davranışsal sorunlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yurtdışı ve sınırlı sayıdaki yurtiçi araştırmalar, kurum bakımının özellikle küçük yaş grubu çocuklarda olumsuz etkilerine ilişkin önemli bulgular vermektedir.

SHÇEK Genel Müdürlüğü, korunma altındaki çocukların aileye dönüşü eksenli çalışmalarına özellikle 2005 yılından sonra uygulamaya başlayarak son yıllarda hız vermiştir. Bu çalışmalarla kışla tipi kurum ortamları ya ev ortamına dönüştürülmüş, ya Sevgi Evi ya da Çocuk Evi ismi ile yeni bakım modelleri geliştirilmiştir. Bu aile ortamına benzer kurumlaşma modellerinden sonra, 13-18 yaş grubu çocuk ve ergenlere yönelik olarak, çoklu bilgi kaynaklarından elde edilen bulgular doğrultusunda; uygulamaların sonuçları, yukarıda sözü edilen sorunların çocuklarda görülme sıklığı, hizmet ihtiyacı, risk ve koruyucu faktörler açısından yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, gerek bu sınırlı duruma katkı sağlama gerekse de alanda ihtiyaç duyulan güncel yeni gelişmeleri değerlendirme açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın örnekleme; 13-18 yaş grubunda, anne ve/veya babası olan farklı bakım modeline sahip üç ayrı gruptan (korunmaya muhtaç olup yetiştirme yurdu bakım hizmetlerinden yararlanan çocuklar/gençler, kurum bakımı hizmetinden hiç yararlanmamış olup kurum ile ilişkisi olmayan aileleri yanında bakımları sağlanan çocuklar/gençler ile bu ikisinin bir nevi ara modeli ve geçiş süreci olan bir süre kurum bakımında kalmış olup halen ailesi yanında kurum tarafından desteklenen ve izlenen çocuklar/gençlerden) oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ayrı envanter kullanılmıştır. Bunlar; “Ruhsal Belirti Tarama Testi (SCL 90-R)” ile araştırmacı tarafından oluşturulan “Bilgi Toplama Formu”dur. Bilgi Toplama Formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, sosyo-demografik bilgileri, ikinci bölüm ise davranışa ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulguların istatistiksel analizi sonucunda bazı hususların belirgin olduğu görülmüştür. Bunlar:

Araştırmaya katılanların %27’sinin annesi, %20’sinin de babası vefat etmiş olup bunların tamamına yakını (%97), kurumla ilişkisi olan çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıca, kurumla ilişkisi olan çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyleri diğerlerine göre daha düşüktür. Bulgular, ebeveynlerin vefatı ile ebeveynlerin eğitim seviyelerinin düşmesinin, çocukların korunmaya muhtaç hale gelmelerinde önemli etkenlerden olduğunu göstermektedir. Zira ebeveynlerin eğitim seviyelerinin yükselmesi; onların bilinçlenmesi ve çocukları ile ilgili daha fazla sorumluluk almalarına ve onlara karşı olumlu yaklaşımlar sergilemelerine zemin oluşturmakta olup vefatları ise bu süreci tamamen sekteye uğratabilmektedir.

Kurumla bağı olan çocukların çoğunluğunun (%76), 13 yaşından önce kurum bakımına kabul edildiği görülmektedir. 13 yaş sonrasında korunma altına alınma oranı (%24) önemli düzeyde azalmaktadır. Psiko-sosyal ve ekonomik sorunlardan kaynaklanan korunma altına alınma nedenlerinin yaş grubu ilerledikçe azaldığı ya da küçük yaş grubu çocukların daha çok korunma ihtiyacı içinde olduğu görülmektedir. Aileler, bakımlarını sağlayamadıkları 0-6 yaş grubu çocuklarını, sıklıkla kurum bakımına verdikleri gibi az da olsa yakınlarına evlatlık olarak vermeyi de tercih edebilmektedirler. Ayrıca ailelerin, çocuklarının korunmalarına ilişkin taleplerinin özellikle 7-9 yaş aralığına yığılmasını; gelişim evreleri açısından bu yaşlarda genel

hareketlenmenin ve bireyselleşmenin geliştiği, eğitime başlama ile ihtiyaçların arttığı bir dönem olması nedeniyle ailelerin çocuklarını eğitemeyeceklerini düşünmeleri ve gelecek kaygısı gibi faktörlerle ilişkilendirmek mümkündür.

Çocukların yarısının aylık gelirin (harçlığının) 50-99 TL arasında olduğu, bir süre kurum bakımında kalıp halen nakdi yardımla ailesi yanında desteklenen çocukların harçlıklarının en yüksek, kurumla ilgisi olmayan çocukların harçlıklarının ise en düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, nakdi yardımla desteklenerek ailesi yanında bakılan çocukların ailelerine bakım karşılığı olarak verilen nakdi yardım bedellerinin doğrudan çocuklara yansıtılmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kurumda kalan çocuklar; mevzuat gereği eğitim seviyelerine göre harçlıklar almakta, harçlıkları memur maaş katsayılarına bağlı olarak yıl içerisinde artarak değişmekte, buna ilaveten gerek okulların gerekse de STK' ların bursluluk sınavlarından kontenjan dahilinde yararlanmaktadırlar. Bu durum kurum bakımındakilerin ellerine geçen harçlık miktarını, kurumla ilgisi olmayan çocuklara oranla yükseltmektedir.

Çocukların büyük çoğunluğunun (%73), kurum bakımında kardeşi bulunmakta olup bu durum, araştırmaya katılan ve kurumla ilgisi olan çocukların oranı ile benzerdir. Bu durum, kurumla ilgisi olanların, kardeşlerinin de kendileri gibi korunma altında olduklarına ve kardeşlerin birlikte korunmaya muhtaç hale geldiklerine işaret etmektedir.

Çocukların annelerinin %8'i çalışmakta olup, bunların tamamını kurumla ilişkisi olan çocukların anneleri oluşturmaktadır. Bunların da genellikle niteliksiz işlerde çalıştığı belirlenmiştir. Bununla birlikte; aile yanında kalan çocukların ailelerinin aylık gelir durumlarına bakıldığında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Çocukların %14'ünün aile gelirleri asgari ücretin altında olup, bunların çoğunluğunu (%86) bir süre kurumda kalan çocukların aileleri oluşturmaktadır. Yine, çocukların %20'sinin aile geliri 1.000 TL'nin üzerinde olup bunların çoğunluğunu (%85) kurumla ilişkisi olmayan çocukların aileleri oluşturmaktadır. Aile yanında bakımı sağlanan bu çocukların, hem gelirlerinin yüksek olması hem de çocukların annelerinin tamamının ev hanımı olması; annelerin çocuklarının öz bakımları ile fiilen ilgilenebilmelerinde ve tüm ihtiyaçlarını karşılayabilmesinde kolaylaştırıcı bir faktör olarak görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre; kurumla bir ilgisi olmayan çocukların ailelerinin ekonomik düzeyleri diğerlerine göre oldukça yüksek olup; kurum tarafından aile yanında bakımı sağlanan çocuklar adına yapılan nakdi yardımlar, bu değerlendirmede hariç tutulduğunda söz konusu fark daha da açılacaktır. Bu bağlamda; SHÇEK Genel Müdürlüğünce çocuklar adına ailelere aktarılan nakdi yardımlar, ailelerin ekonomik seviyelerini ve refah seviyelerini yükselttiği gibi çocukların da öz aileleri yanında sevgi ile bakımlarının sağlanmasına neden olmaktadır. Ancak bu katkıya rağmen bir süre kurum bakımında kalmış olan çocuklar, yeni yerleştirildikleri aile ortamlarında, aile yanındaki çocukların sahip oldukları imkânlarla ulaşabilmiş değildir.

Araştırma verilerinde dikkat çeken hususlardan bir diğeri de, çocukların dörtte birinin ailelerinde suç işleyen/kanunla muhalefete düşen bir yakınının bulunmasıdır. Bunların büyük çoğunluğunu da (%92) kurumla ilişkisi olan çocuklar oluşturmaktadır. Sözü edilen durum; korunma altına alınan çocukların ailelerinin eğitim, sosyal ve kültürel yetersizlikleri, yoksulluk, göç etme ve toplumsal anomik davranışlara yönelmeleri ile açıklanabilir olup çocukların korunma altına alınma gerekçeleri ile de doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca korunma altındaki çocukların, korunma altına alındıkları aile ortamlarına dair ipuçları da vermektedir.

Kurumla ilişkisi olan çocukların yaşamlarının büyük çoğunluğunu kimin yanında geçirdiklerine bakıldığında; kurum bakımında olanların %54'ünün kurumda, bir süre kurum bakımında kalmış olanların ise %59'unun ailelerinin yanında yaşamlarını geçirdikleri belirlenmiştir. Yine, bir süre kurum bakımında kalmış olan çocukların %62'si 3-4 yıldan daha az kurum bakımında, %56'sı ise 1-2 yıldır aileleri yanında kaldıkları belirlenmiştir.

1995'li yıllardan itibaren başlayan ve son yıllarda hız kazanan SHÇEK yeni çocuk bakım vizyonu ile birlikte çocukların ekonomik yoksulluk nedenleriyle ailelerinden koparılmadan aileleri yanında bakılmalarını sağlayıcı projeler geliştirmiştir. Araştırma bulguları, SHÇEK Genel Müdürlüğünün aileye dönüş eksenli çalışmalarında kırılma noktası olan ve Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi olarak adlandırılan; 31.05.2005 tarihinde Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde değişikliğe gidilerek sosyal yardım oranlarının 2 kat artırıldığı, uygulamanın niteliğinin hem kırtasiye, giyim yardımı vb ile hem de danışmanlık ve

rehberlik hizmetleri ile desteklendiği tarihsel dönemi işaret etmektedir. Ülkemizin de taraf devletler arasında olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. Maddesi (her çocuğun anne babasının yanında yetişme hakkı) Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi kapsamında sürdürülen çalışmalara zemin oluşturarak ivme kazandırmıştır. Bulgular da göstermektedir ki, araştırmaya katılan çocukların %88’lik bir kısmının bahsedilen Yönetmelik değişikliğinden bu yana aileleri yanında bakımları sağlanmaktadır. Bu bağlamda; söz konusu Yönetmelik değişikliği, hem çocukların kurum bakımından aileleri yanına dönüşünde hem de ailelerin sosyal yardımlarla ekonomik seviyelerinin yükseltilmesinde çok önemli bir dönemsel başlangıca işaret etmektedir.

Dikkat çeken bir diğer veri de, çocukların yarıya yakınının (%45), okul ve kurum dışında en sık gittiği yer olarak “evi/kurumu” işaret etmeleridir. Bu durumun; araştırmaya katılanların yarısının kız çocuğu olmasının yanı sıra Afyonkarahisar’ın sosyo-kültürel yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yine, çocukların %3’ünün sinemaya gittiği, bunların tamamının ise kurumla bir ilgisi olmayan çocuklardan oluştuğu, çocukların %29’unun ise internet kafeye gittiği, bunların yarısının kurum bakımındaki çocuklardan oluştuğu belirlenmiştir. Son zamanlarda, özellikle ilköğretim ve ortaöğretim grubundaki çocuklar arasında yaygınlaşan, hatta STK’lar ile kamu kurumları tarafından zararlı boyutlara ulaştığı belirtilen, yaygın internet tutkusu/bağımlılığı ile araştırmada elde edilen bulgular örtüşmektedir.

Çocukların ikamet ettikleri evlerin mülkiyet sahibi olmaları bağlamında, kurumla ilgisi olmayanların üstünlüğü görülürken, bir süre kurum bakımında kalıp halen aileleri yanında bakımları sağlanan çocukların çoğunlukla kirada ya da başkasına ait evlerde kira ödemediği ikamet ettikleri görülmektedir. Bu durum ailelerin sosyo-ekonomik farklılıklarına da işaret etmektedir.

Çocukların kardeş sayılarına bakıldığında; gruplar arasında hiç kardeşi olmayanlardan, 3-4 kardeşi olan çocuklara kadar eşit bir dağılım olduğu ve 1-2-3-4 kardeş grubunda yığılma (%83) olduğu görülmektedir. Kurumla ilişkisi olan çocukların ebeveynlerinin eğitimsizliğine paralel olarak çocuk sayılarının da fazla olduğu görülmektedir.

Kurumda kalan çocukların çoğunluğunun (%36) annesini tanımadığı ya da annesinin vefat ettiği, bunların dışında kalan küçük bir grubun (%10) annesi ile yılda

bir defa görüştüğü, diğer yarıya yakın bir grubun ise annesi ile sıklıkla (haftada 1, ayda 1 ve 2 defa) görüştüğü görülmektedir. Babalar ile görüşme sıklığına bakıldığında ise; çoğunluğunun (%28) babası ile görüşmediği, %42'lik bir grubun ise sıklıkla (haftada 1, ayda 1 ve 2 defa) görüştüğü görülmektedir. Çocukların yarısının aile iletişimleri yüksek görünmesine karşın bu iletişimin sıkı bir bağ oluşturmadan yoksun olduğu düşünülmektedir. Zira, kurumdaki çocukların gelecek planlamalarında aile faktörüne yer vermemeleri ile kurumun ailelere sunduğu nakdi yardım desteklerine rağmen ailelerin çocuklarını kurum bakımından almama yönünde tavırları bu düşünceye temel oluşturmaktadır.

Kurum bakımındaki çocukların çoğunluğu (%70), okullarının tatil zamanlarını kurumlarından izin alarak ailelerinin yanında geçirmektedir. Bu çocukların yarısı ebeveynlerinin yanına, diğer yarısı da diğer akrabalarının yanına gitmektedir. Kurumun aile odaklı çalışmalarına karşın, tatil süreçlerinde çocuklarının bakımlarını sağlayan aileler, diğer zamanlarda çocuklarının sorumluluklarını üstlenmemekte ya da kurum tarafından üstlenebilecek yeterlilikte bulunmamaktadır. Bu bağlamda; ailelerin yetersizlikleri ve isteksizliklerine karşın bahsedilen - çoğunluk- çocuk grubunun tatillerde yakınlarının yanlarına kurum tarafından gönderilmesi, çocukların aile iletişimlerinin desteklenmek istenmesi ile bağlantılıdır. Aksi halde kurum bakımında olup da aile içi iletişimden yoksun çocuklar kurum bakımı sonrası toplum içinde yalnız kalmakta, aile bağlarını yeniden kurgulayamamaktadır.

Aile yakınları ile iletişim konusunda çocukların, farklı aile bireyleriyle etkileşim içinde oldukları görülmektedir. Buna göre; kurum bakımındakilerin çoğunluğu (%58) en sık görüştüğü yakını kardeşi iken, bir süre kurum bakımında kalmış olan çocuklar; kardeş, amca, büyükanne ve dede ile daha sık görüşmektedir. Bu bağlamda; kurum bakımının, genel olarak çocukları, aile ve yakınlardan uzaklaştırdığı, bir süre kurum bakımında kalmış olanların ise aile yanında kalmaya başlaması ile birlikte durumlarının farklılık arz ederek yakınları ile iletişimlerini artırdıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma verilerinde dikkat çeken hususlardan bir diğeri de, kurum bakımındaki çocukların çoğunluğunun (%68), kurumdan izinsiz ayrılmamasına karşın, %22'sinin ayda bir defa izinsiz ayrılmasıdır. Çocukların kurumlarından

izinsiz ayrılma, bir diğ er ifade ile “kaçma” davranışları -özellikle çocu ğ a yönelik ihmal ve istismar davranışının engellenmesi bağ lamında- titizlikle izlenmesi ve önlem alınması gereken bir konu olarak karş ımıza çı kmaktadır.

Kurumda kalan çocukların ço ğ unluğ unun (%70), kurumlarında gerç ekleştirilen etkinliklere katılmadıkları, katılımın en çok oldu ğ u etkinliğ in ise sportif etkinlikler (%54) oldu ğ u belirlenmiştir. Çocukların niteliksiz/sağ lıksız aile ortamlarından kuruma gelmeleri, eğ itsel ve sosyal aktivitelere katılımlarını engelleyen bir etmen olup sportif faaliyetler, özellikle de grup halinde yapılanlar (futbol, voleybol vb) kurum ortamında en çok tercih edilen faaliyetlerdendir.

Araştırma ile kurumda kalan çocukların kuruma bakış ları, tutumları ve algılamaları da irdelenmiş olup ulaşı lan bulgular dikkat çekicidir. Buna göre, kurum bakımındaki çocukların ço ğ unluğ u; kurumda kendilerinin kiş iliklerini geliştirme imkanı sunulduğ unu (%72), ortamlarından memnun oldu ğ unu ve baş ka bir yetiştirme yurdunda kalmak istemediğ ini (%62), kurumlarında güvenlik önlemlerinin yeterli oldu ğ unu (%62), kurumlarınca yeterli sosyal faaliyetlerin yapıldı ğ ını (%50), kurumda kalan diğ er arkadaş larından memnun oldu ğ unu (%68), kurumda kiş isel mahremiyetlerine saygı duyulduğ unu (%54), koruyucu aile yanında kalmak istemediğ ini (%44) ifade etmiş olup genel olarak kurumda kendilerine sunulan hizmetlerden memnun olduklarını (%82) belirtmiş lerdir.

Ancak mevcut -kurum- ortamlarını olumlu bulsalar da çocukların ço ğ unluğ u; çok iyi bir bursla kurumda kalmak yerine, fakir de olsa ailesinin yanında kalmak istediğ ini (%30), gelecekte kendi çocuklarının kurum bakımında kalmasını istemediğ ini (%82) belirtmiş lerdir. Kurumun sağ ladı ğ ı imkânlarla rağmen çocukların aileleri ile birlikte yaşamak istemeleri, kurum ortamında sağ lanamayan tek etmen olan sevgi ve ş efkatin çocuklar nezdinde önemini ortaya koymaktadır. Yine, kurum bakımında kalmanın çocukların toplum içinde edindikleri arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilediğ i (%36), kuruma gelen kalabalık ziyaretçi gruplarından çocukların rahatsız oldu ğ u (%42), toplumun kurum bakımındaki çocuklara önyargılı baktı ğ ı (%66) belirlenmiştir.

Kurum bakımı, ekonomik anlamda diğ er alternatif sosyal hizmet modellerinden maliyetli; sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçların karşı lanması açısından ise yeterli olmayan bir hizmet modelidir. Yakın zamanda SHÇEK Genel

Müdürlüğünün hizmet uygulamaları ile stratejik planlamalarındaki değişiklikler de bu durumu doğrulamaktadır. Kurumlardaki personel hareketleri nedeniyle model bulamama, idol oluşturmama, sıcak ve karşılıksız aile sevgisi özlemi, kurumlardaki çalışanların mesleki yetersizlikleri ya da niteliksizlikleri gibi faktörler çocukların kurum bakımını kabullenmelerini önlemektedir. Bununla birlikte; kurumların devasa yapıları, fiziksel yetersizlikleri, özel alanların oluşturulamaması, çocukların sürekli personel gözetiminde tutulması, kişisel mahremiyet zamanlarının kısalığı, genç personelle rekabet, ileri yaştaki personelle kuşak çatışması, koruma ve bakım sürecini olumsuz etkilemektedir. Kurumların mevzuat yapıları nedeniyle çocuklara kişisel becerilerini geliştirici fazla görev verilememesi, -okul, sınıf, kurs ile kamu ve STK çevreleri gibi- sosyal çevrenin de kuruluştaki çocukları potansiyel suçlu/tehdit olarak görmeleri, aşırı koruyucu ya da dışlayıcı tutum ve davranışların da çocukların toplumda yer edinmelerini, rol üstlenmelerini, özgüven ve kişisel gelişimlerini önemli ölçüde örselemektedir. Çocukların kurum bakımına kabulündeki ailelerin rolü, ailenin sürece olumsuz katkısı ve hatta aile tarafından reddedilmeleri de örselemeyi artıran faktörlerdendir.

Bulgular; kurum bakımından aile yanında bakıma doğru Davranış Ölçeği ortalamalarının, bir başka deyişle olumlu davranışların arttığına işaret etmektedir. Bu durum, aile ortamında yetişen çocukların diğerlerine göre olumlu davranışlar sergilediğine işaret etmekte olup alanda yapılan araştırmalarla da paralellik arz etmektedir.

Bakım modellerine göre çocuklar arasında en çok olmak istenilen kişilik özelliği bakımından anlamlı bir ilişki bulunmamasına karşın; kurum bakımındakilerin aile yanındakilerden ortalama iki kat fazla oranda “kararlı”, “sakin ve mülayim” olma isteğinde olduğu görülmektedir. Bulgular, kurum bakımının bir diğer olumsuzluğunu destekler mahiyette olup; kurumla ilgisi bulunanların aile yanında olanlara göre daha sinirli ve daha kararsız bir yapıda olduklarına işaret etmektedir.

Dikkat çeken bir diğer veri de; yaş gruplarına göre çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasındaki anlamlı ilişkidir. Buna göre; ergenlik döneminin de etkisi ile yaş grupları arasında Davranış Ölçeği puanları farklılık gösterse de; genel

olarak ilerleyen yaş, ergenlik döneminin etkilerinin azalmasında, bu iki durum da çocukların olumlu davranışlara yönelmelerinde etkili olmaktadır.

Annelerinin eğitim düzeyleri de önemli değişkenlerden biridir. Çünkü bulgular; annesi eğitimsiz olan çocukların Davranış Ölçeği ortalamalarının düşük olması, annenin eğitim seviyesinin yükselmesi ile çocukların olumlu davranışlara yönelmesinin birbirine paralel ve birbirini destekleyen etmenlerden olduğunu göstermektedir.

Okul/kurum dışında olumsuz ya da bilinmez ortamlara katılmayıp korunaklı aile ve kurum ortamlarında kalan çocukların Davranış Ölçeği puanlarının yüksek olması, bir başka deyişle diğer çocuklara oranla olumlu davranışlar sergilemeleri de anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda; çocukların serbest zaman aktiviteleri ve yaptıkları faaliyetler ebeveynleri tarafından etkin takip edilmeli, çevrenin ve sokağın olumsuz etkilerinden çocuklar korunmalıdır. Zira, bulgular bu durumun çocukların olumlu davranışlarında etkili faktörlerden olduğunu göstermektedir.

Araştırma verilerinde dikkat çeken hususlardan bir diğeri de; çocukların ailelerinde suç işleyen, kanunla muhalefete düşen bir yakınının olup olmaması bakımından Davranış Ölçeği ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmasıdır. Ailesinde kanunla muhalefete düşen bir yakını olmayanların Davranış Ölçeği puanları, olanlara göre yüksektir. Ailesinde kanunla muhalefete düşen bir yakını olan çocuklar bu durumdan etkilendiklerinden ve hatta ebeveynlerince bu çerçevede yönlendirildiklerinden dolayı olumsuz davranış şekilleri geliştirebilmekte, bunun doğal sonucu olarak da bu çocuklar tarafından olumsuz davranış kalıpları bir yaşam kültürü olabilmektedir.

Mutlu aile tanımlarına göre çocukların Davranış Ölçeği ortalamaları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Mutlu aile tanımı genel anlamda muğlâk bir tanım olup buradaki tanımlamalarda çocuklar tarafından kullanılan ve vurgulanan anahtar kelimeler temel alınmıştır. Buna göre; mutlu aileye “rahat, huzurlu ve sorumlu” vurgulaması yapan çocukların Davranış Ölçek puanları; “birlik, beraberlik ve birbirine bağımlı olma” durumuna önem verenlere göre önemli oranda düşüktür. Bir başka deyişle “birlik, beraberlik ve birbirine bağımlı olma” vurgulaması yapan çocukların tanımlamalarında birey bazlı kendilerine de biçtikleri görev ve sorumluluk almalarından kaynaklanan olumlu bir durum dikkati çekmektedir. Bu

olumlu duruma sahip çocukların davranış puanlarının yüksekliği, diğer çocuklara oranla genel davranışlarının da olumlu olduğunu göstermektedir.

Bakım modellerine göre çocukların nasıl bir aile istedikleri bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamasına karşın; çocukların %10'u "çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile" isteğinde bulunurken, bunların tamamını kurumla ilgisi olmayan çocuklar oluşturmaktadır. Kurumda kalan çocukların, öz ailelerine toz kondurmamak adına "istenen aile kavramı" içinde çocukları ile çok iyi ilgilenme durumunu görmezden gelerek, bir nevi savunma mekanizması geliştirerek bu seçeneği tercih etmedikleri düşünülmektedir.

Bakım modellerine göre çocukların gelecek ile ilgili beklentileri bakımından anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kurumla ilgisi olmayanların %12'si, bir süre kurumda kalanların yarısı, halen kurumda kalanlarında %26'sı geleceği umut dolu görmekte ve endişe taşımamaktadır. Bir süre kurumda kalanların oransal fazlalığı; hem kurumun sağladığı özlük haklar hem de ailelerinin sağlayacağı imkânlar toplamı olarak değerlendirilmelidir. Gelecekte ümitsiz ve endişeli olma durumu da buna benzer kademeli olarak değişmektedir. Kurumla ilgisi olmayanların %23'ü, bir süre kurumda kalanların %2'si, halen kurumda kalanlarında %6'sı gelecekte ümitsiz ve endişelidir.

Bu konuda bir diğer bulgu da; babanın hayatta olup olmadığı bağlamında çocukların gelecek ile ilgili beklentilerine ilişkindir. Örneğin, babası vefat etmiş olanların, diğerlerine göre, belirgin bir şekilde geleceğe olumlu anlamlar yüklemeleri şaşırtıcı bulunmuştur. Bu durum; babası vefat edenlerin çoğunluğunun (%87), kurum ile bağı olan çocuklardan oluştuğu dikkate alınarak, kurumun çocuklara sağladığı haklar bağlamında açıklanabilir.

Gelecek ile ilgili beklentiler konusu, araştırmada en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmakta olup ulaşılan bulgular, kurum bakımının çocuklara sağladığı özlük haklarla açıklanabilir. Kurumun mevzuatları olan 5395 ve 2828 Sayılı Yasalar irdelendiğinde; çocukların gerek kurum bakımı sürecinde gerekse de kurum bakımının sonlanması ve çocuğun "reşit" olarak kurumdan ayrılarak yaşamını sürdürmesi sürecinde çocuğun ihtiyaç duyması halinde kamu imkânlarının çocuk lehine kullanılmasını gerektirmektedir. Bu kullanım; kurum bakımı ile herhangi bir ilgisi olmayan çocuklarla kurum bakımında yetişen/yetişmiş çocuklar arasında

pozitif ayrımcılığa varan uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu pozitif ayrımcılığı açıklayacak olursak; kurum bakımı süreci ve kurum bakımı sonrası olarak ayrı ayrı ele alınabilir:

Kurum bakımı sürecinde; bursluluk, yatılılık gibi sınavlarda, kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların açtıkları sosyal, kültürel, sportif, bilimsel etkinlikler ve kurslarda, okul idareleri ile dershanelerin okul destek kurslarında kurum bakımındaki çocuklara öncelik, ücretsiz kayıt ve katılım gibi imkânlar sunulmaktadır. Kurum bakımı sonrasında da; 3413 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine Dair Kanun ile kurum bakımından reşit olarak ayrılan çocuklar, eğitim durumlarına göre gruplandırılarak yapılacak seçme sınavları ile kamu kurum ve kuruluşlarına 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında atamalar yapılabilmektedir. Aile yanındaki çocuklar ise (kurum bakımındaki çocuklarında katılabildiği) ülke çapında katılım gösterilen Kamu Personeli Seçme Sınavı ile aynı kadrolara atanabilmektedir. Aile yanındaki çocuklar bu kadrolara atanabilmek için daha üst seviyede eğitim almaları gerekirken kurum bakımındaki çocuklar zorunlu temel eğitimle dahi yerleştirilebilmektedir. Kurum bakımındaki çocukların yurt içi/dışı eğitimleri kamu imkânları ile desteklenirken, aile yanındaki çocukların eğitimleri ebeveynlerinin ekonomik imkânları ile sınırlıdır. Bu bağlamda; kurumla ilgisi bulunmayan çocukların gelecek endişesinin yüksek olması, kurum bakımındaki çocukların sahip olduğu haklardan yoksun olmalarından ve geleceğin belirsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, ailesinde suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen birinin olması veya olmamasının çocuğun gelecek beklentisi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, ailesinde suç işleyen biri olanların, olmayanların 3 katı oranında “gelecekte ümitsiz ve endişeli olduğu” görülmektedir. Suç ve suçluluk kavramının komplike bir unsur halinde tüm aile bireylerini kuşatabildiği gibi, aile bireylerinin birindeki suç davranışı tüm aileyi de sarsabilmekte, toplumdaki dışlayabilmekte ve sıkıntıya bırakabilmektedir. Bu bağlamda; ailesinde suç işleyenlerin gelecek endişesi taşınması, bireyin ve ailesinin içinde bulunduğu psiko-sosyal durum ile açıklanabilir.

Dikkat çeken bir diğer veri de; bakım modellerine göre çocuklar arasında hayatın anlamının ne olduğu konusudur. Bu bağlamda; kurum bakımının çocuklar üzerinde oluşturulduğu etkiyi gösteren en önemli bulgulardan biri de; araştırmaya

katılan çocukların %16'sının hayata bir anlam veremeyip boş bulması ve bunların yarısını kurumdakilerin oluşturmasıdır. Yine çocukların %37'si her şeye rağmen güzel ve yaşanılır buluyor iken, bunların çoğunluğunu (%55) bir süre kurumda kalmış olup halen aileleri ile birlikte kalanlar oluşturmaktadır. Kurum bakımı sonrasında çocukların aileleri yanına döndürülmesi, onların yeni ve sıcak bir yuva ortamına ulaşması hayata pozitif anlamlar yüklemelerine neden olmaktadır.

Araştırma bulguları, cinsiyete göre de farklı yaklaşımların ve özelliklerin olduğunu göstermektedir. Örneğin, kızlar “sabırlı” olmak isterken, erkeklerin “sakin ve mülayim” olma isteği daha ağır basmaktadır. Erkeklerin agresif, kızların ise sabırsız yapıda olduğu yaygın kanaatle bilinmekte olup, bu bağlamda elde edilen verilerin cinsiyetlerin genel özellikleri ile de örtüştüğü görülmektedir. Diğer bir bulgu ise, kızların erkeklere göre hayata daha olumlu anlamlar yüklemeleridir.

Annenin ve babanın yaşamıyor olması da önemli bir değişkendir. Örneğin, annesi vefat etmiş olanların çoğunluğu (%66), çok unutkan olmaktan şikâyetçidir. Depresyonun en önemli belirtilerinden olan unutkanlık, araştırmada anne yoksunluğu ile ilintili bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Babası vefat edenlerin çoğunluğu (%56), “sinirlilik” kişilik özelliğinden hoşnut olmayıp bu durumun; gerek bu çocukların çoğunlukla kurum bakımında olmalarından, gerekse de babanın vefatı sonrası aileye ve bireylerine düşen sorumlulukların artmasından oluştuğu düşünülmektedir.

Çocukların ikamet mahallerine göre hayata yükledikleri anlamlar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Buna göre; araştırmada; ilçede ikamet edenlerin, diğerlerine göre hayata olumlu anlamlar yüklediği belirlenmiş olup, bu durum; yaşanan ortam ve hayata dair sorunlarla (köy ve şehirdeki yaşamın zorluğu, şehirdeki güvenlik endişesi, köydeki kırsal çalışma yaşamının güçlüğü vb) açıklanabilir.

Dikkat çeken bir diğer veri de; aylık gelir (harçlık) miktarlarına göre hayata yüklenen farklı anlamlardır. Çocukların çoğunluğu (%37), hayatı her şeye rağmen güzel ve yaşanılır bulurken, bunların yarısını 100 TL ve üzerinde gelir sahibi çocuklar oluşturmaktadır. Gelir yükseldikçe, çocukların hayata ilişkin olumlu düşüncelerinin arttığı belirlenmiştir.

Yine, çocukların aylık gelirleri (harçlıkları) arttıkça, kurum ile ilişkileri kesildikten sonra ailesinin yanına dönme düşüncesi taşıyanların sayıları azalmakta,

üniversiteye devam etmeyi düşünenlerin ve kamu kurumlarında kadrolu iş edinmeyi isteyenlerin sayıları ise artmaktadır. Bu durum; kurum bakımındaki çocukların eğitim düzeylerine göre harçlık ve burs almaları, yaşın ilerlemesi ve eğitimin yükselmesi ile birlikte gelirin artması, bununla beraber hedeflerin büyümesi ve ailelerle kurulan iletişim bağlarının zayıf olması ile açıklanabilir.

Kurumla ilişkisi olan çocukların, kurum sonrası yaşamlarına dair planlarında farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre; çocukların çoğunluğunun gelecek planlamada kararsız olduğu (%89) tespit edilmiş olup, diğerlerinin ise üniversiteye gitme, 3413 sayılı yasadan yararlanarak kamu kurum ve kuruluşlarında kadrolu iş edinme gibi planları vardır. Bu planlarda halen kurumda kalanlar ile bir süre kurumda kalmış olanlar arasında farklılıklar da söz konusudur. Kurum bakımında olanlar (özellikle ziyaretçisi gelmeyenler ya da sık gelmeyenler); gelecek planlarında ailelerine yer vermez iken, kurum ile bağı devam edip halen aile yanında kalanların ileriye dönük planlarına ailelerini de dahil ettikleri görülmektedir. Bu durum, kurum bakımındakilerin aileleri ile iletişimlerinin yeterli olmaması ile açıklanabilir.

Ayrıca, 3413 Sayılı Yasa kurum bakımındakiler için en kolay hedef olup bu ve bununla birlikte (kararsızlar hariç), çocukların tamamına yakınının ileriye dönük bir plan ve hedefinin olmadığı görülmektedir. Çocuklar bir gaye ve hedef olmadan kurum bakımında yaşamlarını sürdürmektedir. Çok az bir kısım; eğitimine devam ederek üniversite planlaması yapmaktadır. Çocuklar bu plansızlık içinde reşit olarak kurum bakımından ayrıldıklarında, ailelerinden de gerekli desteği alamadıkları değerlendirildiğinde mağdur olabilmekte, suça karışabilmekte ya da sıkıntılı bir süreç geçirmektedirler. Bu nedenle; çocuklarla kurum bakımı sürecinde gerekirse farklı kişi ve kurumlarında destekleri alınarak daha etkin mesleki çalışmalar yapılması, gelecek planlamaları ve hayata dair hedef oluşturmaları sağlanarak bu yönde kurum bakımında kendilerini geliştirmeleri amaç edinilmelidir. Ayrıca kurum bakımındakilerin ziyaretçilerinin gelme sıklıkları, bir başka ifade ile aileleri ile iletişimleri de kurumla ilişkileri kesildikten sonra kurgulayacakları yaşamlarında önemli bir etkidir. Zira sık gelen ziyaretçi ve olumlu aile ilişkileri çocukların gelecek planlamalarında “aile” faktörüne yer vermelerine neden olmaktadır.

Ailesinde suç işleyen bir yakını olan çocukların, olmayanların 2 katı oranında farklılaşarak haksızlık karşısında (öğretmen, arkadaş, okul idaresi gibi) bir

başkasından destek aldıkları görülmektedir. Yine aynı durumda ailesinde suç işleyen biri olmayanların, olanlara oranla iki kat fazla oranda “güç kullanmayı” tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda; ailesinde suç işleyen bir yakını olanlar, haksızlığa uğradıklarında çoğunlukla olumlu tepkiler vermekte olup, bu durum çocukların yaşadıkları olumsuz deneyimin olumlu yansıması olarak değerlendirilebilir.

Dikkat çeken bir diğer veri de; haksızlığa uğradığında gösterilen farklı davranışlardır. Farkın, haksızlık karşısında kolluk kuvvetlerinden yardım alan çocukların Davranış Ölçeği puanlarının diğerlerine oranla belirgin bir şekilde yüksek olmasından kaynaklandığı belirlenmiş olup; haksızlık karşısında diğer çocuklar gibi güç kullanmak gibi olumsuz tepkiler vermeyip legal yol izleyenlerin, tüm davranışları temel alındığında Davranış Ölçeği puanlarının yüksek olması anlamlı bulunmuştur.

Araştırma verilerinde dikkat çeken hususlardan bir diğeri de; bakım modellerine göre, çocukların haksızlığa uğradıklarında farklı tepkiler vermeleridir. Buna göre, çocukların çoğunluğu (%38), haksızlık karşısında sorunlarını konuşarak halletmeye çalışmakta, bunların da çoğunluğunu kurumla bağı olan çocuklar oluşturmaktadır. Güç kullanarak sorununu çözmeye çalışanların yarıya yakınını ise yine kurum bakımındaki çocuklar oluşturmaktadır. Buradan hareketle, kurum bakımındaki çocukların çoğunluğu (%80), “konuşarak” ya da “güç kullanarak” sorunlarını çözmeye çalışmakta olup bu iki çelişkili durum şaşırtıcıdır.

Bu şaşırtıcı durum, kurum bakımındaki çocukların da kendi içlerinde farklılıklar arz ettiğini göstermektedir. Bu farklılık, keskin çizgilerle ayrılamasa da kurumlarda özellikle 5395 Sayılı Kanun ile korunma altına alınan çocuklar ile bu kanun öncesinde 2828 Sayılı Kanuna göre korunma altına alınan çocukların farklılıkları ile açıklanabilir. Sözü edilen iki çocuk grubunun psiko-sosyal durumları farklılık arz etmekte olup tüm bunlar doğal olarak davranışlarına yansımaktadır. SHÇEK Genel Müdürlüğünün son yıllarda Koruma ve Bakım Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri açarak, 5395 Sayılı Kanun ile hakkında “Bakım Tedbiri” verilerek kuruma kabul edilen ve ileri düzeyde psiko-sosyal sorunları olan çocukların burada rehabilitasyonunu hedefleyen çalışmaları bu duruma açıklık getirmektedir. Gerek bu uygulama gerekse de Çocuk

Evleri ve Sevgi Evleri gibi uygulamalar ile sözü edilen çocuk gruplarının birbirinden ayrılarak ve birbirinden etkilenmeden, düzeylerine göre rehabilitasyonu ve sosyalleştirilmeleri hedeflenmektedir.

Son olarak, uygulanan Ruhsal Tarama Listesi (SCL 90-R) ile çocukların; somatizasyon, obsesif-kompulsif belirtiler, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, ek skalalar ile genel semptom ortalamalarına bakılmıştır.

Sözü edilen parametreler gerek genel ortalamalarında gerekse de kendi içinde ayrı ayrı irdelendiğinde elde edilen değerlerin; aile yanında bakım modeline sahip çocuklarda düşük seviyede iken kurum bakımında yükseldiği, bir süre kurum bakımında kalıp halen aileleri yanında bakımları sağlanan çocuklarda ise sözü edilen iki grubun ara değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile aile yanında bakım modelinden kurum bakımına doğru parametre değerlerinin yükseldiği, ruhsal sorunların arttığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, aile ortamında yetişen çocukların, kurum bakımında yetişenlere göre ruhsal sorunlarının az olduğu görülmekle birlikte elde edilen bulgular, genel manada bu alanda yapılan ve Bölüm 1.5’de sunulan araştırmaları destekler mahiyettedir.

ÖNERİLER

2009 Yılı TÜİK verilerine göre; hane halkı sayısı bağlamında Türkiye ortalaması 4.50, Ege Bölgesi ortalaması 3.81 iken Afyonkarahisar ortalaması 4.98’dir. Afyonkarahisar İli özelinde hane halkı sayısının yüksek olması, İlin genel nüfusunun kır ve kent dağılımının birbirlerine yakın olmasının etkisi ile açıklanabilir. Afyonkarahisar örneğinde olduğu gibi hane halkı sayısındaki artış; aile içinde sevgi ve bakımın paylaşımında, çocukların eğitiminde ebeveynlerin üzerindeki yükü artırabilmektedir. Buna paralel ebeveynlerin (maddi ve manevi) sorunlarla baş etme kapasitesi aile kalabalıklaştıkça azalmaktadır. Buna bağlı olarak depresyon, stres, aile içi çatışma vb sorunlar oluşabilmekte, eğitim olanaklarından yararlanamayan veya sınırlı yararlanan, ebeveynler tarafından takibi güçleşen çocukların hem bakımları hem eğitimleri eksik kalabilmekte hem de çocukların kentsel suçlara karışma olasılığı artabilmektedir.

Yoksulluk, göç ve kültürel farklılıklar eğitime karşı paradigmayı da farklılaştırmaktadır. Yaşı nedeniyle ilköğretim çağının dışına çıkmış veya fiziksel gelişimi açısından örgün eğitime devam etmek istemeyen kız ve erkek çocuklarının örgün eğitime dönmelerinin sağlanması, uzaktan eğitim yoluyla eğitimlerinin sağlanması veya kurslarla bu eksikliklerinin giderilerek eğitimde uzun yol alınması için başta seçilmiş veya atanmış bürokrat eşlerinin önderliğinde “Haydi Kızlar Okula, Eğitime %100 Destek vb.” isimlendirmelerle çeşitli kampanyalar başlatılmış ve halen sürdürülmektedir.

Özellikle hızlı kurslarla yaygın eğitime dahil edilebilecek çocukların yararlanabileceği “Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı A/B kategorileri” için kursların dönem içerisindeki sayılarının artırılması, eğitimin gerçekleştirilip pekiştirilmesi için de anlamlı süreler belirlenmesinde yarar görülmektedir.

Bölgemizde farklı illerden özellikle doğu illerinden (Afyonkarahisar İli için çoğunlukla Ağrı İli'nden) olmak üzere başlık parası karşılığında yapılan evliliklerin son 20 yılda çok fazla görülmektedir. Yapılan bu evliliklerde önemsenmeyen; eşler arasındaki yaş ve kültürel farklılıklar, Medeni Kanunun evlenmeyi düzenleyen maddelerinin ihlali sonucunda gerçekleşen adölesan evlilikler, gerek genç kızın/annenin evi terk etmesi, gerek evliliğin fiilen bitmesine gerekse de resmi nikahlı evli iken imam nikahı ile farklı ilde yeniden evlilik kurma ile sonuçlanabilmektedir. Kadının reşit olmaması durumunda ise çocuğun suç mağduru korunma ihtiyacı olan çocuk statüsünde SHÇEK ile tanışmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle; Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu merkezli aile odaklı çalışan SHÇEK Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve hatta Aile Mahkemeleri ve Barolar Birliği, erken evlenmelerin önlenmesi ve Medeni Kanunun evlenme hükümlerini düzenleyen maddelerinin sosyal yaşamda fiilen uygulanmasının sağlanması amacıyla güç birliği yapmalıdır. Eşgüdüm içerisinde her kurum kendi rolleri kapsamında; halkın, özellikle de adölesan dönemdeki kızların bilinçlenmesi ve benzer formlardaki evliliklerin önüne geçilmesinde eğitimlerine destek vermelidir. Yürütülen bu çalışmalar Anayasanın 41. maddesindeki “Aile toplumun temelidir” felsefesinin taçlandırılmasını sağlayacaktır.

Güçlü ailelerden de güçlü toplum oluşacaktır ki, toplumsal barış ve huzurun katalizörü olsun. Ayrıca kanunla muhalefet ederek çocukların evlenmelerine aracı

olan, bakmakla yükümlü oldukları aile bireyi ve/veya kişilere; Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu vb. yasalarda uygun görülen hapis ve/veya para cezalarının uygulanması önemli caydırıcılık faktörü olacaktır.

Aile teşekkülü konusunda bireyler bilinçlendirilmeli, evlilik öncesi çiftlere aile kurma, ailenin bütçesini idare etme, ebeveynlik, çocuk sahibi olma ve yetiştirme yöntemleri, eşler arası iletişim ve sorun çözme konularında eğitim verilmesine yönelik zorunlu programlar geliştirilmelidir. Bu alanda Belediyelere daha aktif görev ve sorumluluklar verilmelidir.

Korunmaya muhtaç çocuklar fenomeni ise tek başına SHÇEK'in yakın ve/veya uzun zamanda çözebileceği sosyal sorunlardan değildir. Sorunun karmaşıklığı ve toplumdaki olumsuz yansımaları da dikkate alınarak, Avrupa modelindeki gibi; kamu kurumlarının yanı sıra, örgütlü (vakıflar ve dernekler dahil) STK'lar başta olmak üzere Gençlik Spor İl Müdürlükleri, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Belediyeler, Türkiye İş Kurumu vb. kurumlar güçlü işbirliği ve etkili iletişim içerisinde ortak hareket ederek sorunun çözümünü sağlamalıdır. Böylece sorun her yönüyle ele alınırken, kaynak ve zaman tasarrufu da sağlanabilecektir. Yaygınlaştırılacak, yeniden yapılandırılarak güçlendirilecek okul rehberlik servisleri, yapacakları gözlemlerle korunmaya muhtaç duruma gelebilecek çocukların erken tespiti ve doğru mesleki çözümle koruyucu, önleyici hizmetlerin ilk ve önemli adımlarını oluşturabileceklerdir.

Hatta birey, aile ve toplum ile çalışmada yeterli donanıma sahip Sosyal Hizmet Uzmanlarının da okul rehberlik servislerine dahil edilmesi ile oluşacak "Okul Sosyal Hizmeti"; okullarda yaşanan ailesel, ergenlik ve sistem temelli sorunların çözümünü aktif ve etkin kılacaktır. Öyle ki, okul rehberlik servislerinde gerçekleştirilecek okul sosyal hizmeti, halen aktif olarak aile merkezli çalışmalar yapan ve özellikle yoğun göç alan illerde hizmet veren Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri ile geliştireceği işbirliği, eğitim çağındaki çocuğun sorunlarının ve çözümünün temelinde bulunan aile ve toplum odaklı çalışmalar da sağlayabilecektir. Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezlerinde yapılacak kitle eğitim faaliyetleri ile ailelerde yaşanan sosyal, psikolojik ve ekonomik temelli sorunlar ile teknolojik ivmeli sorunların çözümünde aktif rol oynayarak sarsılan aile birliklerinin yeniden tesis edilmesinde ve aile birlikteliklerinin temelinden

sarsılmasının önlenerek boşanma olaylarının azalmasında, böylece birçok sosyal riski beraberinde getiren tek ebeveynli aile sayısının da hızla artışında önleyici etki yapacaktır. Hatta bu merkezler; boşanma sürecindeki evliliklerde mahkeme süreci başlamadan vakanın kendilerine havaleleri ile sulh yoluyla aile birliğinin devamına da etki edebileceklerdir. Ayrıca, özellikle aile içi şiddet vb. olaylara hızlı müdahale ile olası sorunların çözümüne yerel yönetimlerin de destek vermeleri durumunda, belli bölgelere “Aile Danışma Bürosu” benzeri irtibat birimleri oluşturularak aileye hızlı müdahale edilmesi sağlanabilecektir.

Sağlıklı ailelerin ve bireylerin desteklenmesi ve izlenmesi için; hazırlanacak bir program dahilinde, gerektiğinde diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarına da alarak, SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı kurum ve kuruluşların bulunduğu mahallede ikamet eden vatandaşlara da kurumların kapılarını açarak hizmet vermesi yararlı olacaktır. Bu ailelerin zaman zaman kurumlarda ilgili meslek elemanları tarafından bilgilendirilmesi, çocuklarının da bu süreçte gözlemlenmesi koruyucu önleyici hizmetler kapsamında yararlı olacağı gibi, toplumun kurum bakımındaki çocukları tanıma ve kurum hizmetlerine katkı sağlama, sorumluluk ve duyarlılık oluşturma gibi ilave yararlar da sağlayacaktır.

Kurumlarda farklı etkinlikler yapılmasına karşın, araştırma bulgularının da işaret ettiği gibi çocukların bu etkinliklere katılımı alt seviyededir. Buna karşın çocukların boş zamanlarda (okul/kurum dışında) en sık gittiği yer internet kafelerdir. Çocukların hayata dair olumlu bir bakış açısı yakalayarak hayatı anlamlandırabilmesi, sosyal gelişimlerinin desteklenebilmesi ve internet kafe ortamlarından uzaklaştırılabilmeleri için etkinlik planlamalarının yeniden gözden geçirilerek çocukların katılımların artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Kayıp çocuklar konusu ülkemizde son zamanlarda önem arzetmekte olup bu konuda TBMM’de özel gündemle oturumlar düzenlenmiş ve Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Özellikle ailesini ve kurum bakımını terk ederek izinsiz ayrılan, kaçan çocuklar da bu konuda değerlendirilmekte olup; araştırmada kurum bakımındaki çocukların %22’sinin ayda bir defa izinsiz kurumdan ayrıldığına ilişkin tespit, üzerinde durulması gereken önemli bir husus olarak görülmektedir. Çocukların aileleri yanından ve kurum bakımından izinsiz ayrılma, bir diğer ifade ile

“kaçma” davranışları titizlikle izlenmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarca önlem alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının, toplumda yatılı okul ve/veya iş garantisi sağlayan kuruluşlar olarak algılanmasının da korunmaya muhtaç çocuk sayılarını artırdığı bilinen bir gerçektir. Özellikle 3413 Sayılı Yetiştirme Yurtlarından Ayrılan Gençlerin Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İşe Yerleştirilmelerini düzenleyen Tüzük uygulamaları, bu algının oluşmasına zemin oluşturmaktadır. Toplumun; çocuğunun okuldaki her türlü ihtiyacının karşılanması, devletin kendisinden daha iyi bakacağına inancı, çocuğunun devlet memuru olarak geleceğini kurtarması düşüncesindeki eğilimi sosyal çözümlere, toplumsal yıkıcılığa da yol açabilmektedir. Ayrıca yine aynı kanuni uygulama, kurum bakımındaki çocukların kısa zamanda işe girebilmek adına zorunlu eğitim sonrasında eğitim yaşamlarını bitirmelerine de neden olabildiği gibi kurum sonrasında iş ve meslek sahibi olarak hayata tutunabilmelerinde de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenlerle; 3413 Sayılı Yasanın geniş ve ayrıntılı olarak yeniden yapılandırılmasında yarar vardır. Rawlscu paradigma doğrultusunda; dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi gerekli ve önemli olmasına karşın, bu durum topluma ve diğer bireylere riskler oluşturmamalıdır.

Ailenin parçalanması ile çocukların korunma ihtiyacı olması durumunda, bu çocukların yararlandırılabilmesi, aile yanında bakım anlamına gelen, evlat edinme ve koruyucu aile hizmetlerinin yaygınlaştırılması, profesyonel koruyucu ailelerin yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu hizmetlerde Avrupa standartlarına yaklaşılabilesi amacıyla, merkezi ve yerel yönetimlerin uygulamaları özendirici teşviklerle hizmetlere katılmaları gerekmektedir.

Evlat edinme hizmetlerinde SHÇEK Genel Müdürlüğünün çalışmaları aktif hale getirilmeli, yasal düzenlemeler söz konusu çalışmaları kolaylaştırıcı ve destekleyici bir rol üstlenmelidir. Oysaki bu kapsamda açılan velayetin nez-i ve rızanın aranmaması davaları uzun yıllar sürebilmekte ve bu süreçte çocuğun yaşı ilerlediği için evlat edindirilmesi güç olmakta ve çocuk yıllarca kurum bakımına mahkûm edilebilmektedir. Bu konuda SHÇEK Genel Müdürlüğünün yetkileri artırılmalı, söz konusu çocukların yeni aile ortamlarına kavuşturulması için idari prosedür hızlandırılmalı ve gerekli yasal düzenlemelere gidilmelidir.

Uygulamalar sonucunda, kurum bakımında küçülme yaşanabilecek ve kurum bakımı riskleri de en aza indirilebilecektir. Mevcut korunmaya ihtiyacı olan çocukların çoğunluğunun evlat edinme hizmetlerinden yararlandırılması, bu hizmetten yararlandırılmayacak çocukların ise profesyonel koruyucu aileler yanında kalmalarının sağlanması amaçlanmalıdır. En insani ve profesyonel hizmet olan evlat edinme ve koruyucu aile hizmetlerinden yararlanması mümkün olmayan çocukların ise; benzer hayat tecrübelerine sahip akran grubu çocuklar ile toplum içerisinde bakımlarının sağlanmasına olanak veren ve 21. yüzyılın ileri düzey yatılı sosyal hizmet uygulama modeli olan Çocuk Evlerinde bakımlarının sağlanmasına özen gösterilmeli ve önem verilmelidir. Çocuk Evleri hizmet modeli; çocuğun sorunlarının toplum içerisinde çözümlenerek topluma aidiyet duygularının geliştirilmesi ve pekiştirilmesine olanak sağlayarak çocuğun sağlıklı toplumsallaşmasına temel oluşturmaktadır. Bu çalışmalar; sosyal refah harcamalarında da azalmaya imkan sağlayacaktır.

Son olarak, Adalet Bakanlığı ve bağlı birimlerinin daha etkin rol alması ile suç nedenleri ve suçlunun etkin takibi, cezaevinden ayrılanların (çocuk, genç, kadın, erkek vb) desteklenmesi ve bu kişilerin topluma kazandırılması, ailelerde yeni sosyal patlamaların önlenmesi konularında çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle suç mağduru ve suça sürüklenen çocukların rehabilite edilerek yeniden toplumsallaşmasında önemli görevler üstlenmesi beklenen Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri ile Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin sayılarının hızla artırılmasının yanında; cinsiyet, yaş, mağduriyet ve suç eğilim veya türleri de dikkate alınarak mevcut yapılarının yeniden tesis edilip hizmette farklılaşma ve branşlaşmaya gidilmesi, hizmetlerin etkili olmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca alanda çalışan personelin gelişim kapasiteleri doğrultusunda hizmet içi eğitimlerle soruna farkındalıklarının artırılması, uygulama ivmelerinin yükseltilmesi için de farklı uzmanlık alanlarını kapsayacak personel reformuna gidilmesi ciddi yarar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- ABALI, O. (2004). *Ergenlik Dönemi ve Sorunları*. Birinci Baskı, İstanbul: Epsilon.
- ADAMS, A., ERATH, P. ve SHARDLOW, S. (2005). *Principles of Social Services In Selected European Countries*. İngiltere.
- ADAMS, J.F. (1995). *Ergenliği Anlamak*. (Birinci Baskı). Ed. Bekir ONUR. (A.DÖNMEZ ve ark. Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- AKTAŞ, A.M. (2004). “Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çalışan Personel”, *Koruma Altındaki Çocuklar Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları 23-25 Şubat 2004*. (Yay.Haz.Runa Uslu), Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No: IX. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- AMES, E.W. (1997). *Development of Romanian Orphanage Children Adopted to Canada*. Ottawa, Canada: Final report to the Human Resources Development Office.
- ARNAZ, Z. (1993). "Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. Cilt:1, Sayı: 2-3, Ankara.
- ASLAN, N. ve ARSLAN C.B. (2007). “Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma)”, *Ege Eğitim Dergisi*. (8) 1, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- AYAZ, S. (1983). *Parçalanmış Ailelerin Çocuklarında Görülen Uyumsuz Davranışlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- BAKIRCIOĞLU, R. (1976). *Ruh Sağlığı ve Rehberlik*. Ankara: Çark Matbaası.
- BARBELL, K., & FREUNDLICH, M. (2001). *Foster Care Today*. Washington DC: Casey Family Program National Center for Resource Family Support.
- BAŞTUĞ, G. ve ÇUMRALIĞİL, B. (2004). “Spormetre”, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. II (3) 95-100. Konya.
- BECKETT, C., BREDENKAMP, D., CASTLE, J. ve ark. (2002). “Behavior Problems Associated With Institutional Deprivation: A Study of Children Adopted From Romania”, *J Dev Behav Pediatr*. 23.
- BERKAY, F. (1998). “Kültürel Değerlerin Taşıyıcısı Olarak Aile, Kitle İletişim Araçları ve Gelecek”, *III. Aile Şurası Tebliği*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

- BEYDOĞAN, M. (1991). *Yetiştirme Yurtlarında Kız Çocuklarının Uyum Problemleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- BİLEN, M. (1978). *Ailede Sağlıklı İlişkiler*. Ankara: Mars Matbaası.
- BROWN, K.D., GIACHTITSIS, C.H., JOHNSON, R. at all. (2005). "Mapping The Number And Characteristics Of Children Under Three In Institutions Across Europe At Risk Of Harm". Daphne Programme Final Report. European Commission Daphne Programme in collaboration with the World Health Organization Regional Office for Europe & The University of Birmingham. Birmingham; UK.
- BULUT, I. (1983). "Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. Cilt:1, Sayı:2-3. Ankara: H.Ü.Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- BULUT, I. (1996). *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- BULUT, I. ve ÖZDEMİR, U. (1998). "Yetiştirme Yurtları ve Gençlik Liderliği", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. 1-7. Ankara: H.Ü.Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- BURNS, B.J., PHILLIPS, S.D., WAGNER, H.R. ve ark. (2004). "Mental Health Need and Access to Mental Health Services By Youths Involved With Child Welfare: A National Survey", *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*. 43 (8).
- CICCHETTI, D. & TOTH, S. (2000). "Developmental Processes In Maltreated Children", *Motivation & Child Maltreatment*. Nebraska Symposium on Motivation. D. Hansen & N.E. LINCOLN (Ed.). University of Nebraska Pres.
- CILGA, İ. (1983). *Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsal Süreci Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bilim Dalı, Ankara.
- CILGA, İ. (1986). "Korunmaya Muhtaçlık Olgusunun Sosyolojik Analizi" *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:7.
- CILGA, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: T.C.Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- CILGA, İ. (1994). *Gençlik ve Yaşam Niteliği*. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

- CROWLEY, T.J. & RIGGS, P.D. (1995). "Adolescent Substance Use Disorder With Conduct Disorder and Comorbid Conditions", *NIDA Res Monogr.* Vol:156. U.S: Department Of Health And Human Services- Public Health Service National Institutes of Health.
- DEBELLIS, M. (2001). "Developmental Traumatology: The Psychobiological Development of Maltreated Children and Its Implications for Research, Treatment and Policy", *Dev Psychopathol.* 13.
- DEROGATIS, L.R. (1977). SCL-90-R. "Administration, Scoring and Procedure Manuel for the Revised Version". Baltimore: Jhon Hopkins University, School of Medicine, Clinical Psychometrics Unit.
- DÖNMEZER, İ. (2003). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- D.P.T. (2006) . *Bükrüş Erken Müdahale Projesi* (Basılmış Özet Rapor). Ankara.
- EKŞİ, A. (1999). "Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü", *Ben Hasta Değilim*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- EKŞİ, A. (2004). "Koruma Altında Çocuklar; Dünyada Beş Kıtanın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler", *Koruma Altındaki Çocuklar*. (Yayına Haz.: Runa Uslu), Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları, Ankara: Ankara Üniversitesi Yay.
- ELLIS, B.H., FISHER, P.A. ve ZAHAROE, S. (2004). "Predictors of Disruptive Behavior, Developmental Delays, Anxiety and Affective Symptomatology Among Institutionally Reared Romanian Children", *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry.* 43 (10).
- ERGİL, D. (1984). *Toplum ve İnsan/Toplumbilimin Temelleri*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- ERKAN, G. (1995). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma*. Ankara: SHÇEK Yayınları.
- EROL, N. (2004). "Yuva, Yetiştirme Yurtları Sorunun mu Yoksa Çözümün mü Parçası?", *Koruma Altındaki Çocuklar, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları 23-25 Şubat 2004*. (Yay.Haz.Runu Uslu), Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No: IX. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- EROL, N., ŞİMŞEK Z. ve ÜSTÜNER S. (2005). *Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma; Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemleri; Kurum Bakımı, Koruyucu Aile ve Evlat Edinme*. Ankara: Ümit Matbaacılık.
- FISHER, L., AMES, E.W., CHISHOLM, K. at all.. (1997). "Problems reported by parents of Romanian orphans adopted to British Columbia", *International Journal of Behavioral Development.* Int J Behav Dev, Vol.20: 1.

- GANDER, M.J. & GARDINER, H.W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Çev. A. Dönmez, N. Çelen. 5.Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- GARBARINO, J. (1999). "Why Our Sons Turn Violent And How We Can Save Them, Anchor Boks", *Lost Boys*. New York: Simon&Schuster Adult Publishing.
- GARMEZY, N. (1985). "Stres-Resistant Children: The Search of Protective Factors", *Recent Research In Developmental Psychopathology*. In J. E. Stevenson (Ed.). Tarrytown, NY: Pergamon Pres.
- GEÇTAN, E. (1981). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Hür Yayınları.
- GIDWANI, P.P., OPITZ, G.M. ve PERIN, J.M. (2006). "Mother's View on Hyperactivity: A Cross-Cultural Perspective" *Dev.Behav.Pediatr.* 27 (2).
- GÖKÇE, B. (1971). *Kimsesiz Çocuklar Sorunu*. Yay. No: 55, Ankara: SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- HAYRAN, O. (1987). "Bakıma Muhtaç Çocukların Sorunlarının Çözümünde Yetiştirme Yurtları ve Getirdiği Sorunlar", *1. Milletlerarası Gençlik Kongresi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- İÇMELİ, C. (1989). "Korunmaya Muhtaç Çocukların Ergenlik Döneminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları", *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Dergisi*. Ankara.
- İNAN, A.N. (1969). *Çocuğun Korunması, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sempozyumu*. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı.
- JACKSON, S. (1994). *Education on Residential Child Care*. 20 (3), Oxford Review of Education.
- KARAKAŞ, M. (2003). *Türk Polisinin Mesleki Profili*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 55.
- KAYA, A. (1982). *50. Yıl Erkek Yetiştirme Yurdu 16-18 Yaş Arası Erkek Çocuklarının Uyum Soruları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- KEIL, V. & PRICE, J.M. (2006). *Externalizing Behavior Disorders in Child Welfare Settings: Definition, Prevalence, and Implications for Assessment and Treatments*, Child Youth Serv. Rev, Volume 28, Issue 7.
- KIRAY, M.B. (1964). *Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*. Ankara: DPT Yayınları.
- KONGAR, E. (1981). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. 4. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- KOŞAR, N. (1989). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- KUIPER, N.A. (1979). "Depression and Casual Attributions For Success and Failure", *Journal of Personalıty and Social Psychology*, 36.
- KURTKAN, A. (1982). *Sosyal Bilimler Metodolojisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- LEVIN, I. & TROST, J. (1992). "Understanding The Concept of Family", *Family Relations*. 41.
- LINK, B.G. & PHELAN, J.C. (2001). "Conceptualizing Stigma", *Annu Rev Sociol*, 27.
- MACLEAN, K. (2003). *The Impact of Institutionalization on Child Development*. Dev Psychopathol, 5.
- MARCOVITCH, S., GOLDBERG, S., GOLD, A. at all. (1997). "Determinants of Behavioral Problems In Romanian Children Adopted to Ontario". *International Journal of Behavioral Development*. Volume: 20, Issue: 1.
- MANLY, J., KIM, J. ve ROGOSCH, F. (2001). "Dimensions of Child Maltreatment and Children's Adjustment: Contributions of Developmental Timing and Subtype", *Dev Psychopathol*. 13.
- MARSH, I. (2000). *Sociology-Making Sense Of Society (2nd ed.)*. London: Prentice Hall.
- MASTEN, A. & COATSWORTH, J.D. (1998). "The Developmental of Competence in Favorable and Unfavorable Environments: Lessons from Research on Successful Children", *American Psychol*. 53 (2).
- MCCANN, J.B., JAMES, A., WILSON, S. ve DUNN, G. (1996). *Prevalence of Psychiatric Disorders in Young People in The Care System*. British Med J, 313.
- OZANKAYA, Ö. (1991). *Toplum Bilim*.7.Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.
- ÖZDEMİR Ş., VATANDAŞ C. ve TORLAK Ö. (2009). "Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün Önemi", *Aile ve Toplum*. 11,4,16. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü Yayını.
- ÖZHAN, G. (1993). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Ve Aileleriyle Yaşayan Ergenlerin Bazı Gereksinimler Yönünden Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- PARKER, G. (1983). "A Risk Factor'n Psychosexual Development", *Parentar Overprotection*. New York: Grune and Stratton.

- PETERSON, D.R. ve ark. (1961). "Child Behavior Problems and Parented Attitude", *Child Development*, 32.
- RITCHER, J.B., OTILINGAM, P.G. ve GRAJALES, M. (2003)."Internalized Stigma of Mental Illness: Psychometric Properties of a New Measure", *Psychiatry Res.*121,2003.
- RIZLEY, C.R. (1987). "Depression and Distortion in The Attirubation of Causality". *Journal of Abnormal Psychology*. 87.
- ROBERTS, R.E., ROBERTS, C.R. ve CHEN, I.G. (2000). "Fatalism and Risk of Adolescent Depression", *Psychiatry*, 63 (3).
- ROSEN, A., WALTER, G., CASEY, D. ve ark. (2000). "Combating Psychiatric Stigma: An Overview of Contemporary Initiatives", *Aust Psychiatry*, 8.
- ROY, P., RUTTER, M. ve PICKLES, A. (2000). "Institutional Care: Risk From Family Background or Pattern of Rearing?", *J Child Psychology Psychiatry*, 41(2).
- RUSHTON, A. & MINNIS, H. (2002). "Residential and Foster Family Care", RUTTER, M. ve TAYLOR, E. (Eds.) *Child and Adolescent Pschiatry*. 4. Baskı.
- RUTTER, M. (1985). "Family and School İnfluences on Behavioral Development", *Journal of Child and Adolescent Psychology*. 26.
- RUTTER, M. (1990). "Risk and Protective Factors in the Developmental of Psychopathology", *Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms*. J. Rolf, A.S. Masten, D. Cicchetti, K.H. Nuechterlein, S. Weintraub (Eds). Newyork: Cambridge University Press.
- RUTTER, M., ANDERSON W.L., BECKETT, C. at all. (1999). Quasi-Autistic Patterns Following Severe Early Global Privation", *J Child Psychology Psychiatry*. 40 (4).
- SANTUR, E. (1998). "Kültürel Değişim Sürecinde Aile (Etnolojik Yaklaşım)", *III. Aile Şurası Tebliğleri*. Ankara: T.C Devlet Bakanlığı, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- SARACEL, N. ve ark. (2002). *Afyon İli Tüketim Analizi*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 27.
- SARP, N. (1986). *Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Gelişimi Etkileyen Faktörler ve Karma Grup Uygulaması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Ankara.
- SAYIN, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

- SHÇEK. (2005). "Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Taslak Nihai Rapor". Ankara.
- SHÇEK. (2005). Faaliyet Raporu.
- SHÇEK. (2007). Faaliyet Raporu.
- SHÇEK. (2009). Faaliyet Raporu.
- SHÇEK Kanunu. (24.05.1983 tarihli 2828 Sayılı Kanun).
- SHIREMAN, J. (2003). *Critical Issues in Child Welfare*. New York: Columbia Univ. Press.
- SLOUTSKY, M.V. (1997). "Institutional Care and Developmental Outcomes of 6 And 7 Year Old Children: A Contextual Perspective", *International Journal of Behavioral Development*. Vo.:20, No:1.
- ŞİMŞEK, Z. (2004). "Kurum Bakımı ve Çocuk Ruh Sağlığı: Kurum Bakımı Altındaki Çocukların Sorun Davranışlarını Zorlayan Faktörler", Sosyal Hizmet Sempozyumu 2004: Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamaları, İhtiyaç ve Sorunlar (4-6 Kasım 2004, Alanya). Bildiri Özetleri. Ankara: Başkent Üniversitesi Sağ. Bil. Fak. Sos. Hizm. Böl.
- TEMEL, F. ve AKSOY, A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*. 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- The St. Petersburg - USA Orphanage Research Team. (2005). "Characteristics Of Children, Caregivers And Orphanages For Young Children In St. Petersburg", *J Appl Dev Psychology*. 6, Russian Federation.
- TIZARD, B. & HODGES J. (1978). "The Effect Of Early Institutional Rearing On The Development Of Eight-Year- Old Children", *J Child Psychology Psychiatry*. 19.
- TURANLI, M. ve ark. (1995). *İstatistik-Temel Kavramlar ve Uygulamalar*. İstanbul: Der Yayınları.
- TÜRKARSLAN, N. (Ed.). (2009). *Boşanma Nedenleri Araştırması*. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu Yayını.
- ÜSTÜNER, S., EROL, N. ve ŞİMŞEK, Z. (2005). "Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 12 (3).
- VATANDAŞ, C. (2003). *Aile ve Şiddet*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 58.

- VORRIA, P., RUTTER, M., PICKLES, A. ve ark. (1998). "A Comparative Study of Greek Children in Long Term Group Care and in Two-Parent Families:I. Social, Emotional, and Behavioral Differences", *J Child Psychology Psychiatry*. 36 (4).
- WERNER, E.E. (1985). "Stress ve protective factors in children's lives", *In Longitudinal Studies in child Psychology and Psychiatry*. Nicole, A. (Ed.). London: John Wiley & Sons Ltd.
- WERNER, E. & SMITH, R. (1982). *Vulnerable But Invincible: A Longitudinal Study of Resilient Children and Youth*. New York: Adams, Bannister and Cox.
- WOLFF, P.H. & FESSEHA, G. (1999). "The Orphans of Eritrea: A Five-Year Follow-Up Study", *J. Child Psychol Psychiatry*. 40.
- YAVUZER, H. (2003). *Okul Çağı Çocuğu*. 1.Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YILDIZ, M.C. (2001). "Yetiştirme Yurdunda Kalanların Toplumsal Bütünleşme Problemi". (31 Ekim-01 Kasım 2002 tarihlerinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen, Savaş Çocukları: Öksüzler ve Yetimler (Uluslararası) Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur). Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Diyarbakır.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1993). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1997). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2000). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Sorunları*. 11.Baskı, İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2003). "Koruma Altındaki Çocuklar ve Hakları", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10 (3).
- YÖRÜKOĞLU, A. (2004). *Gençlik Çağı*. 12. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- ZEANAH, C.H. (2000). "Disturbances of Attachment in Young Children Adopted From Institutions", *J.Dev Behav Pediatr*.15.
- İstismara Uğramış Çocukla Çalışma*, 20.04.2010,http://www.shcek.gov.tr/ToplamKaliteYonetimi/il_kys_dokuman/44/44TA41.pdf
- <http://www.shcek.gov.tr/2010-yili-mart-ayi.aspx>, 20.05.2010

SCL 90-R

Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra her bir durumun, bugün de dahil olmak üzere son **1 ay** içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak, cevap kağıdında belirtilen tanımlamalardan (Hiç / Çok az / Orta derecede / Oldukça fazla / İleri derecede) uygun olanın (yalnızca bir seçeneğinin) altındaki parantez arasına bir (X) işareti koyunuz.

Düşüncelerinizi değiştirirseniz ilk yaptığınız işaretleme tamamen silmeyi unutmayınız.
Lütfen anlamadığınız bir cümleyle karşılaştığınızda uygulamacıya danışınız.

1. Baş ağrısı
2. Sinirlilik ya da içinin titremesi
3. Zihinden atamadığınız yineleyici, hoşagitmeyen düşünceler
4. Baygınlık veya baş dönmesi
5. Cinsel arzu ve ilginin kaybı
6. Başkaları tarafından eleştirilme duygusu
7. Herhangi bir kimsenin düşüncelerimizi kontrol edebileceği fikri
8. Sorunlarımızdan pek çoğu için başkalarının suçlanması gerektiği duygusu
9. Olayları anımsamada güçlük
10. Dikkatsizlik veya sakarlıkla ilgili düşünceler
11. Kolayca gücenme, rahatsız olma hissi
12. Göğüs ve kalp bölgesinde ağrılar
13. Caddelerde veya açık alanlarda korku hissi
14. Enerjinizde azalma veya yavaşlama hali
15. Yaşamınızın sonlanması düşünceleri
16. Başka kişilerin duymadıkları sesleri duyma
17. Titreme
18. Çoğu kişiye güvenilmemesi gerektiği hissi
19. İştah azalması
20. Kolayca ağlama
21. Karşı cinsten kişilerle utangaçlık ve rahatsızlık hissi
22. Tuzağa düşürülmüş veya yakalanmış olma hissi
23. Bir neden olmaksızın aniden korkuya kapılma
24. Kontrol edilmeyen öfke patlamaları
25. Evden dışarı yalnız çıkma korkusu
26. Olanlar için kendini suçlama
27. Belin alt kısmında ağrılar
28. İşlerin yapılmasında erteleme duygusu
29. Yalnızlık hissi
30. Karamsarlık hissi
31. Her şey için çok fazla endişe duyma
32. Her şeye karşı ilgisizlik hali
33. Korku hissi
34. Duyularınızın kolayca incitilebilmesi hali
35. Diğer insanların sizin özel düşüncelerinizi bilmesi
36. Başkalarının sizi anlamadığı duygusu
37. Başkalarının sizi sevmediği ya da dostça olmayan davranışlar gösterdiği hissi
38. İşlerin doğru yapıldığından emin olabilmek için çok yavaş yapma
39. Kalbin çok hızlı çarpması
40. Bulantı veya midede rahatsızlık hissi
41. Kendini başkalarından aşağı görme

42. Adale(kas) ağrıları
43. Başkalarının sizi gözlediği veya hakkınızda konuştuğu hissi
44. Uykuya dalmada güçlük
45. Yaptığınız işleri bir ya da birkaç kez kontrol etme
46. Karar vermede güçlük
47. Otobüs, tren, metro gibi araçlarla yolculuk etme korkusu
48. Nefes almada güçlük
49. Soğuk veya sıcak basması
50. Sizi korkutan belirli uğraş, yer ve nesnelere kaçınma durumu
51. Hiçbir şey düşünememe hali
52. Bedeninizin bazı kısımlarında uyuşma, karıncalanma olması
53. Boğazınıza bir yumru tıkanmış olma hissi
54. Gelecek konusunda ümitsizlik
55. Düşüncelerinizi bir konuya yoğunlaştırmada güçlük
56. Bedeninizin çeşitli kısımlarında zayıflık hissi
57. Gerginlik veya coşku hissi
58. Kol ve bacaklarda ağırlık hissi
59. Ölüm ya da ölme düşünceleri
60. Aşırı yemek yeme
61. İnsanlar size baktığı veya hakkınızda konuştuğu zaman rahatsızlık duyma
62. Size ait olmayan düşüncelere sahip olma
63. Bir başkasına vurmak, zarar vermek, yaralamak dürtülerinin olması
64. Sabahın erken saatlerinde uyanma
65. Yıkanma, sayma, dokunma bazı hareketleri yineleme hali
66. Uykuda huzursuzluk, rahat uyuyamama
67. Bazı şeyleri kırıp dökme isteği
68. Başkalarının paylaşım kabul etmediği inanç ve düşüncelerinin olması
69. Başkalarının yanında kendini çok sıkışık hissetme
70. Çarşı, sinema gibi kalabalık yerlerde rahatsızlık hissi
71. Her şeyin bir yük gibi görünmesi
72. Dehşet ve panik nöbetleri
73. Toplum içinde yiyip-içerken huzursuzluk hissi
74. Sık sık tartışmaya girme
75. Yalnız bırakıldığınızda sinirlilik hali
76. Başkalarının sizin başarılarınızı yeterince takdir etmediği duygusu
77. Başkalarıyla birlikte olunan durumlarda bile yalnızlık hissetme
78. Yerinizde duramayacak ölçüde huzursuzluk duyma
79. Değersizlik duygusu
80. Size kötü bir şey olacaktıymış duygusu
81. Bağırma ya da eşyaları fırlatma
82. Topluluk içinde Bayılacağımız korkusu
83. Eğer izin verirseniz insanların sizi sömüreceği duygusu
84. Cinsiyet konusunda sizi çok rahatsız eden düşüncelerinizin olması
85. Günahlarınızdan dolayı cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi
86. Korkutucu türden düşünce ve hayaller
87. Bedeninizde ciddi bir rahatsızlık olduğu düşüncesi
88. Başka bir kişiye asla yakınlık duymama
89. Suçluluk duygusu
90. Aklınızda bir bozukluk olduğu düşüncesi.

SCL-90-R

Adı Soyadı :
Yaşı :
Cinsiyeti : Kız / Erkek

Uygulama Tarihi
.... / / 2009

	<u>Hic</u>	<u>Çok az</u>	<u>Orta</u> <u>derecede</u>	<u>Oldukça</u> <u>fazla</u>	<u>İleri</u> <u>derecede</u>		<u>Hic</u>	<u>Çok az</u>	<u>Orta</u> <u>derecede</u>	<u>Oldukça</u> <u>fazla</u>	<u>İleri</u> <u>derecede</u>
1.	()	()	()	()	()	46.	()	()	()	()	()
2.	()	()	()	()	()	47.	()	()	()	()	()
3.	()	()	()	()	()	48.	()	()	()	()	()
4.	()	()	()	()	()	49.	()	()	()	()	()
5.	()	()	()	()	()	50.	()	()	()	()	()
6.	()	()	()	()	()	51.	()	()	()	()	()
7.	()	()	()	()	()	52.	()	()	()	()	()
8.	()	()	()	()	()	53.	()	()	()	()	()
9.	()	()	()	()	()	54.	()	()	()	()	()
10.	()	()	()	()	()	55.	()	()	()	()	()
11.	()	()	()	()	()	56.	()	()	()	()	()
12.	()	()	()	()	()	57.	()	()	()	()	()
13.	()	()	()	()	()	58.	()	()	()	()	()
14.	()	()	()	()	()	59.	()	()	()	()	()
15.	()	()	()	()	()	60.	()	()	()	()	()
16.	()	()	()	()	()	61.	()	()	()	()	()
17.	()	()	()	()	()	62.	()	()	()	()	()
18.	()	()	()	()	()	63.	()	()	()	()	()
19.	()	()	()	()	()	64.	()	()	()	()	()
20.	()	()	()	()	()	65.	()	()	()	()	()
21.	()	()	()	()	()	66.	()	()	()	()	()
22.	()	()	()	()	()	67.	()	()	()	()	()
23.	()	()	()	()	()	68.	()	()	()	()	()
24.	()	()	()	()	()	69.	()	()	()	()	()
25.	()	()	()	()	()	70.	()	()	()	()	()
26.	()	()	()	()	()	71.	()	()	()	()	()
27.	()	()	()	()	()	72.	()	()	()	()	()
28.	()	()	()	()	()	73.	()	()	()	()	()
29.	()	()	()	()	()	74.	()	()	()	()	()
30.	()	()	()	()	()	75.	()	()	()	()	()
31.	()	()	()	()	()	76.	()	()	()	()	()
32.	()	()	()	()	()	77.	()	()	()	()	()
33.	()	()	()	()	()	78.	()	()	()	()	()
34.	()	()	()	()	()	79.	()	()	()	()	()
35.	()	()	()	()	()	80.	()	()	()	()	()
36.	()	()	()	()	()	81.	()	()	()	()	()
37.	()	()	()	()	()	82.	()	()	()	()	()
38.	()	()	()	()	()	83.	()	()	()	()	()
39.	()	()	()	()	()	84.	()	()	()	()	()
40.	()	()	()	()	()	85.	()	()	()	()	()
41.	()	()	()	()	()	86.	()	()	()	()	()
42.	()	()	()	()	()	87.	()	()	()	()	()
43.	()	()	()	()	()	88.	()	()	()	()	()
44.	()	()	()	()	()	89.	()	()	()	()	()
45.	()	()	()	()	()	90.	()	()	()	()	()

BİLGİ TOPLAMA FORMU

(Ailelerinin Yanındaki Denekler İçin)

Sevgili Çocuklar;

Bu uygulama “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılmasına” yönelik olarak hazırlanmış ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Dolayısıyla lütfen adınızı yazmayınız. Soruları iyice okuyarak içtenlikle cevaplamamız, çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

1-) Yaşınız :

2-) Cinsiyetiniz : a) Kız b) Erkek

3-) Okulunuzun adı :

4-) Eğitim durumunuz nedir?

a) İlköğretim 5.Sınıf	e) Lise 9.Sınıf
b) İlköğretim 6.Sınıf	f) Lise 10.Sınıf
c) İlköğretim 7.Sınıf	g) Lise 11.Sınıf
d) İlköğretim 8.Sınıf	h) Lise 12.Sınıf

5-) Aşağıdaki ifadelerden anne ve babanızın durumunu yansıtan en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

ANNE

BABA

a) Sağ
b) Ölü
c) Evli (Kaçınıcı Evliliği
d) Dul
e) Boşanmış

a) Sağ
b) Ölü
c) Evli (Kaçınıcı Evliliği
d) Dul
e) Boşanmış

6-) Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

ANNE

BABA

- a) Annem vefat etti
b) Okuryazar değil
c) Okuryazar
d) İlkokul Mezunu
e) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
f) Lise Mezunu
g) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
h) Yüksek Lisans ve Üzeri

- a) Babam vefat etti
b) Okuryazar değil
c) Okuryazar
d) İlkokul Mezunu
e) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
f) Lise Mezunu
g) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
h) Yüksek Lisans ve Üzeri

7-) Anne ve babanızın mesleği nedir?

ANNE

BABA

- a) Annem vefat etti
b) Ev Hanımı
c) Çiftçi (kendi toprağında)
d) İşçi (toprak sanayi vb)
e) Memur
f) Zanaatkar.....
g) Esnaf/tüccar.....
h) Serbest meslek
i) Diğer.....

- a) Babam vefat etti
b) Çiftçi (kendi toprağında)
c) İşçi (toprak sanayi vb)
d) Memur
e) Zanaatkar.....
f) Esnaf/tüccar.....
g) Serbest meslek
h) Diğer

8-) Kaç kardeşin var (sen dahil) ?

a) 1	c) 3	e) 6-7 kişi
b) 2	d) 4-5 kişi	f) 8 ve yukarı

9-) Halen evde birlikte kaldığın, ailenizdeki birey sayısı (sen dahil) kaçtır?

a) 3 kişi	c) 6-7 kişi
b) 4-5 kişi	d) 8 ve yukarı

10-) Oturduğunuz ev kime ait?

- a) Kira
b) Kendimizin
c) Lojman,
d) Başkasının, kira ödemiyoruz

11-) Ailenizin aylık toplam net geliri ne kadar ?

- a) 477 TL altında (Asgari Ücret.Az)
b) 477 TL (Asgari Ücret)
c) 478 –1.000 TL
d) 1.001 – 3.000 TL
e) 3.001 – 5.000 TL
f) 5.001 TL yukarısı

12-) Tüm gelirlerinizi düşündüğünüzde ayda senin eline ne kadar para geçmektedir?.....TL

13-) Yuvada/Yurtta kalan (öz ya da üvey) kardeşin var mı?

- a) Var
b) Yok

14-) Bugüne kadar yaşamının büyük bir bölümünü nerede geçirdin?

- a) Köyde
b) İlçede
c) Şehirde
d) Büyükşehir'de

15-) Bugüne kadar yaşamınızın büyük bir bölümünü kimin yanında geçirdiniz?

- a) Ailenin yanında,
b) Yakın akraba yanında,
c) Anne-babanın yanına,
d) Sadece annemin yanına,
e) Sadece babamın yanına,
f) Dede ve ninemin yanına,
g) Dayı veya teyzemin yanına,
h) Hala veya amcamın yanına,
i) Abla veya abimin yanına,
j) Diğer.....

16-) Okulun dışında en sık nereye gidersin?

- a) Sinema
b) Kütüphane
c) İnternet cafe
d) Kahvehane
e) Sportif etkinliklere
f) Hiç bir yere gitmem
g) Diğer.....

17-) Ailenizden (1.derece yakınlarınızdan) suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen var mı?

- a) Evet var
b) Hayır yok

18-) En çok olmak istediğin kişilik özelliği nedir?

- a) Sert, katı,
b) Kaygısız,
c) Kararlı,
d) Sabırlı,
e) Neşeli,
f) İyimser,
g) Şakacı,
h) Sakin ve mülayim,
i) Umursamaz hiç bir şeyi kafaya takmayan,

19-) Kendinde olup da olmamasını en çok istediği özellik nedir?

- a) Sinirlilik
b) Çok unutkanlık
c) Ön yargılı olmak
d) İnsanlara çok güvenememek
e) İnsanların arasında çok sıkılmak
f) Sosyal bir faaliyette bulunamamak

20-) Haksızlığa uğradığında ne yaparsın?

- a) Güç kullanarak karşıdakinin yanlışını düzeltmeye çalışırım,
b) Konuşarak sorunu halletmeye çalışırım,
c) Arkadaşlarıma sorunu açıp beraber çözüm ararım,
d) Okul idaresinden yardım alırım,
e) Öğretmenime durumu anlatırım,
f) Emniyet güçlerine başvururum,
g) Diğer.....

- 21-)Sana göre mutlu aile tanımı hangisidir?
- Rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu aile,
 - Dürüst, samimi ve güvenilir bir aile,
 - Çocuklarına iyi bakan zengin bir aile,
 - Çocuğuna iyi eşine karşı saygılı olan aile,
 - Kültürlü ve yeniliklere açık modern bir aile,
 - Çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile,
 - Birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile,
 - Çocuğunu düşünen, okulunu takip eden ve onun ihtiyacını alan bir aile,
 - Kavga etmeyen, huzurlu bir aile,
 - Disiplinli bir aile,
 - Çocuklara karşı demokrat davranan aile,
 - Hiç düşünmedim,
 - Bilmiyorum
- 22-)Sana göre hayatın anlamına ilişkin en uygun olan ifade hangisidir?
- Hayata bir anlam veremiyorum, boş buluyorum,
 - Hayatı bir fırsat olarak görüyorum,
 - Hayatı çoğu zaman bir yük ve hayal kırıklığı olarak görüyorum,
 - Hayatın bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum,
 - Hayatı her şeye rağmen yaşanılır ve güzel buluyorum,
 - Hayatın geçici olmasından dolayı çok iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.
- 23-)Gelecekle ilgili beklentilerine en uygun olan ifade hangisidir?
- Gelecek umut dolu, endişe taşıyorum.
 - Gelecekte ümitsiz ve endişeliyim.
 - Gelecekte umutluyum fakat endişelerim var.
 - Gelecekte çok endişeliyim ve ümitsizim.
 - Gelecekle ilgili hiçbir duygu ve planım yok.

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Bir toplantıda veya gurupta ilk defa karşılaştığım insanlarla tanışmakta, yeni arkadaş edinmekte güçlük çekmem, kolay ilişki kurarım.					
2	Gelecek problemi sürekli olarak zihnimi meşgul etmektedir.					
3	Yanlış bir şey yaptığım zaman yanlışımı düzeltmek için ikaz edildiğimde yanlışımı kabul ederim.					
4	Kendimi zor durumlardan kurtarmak için zararsız yalanlar söylerim.					
5	Temizlik ve düzenimi kendim sağlarım.					
6	Çevremdekilere çok çabuk küserim.					
7	Kendi kendime ders çalışma alışkanlığına sahibim.					
8	İsteklerim yerine gelmediğinde, engellendiğimde sık sık sinirlenirim.					

9	Başkaları ile tartışmaktan rahatsız olurum. (Başkaları ile tartışmaktan kaçınırım)					
10	Yaşıtlım olan arkadaşlar ile sık sık kavga ederim.					
11	Bulduğum ortamda kararlar alınırken, kararlara katılmak isterim.					
12	Çok çabuk alınganlık gösteririm.					
13	Herkese yardımcı olmaktan, iyilik ve yardım yapmaktan hoşlanırım.					
14	Bazen hiç kimsenin beni anlayamadığını düşünürüm.					
15	Kaldığım yerde kişiliğimi geliştirme imkânı verilmektedir.					
16	Daha çok kendimden küçük çocuklarla iyi anlaşırım, onlarla birlikte olmayı tercih ederim.					
17	Eleştirildiğimde, hatalarım açıklandığında kabul ederim, kırılmam.					
18	Diğer çocuklarla veya insanlarla konuşurken heyecanlanırım.					
19	Sosyal-sportif ve kültürel faaliyetlere katılırım.					
20	İnatçı bir kişiyimdir.					
21	Çevremdeki kural, adet ve geleneklere uymakta zorluk çekmem.					
22	Kendimden küçüklere veya hayvanlara eziyet etmekten hoşlanırım.					
23	Kendimle barışığım ve kendimi seviyorum.					
24	İnsan ilişkilerinde utangacım.					
25	Bana kötü davrananlardan ne olursa olsun öğ almak isterim.					
26	Fiziksel görünümümü beğeniyorum.					

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
27	Kendimi boş ve değersiz hissediyorum.					
28	Kaldığım yerde kendimi güvende hissediyorum.					
29	Tanımadığım kişilerle veya çocuklarla birlikte iken sıkılganlık gösteririm.					
30	Grup etkinliklerine katılmakta, onlarla işbirliği yapmakta zorlanmam.					
31	Kendimi beceriksiz ve suçlu hissediyorum.					
32	Kararlarımı kolaylıkla veririm.					
33	Kendimden nefret ediyorum.					
34	Duygularımı rahatlıkla ifade edebilirim.					
35	Şu an kaldığım yerden başka bir yerde kalmak isterim.					
36	Beceremediğim işleri tekrar denemek isterim, hemen pes etmem.					
37	Kendimi arkadaşlarımdan farklı hissediyorum.					
38	Sahibi izin vermeden istediğim bir şeyi izinsiz olarak alırım.					
39	Dışarıdaki hayat beni endişelendirir.					
40	Kendimi yalnız ve yabancı hissediyorum.					
41	Dersler bana stres verir.					

BİLGİ TOPLAMA FORMU

(Kurum Bakımındaki Denekler İçin)

Sevgili Çocuklar;

Bu uygulama “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılmasına” yönelik olarak hazırlanmış ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Dolayısıyla lütfen adınızı yazmayınız. Soruları iyice okuyarak içtenlikle cevaplamanız, çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1-) Yaşınız :
- 2-) Cinsiyetiniz : a) Kız b) Erkek
- 3-) Okulunuzun adı :
- 4-) Eğitim durumunuz nedir?
- a) İlköğretim 5.Sınıf e) Lise 9.Sınıf
b) İlköğretim 6.Sınıf f) Lise 10.Sınıf
c) İlköğretim 7.Sınıf g) Lise 11.Sınıf
d) İlköğretim 8.Sınıf h) Lise 12.Sınıf
- 5-) Aşağıdaki ifadelerden anne ve babanızın durumunu yansıtan en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

ANNE

a) Sağ
b) Ölü
c) Evli (Kaçınıcı Evliliği
d) Dul
e) Boşanmış

BABA

f) Sağ
g) Ölü
h) Evli (Kaçınıcı Evliliği
i) Dul
j) Boşanmış

- 6-) Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

ANNE

- a) Annem vefat etti
b) Okuryazar değil
c) Okuryazar
d) İlkokul Mezunu
e) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
f) Lise Mezunu
g) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
h) Yüksek Lisans ve Üzeri

BABA

- i) Babam vefat etti
j) Okuryazar değil
k) Okuryazar
l) İlkokul Mezunu
m) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
n) Lise Mezunu
o) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
p) Yüksek Lisans ve Üzeri

- 7-) Anne ve babanızın mesleği nedir?

ANNE

- a) Annem vefat etti
b) Ev Hanımı
c) Çiftçi (kendi toprağında)
d) İşçi (toprak sanayi vb)
e) Memur
f) Zanaatkar.....
g) Esnaf/tüccar.....
h) Serbest meslek.....
i) Diğer.....

BABA

- i) Babam vefat etti
j) Çiftçi (kendi toprağında)
k) İşçi (toprak sanayi vb)
l) Memur
m) Zanaatkar.....
n) Esnaf/tüccar.....
o) Serbest meslek.....
p) Diğer.....

- 8-) Kaç kardeşin var (Sen dahil) ?

- a) 1 c) 3 e) 6-7 kişi
b) 2 d) 4-5 kişi f) 8 ve yukarı

- 9-) Tüm gelirlerini düşündüğünüzde ayda senin eline ne kadar para geçmektedir?.....TL

- 10-)Kaç yaşında yuvaya / yurda kabul edildin?.....

- 11-) Bugüne kadar yaşamının büyük bir bölümünü nerede geçirdin?
a) Köyde
b) İlçede
c) Şehirde
d) Büyükşehir'de
- 12-) Bugüne kadar yaşamının büyük bir bölümünü kimin yanında geçirdin?
a) Ailenin yanında,
b) Yakın akraba yanında,
c) Uzak akraba yanında,
d) Yurt ve Yuvada ,
- 13-) Akraba ve yakınlarınla görüşüyor musun? Görüşürsen hangileri ile iletişimin devam etmektedir?
(Birden fazla yanıt işaretleyebilirsiniz)
a) Görüşmüyorum
b) Kardeşlerim
c) Amcam
d) Dayım
e) Halam
f) Teyzem
g) Büyükanem, dedem
h) Başka.....
- 14-) Ziyaretçinin geliyor mu? Geliyor ise ziyaret edilme sıklığı nedir?
a) Ziyaretçim gelmez
b) Haftada bir
c) Ayda bir
d) Okul tatillerinde
e) Yaz tatillerinde
f) Bayram tatillerinde
g) Diğer
- 15-) İzne gitme sıklığı nedir?
a) Haftada bir
b) Ayda bir
c) Okul tatillerinde
d) Yaz tatillerinde
e) Bayram tatillerinde
f) Diğer
- 16-) Tatil ve izinlerinde en çok kimin yanına gidersin?
a) Anne-babanın yanına
b) Sadece annenin yanına
c) Sadece babanın yanına
d) Dede ve ninenin yanına
e) Dayı veya teyzenin yanına
f) Hala veya amcanın yanına
g) Abla veya abinin yanına
h) Diğer
- 17-) Yuvada/Yurtta kalan (öz ya da üvey) başka kardeşin var mı?
a) Var
b) Yok
- 18-) Yuvadan/Yurttan idarenin izni dışında hiç ayrıldın mı? Şimdiye kadar ayda ortalama kaç defa izinsiz ayrıldın?
a) Hiç izinsiz ayrılmadım
b) Ayda 1 defa
c) Ayda 2 defa
d) Ayda 3-4 defa
e) Ayda 5-6 defa
f) Ayda 7 ve daha fazla
- 19-) Yuvadan/Yurttan idarenin izni dışında ayrılmanın nedeni nedir ?.....
.....
.....
- 20-) Yuva/Yurt ve Okulun dışında en sık nereye gidersin?
a) Sinema
b) Kütüphane
c) İnternet cafe
d) Kahvehane
e) Sportif etkinliklere
f) Hiç bir yere gitmem
g) Diğer.....
- 21-) Ailenizden (1.derece yakınlarınızdan) suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen var mı?
a) Evet Var
b) Hayır yok
- 22-) Yuvada/Yurtta katıldığın faaliyetler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
a) Faaliyetlere katılmıyorum,
b) Sosyal (gezi, özel gün/hafta kutlamaları vb) faaliyetler,
c) Sportif (futbol, basketbol vb) faaliyetler,
d) Kültürel (duvar gazetesi, halkoyunları vb) faaliyetler,
e) Müzik,
f) Diğer.....

23-) Yuvadan/Yurttan ayrıldıktan sonra ne yapmayı planlıyorsun?

- a) Ailemin yanına dönmeyi planlıyorum,
- b) Akraba ve yakınlarımdan birinin yanına dönmeyi planlıyorum,
- c) Aile ve yakınlarından uzakta bir yerde çalışmayı planlıyorum,
- d) Bir büyük şehre yerleşip iş aramayı planlıyorum,
- e) Karar vermedim, bilmiyorum,
- f) Üniversiteye devam etmeyi planlıyorum,
- g) Diğer.....

24-) Annenizle ilgili aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

- a) Annemle düzenli olarak haftada bir defa görüşürüm,
- b) Annemle düzenli olarak 15 günde bir defa görüşürüm,
- c) Annemle düzenli olarak ayda bir defa görüşürüm,
- d) Annemle yılda bir defa görüşürüm,
- e) Annemle görüşmüyorum,
- f) Annem vefat etti / Annemi hiç tanımıyorum.

25-) Babanızla ilgili aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanını işaretleyiniz.

- a) Babamla düzenli olarak haftada bir defa görüşürüm,
- b) Babamla düzenli olarak 15 günde bir defa görüşürüm,
- c) Babamla düzenli olarak ayda bir defa görüşürüm,
- d) Babamla yılda bir defa görüşürüm,
- e) Babamla görüşmüyorum,
- f) Babam vefat etti / Babamı hiç tanımıyorum,

26-) En çok olmak istediğin kişilik özelliği nedir?

- a) Sert, katı
- b) Kaygısız
- c) Kararlı
- d) Sabırlı
- e) Neşeli
- f) İyimser
- g) Şakacı
- h) Sakin ve mülayim
- i) Umursamaz, hiç bir şeyi kafaya takmayan

27-) Haksızlığa uğradığında ne yaparsın?

- a) Güç kullanarak karşımdakinin yanlışını düzeltmeye çalışırım
- b) Konuşarak sorunu halletmeye çalışırım
- c) Grup arkadaşlarıma sorunu açıp beraber çözüm ararım
- d) Yurt idaresinden yardım alırım
- e) Grup öğretmenime durumu anlatırım
- f) Emniyet güçlerine başvururum
- g) Diğer.....

28-) Sana göre mutlu aile tanımı hangisidir?

- a) Rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu aile,
- b) Dürüst, samimi ve güvenilir bir aile,
- c) Çocuklarına iyi bakan zengin bir aile,
- d) Çocuğuna iyi eşine karşı saygılı olan aile,
- e) Kültürlü ve yeniliklere açık modern bir aile,
- f) Çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile,
- g) Birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile,
- h) Çocuğunu düşünen, okulunu takip eden ve onun ihtiyacını alan bir aile,
- i) Kavga etmeyen, huzurlu bir aile,
- j) Disiplinli bir aile,
- k) Çocuklara karşı demokrat davranan aile,
- l) Hiç düşünmedim,
- m) Bilmiyorum.

- 29-) Sana göre hayatın anlamına ilişkin en uygun olan ifade hangisidir?
- Hayata bir anlam veremiyorum, boş buluyorum,
 - Hayatı bir fırsat olarak görüyorum,
 - Hayatı çoğu zaman bir yük ve hayal kırıklığı olarak görüyorum,
 - Hayatın bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum,
 - Hayatı her şeye rağmen yaşanılır ve güzel buluyorum,
 - Hayatın geçici olmasından dolayı çok iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.
- 30-) Gelecekle ilgili beklentilerine en uygun olan ifade hangisidir?
- Gelecek umut dolu, endişe taşıyorum,
 - Gelecekte ümitsiz ve endişeliyim,
 - Gelecekte umutluyum fakat endişelerim var,
 - Gelecekte çok endişeliyim ve ümitsizim,
 - Gelecekle ilgili hiçbir duygu ve planım yok.
- 31-) Kendinde olup da olmamasını en çok istediği özellik nedir?
- Sinirlilik,
 - Çok unutkanlık,
 - Ön yargılı olmak,
 - İnsanlara çok güvenememek,
 - İnsanların arasında çok sıkılmak,
 - Sosyal bir faaliyette bulunamamak.

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Konu	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
32	Yurtta kişiliğimi geliştirme imkanı verilmektedir.					
33	Gelecekte çocuklarım olsa, benim gibi yurtta kalmalarını isterim					
34	Yurt yerine koruyucu bir ailenin yanında kalmak isterdim.					
35	Kalabalık gelen ziyaretçiler beni rahatsız ediyor.					
36	Dışarıdaki insanlar yuvada/yurtta kalanlara ön yargılı bakıyorlar.					
37	Yurtta kalmam arkadaşlarımla ilişkilerimi olumsuz etkiliyor.					
38	Çok iyi bir bursla yurtta kalmak yerine, fakir de olsa ailemin yanında kalmak isterim.					
39	Başka bir yurtta kalmak isterdim.					
40	Yurtta güvenlik önlemleri yeterli değil.					
41	Yurtta yeterli sosyal faaliyetler düzenlenmektedir.					
42	Yurttaki bazı arkadaşlarımdan rahatsız oluyorum.					
43	Yurtta kişisel mahremiyetimize yeterince saygı duyuluyor.					
44	Yurtta kalmaktan memnun değilim.					

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Bir toplantıda veya gurupta ilk defa karşılaştığım insanlarla tanışmakta, yeni arkadaş edinmekte güçlük çekmem, kolay ilişki kurarım.					
2	Gelecek problemi sürekli olarak zihnimi meşgul etmektedir.					
3	Yanlış bir şey yaptığım zaman yanlışımı düzeltmek için ikaz edildiğimde yanlışımı kabul ederim.					
4	Kendimi zor durumlardan kurtarmak için zararsız yalanlar söylerim.					
5	Temizlik ve düzenimi kendim sağlarım.					
6	Çevremdekilere çok çabuk küserim.					
7	Kendi kendime ders çalışma alışkanlığına sahibim.					
8	İsteklerim yerine gelmediğinde, engellendiğimde sık sık sinirlenirim.					
9	Başkaları ile tartışmaktan rahatsız olurum. (Başkaları ile tartışmaktan kaçınırım)					
10	Yaşıtlım olan arkadaşlar ile sık sık kavga ederim.					
11	Bulduğum ortamda kararlar alınırken, kararlara katılmak isterim.					
12	Çok çabuk alınganlık gösteririm.					
13	Herkese yardımcı olmaktan, iyilik ve yardım yapmaktan hoşlanırım.					
14	Bazen hiç kimsenin beni anlayamadığını düşünürüm.					
15	Kaldığım yerde kişiliğimi geliştirme imkânı verilmektedir.					

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
16	Daha çok kendimden küçük çocuklarla iyi anlaşırım, onlarla birlikte olmayı tercih ederim.					
17	Eleştirildiğimde, hatalarım açıklandığında kabul ederim, kırılmam.					
18	Diğer çocuklarla veya insanlarla konuşurken heyecanlanırım.					
19	Sosyal-sportif ve kültürel faaliyetlere katılırım.					
20	İnatçı bir kişiyimdir.					
21	Çevremdeki kural, adet ve geleneklere uymakta zorluk çekmem.					
22	Kendimden küçüklere veya hayvanlara eziyet etmekten hoşlanırım.					
23	Kendimle barışığım ve kendimi seviyorum.					
24	İnsan ilişkilerinde utangacıım.					

25	Bana kötü davrananlardan ne olursa olsun öç almak isterim.					
26	Fiziksel görünümümü beğeniyorum.					
27	Kendimi boş ve değersiz hissediyorum.					
28	Kaldığım yerde kendimi güvende hissediyorum.					
29	Tanmadığım kişilerle veya çocuklarla birlikte iken sıkılganlık gösteririm.					
30	Grup etkinliklerine katılmakta, onlarla işbirliği yapmakta zorlanmam.					
31	Kendimi beceriksiz ve suçlu hissediyorum.					
32	Kararlarımı kolaylıkla veririm.					
33	Kendimden nefret ediyorum.					
34	Duygularımı rahatlıkla ifade edebilirim.					
35	Şu an kaldığım yerden başka bir yerde kalmak isterim.					
36	Beceremediğim işleri tekrar denemek isterim, hemen pes etmem.					
37	Kendimi arkadaşlarımdan farklı hissediyorum.					
38	Sahibi izin vermeden istediğim bir şeyi izinsiz olarak alırım.					
39	Dışarıdaki hayat beni endişelendirir.					
40	Kendimi yalnız ve yabancı hissediyorum.					
41	Dersler bana stres verir.					

BİLGİ TOPLAMA FORMU

(Bir Süre Kurum Bakımında Kalmış Olup Halen Aileleri Yanında Kalan Denekler İçin)

Sevgili Çocuklar;

Bu uygulama “Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılmasına” yönelik olarak hazırlanmış ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Dolayısıyla lütfen adınızı yazmayınız. Soruları iyice okuyarak içtenlikle cevaplamamız, çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1-) Yaşınız :
- 2-) Cinsiyetiniz : a) Kız b) Erkek
- 3-) Okulunuzun adı :
- 4-) Eğitim durumunuz nedir?
- a) İlköğretim 5.Sınıf e) Lise 9.Sınıf
b) İlköğretim 6.Sınıf f) Lise 10.Sınıf
c) İlköğretim 7.Sınıf g) Lise 11.Sınıf
d) İlköğretim 8.Sınıf h) Lise 12.Sınıf
- 5-) Aşağıdaki ifadelerden anne ve babanızın durumunu yansıtan en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

ANNE

a) Sağ
b) Ölü
c) Evli (Kaçınıcı Evliliği
d) Dul
e) Boşanmış

BABA

k) Sağ
l) Ölü
m) Evli (Kaçınıcı Evliliği
n) Dul
o) Boşanmış

- 6-) Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

ANNE

- a) Annem vefat etti
b) Okuryazar değil
c) Okuryazar
d) İlkokul Mezunu
e) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
f) Lise Mezunu
g) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
h) Yüksek Lisans ve Üzeri

BABA

- q) Babam vefat etti
r) Okuryazar değil
s) Okuryazar
t) İlkokul Mezunu
u) İlköğretim / Ortaokul Mezunu
v) Lise Mezunu
w) Yüksekokul ve Fakülte mezunu
x) Yüksek Lisans ve Üzeri

- 7-) Anne ve babanızın mesleği nedir?

ANNE

- a) Annem vefat etti
b) Ev Hanımı
c) Çiftçi (kendi toprağında)
d) İşçi (toprak sanayi vb)
e) Memur
f) Zanaatkar.....
g) Esnaf/tüccar.....
h) Serbest meslek
i) Diğer.....

BABA

- q) Babam vefat etti
r) Çiftçi (kendi toprağında)
s) İşçi (toprak sanayi vb)
t) Memur
u) Zanaatkar.....
v) Esnaf/tüccar.....
w) Serbest meslek
x) Diğer.....

- 8-) Kaç kardeşin var (Sen dahil) ?

- a. 1 c. 3 e. 6-7 kişi
b. 2 d. 4-5 kişi f. 8 ve yukarı

- 9-) Halen evde birlikte kaldığın, ailenizdeki birey sayısı (sen dahil) kaçtır?

- a) 3 kişi c) 6-7 kişi
b) 4-5 kişi d) 8 ve daha fazla

- 10-) Oturduğunuz ev kime ait?
a) Kira
b) Kendimizin
c) Lojman
d) Başkasının, kira ödemiyoruz
- 11-) Ailenizin aylık toplam net geliri ne kadar?
a) 477 TL altında (Asgari Ücr.Az)
b) 477 TL (Asgari Ücret)
c) 478 –1.000 TL
d) 1.001 – 3.000 TL
e) 3.001 – 5.000 TL
f) 5.001 TL yukarısı
- 12-) Tüm gelirlerini düşündüğünde ayda senin eline ne kadar para geçmektedir?.....TL
- 13-) Bugüne kadar yaşamının büyük bir bölümünü nerede geçirdin?
a) Köyde
b) İlçede
c) Şehirde
d) Büyükşehir’de
- 14-) Bugüne kadar yaşamının büyük bir bölümünü kimin yanında geçirdin?
a) Ailenin yanında,
b) Yakın akraba yanında,
c) Uzak akraba yanında,
d) Yurt ve Yuvada,
- 15-) Yuvada/Yurtta kalan (öz ya da üvey) başka kardeşin var mı ?
a) Var
b) Yok
- 16-) Kaç yaşında yuvaya / yurda kabul edildin?.....
- 17-) Kaç yıl yuvada ve/veya yurttan kaldın?
a) 1 Yılda az
b) 1-2 Yıl
c) 3-4 Yıl
d) 5-6 Yıl
e) 7-8 Yıl
f) 9 Yıl ve Üzeri
- 18-) Yuvadan/Yurttan ayrıldıktan sonra kaç yıldır ailenin yanında kalıyorsunuz?
a) 1 Yılda az
b) 1-2 Yıl
c) 3-4 Yıl
d) 5-6 Yıl
e) 7-8 Yıl
f) 9 Yıl ve Üzeri
- 19-) Halen hangi yakınınızın yanında kalıyorsunuz?
a) Kardeşim
b) Annem
c) Babam
d) Annem ve babam
e) Amcam
f) Dayım
g) Halam
h) Teyzem
i) Büyükanem, dedem
j) Başka.....
- 20-) Akraba ve yakınlarınızla görüşüyor musun? Görüşüyorsanız hangileri ile iletişimin devam etmektedir?
(Birden fazla yanıt işaretleyebilirsiniz)
a) Görüşmüyorum
b) Kardeşlerim
c) Amcam
d) Dayım
e) Halam
f) Teyzem
g) Büyükanem, dedem
h) Başka.....
- 21-) Yuva/Yurt ve Okulun dışında en sık nereye gidersin?
a) Sinema
b) Kütüphane
c) İnternet cafe
d) Kahvehane
e) Sportif etkinliklere
f) Hiç bir yere gitmem
g) Diğer.....
- 22-) Yuva/Yurt ile tüm ilişkin kesildikten sonra ne yapmayı planlıyorsunuz?
a) Ailemin yanında yaşamımı sürdürmeyi planlıyorum.
b) Aile ve yakınlarından uzakta bir yerde çalışmayı planlıyorum.
c) Bir büyük şehre yerleşip iş aramayı planlıyorum.
d) Karar vermedim, bilmiyorum.
e) Üniversiteye devam etmeyi planlıyorum.
f) Diğer.....
- 23-) Ailenizden (1.derece yakınlarınızdan) suç işleyen/kanun ile muhalefete düşen var mı?
a) Evet var
b) Hayır yok
- 24-) En çok olmak istediğin kişilik özelliği nedir?
a) Sert, katı
b) Kaygısız
c) Kararlı
d) Sabırlı
e) Neşeli
f) İyimser
g) Şakacı
h) Sakin ve mülayim
i) Umursamaz, hiç bir şeyi kafaya takmayan

25-) Kendinde olup da olmamasını en çok istediği özellik nedir ?

- a) Sinirlilik
- b) Çok unutkanlık
- c) Ön yargılı olmak
- d) İnsanlara çok güvenememek
- e) İnsanların arasında çok sıkılmak
- f) Sosyal bir faaliyette bulunamamak

26-) Haksızlığa uğradığında ne yaparsın?

- a) Güç kullanarak karşımdakinin yanlışını düzeltmeye çalışırım,
- b) Konuşarak sorunu halletmeye çalışırım,
- c) Grup arkadaşlarıma sorunu açıp beraber çözüm ararım,
- d) Yurt idaresinden yardım alırım,
- e) Grup öğretmenime durumu anlatırım,
- f) Emniyet güçlerine başvururum,
- g) Diğer.....

27-) Sana göre mutlu aile tanımı hangisidir?

- a) Rahat, huzurlu, sorumlu ve mutlu aile,
- b) Dürüst, samimi ve güvenilir bir aile,
- c) Çocuklarına iyi bakan zengin bir aile,
- d) Çocuğuna iyi eşine karşı saygılı olan aile,
- e) Kültürlü ve yeniliklere açık modern bir aile,
- f) Çocuklarıyla çok iyi ilgilenen bir aile,
- g) Birlik ve beraberlik içerisinde birbirine bağımlı bir aile,
- h) Çocuğunu düşünen, okulunu takip eden ve onun ihtiyacını alan bir aile,
- i) Kavga etmeyen, huzurlu bir aile,
- j) Disiplinli bir aile,
- k) Çocuklara karşı demokrat davranan aile,
- l) Hiç düşünmedim,
- m) Bilmiyorum.

28-) Sana göre hayatın anlamına ilişkin en uygun olan ifade hangisidir?

- a) Hayata bir anlam veremiyorum, boş buluyorum,
- b) Hayatı bir fırsat olarak görüyorum,
- c) Hayatı çoğu zaman bir yük ve hayal kırıklığı olarak görüyorum,
- d) Hayatın bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum,
- e) Hayatı her şeye rağmen yaşanılır ve güzel buluyorum,
- f) Hayatın geçici olmasından dolayı çok iyi değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

29-) Gelecekle ilgili beklentilerine en uygun olan ifade hangisidir?

- a) Gelecek umut dolu, endişe taşımıyorum,
- b) Gelecekte ümitsiz ve endişeliyim,
- c) Gelecekte umutluyum fakat endişelerim var,
- d) Gelecekte çok endişeliyim ve ümitsizim,
- e) Gelecekle ilgili hiçbir duygu ve planım yok,

İKİNCİ BÖLÜM

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Bir toplantıda veya gurupta ilk defa karşılaştığım insanlarla tanışmakta, yeni arkadaş edinmekte güçlük çekmem, kolay ilişki kurarım.					
2	Gelecek problemi sürekli olarak zihnimi meşgul etmektedir.					
3	Yanlış bir şey yaptığım zaman yanlışımı düzeltmek için ikaz edildiğimde yanlışımı kabul ederim.					
4	Kendimi zor durumlardan kurtarmak için zararsız yalanlar söylerim.					
5	Temizlik ve düzenimi kendim sağlarım.					
6	Çevremdekilere çok çabuk küserim.					
7	Kendi kendime ders çalışma alışkanlığına sahibim.					
8	İsteklerim yerine gelmediğinde, engellendiğimde sık sık sinirlenirim.					
9	Başkaları ile tartışmaktan rahatsız olurum. (Başkaları ile tartışmaktan kaçınırım)					
10	Yaşıtım olan arkadaşlar ile sık sık kavga ederim.					

Aşağıdaki cümlelerde size uygun olan seçeneği (X) koyarak işaretleyin. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayın.

Sıra No	Davranışa İlişkin Durum	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
11	Bulduğum ortamda kararlar alınırken, kararlara katılmak isterim.					
12	Çok çabuk alınganlık gösteririm.					
13	Herkese yardımcı olmaktan, iyilik ve yardım yapmaktan hoşlanırım.					
14	Bazen hiç kimsenin beni anlayamadığını düşünürüm.					
15	Kaldığım yerde kişiliğimi geliştirme imkânı verilmektedir.					
16	Daha çok kendimden küçük çocuklarla iyi anlaşırım, onlarla birlikte olmayı tercih ederim.					
17	Eleştirildiğimde, hatalarım açıklandığında kabul ederim, kırılmam.					
18	Diğer çocuklarla veya insanlarla konuşurken heyecanlanırım.					
19	Sosyal-sportif ve kültürel faaliyetlere katılırım.					
20	İnatçı bir kişiyimdir.					
21	Çevremdeki kural, adet ve geleneklere uymakta zorluk çekmem.					
22	Kendimden küçüklere veya hayvanlara eziyet etmekten hoşlanırım.					
23	Kendimle barışığım ve kendimi seviyorum.					
24	İnsan ilişkilerinde utangacıım.					

25	Bana kötü davrananlardan ne olursa olsun öç almak isterim.					
26	Fiziksel görünümümü beğeniyorum.					
27	Kendimi boş ve değersiz hissediyorum.					
28	Kaldığım yerde kendimi güvende hissediyorum.					
29	Tanmadığım kişilerle veya çocuklarla birlikte iken sıkılganlık gösteririm.					
30	Grup etkinliklerine katılmakta, onlarla işbirliği yapmakta zorlanmam.					
31	Kendimi beceriksiz ve suçlu hissediyorum.					
32	Kararlarımı kolaylıkla veririm.					
33	Kendimden nefret ediyorum.					
34	Duygularımı rahatlıkla ifade edebilirim.					
35	Şu an kaldığım yerden başka bir yerde kalmak isterim.					
36	Beceremediğim işleri tekrar denemek isterim, hemen pes etmem.					
37	Kendimi arkadaşlarımdan farklı hissediyorum.					
38	Sahibi izin vermeden istediğim bir şeyi izinsiz olarak alırım.					
39	Dışarıdaki hayat beni endişelendirir.					
40	Kendimi yalnız ve yabancı hissediyorum.					
41	Dersler bana stres verir.					

T.C.
BAŞBAKANLIK
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.02.1.SÇE.0.72.00.00/605.01-740
KONU : Araştırma Talebi
(Fahri KOCAOĞLU)

11.08.2009

AFYON VALİLİĞİNE
(İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü)

İLGİ: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 04.08.2009 tarih ve 1803 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Sosyoloji Bölümü Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Fahri KOCAOĞLU'nun "Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması" konulu araştırmayı Afyonkarahisar Kız Yetiştirme Yurdu, Fevzi Çakmak Yetiştirme Yurdu, Kadınana Çocuk Evi, Karahisar Çocuk Evi'nde ve İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünce aynı ve nakdi yardımlarla aileleri yanında desteklenen ve izlenen çocuklarla gerçekleştirme talebi bildirilmiştir.

Makamın 11.08.2009 tarih ve 263 sayılı Onayı ile söz konusu araştırmanın Onay tarihinden itibaren 4 (dört) ay süre ile İl Müdürlüğünün koordinesinde, Kuruluş Müdürlüklerinin denetiminde, araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim Merkezi Başkanlığı'na gönderilmesi koşulu ile ses-görüntü kaydı alınmaksızın gerçekleştirilebilmesi uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

KAYIT	TARİH	14.08.2009
	SAYI	7840
HAVALE	GEREĞİ	11.08.2009
	BİLGİ	Sosyal Servis
DOSYA NO		
ENLER		

H.Lütfi ÖZTÜRK
Genel Müdür a.
Eğitim Merkezi Başkanı

EK: Onay Sureti

DAĞITIM:

Gereği:
-Afyon İl Sos.Hiz.Müd.
-Afyon Kocatepe Ün.
Sos.Bölm.Enst.

Bilgi:
GHD Bşk. (Ek Konmadı)
SYHD Bşk. (Ek Konmadı)

13 Ağustos 2009

SOSYAL HİZMETLER MÜD.
VALİ.Y.

Anafartalar Cad. 68/4 Ulus / ANKARA
Telefon: (0 312) 310 24 60 / 1233
e-posta: egitim@shcek.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : A.YÜCE - Öğretmen
Faks: (0 312) 311 89 98
Elektronik Ağ: www.shcek.gov.tr

T.C.
BAŞBAKANLIK
SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

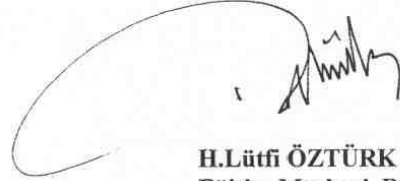
SAYI : B.02.1.SÇE.0.72.00.00/605.01- 263
KONU : Araştırma Talebi
(Fahri KOCAOĞLU)

11.08.2009

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Afyon Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 04.08.2009 tarih ve 1803 sayılı yazısı ile Sosyoloji Bölümü Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Fahri KOCAOĞLU'nun "Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması" konulu araştırmayı Afyonkarahisar Kız Yetiştirme Yurdu, Fevzi Çakmak Yetiştirme Yurdu, Kadınana Çocuk Evi, Karahisar Çocuk Evi'nde ve İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünce aynı ve nakdi yardımlarla aileleri yanında desteklenen ve izlenen çocuklarla gerçekleştirme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu araştırmanın Onay tarihinden itibaren 4 (dört) ay süre ile İl Müdürlüğünün koordinesinde, Kuruluş Müdürlüklerinin denetiminde, araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim Merkezi Başkanlığı'na gönderilmesi koşulu ile ses-görüntü kaydı alınmaksızın gerçekleştirilebilmesi hususunda Olurlarınızı arz ederim.

H.Lütfi ÖZTÜRK
Eğitim Merkezi Başkanı

OLUR
11.8./2009

Sefer KOÇ
Genel Müdür a.
Genel Müdür Yardımcısı V.

Anafartalar Cad. 68/4 Ulus / ANKARA
Telefon: (0 312) 310 24 60 / 1233
e-posta: egitim@shcek.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : A.YÜCE – Öğretmen
Faks: (0 312) 311 89 98
Elektronik Ağ: www.shcek.gov.tr

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.03.00.06-040/
Konu :Araştırma İzni

11.08.2009* 22091

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

İlgi : 04.06.2009 tarihli ve 1802 sayılı yazınız.

Müdürlüğümüze bağlı kurum ve kuruluşlarda yapılması planlanan araştırmalar için, Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" toplanarak "**Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı**" tarafından 28.02.2007 tarih ve B.08.4.EGD.0.33.03.311-311/1084 sayılı bakanlık onayı ile yayınlanan "**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi**" doğrultusunda ilgili izin talebini incelemiş olup "Makam Oluru", "Araştırma Değerlendirme Formu" ve "Onaylanmış Veri Toplama Aracı" ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Hidayet YILDIRIM
İl Milli Eğitim Müdürü 1.

EKLER :

1. Valilik Oluru (1 Sayfa)
2. Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)
3. Bilgi Toplama Formu (4 Sayfa)
4. SCL 90-R Anketi (3 Sayfa)

<p>EGİTİMDE REFORM Daha aydınlık gelecek!</p>	<p>EGİTİME %100 DESTEK</p>	<p>DANISMA 444 0 632 H A T T I</p>	<p>İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tel : 0 272 213 76 03 / 212 Fax : 0 272 213 76 05 Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi</p>	<p>Kültür - Spor Bölümü E-posta : arge03@meb.gov.tr Web : http://afyon.meb.gov.tr</p>
---	------------------------------------	--	---	---

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.03.00.06-040 /
Konu :Araştırma İzni

11.08.2009 * 22060

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: AKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 04.06.2009 tarihli ve 1802 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi olan Fahri KOCAOĞLU'nun, ekteki formda belirtilen kurumlarda 01.08.2009 – 31.10.2009 tarihleri arasında “Çocuk ve aile sorunları kapsamında 13-18 yaş grubu çocukların bakım modellerinin karşılaştırılması” konulu araştırma / anket yapması Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hidayet YILDIRIM
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
.../08/2009

Niyazi ERGUT
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

1-Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)

 EGİTİM %100 DESTEK	DANIŞMA 444 0 632 HATTI	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Kültür – Spor Bölümü
		Tel : 0 272 213 76 03 / 212 Fax : 0 272 213 76 05	E-posta : arge03@meb.gov.tr Web : http://afyon.meb.gov.tr

Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Fahri KOCAOĞLU
Kurumu / Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı
Araştırma yapılacak iller	Afyonkarahisar
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	EGİTİM ÖĞRETİMİ AKSATMAMAK KAYDIYLA; Afyonkarahisar Ticaret Meslek Lisesi. (9. 10.11.12. Sınıflar) (Toplam 50 Öğrenci) Afyonkarahisar Atatürk Lisesi. (9. 10.11.12. Sınıflar) (Toplam 50 Öğrenci) Afyonkarahisar Cumhuriyet Anadolu Lisesi. (9. 10.11.12. Sınıflar) (Toplam 50 Öğrenci) Afyonkarahisar Fatih Lisesi. (9. 10.11.12. Sınıflar) (Toplam 50 Öğrenci)
Araştırmanın konusu	Çocuk ve aile sorunları kapsamında 13-18 yaş grubu çocukların bakım modellerinin karşılaştırılması.
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Var
Veri toplama araçları	Bilgi Toplama Formu, SCL 90-R Anketi
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Yapılacak çalışmalar uygun görülmüştür.	
Komisyon kararı	Oybirliği
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi;

KOMİSYON

10./08/2009

Komisyon Başkanı

A.Fevzi ÖZDEMİR

Üye
Mustafa GÜNAY

A.Fevzi ÖZDEMİR

EK-7: ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN BULGULARA İLİŞKİN DİĞER KARŞILAŞTIRMALI ANALİZLER

Ek-7.1. Davranış Ölçeği İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

<i>Tablo-46. Cinsiyet Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Kız	70	2,77	0,393	0,196	0,845
	Erkek	80	2,76	0,386		
		T:0,196		P>0,05		

<i>Tablo-47. Eğitim Durumu Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	İlköğretim	59	2,71	0,417	-1,385	0,168
	Lise	91	2,80	0,365		
		T:-1,385		P>0,05		

<i>Tablo-48. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Annenin Sağ Olup Olmaması	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Sağ	109	2,74	0,375	-1,070	0,286
	Ölü	41	2,82	0,419		
		T:-1,070		P>0,05		

<i>Tablo-49. Annelerin Medeni Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Annenin Medeni Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Evli	75	2,74	0,359	0,064	0,949
	Dul/Boşanmış	30	2,74	0,392		
		T:0,064		P>0,05		

<i>Tablo-50. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Babanın Sağ Olup Olmaması	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Sağ	120	2,77	0,383	0,289	0,773
	Ölü	30	2,75	0,414		
		T:0,289		P>0,05		

<i>Tablo-51. Babaların Medeni Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Babanın Medeni Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Evli	75	2,82	0,348	1,773	0,079
	Dul/Boşanmış	36	2,69	0,425		
		T:1,773		P>0,05		

Tablo-52. Babaların Eğitim Durumları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Babanın Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Herhangi bir okul mezunu değil	9	2,94	0,608	1,721	0,167
	İlkokul	50	2,68	0,359		
	Ortaokul	41	2,81	0,349		
	Lise/Üniversite	19	2,80	0,347		
		F: 1,721	P>0,05			

Tablo-53. Babaların Meslekleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Babanın Mesleği	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Çiftçi	19	2,78	0,351	0,523	0,759
	İşçi	28	2,71	0,443		
	Memur	8	2,93	0,192		
	Esnaf/Tüccar	15	2,81	0,324		
	Serbest Meslek	32	2,79	0,361		
	Diğer	18	2,71	0,555		
		F: 0,523	P>0,05			

Tablo-54. Kardeş Sayısı Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Çocukların Kardeş Sayıları	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Kardeşi Yok	12	2,65	0,375	0,675	0,610
	1 Kardeş	34	2,81	0,375		
	2 Kardeş	57	2,74	0,358		
	3-4 Kardeş	33	2,82	0,463		
	5-6 Kardeş	14	2,73	0,370		
			F: 0,675	P>0,05		

Tablo-55. Çocukların Aylık Ellerine Geçen Para Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Çocukların Aylık Harçlıkları	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	0-49 TL	37	2,81	0,381	1,286	0,279
	50-74 TL	64	2,71	0,396		
	75 TL Üstü	49	2,81	0,379		
		F: 0,450	P>0,05			

Tablo-56. Çocukların Yaşamlarının Büyük Bölümünü Nerede Geçirdikleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Yaşamın Geçirildiği Yer	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Köyde	37	2,70	0,401	2,354	0,099
	İlçede	30	2,90	0,479		
	Şehirde	83	2,74	0,336		
		F: 2,354	P>0,05			

Tablo-57. Çocukların Kurum Bakımında Kalan Kardeşi Olup Olmaması Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Kurumda Kalan Kardeşi	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Evet, Var	40	2,68	0,438	-1,369	0,173
	Hayır, Yok	107	2,78	0,364		
		T:-1,369		P>0,05		

Tablo-58. En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özellikleri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Olmak İstenilen Kişilik Özelliği	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Kararlı	23	2,81	0,350	1,797	0,117
	Sabırlı	26	2,81	0,433		
	Neşeli	33	2,77	0,404		
	İyimser	24	2,60	0,361		
	Sakin ve Mülayim	15	2,73	0,287		
	Diğer	23	2,92	0,402		
		F: 1,797		P>0,05		

Tablo-59. Çocukların Hayatın Anlamına İlişkin Tanımları Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Hayatın Anlamı Tanımları	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Hayata Bir Anlam Veremiyorum, Boş Buluyorum	24	2,72	0,399	1,723	0,148
	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	12	2,56	0,256		
	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	12	2,86	0,275		
	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	53	2,84	0,376		
	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanmıyorum	46	2,75	0,415		
		F: 1,723		P>0,05		

Tablo-60. Gelecekle İlgili Beklentileri Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması

Ölçek	Gelecekle İlgili Beklentiler	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	44	2,66	0,450	1,728	0,164
	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	15	2,85	0,498		
	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	77	2,80	0,319		
	Diğer	13	2,77	0,344		
		F: 1,728		P>0,05		

<i>Tablo-61. Çocukların Kendilerinde Olup da Olmamasını İsteddiği Özellik Bakımından Davranış Ölçeği Karşılaştırması</i>						
Ölçek	Kendilerinde Olup da Olmamasını İsteddiği Özellik	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Davranış Ölçeği (min:1, max: 5)	Sinirlilik	59	2,72	0,355	0,475	0,795
	Çok Unutkanlık	21	2,84	0,431		
	Ön Yargılı Olmak	14	2,75	0,426		
	İnsanlara Çok Güvenmemek	22	2,80	0,395		
	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	17	2,84	0,405		
	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak	13	2,79	0,439		
		F: 0,475	P>0,05			

Ek-7.2. Bakım Modelleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

<i>Tablo-62. Bakım Modeli Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması</i>									
		Çocukların En Çok Olmak İsteddiği Kişilik Özelliği							TOPLAM
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	N	5	11	12	9	3	7	47
		%	11	23	26	19	6	15	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	N	7	4	11	9	6	11	48
		%	15	8	23	19	12	23	100
	Kurumda Kalan	N	11	11	10	6	6	5	49
		%	23	23	20	12	12	10	100
TOPLAM		N	23	26	33	24	15	23	144
		%	16	18	23	17	10	16	100

<i>Tablo-63. Bakım Modeli Bakımından Nasıl Bir Aile İstenildiğinin Karşılaştırması</i>									
		Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri							TOPLAM
		Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer		
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	N	12	8	7	8	4	8	47
		%	26	17	15	17	8	17	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	N	19	3	7	8	2	11	50
		%	38	6	14	16	4	22	100
	Kurumda Kalan	N	19	6	0	8	5	12	50
		%	38	12	0	16	10	24	100
TOPLAM		N	50	17	14	24	11	31	147
		%	34	11	10	16	8	21	100

Tablo-64. Bakım Modeli Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliklerin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik							TOPLAM
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Bakım Modeli	Ailesinin Yanında Kalan	N	19	8	5	12	2	2	48
		%	40	17	10	25	4	4	100
	Kurumda Kalıp Ayrılan	N	23	7	4	4	7	3	48
		%	48	15	8	8	15	6	100
	Kurumda Kalan	N	17	6	5	6	8	8	50
		%	34	12	10	12	16	16	100
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
		%	40	15	10	15	11	9	100

χ^2 : 14,473
S.D. : 10
P : 0,152
(P>0,05)

Ek-7.3. Cinsiyet Durumları İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-65. Cinsiyet Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması

		Çocukların En Çok Olmak İsteddiği Kişilik Özelliği						TOPLAM	
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Cinsiyet	Kız	N	10	17	15	10	5	12	69
		%	15	25	21	15	7	17	100
	Erkek	N	13	9	18	14	10	11	75
		%	17	12	24	19	13	15	100
TOPLAM		N	23	26	33	24	15	23	144
		%	16	18	23	17	10	16	100

χ^2 : 5,262
S.D. : 5
P : 0,385
(P>0,05)

Tablo-66. Cinsiyet Bakımından Haksızlığa Uğradığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması

		Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM	
		Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer		
Cinsiyet	Kız	N	11	32	4	5	9	8	69
		%	16	46	6	7	13	12	100
	Erkek	N	17	24	11	8	6	13	79
		%	21	30	14	10	8	17	100
TOPLAM		N	28	56	15	13	15	21	148
		%	19	38	10	9	10	14	100

χ^2 : 7,537
S.D. : 5
P : 0,184
(P>0,05)

Tablo-67. Cinsiyet Bakımından Nasıl Bir Aile İstenildiğinin Karşılaştırması									
			Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM
			Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer	
Cinsiyet	Kız	N	24	6	4	13	6	16	69
		%	34	9	6	19	9	23	100
Cinsiyet	Erkek	N	26	11	10	11	5	15	78
		%	33	14	13	14	7	19	100
TOPLAM		N	50	17	14	24	11	31	147
TOPLAM		%	34	12	10	16	7	21	100

Tablo-68. Cinsiyet Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması							
			Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM
			Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer	
Cinsiyet	Kız	N	23	7	36	4	70
		%	33	10	51	6	100
Cinsiyet	Erkek	N	21	8	41	9	79
		%	27	10	52	11	100
TOPLAM		N	44	15	77	13	149
TOPLAM		%	29	10	52	9	100

Tablo-69. Cinsiyet Bakımından Kendisinde Olup da Olmaması En Çok İstenilen Özelliklerin Karşılaştırması									
			Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik						TOPLAM
			Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak	
Cinsiyet	Kız	N	22	9	9	12	10	8	70
		%	31	13	13	18	14	11	100
Cinsiyet	Erkek	N	37	12	5	10	7	5	76
		%	50	16	7	13	9	7	100
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
TOPLAM		%	40	14	10	15	12	9	100

Ek-7.4.Çocukların Yaş Grupları Aylık Gelirleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-70. Yaş Grupları Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması									
			Çocukların En Çok Olmak İstedığı Kişilik Özelliği						TOPLAM
			Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer	
Yaş Grubu	13-14 Yaş Arası	N	7	4	11	7	2	7	38
		%	18	11	29	18	6	18	100
	15-16 Yaş Arası	N	5	12	11	8	7	4	47
		%	10	26	23	17	15	9	100
	17-18 Yaş Arası	N	11	10	11	9	6	12	59
		%	19	17	19	15	10	20	100
	TOPLAM	N	23	26	33	24	15	23	144
		%	16	18	23	17	10	16	100

Tablo-71. Yaş Grupları Bakımından Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması									
			Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM
			Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer	
Yaş Grubu	13-14 Yaş Arası	N	6	13	4	5	6	6	40
		%	15	32	10	13	15	15	100
	15-16 Yaş Arası	N	9	15	6	3	6	7	46
		%	20	33	13	6	13	15	100
	17-18 Yaş Arası	N	13	28	5	5	3	8	62
		%	21	45	8	8	5	13	100
	TOPLAM	N	28	56	15	13	15	21	148
		%	19	38	10	9	10	14	100

Tablo-72. Yaş Grupları Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması									
			Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM
			Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer	
Yaş Grubu	13-14 Yaş Arası	N	18	3	7	2	1	8	39
		%	46	8	18	5	2	21	100
	15-16 Yaş Arası	N	13	6	5	9	4	10	47
		%	27	13	11	19	9	21	100
	17-18 Yaş Arası	N	19	8	2	13	6	13	61
		%	32	13	3	21	10	21	100
	TOPLAM	N	50	17	14	24	11	31	147
		%	34	12	10	16	7	21	100

Tablo-73. Yaş Grupları Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması

		Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri					TOPLAM
		Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluym Fakat Endişelerim Var	Diğer		
Yaş Grubu	13-14 Yaş Arası	N	13	3	21	3	40
		%	33	7	53	7	100
	15-16 Yaş Arası	N	13	7	23	4	47
		%	28	14	49	9	100
	17-18 Yaş Arası	N	18	5	33	6	62
		%	29	8	53	10	100
TOPLAM	N	44	15	77	13	149	
	%	29	10	52	9	100	

Tablo-74. Yaş Grupları Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İstedığı Özellik						TOPLAM	
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıkılmak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Yaş Grubu	13-14 Yaş Arası	N	14	6	6	6	4	2	38
		%	37	16	16	16	10	5	100
	15-16 Yaş Arası	N	17	5	3	7	8	7	47
		%	36	11	6	15	17	15	100
	17-18 Yaş Arası	N	28	10	5	9	5	4	61
		%	46	16	8	15	8	7	100
TOPLAM	N	59	21	14	22	17	13	146	
	%	40	15	10	15	11	9	100	

Ek-7.5. Anne-Baba Durumları İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-75. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması

		Çocukların En Çok Olmak İstediği Kişilik Özelliği						TOPLAM	
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Annelerin Durumu	Sağ	N	16	22	25	15	10	18	106
		%	15	21	24	14	9	17	100
	Ölü	N	7	4	8	9	5	5	38
		%	18	11	21	24	13	13	100
TOPLAM	N	23	26	33	24	15	23	144	
	%	16	18	23	17	10	16	100	

Tablo-76. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Haksızlığa Uğrandığında Ne Yapıldığının Karşılaştırması

			Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM
			Güç Kullanarak Karşımdakinin Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer	
Annenin Durumu	Sağ	N	20	43	12	10	9	14	108
		%	19	40	11	9	8	13	100
Annenin Durumu	Ölü	N	8	13	3	3	6	7	40
		%	20	33	7	7	15	18	100
TOPLAM		N	28	56	15	13	15	21	148
TOPLAM		%	19	38	10	9	10	14	100

Tablo-77. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması

			Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri					TOPLAM	
			Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum		Diğer
Annenin Durumu	Sağ	N	38	14	8	15	9	24	108
		%	35	13	7	15	8	22	100
Annenin Durumu	Ölü	N	12	3	6	9	2	7	39
		%	31	8	15	23	5	18	100
TOPLAM		N	50	17	14	24	11	31	147
TOPLAM		%	34	11	10	16	8	21	100

Tablo-78. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması

			Çocuklara Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanmıyorum	
Annenin Durumu	Sağ	N	17	9	9	35	36	106
		%	16	8	8	33	35	100
Annenin Durumu	Ölü	N	7	3	3	18	10	41
		%	17	7	7	44	25	100
TOPLAM		N	24	12	12	53	46	147
TOPLAM		%	16	8	8	36	32	100

Tablo-79. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması

		Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM	
		Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer		
Annenin Durumu	Sağ	N	32	11	58	8	109
		%	30	10	53	7	100
Annenin Durumu	Ölü	N	12	4	19	5	40
		%	30	10	48	12	100
TOPLAM		N	44	15	77	13	149
		%	29	10	52	9	100

Tablo-80. Annelerin Sağ Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik						TOPLAM	
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Annenin Durumu	Sağ	N	43	12	11	20	13	10	109
		%	40	11	10	18	12	9	100
Annenin Durumu	Ölü	N	16	9	3	2	4	3	37
		%	44	24	8	5	11	8	100
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
		%	40	14	10	15	12	9	100

Tablo-81. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından En Çok Olmak İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması

		Çocukların En Çok Olmak İsteddiği Kişilik Özelliği						TOPLAM	
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Babanın Durumu	Sağ	N	15	22	27	19	12	20	115
		%	13	19	24	17	10	17	100
Babanın Durumu	Ölü	N	8	4	6	5	3	3	29
		%	28	14	21	17	10	10	100
TOPLAM		N	23	26	33	24	15	23	144
		%	16	18	23	17	10	16	100

Tablo-82. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması

		Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM	
		Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer		
Babanın Durumu	Sağ	N	40	15	10	16	10	28	119
		%	34	13	8	13	8	24	100
Babanın Durumu	Ölü	N	10	2	4	8	1	3	28
		%	36	7	14	28	4	11	100
TOPLAM		N	50	17	14	24	11	31	147
		%	34	12	10	16	7	21	100

Tablo-83. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması

			Çocuklara Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum	
Babanın Durumu	Sağ	N	21	11	7	41	37	117
		%	18	9	6	35	32	100
Babanın Durumu	Ölü	N	3	1	5	12	9	30
		%	10	3	17	40	30	100
TOPLAM		N	24	12	12	53	46	147
		%	16	8	8	36	32	100

Tablo-84. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması

			Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM
			Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer	
Babanın Durumu	Sağ	N	30	14	65	11	120
		%	25	12	54	9	100
Babanın Durumu	Ölü	N	14	1	12	2	29
		%	49	3	41	7	100
TOPLAM		N	44	15	77	13	149
		%	29	10	52	9	100

Tablo-85. Babaların Sağ Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğin Karşılaştırması

			Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik					TOPLAM	
			Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak		Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak
Babanın Durumu	Sağ	Sayı	43	18	11	20	14	11	117
		Yüzde	37	15	9	17	13	9	100
Babanın Durumu	Ölü	Sayı	16	3	3	2	3	2	29
		Yüzde	56	10	10	7	10	7	100
TOPLAM		Sayı	59	21	14	22	17	13	146
		Yüzde	40	14	10	15	12	9	100

Tablo-86. Babaların Sağ Olup Olmamasına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması

			Çocuklara Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM
			Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum	
Babanın Durumu	Sağ	N	21	11	7	41	37	117
		%	18	9	6	35	32	100
Babanın Durumu	Ölü	N	3	1	5	12	9	30
		%	10	3	17	40	30	100
TOPLAM		N	24	12	12	53	46	147
		%	16	8	8	36	32	100

Ek-7.6. Çocukların Aylık Gelirleri İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-87. Kurum Bakımındaki Çocukların Eline Geçen Aylık Para (Harçlık) Bakımından Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıklarının Karşılaştırması

		Çocukların Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları					TOPLAM	
		Ailemin Yanına Dönmeyi	Karar Vermedim, Bilmiyorum	Üniversiteye Devam Etmeyi	Memur	Diğer		
Eline Geçen Aylık Para (Harçlık)	0-49 TL	N	3	2	3	0	1	9
		%	33	23	33	0	11	100
	50-74 TL	N	6	6	11	2	4	29
		%	21	21	38	7	13	100
	75 TL +	N	0	1	6	3	1	11
		%	0	9	55	27	9	100
TOPLAM		N	9	9	20	5	6	49
		%	18	18	40	11	13	100

Tablo-88. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması

		Çocukların En Çok Olmak İstedığı Kişilik Özelliği						TOPLAM	
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Aylık Gelir (Harçlık)	0 - 49 TL	N	10	7	7	3	4	6	37
		%	27	19	19	8	11	16	100
	50 - 99 TL	N	7	14	14	12	6	10	63
		%	11	22	22	19	10	16	100
	100 TL +	N	6	5	12	9	5	7	44
		%	14	11	27	21	11	16	100
TOPLAM		N	23	26	33	24	15	23	144
		%	16	18	23	17	10	16	100

Tablo-89. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığının Karşılaştırması

		Çocukların Haksızlığa Uğradığında Ne Yaptığı						TOPLAM	
		Güç Kullanarak Karşındaki Yanlışını Düzeltmeye Çalışırım	Konuşarak Sorunu Halletmeye Çalışırım	Arkadaşlarıma Sorunu Açıp Beraber Çözüm Ararım	Okul İdaresinden Yardım Alırım	Öğretmenime Durumu Anlatırım	Diğer		
Aylık Gelir (Harçlık)	0 - 49 TL	N	6	17	5	4	3	2	37
		%	16	46	14	11	8	5	100
	50 - 99 TL	N	9	21	8	5	10	10	63
		%	14	33	13	8	16	16	100
	100 TL +	N	13	18	2	4	2	9	48
		%	27	38	4	8	4	19	100
TOPLAM		N	28	56	15	13	15	21	148
		%	19	38	10	9	10	14	100

Tablo-90. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması

		Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri							TOPLAM
		Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer		
Aylık Gelir (Harçlık)	0 - 49 TL	N	15	6	3	7	1	5	37
		%	40	16	8	19	3	14	100
	50 - 99 TL	N	21	9	5	7	4	17	63
		%	33	15	8	11	6	27	100
	100 TL +	N	14	2	6	10	6	9	47
		%	30	4	13	21	13	19	100
TOPLAM	N	50	17	14	24	11	31	147	
	%	34	12	10	16	7	21	100	

Tablo-91. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Gelecek İle İlgili Beklentilerinin Karşılaştırması

		Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM	
		Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşımıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer		
Aylık Gelir (Harçlıkları)	0 - 49 TL	N	14	5	17	1	37
		%	37	14	46	3	100
	50 - 99 TL	N	14	6	37	7	64
		%	22	9	58	11	100
	100 TL +	N	16	4	23	5	48
		%	33	8	49	10	100
TOPLAM	N	44	15	77	13	149	
	%	29	10	52	9	100	

Tablo-92. Çocukların Aylık Gelirleri (Harçlıkları) Bakımından Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özelliğin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik						TOPLAM	
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıkılmak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Aylık Gelir (Harçlık)	0 - 49 TL	N	11	4	7	6	4	5	37
		%	29	11	19	16	11	14	100
	50 - 99 TL	N	28	9	7	6	7	4	61
		%	45	15	12	10	12	6	100
	100 TL +	N	20	8	0	10	6	4	48
		%	42	17	0	21	12	8	100
TOPLAM	N	59	21	14	22	17	13	146	
	%	40	14	10	15	12	9	100	

Ek-7.7. İkamet Edilen Yer İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

<i>Tablo-93. İkamet Edilen Yer Bakımından En Çok İstenilen Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması</i>									
		Çocukların En Çok Olmak İstedığı Kişilik Özelliği							TOPLAM
		Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
χ^2 : 10,754									
S.D. : 10									
P : 0,377									
(P>0,05)									
İkamet Edilen Yer	Köyde	Sayı	6	4	10	7	7	2	36
		Yüzde	17	11	28	19	19	6	100
	İlçede	Sayı	3	5	8	5	2	6	29
		Yüzde	10	17	28	17	7	21	100
	Şehirde	Sayı	14	17	15	12	6	15	79
		Yüzde	18	21	19	15	8	19	100
TOPLAM		Sayı	23	26	33	24	15	23	144
		Yüzde	16	18	23	17	10	16	100

<i>Tablo-94. İkamet Edilen Yer Bakımından Nasıl Bir Aile İstendiğinin Karşılaştırması</i>									
		Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM	
		Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer		
χ^2 : 11,574									
S.D. : 10									
P : 0,315									
(P>0,05)									
İkamet Edilen Yer	Köyde	Sayı	9	6	0	7	5	9	36
		Yüzde	25	17	0	19	14	25	100
	İlçede	Sayı	12	2	5	4	2	5	30
		Yüzde	40	7	17	13	7	16	100
	Şehirde	Sayı	29	9	9	13	4	17	81
		Yüzde	36	11	11	16	5	21	100
TOPLAM		Sayı	50	17	14	24	11	31	147
		Yüzde	34	12	10	16	7	21	100

<i>Tablo-95. İkamet Edilen Yer Bakımından Gelecekle İlgili Beklentilerin Karşılaştırması</i>									
		Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri					TOPLAM		
		Gelecek Umud Dolu, Endişe Taşmıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer				
χ^2 : 3,230									
S.D. : 6									
P : 0,779									
(P>0,05)									
İkamet Edilen Yer	Köyde	N	7	5	20	4	36		
		%	19	14	56	11	100		
	İlçede	N	11	3	14	2	30		
		%	36	10	47	7	100		
	Şehirde	N	26	7	43	7	83		
		%	32	8	52	8	100		
TOPLAM		N	44	15	77	13	149		
		%	29	10	52	9	100		

Tablo-96. İkamet Edinilen Yer Bakımından Kendisinde Olup Da Olmaması En Çok İstenilen Özelliğin Karşılaştırması

			Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İsteddiği Özellik						TOPLAM
			Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıkılmak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak	
İkamet Edilen Yer		N	15	6	5	5	2	3	36
			%	42	16	14	14	6	8
Köyde		N	12	4	1	5	6	2	30
			%	40	13	3	17	20	7
İlçede		N	32	11	8	12	9	8	80
			%	40	14	10	15	11	10
Şehirde		N	59	21	14	22	17	13	146
			%	40	14	10	15	12	9
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
		%	40	14	10	15	12	9	100

Ek-7.8. Ailede Suç İşleme Durumu İle Diğer Değişkenlerin Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-97. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından En Çok İstedikleri Kişilik Özelliğinin Karşılaştırması

			Çocukların En Çok Olmak İstedikleri Kişilik Özelliği						TOPLAM	
			Kararlı	Sabırlı	Neşeli	İyimser	Sakin ve Mülayim	Diğer		
Ailede Suç İşleyen Biri		Var	Sayı	7	8	5	4	4	9	37
			Yüzde	18	22	14	11	11	24	100
Yok		Yok	Sayı	16	18	28	20	11	14	107
			Yüzde	15	17	26	19	10	13	100
TOPLAM		Yok	Sayı	23	26	33	24	15	23	144
			Yüzde	16	18	23	17	10	16	100

Tablo-98. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Nasıl Bir Aile İstediklerinin Karşılaştırması

			Çocukların Nasıl Bir Aile İstedikleri						TOPLAM	
			Rahat, Huzurlu, Sorumlu ve Mutlu	Dürüst, Samimi ve Güvenilir	Çocuklarıyla Çok İyi İlgilenen	Birlik ve Beraberlik İçerisinde Birbirine Bağımlı	Bilmiyorum	Diğer		
Ailede Suç İşleyen Biri		Var	N	12	4	6	4	5	6	37
			%	32	11	16	11	14	16	100
Yok		Yok	N	38	13	8	20	6	25	110
			%	35	12	7	18	5	23	100
TOPLAM		Yok	N	50	17	14	24	11	31	147
			%	34	12	10	16	7	21	100

Tablo-99. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması

		Çocuklara Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM	
		Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum		
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	N	7	4	4	16	8	39
		%	18	10	10	41	21	100
Yok	N	17	8	8	37	38	108	
	%	15	8	8	34	35	100	
TOPLAM		N	24	12	12	53	46	147
		%	16	8	8	37	31	100

Tablo-100. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Gelecek İle İlgili Beklentilerinin Karşılaştırması

		Çocukların Gelecek İle İlgili Beklentileri				TOPLAM	
		Gelecek Umut Dolu, Endişe Taşmıyorum	Gelecekte Ümitsiz ve Endişeliyim	Gelecekte Umutluyum Fakat Endişelerim Var	Diğer		
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	N	9	7	18	5	39
		%	23	18	46	13	100
Yok	N	35	8	59	8	110	
	%	32	7	54	7	100	
TOPLAM		N	44	15	77	13	149
		%	30	10	51	9	100

Tablo-101. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmaması Bakımından Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İstedığı Özelliğin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İstedığı Özellik						TOPLAM	
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıkılmak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	N	15	7	4	7	2	2	37
		%	41	19	11	19	5	5	100
Yok	N	44	14	10	15	15	11	109	
	%	40	13	9	14	14	10	100	
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
		%	40	14	10	15	12	9	100

Tablo-102. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmamasına Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğunun Karşılaştırması

		Çocuklara Göre Hayatın Anlamının Ne Olduğu					TOPLAM	
		Hayata Bir Anlam Veremiyorum Boş Buluyorum	Hayatı Bir Fırsat Olarak Görüyorum	Hayatı Çoğu Zaman Bir Yük ve Hayal Kırıklığı Olarak Görüyorum	Hayatı Her Şeye Rağmen Yaşanılır ve Güzel Buluyorum	Hayatın Geçici Olmasından Dolayı Çok İyi Değerlendirilmesi Gerektiğine İnanıyorum		
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	N	7	4	4	16	8	39
		%	18	10	10	41	21	100
Yok	N	17	8	8	37	38	108	
	%	15	8	8	34	35	100	
TOPLAM		N	24	12	12	53	46	147
		%	16	8	8	37	31	100

Tablo-103. Çocukların Ailesinde Suç İşleyen/Kanun İle Muhalefete Düşen Biri Olup Olmamasına Göre Kendisinde Olup da Olmamasını En Çok İstedığı Özelliğinin Karşılaştırması

		Çocukların Kendisinde Olup Da Olmamasını En Çok İstedığı Özellik						TOPLAM	
		Sinirlilik	Çok Unutkanlık	Ön Yargılı Olma	İnsanlara Çok Güvenmemek	İnsanların Arasında Çok Sıklamak	Sosyal Bir Faaliyette Bulunamamak		
Ailede Suç İşleyen Biri	Var	N	15	7	4	7	2	2	37
		%	41	19	11	19	5	5	100
	Yok	N	44	14	10	15	15	11	109
		%	40	13	9	14	14	10	100
TOPLAM		N	59	21	14	22	17	13	146
		%	40	14	10	15	12	9	100

Ek-7.9. Diğer Karşılaştırma Sonucu Elde Edilen Bulgular

Tablo-104. Kurum Bakımındaki Çocukların Gelen Ziyaretçi Sıklığı İle Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıklarının Karşılaştırması

		Çocukların Kurum İle İlişkiler Kesildikten Sonra Ne Yapmayı Planladıkları					TOPLAM		
		Ailemin Yanına Dönmeyi	Karar Vermedim, Bilmiyorum	Üniversiteye Devam Etmeyi	Memur	Diğer			
Ziyaretçi Gelme Sıklığı	Ziyaretçim Gelmez	N	0	1	4	1	3	9	
		%	0	11	45	11	33	100	
	Haftada Bir	N	5	2	0	0	0	7	
		%	71	29	0	0	0	100	
	Ayda Bir	N	0	3	3	2	0	8	
		%	0	38	38	24	0	100	
	Okul Tatillerinde	N	1	1	6	1	1	10	
		%	10	10	60	10	10	100	
	Yaz Tatillerinde	N	3	1	6	1	1	12	
		%	26	8	50	8	8	100	
	Bayram Tatillerinde	N	0	1	2	0	1	4	
		%	0	25	50	0	25	100	
	TOPLAM		N	9	9	21	5	6	50
			%	18	18	42	10	12	100

